

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 10.

ÅREN

1901—1905.

K R I S T I A N S T A D S L Ä N .

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Såsom i förra femårsberättelsen angafs utgjorde Kristianstads läns hela areal 6,444⁸⁰ kvkm., däraf 6,222⁴⁰ kvkm. land och 222⁴⁰ kvkm. vatten.

Till sina yttre gränser har länet under den period, hvarom nu är fråga, icke undergått någon *förändring*, utan är **arealen** oförändrad sådan den ofvan uppgifvits. Arealberäkningarne beträffande land och vatten äro dock icke fullt tillförlitliga, enär genom åtskilliga under senare åren utförda sjösänkings- och vattenafledningsföretag erhållits jordvinningar, hvarmed landarealen ökats, under det vattenområdet i motsvarande grad minskats.

Beträffande *gränsindelningen* inom länet har inom femårsperioden endast vidtagits den förändring, att enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 30 maj 1902 ett intill Ängelholms stads norra sida gränsande område, omfattande dels den så kallade Norra planteringen och dels lägenheterna Danielslund och den så kallade Lilla planteringen, från och med 1903 års ingång i kommunalt, ecklesiastikt, administrativt och judiciellt hänseende öfverflyttats från Rebbelberga socken i Bjäre härad och förenats med Ängelholms stad. De båda sistnämnda lägenheterna hafva dock redan förut ansetts tillhöra staden.

Därjämte har en reglering af gränsen mellan Bjäre och Norra Åsbo härad ägt rum, i det Eders Kungl. Maj:ts genom nådigt bref den 22 mars 1901 förordnat, att ett mellan

hemmanet N:is 19 och 20 Rebbelbergas rågångslinje och hemmanet Heagårdens gamla inägo gräns beläget, till 82 tunnland 16⁵/₈ kappland beräknadt område, hvilket räknats såsom tillhörande i ecklesiastikt och kommunalt hänseende Munka Ljungby socken och i judiciellt hänseende Norra Åsbo domsaga men däremot, åtminstone vidkommande väghållningsbesväret, hänförs till Bjäre härad, skulle tillhöra Norra Åsbo härad, samma härads domsaga, Gråmanstorps m. fl. socknars länsmansdistrikt och Munka Ljungby socken.

Oafsedt ofvan nämnda öfverflyttning är länets areal sålunda fördelad mellan landsbygden och städerna.

	Land. Kvkm.	Vatten. Kvkm.	Summa. Kvkm.
Norra Åsbo härad	1,000.16	27.32	1,027.48
Södra » » 	255.85	0.42	255.77
Bjäre » » 	279.19	0.66	279.85
Västra Göinge » 	1,404.67	44.31	1,448.98
Östra » » 	1,060.68	41.98	1,102.66
Villands » 	673.92	95.51	769.43
Gärds » 	639.40	10.53	649.93
Albo » 	302.12	—	302.12
Ingelstads » 	432.92	0.77	433.69
Järrestads » 	151.22	0.39	151.61
Summa landsbygd	6,199.63	221.89	6,421.52

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse.....	1-83.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
Tab. A. Municipalsamhällen i Kristianstads län, med uppgift å deras folkmängd, taxeringsvärde å fastighet samt för bevillning uppskattad inkomst, vid 1905 års slut.....	4.
2. Invånare.....	6.
Tab. B. Medeltemperatur i Kristianstad under åren 1901-1905.....	7.
Tab. C. Nederbördsmängd i Kristianstads län under åren 1901-1905.....	7.
Tab. D. Folkmängdsförhållandena i Kristianstads län åren 1896-1905...	8.
Tab. E. Ingångna äktenskap och äktenskapsskillnader i Kristianstads län åren 1896-1905.....	9.
Tab. F. Emigration från och immigration till Kristianstads län åren 1896-1905.....	9.
Tab. G. Uppgift å utläningar, som vid 1905 års slut såsom jordbrukare voro bosatta i eller ägde jord inom Kristianstads län.....	10.
Tab. H. Fackföreningar i Kristianstads län vid 1905 års slut.....	20.
Tab. I. Anhängiggjorda lagsökningar i Kristianstads län åren 1901-1905.....	22.
Tab. K. Antal exekutorialer samt utsökta belopp i Kristianstads län åren 1901-1905.....	22.
Tab. L. Exekutiva fastighetsauktioner i Kristianstads län åren 1901-1905.....	23.
Tab. M. Konkurser i Kristianstads län åren 1901-1905.....	23.
Tab. N. Inteckningar i fast egendom Kristianstads län, beviljade åren 1901-1905.....	24.
Tab. O. Fall af infektionssjukdomar i Kristianstads län åren 1901-1905..	25.
3. Näringar	26.
Tab. P. Af landtbruksingeniören E. W. Ewe utförda, under åren 1901-1905 afslutade syneförrättningar i och för vattenafledning eller dikning.....	28-30.
Tab. Q. Från odlingslånefonden under åren 1901-1905 beviljade lån till torrlägningsarbeten i Kristianstads län.....	31.
Tab. R. Brännvinstillverkningen i Kristianstads län åren 1901-1905.....	35.
Tab. S. Allmänna skogar i Kristianstads län vid 1905 års slut.....	36.
Tab. T. Fiskarebefolkning, sysselsatt med hafs fisket vid Kristianstads läns kuster år 1905, och dess fiskredskap.....	40.
Tab. U. Fångstvärdet af hafs fisket vid Kristianstads läns kuster år 1905..	41.
Tab. V. Fabrikerna i Kristianstads län åren 1901 och 1905.....	44.
Tab. X. Handtverkerierna i Kristianstads län åren 1901 och 1905.....	47.
4. Kommunikationer och varubyten.....	48.
Tab. Y. Resultaten af entreprenadauktionerna i Kristianstads län åren 1900 och 1903.....	51.
Tab. Z. Antal resande och utgångna skjutshästar vid skjutsanstalterna i Kristianstads län åren 1901-1905.....	52.
Tab. Å. Kostnad för kusthamnarnes i Kristianstads län underhåll och förbättring åren 1901-1905.....	56.
Tab. Ä. I in- och utrikes fart ankomna och afgangna fartyg om mer än tio ton i Kristianstads län åren 1901-1905.....	57.

	Sid.
4. Kommunikationer och varubyten (Forts.).	
Tab. Ö. Hamnafgifter i Kristianstads län åren 1901-1905.....	57.
Tab. Aa. Telefoninkomster vid centraltelefonstationerna i Kristianstads län, åren 1901-1905.....	59.
Tab. Ab. I sjöfart under år 1905 använda fartyg, hemmahörande i Kristianstads län.....	59.
Tab. Ac. Å Kristianstads läns sjömanshus inskrifna sjömän, som varit använda i in- och utrikes sjöfart å svenska fartyg eller förhyrda å främmande fartyg åren 1901-1905.....	60.
Tab. Ad. Utförsel från hamnarne i Kristianstads län under åren 1901-1905.....	60.
Tab. Ae. Införsel till hamnarne i Kristianstads län under åren 1901-1905.	61.
Tab. Af. Handlande, som i Kristianstads län åren 1901 och 1905 idkat grosshandel eller försålt varor i bod eller från annat upplagsställe.....	62.
Tab. Ag. Firmaanmälningar i Kristianstads län åren 1901-1905.....	62.
Tab. Ah. Af Konungens Befallningshafvande i Kristianstads län meddelande tillstånd till s. k. gårdfarihandel för åren 1901-1905	62.
Tab. Ai. Begagnade rättigheter till brännvinsförsäljning i Kristianstads län åren 1901-1905.....	63.
Tab. Ak. Afgifter för brännvinsförsäljning i Kristianstads län åren 1901-1905.....	64.
5. Kameralförhållanden.....	65.
Tab. Al. Beviljade rättigheter till utskänkning af vin och maltdrycker i Kristianstads län åren 1901-1905, enligt 3 § kungl. förordningen den 24 oktober 1885.....	65.
Tab. Am. Beviljade rättigheter till utskänkning af vin och maltdrycker i Kristianstads län åren 1901-1905 enligt 2 § 1. mom. kungl. förordningen den 24 oktober 1885.....	65.
Tab. An. I Kristianstads län åren 1901-1905 meddelade tillstånd till försäljning på landet af vin och maltdrycker för afhämtning till mindre belopp än tio liter.....	65.
6. Politi.....	67.
Tab. Ao. Kommunala lån i Kristianstads län med längre afbetalningstid än två år, hvartill nådigt tillstånd erhållits under åren 1901-1905	68.
Tab. Ap. Personer, som under åren 1901-1905 i Kristianstads län undergått behandling såsom lösdrivare.....	76.
Tabellbilagor.....	85-108.
Tab. 1. Folkmängden i Kristianstads län åren 1901-1905.....	85.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Kristianstads län åren 1901-1905.....	86.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Kristianstads län år 1905.....	88.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Kristianstads län år 1905.....	89.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Kristianstads län år 1905.....	90.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande makters undersåtar, i Kristianstads län år 1905.....	95.
Tab. 7. Fromma stiftelser, stipendiefonder, pensionsanstalter, icke registrerade sjukkassor samt därmed jämförliga inrättningar i Kristianstads län, år 1905.....	96.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 10.

ÅREN

1901—1905.

KRISTIANSTADS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Såsom i förra femårsberättelsen angafs utgjorde Kristianstads läns hela areal 6,444⁸⁰ kvkm., däraf 6,222⁴⁰ kvkm. land och 222⁴⁰ kvkm. vatten.

Till sina yttre gränser har länet under den period, hvarom nu är fråga, icke undergått någon *förändring*, utan är *arealen* oförändrad sådan den ofvan uppgifvits. Arealberäkningarne beträffande land och vatten äro dock icke fullt tillförlitliga, enär genom åtskilliga under senare åren utförda sjösänkings- och vattenafledningsföretag erhållits jordvinningar, hvarmed landarealen ökats, under det vattenområdet i motsvarande grad minskats.

Beträffande *gränsindelningen* inom länet har inom femårsperioden endast vidtagits den förändring, att enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 30 maj 1902 ett intill Ängelholms stads norra sida gränsande område, omfattande dels den så kallade Norra planteringen och dels lägenheterna Danielslund och den så kallade Lilla planteringen, från och med 1903 års ingång i kommunalt, ecklesiastikt, administrativt och judiciellt hänseende öfverflyttats från Rebbelberga socken i Bjäre härad och förenats med Ängelholms stad. De båda sistnämnda lägenheterna hafva dock redan förut ansetts tillhöra staden.

Därjämte har en reglering af gränsen mellan Bjäre och Norra Åsbo härad ägt rum, i det Eders Kungl. Maj:ts genom nådigt bref den 22 mars 1901 förordnat, att ett mellan

hemmanet N:is 19 och 20 Rebbelbergas rågångslinje och hemmanet Heagårdens gamla inägo gräns beläget, till 82 tunnland 16 ⁵/₈ kappland beräknadt område, hvilket räknats såsom tillhörande i ecklesiastikt och kommunalt hänseende Munka Ljungby socken och i judiciellt hänseende Norra Åsbo domsaga men däremot, åtminstone vidkommande väghållningsbesväret, hänförs till Bjäre härad, skulle tillhöra Norra Åsbo härad, samma härads domsaga, Gråmanstorps m. fl. socknars länsmansdistrikt och Munka Ljungby socken.

Oafsedt ofvan nämnda öfverflyttning är länets areal sålunda fördelad mellan landsbygden och städerna.

	Land.	Vatten.	Summa.
	Kvkm.	Kvkm.	Kvkm.
Norra Åsbo härad	1,000.16	27.32	1,027.48
Södra „ „	255.85	0.42	255.77
Bjäre „ „	279.19	0.66	279.85
Västra Göinge „ „	1,404.67	44.31	1,448.98
Östra „ „	1,060.68	41.98	1,102.66
Villands „ „	673.92	95.51	769.43
Gärds „ „	639.40	10.53	649.93
Albo „ „	302.12	—	302.12
Ingelstads „ „	432.92	0.77	433.69
Järrestads „ „	151.22	0.39	151.61
Summa landsbygd	6,199.63	221.89	6,421.52

	Land. Kvkm.	Vatten. Kvkm.	Summa. Kvkm.
Kristianstad	7.75	0.51	8.26
Simrishamn	4.30	—	4.30
Ängelholm	10.72	—	10.72
Summa städer	22.77	0.51	23.28
Hela länet	6,222.40	222.40	6,444.80

Redan i förra femårsberättelsen omnämndes, att Hessleholms municipalsamhälle med ingången af år 1901 inträdt i utöfning af samhället medgifven *köpingsrättighet* samt i kommunalt och fattigvårdshänseende skilts från Stoby och Vankifva socknar, hvartill de områden, hvaraf köpingen bildats, förut hört. Genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 3 juli 1903 har förordnats, att Hessleholms köping skulle från och med 1904 utgöra ett eget från nämnda socknar skildt skoldistrikt.

Äfven omtalas i förra femårsberättelsen, att Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 31 december 1897 medgifvit, att det område af Åhus by och hamnplats, för hvilket genom nådiga bref den 16 februari och 26 augusti 1892 fastställts plan och regleringskarta, finge med undantag af de delar af s. k. Östra och Västra Tappena, hvilka fölle inom nämnda område, såsom en kommun för sig bilda en jämväl i fattigvårdshänseende från Åhus socken afskild köping, benämnd Åhus, samt såsom villkor för att området finge komma i åtnjutande af den sålunda tillförsäkrade rättigheten stadgat, att de i området ingående fastighetsandelarne skulle, där så icke redan skett, hvar för sig åsättas mantal eller på annat behörigt sätt för alltid afsöndras från de stamhemman, dit de hörde. Genom nådigt bref den 23 oktober 1903 har Eders Kungl. Maj:t, enär de i nådiga brefvet den 31 december 1897 föreskrifna villkor dämera kunde anses behörigen fullgjorda, förordnat, att berörda del af Åhus municipalsamhälle skulle vid ingången af år 1905 inträda i utöfning af köpingsrättigheten samt i kommunalt och fattigvårdshänseende skiljas från Åhus socken.

Genom nådiga bref den 27 september 1901 och 19 september 1902 har Eders Kungl. Maj:t tillåtit, att dels Åhus socken af Villands härad och dels Västra Vrams, Östra Vrams, Östra Sönnarslöfs, Hufvaröds, Träne, Djurröds och Esphults socknar af Gärds härad må fortfarande bilda extra *provinsialläkaredistrikt*, Åhus socken under åren 1902—1906 med station för läkaren i Åhus köping samt de öfriga socknarne under åren 1903—1907 med station för läkaren i Västra Vram eller Tollarp; och hafva genom samma nådiga bref de i nämnda distrikt anställde extra provinsialläkare medgifvits fortsatt tjänsteårsberäkning lika med civila läkare i statens tjänst.

Dessutom har Eders Kungl. Maj:t medgifvit dels enligt nådigt bref den 31 juli 1903, att Loshults socken af Östra Göinge härad finge från ingången af år 1904 intill utgången af år 1908 tillhöra Elmhults extra provinsialläkaredistrikt i Kronobergs län, och dels enligt nådigt bref den 8 april 1904, att Tjörnarps och Häglinge socknar af Västra Göinge härad skulle jämte Stehags, Hallaröds, Munkarps, Norra Rörums och Hörs socknar af Malmöhus län intill utgången af år 1908 bilda ett extra provinsialläkaredistrikt med station för läkaren i Hör.

Utom förenämnda extra provinsialläkaredistrikt hafva under femårsperioden i länet funnits ytterligare två dylika distrikt, nämligen dels Klippans distrikt, bildadt på grund af nådiga brefvet den 14 november 1862 och bestående af Grämanstorps, Vedby, Riseberga och Färingtofta socknar af Norra Asbo härad samt Kvidinge, Västra Sönnarslöfs, Björnekulla, Broby och Stenestads socknar af Södra Asbo härad jämte Norra Vrams socken, hvilken dock sedermera, samtidigt med att den från ingången af år 1889 öfverförts till Malmöhus län, tilldelats Hälsingborgs provinsialläkaredistrikt i nämnda län, dels ock Båstads distrikt, bildadt på grund af nådiga brefvet den 19 oktober 1883 och bestående af Båstads, Hofs och Västra Karups socknar af Bjäre härad jämte Skummeslöfs och Östra Karups socknar i Hallands län.

Vid femårsperiodens början voro i länet inrättade sex särskilda *veterinärdistrikt* med rätt för där tjänstgörande veterinärer till tjänsteårsberäkning i likhet med den länsveterinären åtnjuter nämligen: på grund af nådiga brefvet den 29 mars 1893 ett distrikt, omfattande Norra Asbo härad samt Kvidinge och Västra Sönnarslöfs socknar i Södra Asbo härad, med station för veterinären i Åby; på grund af nådiga brefvet den 17 augusti 1894 ett distrikt, omfattande Munka Ljungby och Tostarps socknar af Norra Asbo härad, Rebbelberga, Barkåkra, Hjärnarps, Förslöfs, Grefvie och Västra Karups socknar af Bjäre härad samt Höja, Starby, Ausås och Ströfveltorps socknar af Södra Asbo härad med station för veterinären i Ängelholm; på grund af nådiga brefvet den 15 februari 1895 ett distrikt, omfattande Vinslöfs, Sörby, Gumlösa och Önnestads socknar af Västra Göinge härad, Norra Strö och Färlöfs socknar af Östra Göinge härad samt Skepparslöfs, Träne, Vå, Norra Åsums och Köpinge socknar af Gärds härad, med station för veterinären i Kristianstad; på grund af nådiga brefvet den 5 mars 1897 ett distrikt, omfattande Västra Karups, Hofs och Båstads socknar af Bjäre härad med station för veterinären i Båstad; på grund af nådiga brefvet den 14 juli 1899 ett distrikt, omfattande Raflunda, Brösarps, Andrarums, Eljaröds, Södra Mellby, Hvitaby och Fägeltofta socknar af Albo härad, med station för veterinären i Brösarp; och på grund af nådiga brefvet den 14 april 1900 ett distrikt, omfattande Simrishamns stad samt Järrestads, Gladsax och Simris socknar af Järrestads härad och Rörums socken af Albo härad.

Därjämte har under perioden enligt nådiga brefvet den 23 maj 1902 medgifvits rätt till tjänsteårsberäkning i likhet med länsveterinär för en i Tollarp stationerad veterinär med tjänstgöringsdistrikt af Västra Vrams, Östra Vrams, Djurröds, Esphults, Linderöds, Östra Sönnarslöfs, Hufvaröds, Degeberga och Lyngsjö socknar.

Denna indelning i veterinärdistrikt har emellertid upphört att gälla. För åstadkommande af ett bättre ordnande af veterinärväsendet i länet beslöt nämligen länets landsting den 30 september 1902 bland annat, att länet skulle indelas i tio till omfattningen angifna veterinärdistrikt, hvilken indelning skulle träda i kraft i den mån öfverenskommelse med de förut varande distrikten kunde träffas, samt att inom hvarje distrikt skulle anställas en legitimerad veterinär med 1,000 kronors årlig lön, hvartill landstinget och länets hushållningssällskap skulle bidra hvarterdera med 300 kronor,

mot villkor att af distriktets kommuner tillskötas återstående 400 kronor. Efter det hushållningssällskapet vid sammanträde den 22 november 1902 biträdt landstingets berörda beslut samt vid genomförandet af den nya indelningen ej mindre vederbörande kommuner i de förut varande distrikten förklarat sig villiga att upplösa de gamla och ingå i de nya distrikten än äfven kommunerna inom de föreslagna nya distrikten förklarat sig vilja bilda veterinärdistrikt, har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 31 december 1904 medgifvit, att rätt till tjänsteårsberäkning lika med den, länsveterinärer åtnjuta, finge, så länge den af landstinget och hushållningssällskapet samt vederbörande distrikt utfästa aflöning af tillhopa minst 1,000 kronor för år oafkortad utginge, tills vidare tillkomma innehafvare af befattning såsom veterinär i ett hvar af de af landstinget föreslagna distrikt, dock med den ändring beträffande det föreslagna Ängelholms distrikt, att därifrån skulle uteslutas Hjärnarps, Munika Ljungby och Tostarps socknar, hvilka icke velat ingå i distriktet.

I enlighet med nyssanmärkta nådiga bref den 31 december 1904 har länet från början af år 1905 varit indeladt i tio veterinärdistrikt med följande omfattning:

1:o. Båstads distrikt med station i Båstad, omfattande Båstads, Hofs, Västra Karups, Grefvie, Förslöfs och Torekovs socknar af Bjäre härad;

2:o. Ängelholms distrikt med station i Ängelholm, omfattande Barkåkra och Rebbelberga socknar af Bjäre härad, Höja, Starby, Ausås och Ströfvelstorps socknar af Södra Asbo härad samt Össjö och Tosjö socknar af Norra Asbo härad äfvensom staden Ängelholm;

3:o. Klippans distrikt med station i Klippan, omfattande Fagerhults, Örkellunga, Odeljunga, Perstorps, Vedby, Gråmanstorps, Rya, Riseberga, Färingtofta, Källna och Östra Ljungby socknar af Norra Asbo härad samt Västra Sönnarslöfs, Stenestads, Björnekulla, Kvidinge och Västra Broby socknar af Södra Asbo härad;

4:o. Hesselholms distrikt med station i Hesselholm, omfattande Näflinge, Ignaberga, Stoby, Vankifva, Norra Akarps, Verums, Visseltofta, Vittsjö, Röke, Hörja, Finja, Mätteröds, Brönnestads, Norra Mellby, Häglinge, Tjörnarps och Torups socknar af Västra Göinge härad;

5:o. Östra Broby distrikt med station i Broby, omfattande Kviinge, Knislinge, Gryts, Hjäsås, Emislöfs, Östra Broby, Glimåkra, Örkene, Loshults, Osby och Hästveda socknar af Östra Göinge härad samt Norra Sandby och Farstorps socknar af Västra Göinge härad;

6:o. Kristianstads distrikt med station i Kristianstad, omfattande Norra Åsups, Vä och Skepparslöfs socknar i Gärdhs härad, Önnestads, Vinslöfs, Sörby och Gumlösa socknar af Västra Göinge härad, Norra Strö och Färlöfs socknar af Östra Göinge härad, Fjälkestads, Österslöfs, Oppmanna, Vänga, Ifö, Ifvetofta, Gualöfs, Trolle-Ljungby, Fjälkinge, Kiaby, Nosaby, Gustaf Adolfs, Rinkaby, Nymö och Näsups socknar af Villands härad samt staden Kristianstad;

7:o. Tollarps distrikt med station i Tollarp, omfattande Östra Sönnarslöfs, Hufvaröds, Efveröds, Lyngsjö, Västra Vrams, Östra Vrams, Linderöds, Espihults, Djurröds, Träne

och Köpinge socknar af Gärdhs härad samt Åhus socken af Villands härad;

8:o. Brösarps distrikt med station i Brösarp, omfattande St Olofs, Södra Mellby, Fågeltofta, Eljaröds, Andrarums, Raflunda, Hvitaby och Brösarps socknar af Albo härad, Maglehems, Hörstöds, Vidtsköfle och Degeberga socknar af Gärdhs härad samt Spjutstorps, Onslunda och Tranås socknar af Ingelstads härad;

9:o. Ingelstads distrikt med station i Hammenhög, omfattande Tosterups, Ullstorps, Bollarups, Kverrestads, Tryde, Öfraby, Benestads, Östra Hoby, Hammenhögs, Hannas, Glemminge, Ingelstorps, Valleberga, Löderups, Hörups, Borrbys, Smedstorps, Östra Herrestads och Östra Ingelstads socknar af Ingelstads härad; samt

10:o. Simrishamns distrikt med station i Simrishamn, omfattande Rörums socken af Albo härad, samtliga socknar i Järrestads härad samt staden Simrishamn.

I detta sammanhang anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra omnämna, att enligt föreskrift i sistnämnda nådiga bref skola veterinärerna i förenämnda tio distrikt antagas af en för länet gemensam veterinärstyrelse, bestående af sex ledamöter, af hvilka en utses af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, två af landstinget och två af hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt länsveterinären i länet skall vara den sjätte. Vid de veterinära angelägenheternas handhavande biträdades denna styrelse af lokala veterinärdistriktssnämnder, hvilka utses af kommunerna i vederbörande distrikt.

Under förevarande period har icke något *municipalsamhälle* å länets landsbygd bildats, men hafva municipalområdena i Klippan, Hästveda och Hvilan blifvit utvidgade. Eders Kungl. Maj:t har nämligen dels genom nådigt bref den 14 juni 1901 med gillande af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes underställda beslut den 7 februari 1900 förordnat, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skulle i tillämpliga delar gälla jämväl för ett väster och norr om Klippans förutvarande municipalområde beläget, till gränserna angifvet område, utgörande en areal af 97 hektar 20 ar 10 kvadratmeter och omfattande delar af hemmanet N:is 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 och 10 Åby i Gråmanstorps socken; dels genom nådigt bref den 21 mars 1902 gillat Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes underställda beslut den 18 juni 1901, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skulle i tillämpliga delar gälla jämväl för ett närmast omkring Hästveda förutvarande municipalområde beläget, till gränserna angifvet område af 34 hektar 48 ar 30 kvadratmeter af hemmanen N:is 3, 4, 6 och 9 Hästveda i Hästveda socken; dels ock genom nådigt bref den 31 juli 1903 gillat Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes underställda beslut den 20 september 1902, att ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer samt hälsovårdsstadgan för riket i hvad den afsåge stad skulle i tillämpliga delar gälla för ett väster om Hvilans förutvarande municipalområde beläget, till gränserna bestämdt område, omfattande 24 hektar 93 ar 10 kvadratmeter af hemmanet N:is 9, 10 och 4 Härlöf jämte 60 ar af den genom området ledande allmänna landsvägen, allt i Norra Åsups socken, och att samma område skulle ingå såsom del i Hvilans

municipalområde och med samma område bilda ett municipalsamhälle.

Därjämte har Eders Kungl. Maj:t dels genom nådigt bref den 30 augusti 1901 gillat Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes underställda beslut den 29 september 1900, att ordningsstadgan för rikets städer skulle i tillämpliga delar gälla inom det område vid Tomelilla järnvägsstation, för hvilket enligt nådiga breffen den 18 juli 1891, den 29 januari 1892 och 21 juni 1895 regleringsplan blifvit fastställd; dels genom nådigt bref den 6 december 1901 gillat Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes underställda beslut den 1 oktober 1900, att ordningsstadgan för rikets städer och hälsovårdsstadgans för riket föreskrifter rörande stad skulle i tillämpliga delar gälla äfven för det område inom Hesselholms köping, som upptages å en af vice kommissionslandtmätaren P. A. Bergman år 1889 upprättad karta, dels genom nådigt bref den 22 juni 1904 gillat Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes underställda beslut den 20 januari 1904, att ordningsstadgan för rikets städer och hvad i hälsovårdsstadgan för riket vore föreskrifvet för stad skulle i tillämpliga delar gälla inom Vinslöfs municipalsamhälle, dels ock genom nådigt bref den 11 augusti 1905 gillat Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes underställda beslut den 7 juni 1905, att ordningsstadgan för rikets städer och hvad i hälsovårdsstadgan för riket vore föreskrifvet för stad skulle gälla inom Klippans municipalsamhälle.

Planer för ordnande och bebyggande af områden af ifrå-

gavarande slag hafva under perioden blifvit fastställda genom nådiga brefvet den 15 mars 1901 för Vinslöfs municipalsamhälle, genom nådiga brefvet den 9 maj 1902 för det utvidgade området af Klippans municipalsamhälle, genom nådiga brefvet den 26 februari 1904 för viss del af samma municipalsamhälles område, genom nådiga brefvet den 26 februari 1904 för Hästveda municipalsamhälles område och genom nådiga brefvet den 10 juni 1904 för Hesselholms köping.

Här torde böra anmärkas, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 18 maj 1905 utfärdat särskild ordningsstadga och särskild hälsovårdsstadga för Vinslöfs municipalsamhälle och den 20 maj 1905 fastställt byggnadsordning och brandordning för Hästveda municipalsamhälle.

Enligt beslut den 10 februari 1904 har kommunalstämman i Hesselholms köping öfverlätit åt kommunalfullmäktige att handlägga och afgöra till stämmans behandling hörande ärenden i de fall sådant enligt lag får äga rum. Såsom i förra femårsberättelsen omnämndes, fungera municipalfullmäktige i Kiviks municipalsamhälle, men i öfriga kommuner eller municipalsamhällen å länets landsbygd hafva icke, såvidt för Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande blifvit anmält, ärendenas behandling blifvit af vederbörande stämmor öfverlämnad åt fullmäktige.

En öfversikt af de vid femårsperiodens slut i länet befintliga köpingar och municipalsamhällen innefattas i *tabell A*.

Tab. A. Municipalsamhällen i Kristianstads län, med uppgift å deras folkmängd, taxeringsvärde å fastighet samt för beviljning uppskattad inkomst, vid 1905 års slut.

Municipalsamhällen.	Dag för kungl. bref beträffande tillämpning af				Folk- mängd (i regeln mentalskrifven).	Taxeringsvärde			För beviljning uppskattad inkomst.
	ordnings- stadgan.	byggnads- stadgan.	brand- stadgan.	hälsovårds- stadgans föreskrifter för stad.		Å jord- bruks- fastighet.	Å annan fastighet.	Summa.	
						Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Båstads köping i Båstads socken	1 ^o 85	—	—	31/12 94	644	—	771,400	771,400	143,608
Torekovs fiskeläge i Torekovs socken	31/12 79	22 ^o 1 87	22/1 87	—	471	72,300	199,700	272,000	41,962
Åstorps stationssamhälle i Björnekulla socken	—	15/7 87	15/7 87	—	823	62,000	536,700	598,700	168,932
Klippans stationssamhälle i Gråmanstorps socken	11/8 05	22/1 87 o. 14/6 01	22/1 87 o. 14/6 01	11/8 05	1,674	165,100	1,572,300	1,737,400	405,839
Hesselholms köping i Hoby och Vankifva socknar	28/7 88 o. 6/12 01	22 ^o 1 87	22/1 87	21/9 88 o. 6/12 01	2,392	166,800	2,542,400	2,709,200	850,712
Sösdala stationssamhälle i Norra Mellby socken	—	17/2 93	17/2 93	—	464	102,600	143,200	245,800	60,553
Vinslöfs stationssamhälle i Vinslöfs socken	22/6 04	30/12 98	30/12 98	22/6 04	591	9,800	428,100	437,900	113,247
Hästveda stationssamhälle i Hästveda socken	—	11/3 87 o. 21/3 02	11/3 87 o. 21/3 02	—	415	25,240	74,010	99,250	49,220
Osby stationssamhälle i Osby socken	—	15/7 87	15/7 87	—	788	23,000	401,700	424,700	170,575
Åhus köping	24/4 90	11/6 87	11/6 87	14/8 90	1,351	281,700	1,088,400	1,370,100	349,707
Åhus municipalsamhälle i öfrigt					341	2,800	498,100	500,900	84,364
Hvilans samhälle i Norra Åsums socken	28/7 88 o. 31/7 03	4/11 87 o. 31/7 03	4/11 87 o. 31/7 03	21/9 88 o. 31/7 03	1,179	13,000	659,300	672,300	193,993
Hvitevalla fiskeläge i Hvitevalla socken	19/3 99	16/9 87 o. 19/5 99	16/9 87 o. 19/5 99	15/12 99	457	8,400	52,800	61,200	36,791
Kiviks fiskeläge i Södra Mellby och Hvitevalla socknar	—	3/12 86 o. 16/5 90	3/12 86 o. 16/5 90	—	776	18,200	130,200	148,400	91,243
Baskemölla fiskeläge i Gladsax socken	—	17/5 89	17/5 89	—	359	9,500	52,800	62,300	35,490
Branteviks fiskeläge i Simris och Östra Nöbbelöfs socknar	—	19/10 94	19/10 94	—	1,043	26,700	213,200	239,900	150,705
Skillinge fiskeläge i Östra Hoby socken	—	23/8 89	23/8 89	17/2 93	596	10,200	91,900	102,100	70,805
Tomelilla stationssamhälle i Tryde socken	30/8 01	22/1 87	22/1 87	24/5 95	1,118	108,500	729,700	838,200	381,390
Smedstorps stationssamhälle i Smedstorps socken	—	3/10 90	3/10 90	—	330	16,700	120,400	137,100	49,064

Angående anordningar i *städerna*, som afse dessas indelning och bebyggande, administration och ordningsföreskrifter m. m. med undantag af hälsovård, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att för denna period anteckna följande:

1:o) beträffande Kristianstad.

Genom beslut den 4 februari 1902 har af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställts en mindre ändring i den genom nådiga brefvet den 8 juni 1888 fastställda regleringsplanen för stadsdelen Östermalm, och har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 6 september 1901 och 12 september 1902 fastställt ändringar i samma regleringsplan, afseende ändringen genom sistnämnda nådiga bref tillstånd till bebyggande af villakvarter i närheten af stadens kyrkogård.

Därjämte har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom beslut den 8 juli 1903 och 3 december 1904 fastställt åtskilliga ändringar i den för staden gällande, den 8 januari 1891 fastställda byggnadsordning.

2:o) beträffande Simrishamn.

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har dels genom beslut den 1 maj 1902 fastställt ny byggnadsordning för staden dels ock genom beslut den 29 maj 1903 fastställt stadgar rörande enskilda kloakledningar därstädes.

3:o) beträffande Ängelholm.

Ny byggnadsordning för staden har af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställts den 27 november 1901.

Vid femårsperiodens slut hade länet 3 städer, 3 köpingar och 143 landskommuner jämte del af Hishults kommun, som i öfrigt tillhör Hallands län. Köpingen Båstad utgör icke egen kommun utan bildar tillsammans med öfriga delen af Båstads socken en kommun. Köpingen skall emellertid enligt lagen den 27 maj 1898 angående tillägg till förordningen om kommunalstyrelse på landet utgöra ett municipalsamhälle. Hessleholms köping och Åhus köping utgöra hvar för sig egen kommun. Den senare ingår dock såsom del i Åhus municipalsamhälle. Utom förenämnda municipalsamhällen finnas i länet 15 dylika samhällen.

Länets landsbygd är indelad i 10 härad, hvilka hvar för sig bilda ett våghållningsdistrikt med undantag däraf, att Östra Hoby socken i Ingelstads härad förlagts till Järrestads våghållningsdistrikt. I administrativt hänseende är landsbygden indelad i 4 fögderier och 23 länsmansdistrikt.

Städerna hafva hvar för sig egen jurisdiktion med rådhusrätt och magistrat. I Kristianstad och Ängelholm är borgmästaren och i Simrishamn magistraten öfverexekutor. I öfrigt är länet i judiciellt hänseende fördeladt på 6 domsagor och 7 tingslag. Samtliga domsagor, som bestå af mer än ett härad, utgöra hvar för sig ett tingslag med undantag af Villands och Östra Göinge härads domsaga, i hvilken hvarterdera häradet bildar ett tingslag.

Jämte Malmöhus och Blekinge län bildar länet området för Hofrättens öfver Skåne och Blekinge jurisdiktion.

Länet, som utgör ett landstingsområde, har under första delen af perioden representerats af 7 ledamöter i *Riksdagens* Första Kammare, men efter det att under år 1904 ett riksdagsmannamandat utgått, har ledamöternas antal minskats till 6 i enlighet med föreskrift i Eders Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 3 juni samma år. För val af ledamot i Riks-

dagens Andra Kammare bildar staden Kristianstad en valkrets och länets landsbygd 7 valkretsar, en för hvar tingslag. Städerna Ängelholm och Simrishamn utgöra en valkrets gemensamt med städerna Trelleborg, Skanör och Falsterbo i Malmöhus län.

I *eklesiastiskt* hänseende tillhör länet jämte Malmöhus och Blekinge län Lunds stift samt omfattar 3 stads- och 143 landsförsamlingar jämte del af Hishults församling, hvilka församlingar äro fördelade på 80 pastorat och 9 kontrakt.

Den inom länet förlagda *militärstyrkan* tillhör 1:a arméfördelningen. Vendes artilleriregemente, som redan förut i sin helhet blifvit förlagdt till Kristianstad, förändrades genom den nya härordningen af år 1901 från åtta batterier om sex kanoner till tolf batterier om fyra kanoner, af hvilka batterier tre äro ridande och nio åkande, hvartill skola komma två haubitsbatterier. Ökningen af manskap och hästar nödvändiggjorde en betydande utvidgning af regementets förutvarande kasernbyggnader, hvadan fråga uppstod om uppförande af ett nytt kasernetablissemang. Sedan stadsfullmäktige i Kristianstad enligt beslut den 5 juni 1903 erbjudit sig att för ändamålet kostnadsfritt upplåta ett mellan Näsbychausséen och Nosabybanken väl beläget område om 10³⁶ hektar äfvensom åtagit sig vissa förpliktelser i afseende å grundförstärkning och fyllning jämte expropriation, hvilka uppostringar beräknats komma att medföra en kostnad af inemot 300,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t den 10 september 1903 med antagande af stadsfullmäktiges berörda erbjudande bestämt, att det nya kasernetablissemang skulle å nämnda plats uppföras. Detta, som nu är färdigt och taget i bruk, utgöres af två kaserner jämte flera andra byggnader afsedda för tredje åkande divisionen samt ridande divisionen.

Med antagande af ett af kommunalstämman i Hessleholms köping enligt beslut den 21 mars och 2 juni 1903 gjordt anbud om kostnadsfri upplåtelse af mark med mera för Vendes trängkärs nya kasernetablissemang med öfningsfält, har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 24 juli samma år bestämt, att kasernetablissemang skulle förläggas till den sålunda upplåtna platsen. Kasernbyggnader hafva äfven därstädes blifvit uppförda och torde vara i det närmaste färdiga, enär det varit bestämdt, att trängkären, som för närvarande är förlagd i Landskrona, skulle den 1 oktober innevarande år förflyttas till det nya etablissemang. Denna bestämmelse har emellertid med hänsyn till svårigheten för trängkärens befäl och underbefäl att förskaffa sig bostäder i Hessleholm blifvit så ändrad, att förflyttningen skall äga rum först den 1 oktober 1907.

I den mån beslutad vakanssättning ännu icke blifvit genomförd, äro Skånska husar- och dragonregementena samt Norra och Södra Skånska infanteriregementena fortfarande delvis förlagda inom länet.

Med hänseende till värnpliktiges inskrifning har länet under första året af perioden likasom under förra femårsperioden dels omfattat Norra Skånska infanteriregementets 1:a inskrifningsområde, utgörande regementets norra bataljonsområde med fyra kompaniområden, dels ock ingått såsom del i Södra Skånska infanteriregementets inskrifningsområde

och dess östra bataljonsområde med två kompaniområden, af hvilka dock det ena endast delvis fallit inom länet. På grund af Eders Kungl. Maj:ts förnyade förordning om rikets indelning i områden för värnpliktiges inskrifning med mera den 12 augusti 1901 har länet från och med 1902 i detta hänseende indelats på fem rullföringsområden inom fyra olika inskrifningsområden på följande sätt, att till Tomelilla rullföringsområde N:o 4 af Malmöhus Norra inskrifningsområde hänförs Ingelstads och Järrestads härad samt Simrishamns stad, till Hälsingborgs rullföringsområde N:o 6 af samma inskrifningsområde socknarne dels inom Riseberga länsmansdistrikt af Norra Asbo härad och dels inom Björnekulla länsmansdistrikt inom Södra Asbo härad, till Ängelholms rullföringsområde N:o 7 af Hallands inskrifningsområde öfriga delar af Norra Asbo och Södra Asbo härad samt Bjäre härad och Ängelholms stad, till Kristianstads rullföringsområde N:o 10 af Blekinge inskrifningsområde Villands, Gärds och Albo härad samt Kristianstads stad och till Hesselholms rullföringsområde N:o 13 af Kronobergs inskrifningsområde Östra och Västra Göinge härad.

Länet ingår såsom del i det fortifikationsbefälhafvaren vid 1:a fortifikationsområdet anvisade distrikt.

Med afseende på *lotsväsendet* tillhör länet Södra lotsdistriktet med lotsplatser i Åhus, Simrishamn, Ängelholm och Torekov.

I *kommunikationshänseende* tillhör länet Södra postdistriktet, Södra telegrafinspektörsdistriktet och statens järnvägars Tredje trafikdistrikt.

Jämte Kronobergs, Blekinge, Malmöhus och Hallands län bildar länet Södra *väg- och vattenbyggnadsdistriktet*.

Beträffande *hälsovården* är länet med undantag af städerna Kristianstad och Simrishamn, där stadsläkare äro anställda, indeladt i 6 provinsialläkaredistrikt, nämligen Kristianstads, Ängelholms, Hesselholms, Broby, Brösarps och Hammenhögs, hvarförutom Näsums socken af Villands härad tillagts Jämshögs provinsialläkaredistrikt i Blekinge län. Dessutom hafva i länet uppstått Klippans, Tollarps och Åhus extra provinsialläkaredistrikt och ingå delar af länet i Båstads, Elmhults och Hörs extra provinsialläkaredistrikt.

Länet utgör del af Södra *bergmästaredistriktet*, som för öfrigt omfattar Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gottlands, Blekinge, Malmöhus och Hallands län.

Vidkommande *tullväsendet* är länet indeladt på Kristianstads, Simrishamns, Ystads och Hälsingborgs tullkammaredistrikt med tullkamrar i Åhus och Simrishamn samt tullplatser i Ängelholm, Torekov och Båstad. Kristianstads tullkammaredistrikt sträcker sig å länets östra kust från Blekinge läns gräns till Skepparps å, hvarest Simrishamns tullkam-

maredistrikt vidtager och sträcker sig till Sandby bäck. Kusten därifrån till Malmöhus läns gräns ingår i Ystads tullkammaredistrikt liksom länets västra kust utgör en del af Hälsingborgs tullkammaredistrikt.

I öfverensstämmelse med förenämnda indelning i tullkammaredistrikt är länet äfven indeladt i fyra olika *sjömanshusdistrikt*, så att till distriktet för Kristianstads sjömanshus, som finnes i Åhus, räknas nämnda stad jämte Västra och Östra Göinge, Villands och Gärds härad samt den del af Raflunda socken i Albo härad, som är belägen norr om Skepparps å, till Simrishamns sjömanshusdistrikt nämnda stad jämte öfriga delen af Albo härad, Järrestads härad och Ingelstads härad med undantag af Löderups och Valleberga socknar, till Ystads sjömanshusdistrikt nämnda två socknar samt till Hälsingborgs sjömanshusdistrikt Norra Asbo och Södra Asbo samt Bjäre härad med staden Ängelholm.

För *justering af mått och vikter* är länet deladt på två distrikt.

Tillika med Malmöhus och Blekinge län bildar länet tjänstgöringsdistrikt för *yrkesinspektören* i Malmö distrikt.

Samma område utgör Tredje *döfstumskoledistriktet*.

I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts nådiga instruktion den 14 november 1902 har länet hänförs till distriktet för *landsarkivet* i Lund och hafva på grund af föreskrift i Eders Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 12 febr. 1904 åtskilliga hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förvarade äldre arkivhandlingar samma år öfverlämnats till nämnda landsarkiv.

I fråga om *skogsväsendet* omfattar länet, som jämte Blekinge, Malmöhus och Hallands län bildar Södra distriktet, hela Ängelholms revir samt delar af Blekinge-Åhus och Malmöhus revir.

Länet utgör ett distrikt för en statens *landtbruksingenjör* och tillhör Södra distriktet för en *fiskeriintendent*.

I länet, för hvilket i dess helhet tjänstgör en länsveterinär med station i Östra Broby, har under perioden, såsom ofvan redogjorts, inrättats tio distrikt för *distriktsveterinärer*.

Slutligen har vid rikets indelning i distrikt för *inspektörer af passagerareångfartyg* länet tillagts det Sydvästra distriktet.

Angående länets naturliga beskaffenhet får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande åberopa hvad därom blifvit anfördt i föregående femårsberättelser.

Hurudan *medeltemperaturen* i staden Kristianstad varit under perioden utvisas af *tabell B* (sid. 7) och *tabell C* angifver *nederbördsmängden* i millimeter å fyra olika ställen i länet under perioden.

2. Invånare.

Af *tabell 1* inhämtas, att länets kyrkoskrifna folkmängd vid 1905 års slut uppgick till 220,104 personer, däraf 107,382 män och 112,722 kvinnor, under det att de mantalsskrifna invånarnes antal samtidigt utgjorde 220,005 personer, däraf 107,135 män och 112,870 kvinnor. Den mantalsskrifna befolkningen understiger sålunda den kyrkoskrifna med 99

personer. Såväl i staden Simrishamn som å landsbygden i dess helhet öfverstiger den mantalsskrifna befolkningen något den kyrkoskrifna, hvaremot ett motsatt förhållande gör sig gällande i städerna Kristianstad och Ängelholm samt i Asbo och Villands fögderier tagna hvar för sig.

Den kyrkoskrifna folkmängden är så fördelad mellan

landsbygden och städerna, att å landsbygden bo 203,604 personer och i städerna 16,500 personer. På hvarje kvadratkilometer land af länets hela areal komma 33 invånare. Folkmängdstätheten på landsbygden är emellertid mycket växlande. Så komma på en kvadratkilometer land:

Inom Järrestads härad	60 invånare
» Ingelstads »	57 »
» Södra Åsbo »	53 »
» Bjäre »	49 »
» Albo »	36 »
» Villands »	36 »
» Gärds »	35 »
» Norra Åsbo »	25 »
» Östra Göinge »	25 »
» Västra Göinge »	24 »

Länets folkmängd, som under de fyra närmast föregående femårsperioderna nedgått, har äfven sjunkit under de tre första åren af innevarande period, därunder den minskats från 219,666 personer vid förra periodens slut till 218,884 personer år 1903 eller med 782 personer. Däremot har folk-

mängden stigit under år 1904 med 358 personer och under år 1905 med 862 personer eller tillhoppa med 1,220 personer, hvarigenom för hela perioden uppkommit en ökning af 438 personer. Folkmängden i städerna har under hela perioden tillväxt, så att den folkminskning, som förekommit, faller allenast på landsbygden. I flera af häradena därstädes har äfven folkmängden tillväxt. I hvad mån ökning eller minskning af folkmängden inom olika delar af länet ägt rum under perioden framgår af följande öfversikt:

	Invånare år 1900.	Invånare år 1905.	Ökning (+) eller minskning (—).
Kristianstads stad	10,318	10,919	+ 601
Simrishamns »	2,062	2,067	+ 5
Ängelholms »	2,784	3,514	+ 730
Norra Åsbo härad	24,932	25,244	+ 312
Södra Åsbo »	12,811	13,480	+ 669
Bjäre »	14,396	13,659	— 737
Västra Göinge »	33,333	33,545	+ 212
Östra Göinge »	26,154	26,073	— 81

Tab. B.

Medeltemperatur i Kristianstad under åren 1901—1905.

År.	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Året.
1901	— 2·3	— 3·8	+ 0·4	+ 6·0	+ 11·0	+ 14·9	+ 19·7	+ 17·3	+ 12·8	+ 10·3	+ 2·5	+ 0·3	+ 7·43
1902	+ 2·4	— 2·2	+ 1·8	+ 3·6	+ 8·3	+ 14·3	+ 15·0	+ 13·3	+ 10·7	+ 7·2	+ 2·1	— 1·4	+ 6·26
1903	+ 0·1	+ 2·9	+ 5·2	+ 4·2	+ 12·1	+ 15·2	+ 16·5	+ 14·0	+ 12·3	+ 7·8	+ 3·0	+ 1·0	+ 7·86
1904	+ 0·8	— 0·2	+ 1·1	+ 6·1	+ 9·7	+ 14·4	+ 16·7	+ 15·4	+ 12·3	+ 7·6	+ 4·2	+ 2·8	+ 7·58
1905	— 0·1	+ 1·1	+ 2·8	+ 3·9	+ 11·7	+ 16·9	+ 17·3	+ 15·7	+ 12·3	+ 4·9	+ 3·6	+ 1·9	+ 7·67

Tab. C.

Nederbördsmängd i Kristianstads län under åren 1901—1905.

	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Året.
1901. Hallands Väderö . . . mm.	25·8	16·1	36·9	25·9	56·1	77·3	35·3	90·5	24·5	35·2	70·0	52·6	546·2
Esphult »	29·6	16·3	65·4	?	?	99·5	33·2	86·1	36·3	27·4	105·3	64·6	?
Kristianstad »	20·5	13·0	40·1	41·1	49·7	93·3	31·5	27·7	19·8	28·5	59·5	41·2	465·9
Sandhammaren »	25·9	20·6	24·4	46·6	45·0	70·3	38·6	35·3	35·7	56·5	85·7	92·1	576·7
1902. Hallands Väderö . . . »	50·1	11·8	41·6	23·1	56·3	45·1	55·2	75·3	59·0	69·9	4·2	46·6	538·2
Esphult »	47·5	7·9	37·0	?	?	?	63·2	53·8	60·9	60·2	7·4	?	?
Kristianstad »	34·0	4·2	44·8	19·9	73·4	28·4	102·8	65·7	30·9	51·9	13·2	41·1	510·3
Sandhammaren »	49·7	5·5	31·4	26·5	23·7	20·7	28·3	46·7	34·7	67·3	9·2	51·1	394·8
1903. Hallands Väderö . . . »	39·6	35·9	28·6	47·6	18·7	39·0	73·2	97·0	51·1	112·1	20·1	20·4	583·3
Esphult »	(36·6)	58·7	26·3	74·7	23·6	39·9	93·8	117·3	48·9	127·4	?	?	?
Kristianstad »	37·7	29·6	11·3	35·2	13·5	27·4	43·5	111·1	28·0	67·4	25·2	7·8	437·7
Sandhammaren »	47·8	36·3	30·4	62·4	20·5	21·7	30·0	109·4	88·7	120·3	53·2	6·3	627·0
1904. Hallands Väderö . . . »	44·2	33·7	29·8	66·8	27·1	34·9	24·6	88·4	8·2	44·5	64·1	72·7	539·0
Hagstad »	61·2	46·8	38·0	114·7	48·6	51·1	36·8	163·9	19·1	58·5	131·4	109·2	879·3
Kristianstad »	12·6	32·3	23·2	?	?	?	10·3	67·1	39·5	32·4	47·6	49·6	?
Sandhammaren »	34·0	69·8	23·3	63·5	34·1	27·5	10·5	30·0	22·6	76·3	40·9	31·7	464·2
1905. Hallands Väderö . . . »	29·9	22·7	42·4	45·0	8·7	44·8	62·1	131·1	58·4	102·7	28·1	6·2	582·1
Hagstad »	65·3	45·0	67·8	63·0	21·6	60·0	62·5	164·0	62·1	104·5	43·9	27·7	787·4
Kristianstad »	18·9	15·3	30·1	43·5	16·8	30·9	54·8	107·3	46·1	59·2	30·4	4·1	457·4
Sandhammaren »	18·4	18·7	28·4	59·1	15·5	37·6	91·9	127·2	44·5	105·0	30·2	5·5	582·0

		Invånare år 1900.	Invånare år 1905.	Ökning (+) eller minskning (—)
Villands	härad	23,645	24,188	+ 543
Gårds	»	22,638	22,564	— 74
Albo	»	11,083	10,889	— 194
Ingelstads	»	25,607	24,868	— 739
Järrestads	»	9,403	9,094	— 309

Genom ofvan omnämnda öfverflyttning af Norra planteringen från Rebbelberga socken till Ängelholms stad öfverfördes dit 74 personer. De å jämväl öfverflyttade lägenheterna Danielslund och Lilla planteringen boende voro redan förut mantalsskrifna i staden. Förenämnda 74 personer böra afräknas å folkmängdsnedgången i Bjäre härad, som således i själfva verket utgjort allenast 663 personer. Inom nämnda härad samt Östra Göinge, Gårds, Albo, Ingelstads och Järrestads härad har nedgång i folkmängd förekommit, och har den varit särskildt stor i de båda sistnämnda häraderna jämte Bjäre härad. Den har nämligen utgjort i Ingelstads härad 2⁹ %, i Järrestads härad 3² % och i Bjäre härad 4⁶ %. Likasom förut har folkökningen både absolut och relativt varit störst i Ängelholm, där den uppgått till 19 procent.

Från Simrishamn uppgifves, att oaktadt den allmänna rörelsen i staden ovedersägligen vuxit i ganska afsevärd grad under perioden, anledningen till att folkmängden icke i samma mån ökats är att söka däri, att den ojämförligt största delen af arbetspersonalen vid stadens industriella inrättningar hafva egna hem i trakten kring staden.

I det stora flertalet kommuner på landsbygden har folkmängden minskats. Visserligen visar, såsom af ofvan gjorda uppställning framgår, folkmängden tillväxt inom vissa härad, men detta är beroende därpå, att inom dem finnas municipalsamhällen med större industriella anläggningar, där befolkningen snabbt ökas. Så har befolkningen i Västra Broby socken af Södra Asbo härad, hvarinom Hyllinge stenkolsgrufva är belägen, under perioden ökats med icke mindre än 991 personer. Då nativitets- och dödlighetsförhållandena å landsbygden icke varit särskildt ogynnsamma, torde anledningen till folkminskningen därstädes vara att söka allenast i utflyttning. Sådan har också under perioden ägt rum såväl till städerna och de större stationssamhällena som till utlandet. Beträffande folkmängdsförhållandena i länet under de sista tio åren särskildt med hänsyn till dödlighets- och födelseprocenten samt procenten af oäkta födde hänvisas till *tabell D*.

Äktenskapsfrekvensen i länet under samma tioårsperiod likasom antalet äktenskapsskillnader utvisas af *tabell E* (sid. 9).

Utvandringen till främmande land, som varit starkast under de tre första åren af perioden men sedan icke så litet aftagit, har under denna period i sin helhet rätt betydligt öfverstigit utvandringen under perioden 1896—1900, men dock ej kommit upp till samma höga siffra som under perioden 1891—1895. Utvandringen har nu såsom förut förnämli-gast gått till Nordamerikas Förenta stater samt, ehuru i betydligt mindre omfattning, till Danmark och Tyskland. Orsakerna till utvandringen äro fortfarande i hufvudsak af eko-

nomisk art. Tillämpningen af värnpliktslagen den 14 juni 1901, hvarigenom tjänstgöringstiden för värnpliktig icke o-tydligt utsträcktes, torde dock i någon mån hafva medverkat därtill, att utvandringen under periodens början märkbart tilltog. Under periodens båda senare år har utvandringslus-ten betydligt aftagit till följd af de rika arbetstillfällen och de höga arbetspris, som då erbjudits i hemlandet såväl vid jordbruket som vid industrien. De samtidigt rådande tryckta förhållandena i Nordamerika hafva icke heller varit sär-skildt lockande för utvandring dit. Den folkmängdsförlust,

Tab. D. Folkmängdsförhållandena i Kristianstads län
åren 1896—1905.

	Folk- mängd vid årets slut.	Döde.		Födde.			Oäkta födde (både lef- vande och dödfödde).	
		Antal.	% af folk- mäng- den.	Lef- vande födde.	Hela an- talet.	% af folk- mäng- den.	Antal.	% af hela antalet födde.
1896. Landsbygden . . .	205,100	3,467	1.69	5,034	5,152	2.51	574	11.14
Städerna	14,502	237	1.63	349	359	2.48	70	19.50
Hela länet	219,602	3,704	1.69	5,383	5,511	2.51	644	11.69
1897. Landsbygden . . .	204,941	3,658	1.78	5,086	5,220	2.55	572	10.96
Städerna	14,647	229	1.56	352	364	2.49	68	18.68
Hela länet	219,588	3,887	1.77	5,438	5,584	2.54	640	11.46
1898. Landsbygden . . .	205,000	3,376	1.65	4,966	5,128	2.50	561	10.94
Städerna	14,671	217	1.48	339	352	2.40	62	17.61
Hela länet	219,671	3,593	1.64	5,305	5,480	2.49	623	11.37
1899. Landsbygden . . .	204,531	3,745	1.83	4,911	5,037	2.46	562	11.16
Städerna	14,876	230	1.55	343	353	2.37	56	15.86
Hela länet	219,407	3,975	1.81	5,254	5,390	2.46	618	11.47
1900. Landsbygden . . .	204,002	3,465	1.70	5,030	5,156	2.53	569	11.04
Städerna	15,164	226	1.49	372	380	2.51	70	18.42
Hela länet	219,166	3,691	1.68	5,402	5,536	2.53	639	11.54
1901. Landsbygden . . .	204,041	3,142	1.54	4,913	5,044	2.47	522	10.35
Städerna	15,418	217	1.41	364	372	2.41	76	20.43
Hela länet	219,459	3,359	1.53	5,277	5,416	2.47	598	11.04
1902. Landsbygden . . .	203,547	3,424	1.68	4,858	4,978	2.45	560	11.25
Städerna	15,693	243	1.55	371	377	2.40	62	16.45
Hela länet	219,240	3,667	1.67	5,229	5,355	2.44	622	11.62
1903. Landsbygden . . .	202,853	3,277	1.62	4,819	4,940	2.44	543	10.99
Städerna	16,031	221	1.38	387	397	2.48	76	19.14
Hela länet	218,884	3,498	1.60	5,206	5,337	2.44	619	11.60
1904. Landsbygden . . .	203,037	3,357	1.65	4,793	4,940	2.43	549	11.11
Städerna	16,205	227	1.40	405	415	2.56	78	18.80
Hela länet	219,242	3,584	1.63	5,198	5,355	2.44	627	11.71
1905. Landsbygden . . .	203,604	3,560	1.75	4,940	5,048	2.48	564	11.17
Städerna	16,500	252	1.53	377	388	2.35	57	14.69
Hela länet	220,104	3,812	1.73	5,317	5,436	2.47	621	11.42

som uppstått genom utvandringen, har i icke obetydlig grad neutraliserats af den samtidigt pågående immigrationen, hvilken dock under denna period icke varit så omfattande som förut. Emigrationen från och immigrationen till länet under de senare tio åren utvisas af *tabell F*.

Till Danmark och Tyskland begifva sig fortfarande tjänare, arbetsfolk och handverkare för erhållande af tillfällig arbetsförtjänst, de senare äfven för vinnande af utbildning i sina yrken, och är denna utvandring af mera tillfällig beskaffenhet än utvandringen till Amerika, hvilken vanligen omfattar personer, hvilka hafva för afsikt att mera stadigvarande öfvergifva fäderneslandet och icke dit återkomma, åtminstone icke förr än de förskaffat sig en i ekonomiskt hänseende tryggad ställning.

Under den period, hvarom nu är fråga, har af myndigheter i Danmark och Tyskland gjorts framställning om *emotagande till försörjning* härstädes af det i nedanstående tabell upptagna antal personer från Kristianstads län, hvilka fallit fattigvården i någon af förenämnda länder till last:

År.	Hemsända från Danmark.				Hemsända från Tyskland.			
	Män.	Kv.	Barn.	Summa.	Män.	Kv.	Barn.	Summa.
1901	—	3	3	6	—	—	—	—
1902	2	3	4	9	—	—	—	—
1903	2	3	5	10	1	—	3	4
1904	2	8	8	18	—	—	—	—
1905	2	1	2	5	2	2	6	10
Summa	8	18	22	48	3	2	9	14

Antalet af de sålunda hemsända har varit något större under denna än under närmast föregående femårsperiod. Därunder hemsändes från Danmark 22 personer, däraf 5 män, 6 kvinnor och 11 barn, samt från Tyskland 10 personer, däraf 1 man, 3 kvinnor och 6 barn.

Flertalet af dem, som till länet inflyttat, torde utgöras af förut emigrerade svenskar, hvilket äfven i viss mån för-

Tab. E. *Ingångna äktenskap och äktenskapsskillnader i Kristianstads län åren 1896—1905.*

År.	Ingångna äktenskap.			Äktenskapsskillnader.		
	Landsbygden.	Städerna.	Summa.	Landsbygden.	Städerna.	Summa.
1896	1,057	80	1,137	15	9	24
1897	1,120	88	1,208	12	2	14
1898	1,067	97	1,164	10	4	14
1899	1,139	94	1,233	16	3	19
1900	1,168	88	1,256	3	8	11
1901	1,044	91	1,135	11	2	13
1902	1,066	88	1,154	12	2	14
1903	1,079	111	1,190	11	3	14
1904	1,133	105	1,238	9	3	12
1905 ¹⁾	1,098	107	1,205	9	1	10

¹⁾ Preliminära tal.

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Kristianstads län.

klarar, att antalet af dem, som årligen upptagas till svenska medborgare, är synnerligen litet jämfördt med antalet inflyttade utlänningar. Endast 17 personer, som blifvit upptagna till svenska medborgare, hafva under perioden aflagt tro- och huldhetssed inför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande. Aret, när det skett, samt från hvilket land de kommit, utvisas af följande öfversikt (se nästa sida):

Tab. F. *Emigration från och immigration till Kristianstads län åren 1896—1905.*

	Emigranter.			Immigranter.		
	Män.	Kv.	Summa.	Män.	Kv.	Summa.
1896. Landsbygden	483	592	1,075	244	206	450
Städerna	26	49	75	16	17	33
Hela länet	509	641	1,150	260	223	483
1897. Landsbygden	333	534	867	227	209	436
Städerna	39	67	106	22	11	33
Hela länet	372	601	973	249	220	469
1898. Landsbygden	285	398	683	214	208	422
Städerna	16	45	61	14	20	34
Hela länet	301	443	744	228	228	456
1899. Landsbygden	336	487	823	185	213	398
Städerna	26	64	90	20	34	54
Hela länet	362	551	913	205	247	452
1900. Landsbygden	555	558	1,113	183	201	384
Städerna	26	60	86	18	18	36
Hela länet	581	618	1,199	201	219	420
1901. Landsbygden	707	572	1,279	187	186	373
Städerna	38	58	96	20	23	43
Hela länet	745	630	1,375	207	209	416
1902. Landsbygden	787	633	1,420	163	187	350
Städerna	43	60	103	4	14	18
Hela länet	830	693	1,523	167	201	368
1903. Landsbygden	769	612	1,381	168	176	344
Städerna	53	54	107	13	20	33
Hela länet	822	666	1,488	181	196	377
1904. Landsbygden	419	435	854	205	190	395
Städerna	31	60	91	8	17	25
Hela länet	450	495	945	213	207	420
1905. Landsbygden	461	435	896	193	158	351
Städerna	33	54	87	18	28	46
Hela länet	494	489	983	211	186	397
1896—1900. Landsbygden .	1,992	2,569	4,561	1,053	1,037	2,090
Städerna	133	285	418	90	100	190
Hela länet	2,125	2,854	4,979	1,143	1,137	2,280
1901—1905. Landsbygden .	3,143	2,687	5,830	916	897	1,813
Städerna	198	286	484	63	102	165
Hela länet	3,341	2,973	6,314	979	999	1,978

	Inflyttade från				Summa.
	Danmark.	Tyskland.	Ryssland.	Norge,	
1901	1	—	1	—	2
1902	1	2	—	—	3
1903	1	—	—	—	1
1904	2	1	1	1	5
1905	2	3	1	—	6
Summa	7	6	3	1	17

Under perioden hafva fyra personer, samtliga från Danmark, erhållit nådigt tillstånd att här i länet utöfva näringsyrke. Enligt förut meddeladt, ännu gällande tillstånd drifves rörelsen i länet af fyra utlänningar, däraf två danskar och två tyskar.

Antalet utlänningar, som besitta jordbruksfastighet eller äro med landtbruk sysselsatta, har under denna period bibehållit sig nästan oförändradt, i ty att, då det vid förra periodens slut uppgick till 60, antalet vid 1905 års slut utgjorde 62, med hvilka senare förhållandet var följande.

A) utlänningar, som icke vunnit svensk medborgarrätt:

	Mantal.	Taxeringsvärde.
23 personer ägande jord	26,905,738,331	1,350,600 kr.
5 personer brukande jord	11	72,100 „
7 tjänande personer.		

B) utlänningar, som vunnit svensk medborgarrätt:

	Mantal.	Taxeringsvärde.
19 personer ägande jord	13,433,995,121,161	977,400 kr.
4 personer brukande jord	14,16	707,500 „
4 tjänande personer.		

I afseende på personernas inflyttning före eller efter femårsperioden, deras stånd såsom gifta eller ogifta och deras nationalitet återopas *tabell G*. Jämför man förhållandena nu med dem vid slutet af år 1900, visar sig beträffande utlänningar, som icke vunnit svensk medborgarrätt, att antalet personer, som äga jord, förblifvit oförändradt, men att mantalet likasom taxeringsvärdet å deras fastigheter minskats, det senare med 197,300 kronor, samt att antalet personer, som bruka jord, likaledes förblifvit oförändradt, under det såväl mantalet som taxeringsvärdet å fastigheterna något ökats, det senare med 33,100 kronor. Beträffande utlänningar, som vunnit svensk medborgarrätt, så har antalet af dem, som äga jord, ökats med sex, samtidigt med att mantalet och taxeringsvärdet å deras fastigheter höjts, det senare med 91,900 kronor, hvaremot antalet af dem, som bruka jord, minskats med två, likasom mantalet och taxeringsvärdet å fastigheterna nedgått, det senare med 43,200 kronor.

Särskilda administrativa förfoganden för innevånare, som tala främmande språk, hafva icke erfordrats.

Skismatiska rörelser förekomma fortfarande, men kunna sägas vara i tilltagande endast i de norra delarna af länet, hvarest i de flesta socknar finnas böne- och missionshus. Under perioden hafva uppförts 18 nya böne- och missionshus, däraf 12 af Evangeliska fosterlandsstiftelsens anhängare, 2 af baptister och 2 af så kallade waldenströmare. Ibland dessa är ett större bönehus i Kristianstad, benämndt Vasa-

Tab. G. Uppgift å utlänningar, som vid 1905 års slut såsom jordbrukare voro bosatta i eller ägde jord inom Kristianstads län.

	A) Utlänningar, som icke vunnit svensk medborgarrätt.										B) Utlänningar, som vunnit svensk medborgarrätt.										Summa personer.
	Ägande jord utan Kungl. Maj:ts tillstånd.			Ägande jord med Kungl. Maj:ts tillstånd.			Brukande jord på arrende.			Antal tjänande personer.	Ägande jord.			Brukande jord på arrende.			Antal tjänande personer.				
	Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde. Kronor.	Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde. Kronor.	Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde. Kronor.		Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde. Kronor.	Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde. Kronor.					
Inflyttade före år 1901.																					
Gifta	2	83 288	18,000	9	11209114 49052	680,700	3	1	32,200	2	15	1223532738 34354734	889,200	4	148 18	707,500	4	39			
Ogifta	1	18	3,600	3	13482 18	616,800	—	—	—	1	1	11	80,000	—	—	—	—	6			
Summa	3	11 32	21,600	12	25701699 2999305	1,297,500	3	1	32,200	3	16	1319814717 352176892	969,200	4	140 18	707,500	4	45			
Däraf från																					
Danmark	2	—	—	12	—	—	3	—	—	3	11	—	—	3	—	—	—	38			
Tyskland	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	5			
Schweiz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2			
Inflyttade åren 1901—1905.																					
Gifta	5	1) 423 4800	4,400	1	201733 607920	6,300	1	—	—	2	3	822261 6693544	8,200	—	—	—	—	12			
Ogifta	1	10	16,800	1	1 lägenhet.	4,000	1	2	39,900	2	—	—	—	—	—	—	—	5			
Summa	6	1) 2123 5000	21,200	2	2) 201733 607920	10,300	2	2	39,900	4	3	822261 6693544	8,200	—	—	—	—	17			
Däraf från																					
Danmark	6	—	—	1	—	—	2	—	—	4	3	—	—	—	—	—	—	16			
Tyskland	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1			

¹⁾ Jämte två lägenheter.

²⁾ Jämte en lägenhet.

kyrkan, som uppförts af Kristianstads fria missionsförening, utgörande en sammanslutning af waldenströmare. Antalet af dylika andaktshus i länet vid periodens slut, deras belägenhet och af hvilka trosriktningar de blifvit uppförda, kan inhämtas af följande uppställning.

	Andaktshus uppförda af				Summa.
	Evangeliska fosterlandsstiftelsens anhängare.	Baptister.	S. k. Waldenströmare.	Metodister eller andra.	
Kristianstad	1	1	1	—	3
Simrishamn	1	1	—	—	2
Ängelholm	1	—	—	1	2
Åsbo fögderi	20	2	1	1	24
Göinge »	10	7	18	—	35
Villands »	18	9	9	—	36
Ingelstads »	3	1	2	—	6
Summa	54	21	31	2	108

I Evangeliska fosterlandsstiftelsens och waldenströmar-nes bönehus hållas liksom förut föredrag gemenligen af kringresande lekmän men stundom äfven af enskilda församlingsmedlemmar samt sådana statskyrkans präster, hvilka nitälska för väckande af ett varmare församlingslif och icke ställa sig afvoga mot den frireligiösa rörelsen. Tilloppet af åhörare till dessa andaktsöfningar är oftast betydligt, under det att kyrkorna mångenstädes äro fåtaligt besökta. På ett par ställen hafva fortfarande anordnats s. k. stormöten, hvilka räcka flera dagar å rad och vid hvilka åtskilliga predikanter uppträda, den ene aflösande den andre. Till sådana möten strömmar då folket i mängd icke allenast från den närmaste trakten utan äfven från ganska aflägsna orter. I baptisternas bönehus predika endast deras egna religionslärare, hvilka vanligen äro fast anställda, dock förekomma äfven bland dem föredrag af kringresande predikanter. Under det att baptisterna aldrig besöka gudstjänsterna i statskyrkan utan söndra sig från densamma, äro Evangeliska fosterlandsstiftelsens anhängare att räkna till de flitigaste kyrkobesökarna och draga således till i stället för ifrån kyrkan.

En förut i Norra Åsbo härad under namn af Helgeaner uppträdande sekt har likasom den sekt, som år 1900, kallande sig friförsamling, framträdde i Simrishamn och då samlade ett icke obetydligt antal anhängare, under den gångna perioden upphört.

Katolicismen räknar fortfarande anhängare bland några familjer inom länet, ehuru icke så särdeles många, och på två större herresäten finnas inrättade bönekapell, afsedda för ägarnes enskilda husandakt. Någon propaganda för utbredande af denna troslära har dock icke förekommit.

I detta sammanhang torde böra omnämnas, att under perioden blifvit ingångna 8 *civila äktenskap* inför magistraten i Kristianstad, 10 inför kronofogden i Åsbo fögderi, 26 inför kronofogden i Göinge fögderi, 23 inför kronofogden i Villands fögderi och 1 inför kronofogden i Ingelstads fögderi eller tillhopa 68. De borgerliga äktenskapen under femårspe-

rioden 1896—1900 utgjorde 75 och under hvardera af de två närmast föregående femårsperioderna 45. Dessa siffror gifva ett otvetydigt vittnesbörd om, att anhängare af sådana trosriktningar, hvilka icke vilja finna sig i den statskyrkliga ordningen, under sista tioårsperioden vuxit i antal.

Frälsningsarmén har icke under perioden vunnit tillslutning, utan har den af densamma framkallade rörelsen varit stadd i stark tillbakagång. Vid förra periodens slut hade armén fasta stationer i länets samtliga städer samt å fem ställen å landsbygden. Af dessa hafva endast bibehållits stationerna i Kristianstad, Ängelholm, Klippan och Tomelilla. Tillströmningen till arméns sammankomster uppgifves äfven på dessa ställen hafva betydligt aftagit. Vid sidan af sin till sitt värde mera omtvistade religiösa verksamhet har armén ställt sitt arbete i den lidande mänsklighetens tjänst. Det är åt arméns så kallade slumafdelning, som detta arbete blifvit anvisadt. Så hafva medlemmar af denna afdelning, s. k. slumsystrar, i Kristianstad utfövat en mycket förtjänstfull verksamhet i rent filantropiskt syfte medelst bispringande af fattiga och omhändertagande af vanvårdade barn. Med behjärtande af det goda syftet hafva stadsfullmäktige i Kristianstad anslagit ett belopp af 300 kronor för år 1905 att efter fattigvårdsstyrelsens beprövande utbetalas för slumverksamheten.

Nykterhetsarbetet har under denna period med oförminskad ifver fortgått. Förtjänsten häraf måste i främsta rummet tillskrifvas den verksamhet, som utfövas af de talrika nykterhetsföreningarne. Icke mindre än 97 af länets kommuner finnas dylika föreningar. Enligt de uppgifter, som Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förskaffat sig, skola dessa föreningar vid periodens slut uppgått till 140 med 8,655 medlemmar. Då motsvarande siffror vid nästföljande periods slut voro 121 och 5,827, hafva således både antalet föreningar och medlemmarne däri icke obetydligt ökat. Huru dessa föreningar voro fördelade på olika nykterhetsgrupper framgår för år 1905 af följande:

	Antal föreningar.	Antal medlemmar.
Världsgodtemplarorden	75	4,816
Templarorden	31	1,877
Nationalgodtemplarorden	14	489
Sveriges blåbandsförening	15	1,235
Verdandister	3	148
Ungdomsföreningar	2	90
Summa	140	8,655

Liksom förut hafva dessa nykterhetsföreningar i sina sträfvanden vändt sig mest till den yngre befolkningen och sökt att ej blott genom föredrag bekämpa rusdryckerna utan äfven bereda ungdomen nöjen af förädlande art genom underhållande samkväm och fester, dit allmänheten lämnats tillträde antingen fritt eller mot erläggande af någon mindre afgift. Det har anmärkts mot nykterhetsföreningarne, att de, som till en början höllo sig utanför politiken, på senare tider börjat allt för mycket syssla med politiska och sociala frågor, hvarjämte man förebrått dem, att de upplåta sina ordenshus och lokaler för socialistiska agitationsmöten. Att så sker, kan nog icke förnekas, men i våra dagar lär man knappast kunna motarbeta socialismens utbredning genom

att söka lägga hinder i vägen för dess anhängare att skaffa sig lokaler för sina sammankomster, hvadan föga vikt torde ligga uppå om sådana möten hållas i den ena eller andra lokalen. Hvad nykterhetsföreningarnes sysslande med politik och sociala frågor angår, så torde det väl svårigen kunna förväntas, att dessa föreningar, hvaras medlemmar i öfvervägande grad tillhöra kroppsarbetarnes klass, i längden skulle kunna ställa sig främmande för de politiska och sociala frågor, som utom själfva nykterhetssaken kunna vara föremål för de breda lagrens intresse. Då nu nykterhetsföreningarna ingalunda bestå af uteslutande socialist, utan tvärtom i dylika frågor olika tänkande där genom det gemensamma nykterhetsintresset sammanföras, är det icke otänkbart, att de tillfällen till meningsutbyten om jämväl annat än nykterhetsfrågor, som vid föreningarnes sammankomster erbjudas, kunna vara till mera gagn än skada. Den erfarenhet, man hittills haft om nykterhetsvännernas uppträdande, synes i allt fall kunna ingifva den förhoppningen, att de alltjämt skola komma att tillhöra den mera sansade delen af vårt folk, som uppskattar värdet af att lefva i ett lagbundet samhälle och därför icke omdömeslöst lyssnar till samhällsomstörtande läror.

Flerstädes hafva nykterhetsföreningarna under perioden förskaffat sig egna ordenshus. Så hafva ordenshus blifvit uppförda i Kristianstad såväl för världsgoodtemplarne som för templarne samt i Simrishamn för de senare. Att det arbete, nykterhetsföreningarna utföra i nykterhetens intresse, vunnit erkännande från vederbörande samhälles sida äfven i pekuniär form, visas däraf, att stadsfullmäktige i Kristianstad för hvar år från och med 1902 anslagit 600 kronor såsom bidrag till världsgoodtemplarnes i staden byggnadsaktiebolag, hvilket köpt och inredt deras ordenshus.

Äfven de olika fackorganisationerna bland arbetarne sätta som ett af sina viktigaste mål att främja nykterhet bland sina medlemmar. Allmänna meningen har ock af nykterhetssträfvandena i många kommuner så påverkats, att nya rättigheter till försäljning af såväl öl som spritdrycker af de kommunala myndigheterna afstyrkts.

Om man ock kan vara berättigad till det omdömet, att superiet i allmänhet taget minskats och att en förbättring inträdt i nykterhetstillståndet, återstår dock mycket ännu att göra i nykterhetshänseende, särskildt bland yngre arbetare så i stad som å landet. Fylleriförseelser äro alltjämt ofta förekommande, och det är fortfarande icke ovanligt att vid marknader och torgdagar få se öfverlastade personer. Ett omåttligt förtärande af öl lär härvid hafva lika mycken skuld som brännvinsdrickandet. Från flera håll å landsbygden klagas, att dryckenskapen florerar särskildt bland ungdomen och att å de ställen, där tillgång finnes att få köpa öl och spritdrycker, konsumeras stora mängder af dessa drycker under lördagsaftnar och söndagar, då tjänare taga sig ledigt. I byar, där försäljning af sådana drycker ej äger rum, brukar ungdomen förse sig med förråd däraf till förtäring under helgdagarna, hvarunder dryckesgillen anställas. Sedan dryckesvarorna blifvit förtärda, draga deltagarna i dryckeslagen i stora flockar utmed vägarne, skrikande och svärjande samt ofredande mötande personer med glåpord och skymfliga tillmälen, mången gång äfven med

handgripligheter. Det hela slutar icke sällan med slagsmål, hvilka ofta äro af rätt allvarlig art. Äfvenledes klagas öfver, att ett sedelöst lif föres vid de många dansbanorna. En af de förnämsta orsakerna till den tilltagande sedeslösheten bland ungdomen torde med skäl kunna tillskrifvas den slapphet, hvarmed barnens uppfostran bedrifves i hemmen. Barnen lämnas där för mycken frihet och hållas icke till arbete eller att deltaga i förekommande sysslor utan få tillbringa sin tid i sysslolöshet och i dåliga sällskap, hvarigenom de lära sig råhet, dryckenskap och annan sedeslöshet. När de sedan komma i skolan och där skola hållas till tukt och goda seder, taga föräldrarna ofta parti för sina barn mot läraren, hvarigenom skolan förhindras utöfva det uppfostrande inflytande, som med densamma afses.

Genom förordningen angående försäljning af vin och öl den 9 juni 1905, hvilken börjat tillämpas från och med ingången af innevarande år, har all försäljning af öl å landsbygden medelst kringföring blifvit förbjuden, något som säkerligen skall blifva till gagn för nykterheten, för så vidt det visar sig möjligt förhindra, att det fortfarande tillåtna kringförandet af rekvirerade maltdrycker icke också medför försäljning i smyg. Försäljningen i stad af vin och öl till afhämtning, hvartill förut särskildt tillstånd ej behöfts, har på grund af samma förordning gjorts beroende af myndighets tillstånd, hvilket haft till följd att detta slag af försäljning, som visat sig på ett sorgligt sätt befordra öldrickandet i gränder och portgångar, högst betydligt inskränkts. Det är också att hoppas, att bestämmelserna i den nya ölförsäljningsförordningen må visa sig verksamma till förhindrande af de missbruk vid ölförsäljningen, hvilka med kringgående af gällande lagbud förut ofta förekommit och haft till syfte att befrämja förtäringen.

I samma mån konsumtionen af maltdrycker aftagit säges förtärandet af åtskilliga slag af alkoholfria drycker hafva tilltagit.

I nykterhetens intresse hafva äfven verkat några föreningar med rent religiösa ändamål. Den i förra femårsberättelsen omnämnda Kristliga föreningen af unge män i Kristianstad, hvilken satt till sin uppgift att verka sedligt höjande äfven bland den mera bildade ungdomen, har äfven under denna period varit verksam. Dess praktiska sträfvanden har tagit sig uttryck i inrättande af ett läs- och skrifrum för värnpliktiga samt anordnande af allmänbildande föreläsningar.

I hvardera af städerna Kristianstad och Ängelholm finnas *stadsbibliotek*, och hafva stadsfullmäktige i dessa städer till biblioteken anslagit å förra stället 200 kronor för hvar af åren 1901—1903 och därefter 250 kronor årligen samt å det senare stället 300 kronor för hvar år. I Kristianstad har äfven arbetarnes läslokal framgent ägt bestånd och af stadsfullmäktige hugnats med understöd, som utgjort 700 kronor för 1901, 850 kronor hvarterda af åren 1902 och 1903, 1,000 kronor för 1904 och 1,200 kronor för 1905. Under sistnämnda år har medelst enskilda bidrag öppnats en läsestuga, som hålles öppen under den mörkare årstiden och hvartill staden lämnat fri lokal. Den har varit flitigt besökt.

Det i förra femårsberättelsen omnämnda enskilda lånebiblioteket i Simrishamn har under år 1905 blifvit öfverlämnadt till församlingen och därmed omändradt till skol- och församlingsbibliotek.

A landsbygden finnas 106 *sockenbibliotek*, däraf 17 inrättats under ifrågavarande period. De uppgifvas till öfvervägande antalet vara flitigt använda, men å icke mindre än 32 ställen säges så icke vara förhållandet.

Soldathemmet å Ljungbyhed, omnämndt i förra femårsberättelsen, har fortfarande ägt bestånd och äfven flitigt användts, dock mest i dess egenskap af skriflokal. Det där befintliga biblioteket, som hufvudsakligen består af religiös litteratur, uppgifves hafva begagnats föga, hvaremot ett motsatt förhållande ägt rum med ett vid Norra Skånska infanteriregementet bildadt manskapsbibliotek, bestående af omkring 300 band.

Läsning af tidningar och periodiska skrifter har med stigande intresse omfattats af alla samhällsklasser. Af den burgnare delen af folket läsas förnämligast tidningar med konservativ eller moderat liberal riktning, hvaremot arbetsklassen nästan uteslutande håller sig antingen till de liberala och socialistiska pressalstern eller till religiösa och nykterhetsvänliga tidningsorgan. Såvidt känt är, hafva flygskrifter blifvit inom länet spridda endast under år 1906, då sådana, riktade mot militarismen, utdelades på lägerplatsen Ljungbyhed bland de värnpliktige.

Föreläsningar för arbetsklassen hafva regelbundet under vintermånaderna anordnats af åtskilliga föreningar och anstalter, som därvid njutit understöd såväl af staten som kommuner. Föreläsningarna, som utgjorts af populära föredrag i skilda ämnen, hafva hållits af yngre universitetslärare och elementarlärare samt stundom af folkskollärare, präster och läkare. Föreläsarna hafva i allmänhet anskaffats af en för sådant ändamål inrättad byrå i Lund. Föreläsningarna, till hvilka föreningsmedlemmar haft fritt tillträde och hvilka varit tillgängliga för andra mot erläggandet af en mindre afgift, vanligen 10 öre, uppgifvas hafva varit i allmänhet ganska talrikt besökta, dock på många ställen icke så mycket af egentliga kroppsarbetare som af folk tillhörande medelklassen. Under perioden har statsunderstöd utgått för dylika föreläsningar till belopp, som utvisas af denna tabell:

Anordnare af föreläsningsskurser.	År.				
	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Kristliga föreningen af unge män i Kristianstad	500	500	500	500	500
Ingelstorps arbetareförenings föreläsningssanstalt	100	100	—	—	—
Åby—Klippans föreläsningssörening	800	700	700	700	700
Vallby föreläsningssörening	200	200	—	—	—
Vallby arbetareföreläsningssanstalt	—	—	200	200	200
Vinslöfs föreläsningssörening	300	300	300	300	300
Knislinge m. fl. socknars d:o	300	300	300	300	300
Färelöfs d:o	300	300	230	230	300
Hesselholms d:o	600	600	600	600	600

Anordnare af föreläsningsskurser.	År.				
	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Björnums o. Vittsjöortens föreläsningssörening	136	136	—	—	—
Ängelholms d:o	—	400	400	400	400
Båstads d:o	—	—	300	300	300
Osby sockens d:o	—	—	200	200	—
Riseberga d:o	—	—	400	400	400
Åhus d:o	—	—	200	200	300
Träne d:o	—	—	100	100	—
Löderups föreläsningssanstalt	—	—	80	80	175
Tollarps med omnejd föreläsningssörening	—	—	150	150	200
Smedstorps d:o	—	—	150	150	225
Åstorps d:o	—	—	200	200	250
Önnestads d:o	—	—	200	200	250
Simrishamns d:o	—	—	—	—	270
Oppmannaortens d:o	—	—	—	—	270
Sösdalaortens d:o	—	—	—	—	225
Södra Mellby m. fl. socknars föreläsningssörening	—	—	—	—	225
Västra Skepparslöfs d:o	—	—	—	—	225
Östra Sönnarslöfs d:o	—	—	—	—	225
Degebergaortens d:o	—	—	—	—	225
Centrala Villands d:o	—	—	—	—	200
Järrestads biblioteks- och föreläsningssörening	—	—	—	—	200
Skillinge d:o	—	—	—	—	200
Tomelilla d:o	—	—	—	—	200
Summa	3,236	3,536	5,210	5,210	7,865

Utom ofvan nämnda af staten understödda föreläsningssöreningar hafva ytterligare några sådana föreningar varit i verksamhet. Vederbörande kommuner hafva i allmänhet lämnat bidrag till föreningarna. I och för föreläsningars anordnande hafva stadsfullmäktige i Kristianstad till Kristliga föreningen af unge män därstädes anslagit 500 kronor för hvar af åren 1901 och 1902 samt 750 kronor för hvar af periodens tre sista år. Stadsfullmäktige i Ängelholm hafva till föreläsningssöreningen därstädes beviljat för hvar af åren 1901—1903 ett belopp af 500 kronor och sedan 600 kronor årligen. Simrishamns föreläsningssörening har åtnjutit bidrag dels af stadsfullmäktige i staden under hvar af periodens år med 200 kronor, dels af Simrishamns fabriks- och handtverksförening under tre af periodens år med 50 kronor för år, dels ock af Simrishamns handelsförening för år 1905 med 75 kronor, hvarförutom under periodens alla år för föreningens bestånd af enskilda personer lämnats frivilliga bidrag.

Benägenheten för lyx i *lefnadssätt och klädedräkt* synes snarare tilltaga än aftaga. Den rikliga arbetsförtjänsten medför möjlighet för arbetaren att förskaffa sig bättre lefnadsvillkor, och i samma mån som upplysningen stiger, får individen större anspråk på lefnadssättet. Då arbetaren på landet vanligen inköper sina förnödenheter i närliggande städer och stationssamhällen, kommer lefnadssättet på lands-

bygden så småningom att blifva enahanda som i städerna. Den jordbrukande befolkningen sträfvat och att inrätta sitt lefnadssätt så godt och bekvämt som möjligt. Samtidigt härmed har en förfining i klädedräkten införts, i det att till kläder numera högst sällan användes i hemmet förfärdigadt tyg. Endast i en eller annan socken i Albo härad torde man ännu begagna hemväfda kläder. En utjämning har mer och mer ägt rum på alla områden, så att någon större skillnad i lefnadsvanor och klädedräkt icke är att märka mellan stads- och landtbefolkningen samt mellan arbetsgifvare och arbetare inom handtverkarnes och de mindre jordbrukarnes klass. Ehuru det gifvetvis måste ses med stor tillfredsställelse, att de tillförene mindre väl lottade samhällsmedlemmarne genom ständigt ökad arbetsförtjänst erhålla tillfälle att vinna förbättrade lefnadsvillkor, kan man icke undertrycka den anmärkningen, att framför allt de yngre arbetarne alltför lättsinnigt förslösa sin arbetsförtjänst utan att tänka på framtiden. Särskildt i städerna torde nog de yngres utgifter för nöjen och förlustelser af hvarjehanda slag ofta vara större än de borde vara. Med hänsyn härtill och då den numera afsevärdt förkortade arbetstiden lämnar arbetaren rätt mycken ledighet efter arbetets slut, vore det synnerligen önskvärdt, om mera kunde göras för att bereda arbetsklassens ungdom tillfälle till nyttig och tilldragande sysselsättning på lediga stunder. Utom ökad tillgång till inhämtande af nyttiga kunskaper torde man därvidlag kunna tänka på att söka uppmuntra hågen för idrottsöfningar. Säkerligen skulle sådana öfningar för dem visa sig lika välgörande både i fysiskt och moraliskt hänseende som de redan obestriddligen gjort det för den icke kroppsarbetande ungdomen.

I jämnbredd med att lefnadsanspråken stegras har bland den yngre befolkningen oviljan mot det i jämförelse med industriellt arbete mera betungande jordbruksarbetet tilltagit. Drängar och pigor vilja ogärna binda sig enligt legostadgan utan föredraga tillfälligt arbete, helst vid fabrikena, och de, som låta lega sig till tjänare, betinga sig minst 25 procent högre lön än under föregående period. Lagstadda ogifta tjänare förekomma därför alltmåra sällan å landsbygden, så att jorden måste skötas med biträde af tillfälliga arbetare och daglönare. Öfver bristen på arbetsfolk å landsbygden klagas emellertid allmänt, och denna brist på arbetskraft, som särskildt vid tiden för skörden visat sig kännbar, har på flera större gårdar föranlett inkallande af utländske arbetare. Dessa arbetare, hvilka komma från Galizien och anskaffas genom en arbetsförmedlingsbyrå i hemlandet, åtföljas af en utländsk, vanligen tysk entreprenör eller arbetsförman, som är förtrogen med deras språk och till hvilken ackorderade aflöningar utbetalas. De hafva under den tid af åtta månader, hvarunder de för hvarje gång plägat uppehålla sig här i landet, i allmänhet uppfört sig väl. Från ett par ställen uppgifves dock, att de sålunda gjorda försöken med utländsk arbetskraft icke utfallit så till belåtenhet, att de komma att upprepas. Äfven för industriens behof hafva inkallats galiziska arbetare. Så hafva vid Ifö kaölin- och chamottefabrik varit anställda år 1903 60, år 1904 120 och år 1905 180 dylika arbetare, hvilka på ofvan nämndt sätt anskaffats. Vid betalningen af deras

aflöning, hvilken består uti timpenning till ungefär samma belopp, som för de svenska arbetarne, har fabriken icke att skaffa med någon annan än den medföljande entreprenören, hvilken äfven uppbär bestämda ackordssatser. Galizierna, som arbeta vid fabriken omkring åtta månader årligen, erhålla därjämte fria bostäder, sängar, sängkläder, vedbrand, belysning och köksattiralj, och äro de liksom fabriken öfriga arbetare försäkrade för olycksfall.

Brottmälsstatistiken för länet under denna period gifver icke anledning till särskildt ogynnsamma betraktelser. De gröfre brottens antal har något minskats, men att däraf sluta till en väsentlig förändring till det bättre i moraliskt hänseende torde vara förhastadt. Oaktadt allt, som göres för nykterhetens befrämjande och upplysningens spridande, klagas ännu från många håll öfver råhet och förvildning i sederna, och gäller detta företrädesvis ungdomen. Liksom förut hafva bland gröfre brott oftast förekommit stölder och miss-handelsbrott. De senare hafva i flertalet fall föröfvats under rusets inflytande och måste därför likasom de talrika fylleriförseelserna skrivas på rusdryckernas konto.

Befolkningens *sedliga lif* betraktadt från synpunkten af förhållandet mellan könen gifver icke heller anledning till glädjande omnämnande. Antalet *oäkta födde* i förhållande till samtliga födde, såväl lefvande födde som dödfödde, är såsom af tabell D (sid. 8) utvisas, fortfarande ansenligt i länet och ingifver icke förhoppning om förbättring i detta hänseende. Såsom förut är det städerna som med sin mera lösa befolkning förete de sämsta siffrorna i detta fall. Där emot har antalet *äktenskapsskillnader* något nedgått.

Antalet *själfmord* (däri ej inräknade dödsfall på grund af fosforgiftning hos kvinnor yngre än 50 år) utvisas af följande tabell:

År.	Landsbygden.		Städerna.		Summa.
	Män.	Kvinnor.	Män.	Kvinnor.	
1896	19	2	1	—	22
1897	18	4	2	—	24
1898	11	3	—	—	14
1899	22	5	—	—	27
1900	27	2	1	1	31
1901	18	2	—	1	21
1902	27	6	4	1	38
1903	20	2	5	1	28
1904	16	9	3	1	29

För år 1905 kunna motsvarande uppgifter ännu ej lämnas.

Byggnadsverksamheten under perioden kan öfverallt i länet betecknas såsom synnerligen liflig. Någon märkbar förändring i byggnadssättet å landsbygden är icke att om-tala. Till byggnadsmaterial därstädes användes ide skog-lösa delarna hårdbrändt tegel under tak af papp eller halm samt i de skogrika delarna brädbeklädt timmer under tak af spån. Förutom byggnader för industriella anläggningars behof hafva å landet hufvudsakligen blifvit uppförda bo-städer afsedda för arbetare. Såsom mera omfattande bygg-nader af förstnämnda slaget kunna omnämnas Sydsvenska petroleumsaktiebolagets cisternstation i Åhus för upplag af

180,000 liter eldfarlig olja af andra klassen, Reymersholms nya spritförädlingsaktiebolags storartade fabrik i Åhus samt en kaolinfabrik i Axeltorp af Näsums socken.

Under perioden har Röke sockens kyrka blifvit nybyggd. Kyrkan i Simris socken har utom tornet blifvit ombyggd. Tornet, som är ett af de äldsta profven här i landet på den romanska stilen, blef på öfverintendentsämbetets och riksanstaltens bestämda yrkande och emot församlingens vid upprepade tillfällen uttalade önskan endast restaurerad. Därför hafva kyrkorna i Åhus, Gumlösa och Gråmanstorps socknar undergått mera omfattande reparationer. Å landsbygden har äfven uppförts ett femtiotal nya skolhus, däraf det i Hesselholms köping, hvilket dragit en kostnad af öfver 50,000 kronor, torde vara det mest betydliga. I Klippans municipalsamhälle af Gråmanstorps socken har för en kostnad af 35,000 kronor uppförts ett skolhus med en större samlingssal rymmande 600 personer. I denna sal hålles på grund af sockenkyrkans aflägsna läge gudstjänst hvar annan söndag. Större skolhus hafva äfven uppförts i Björnekulla och Västra Broby socknar, af hvilka det förra kostat 43,000 kronor och det senare 41,000 kronor.

I staden Kristianstad har såväl inom den äldre staden som i den nya stadsdelen Östermalm uppförts ett stort antal, delvis mycket prydliga byggnader, däribland särskildt är att framhålla en ny storartad folkskola, som betingat en kostnad af 270,000 kronor. Men den utan gensägelse mest i ögonen fallande af nybyggnaderna är den nya teatern, hvilken blifvit uppförd på af stadsfullmäktige upplåten plats i den så kallade Tivoliparken.

Hösten 1903 förbjöd magistraten fortsatt begagnande af den dåvarande teatern, där förhållandena ansågos icke vara betryggande i händelse af eldsolycka. För uppförande af ny teater bildades ett aktiebolag, i hvilket staden tecknade aktier för 27,000 kronor samt enskilda för omkring 64,000 kronor. Arbetet med teaterbyggnaden har fortgått sedan år 1904 och först afslutats under innevarande år. Byggnaden, som företer ett synnerligen prydligt yttre och inrymmer utom teater en restaurant i två våningar, har kräft en kostnad af öfver 200,000 kronor.

Som det förutvarande gasverket i Kristianstad länge befunnits otillräckligt, beslöt stadsfullmäktige den 14 juni 1900 uppförande af ett nytt dylikt verk å stadsområdets sydöstra del. Anläggningen, som betingat den betydande kostnaden af 423,278 kronor, togs i bruk den 1 augusti 1902. Sedermera har det blifvit nödigt att utvidga verket med ytterligare en gasklocka, som anskaffats för en kostnad af 48,637 kronor. De ständigt stegrade anspråken på en bekväm och stark belysning hafva emellertid icke heller i nämnda samhälle funnit sig tillfredsställda med gasljus, hvilket föranlett stadsfullmäktige uppföra ett elektricitetsverk, därom beslut fattades den 14 juni 1901. Anläggningen, som kostade 174,617 kronor, blef färdig den 4 mars 1902. Drifkraft är gas, som erhålles från stadens gasverk. Elektricitetsverket har dock redan visat sig otillräckligt för stadens behof, och har i följd däraf framställning gjorts om detsammes utvidgning, hvilken fråga för närvarande är beroende på utredning, huruvida det är möjligt att för verket med fördel

använda elektrisk kraft från någon af de i denna eller angränsande provins tilltänkta kraftstationer.

För afhjälpan af den förut rådande bristen på hyreslägenheter hafva såväl i Ängelholm som i Simrishamn under perioden tillkommit flera nybyggnader, afsedda hufvudsakligen för uthyrning. Å sistnämnda ställe är särskildt att omnämna ett af Simrishamns sparbank uppfördt nytt hus, hvarest, utom bostads- och butikslägenheter, äro inrättade rymliga och tidsenliga expeditiionslokaler såväl för sparbanken själf som för postkontoret, Skånes enskilda banks afdelningskontor och Simrishamns spritbolag.

Omtyckta *folknöjen* äro fortfarande lustfärder, som företagas gemenligen om söndagarne icke allenast af städernas befolkning utan äfven af landtbefolkningen till natursköna platser i omgifningarne. Också hafva i närheten af städerna och de större landsbygdssamhällena i lämpligt valda skogsparker anordnats en mängd förlustelseställen och nöjesplatser, där de besökande erbjudas förströelse af hvarjehanda slag. Vanligtvis är det någon nykterhets- eller sångförening eller någon annan förening, som företager dylik utflykt, men det händer stundom, att en arbetsgifvare bjuder sina arbetare på sådan förströelse och bekostar förtäringen åt dem. Musik, lekar och dans förekomma därvid, och oftast hålles äfven något föredrag i religiöst eller fosterländskt syfte.

Marknader eller stortorgsdagar betraktas äfven såsom nöjen, synnerligast af ungdomen, som ställer sin kosa dit ofta endast för förlustelse. De hafva dock förlorat en stor del af sin dragningskraft i detta hänseende, sedan de vid dem förekommande lustbarheterna och särskildt utskänknin- gen af maldrycker betydligt minskats.

Ungdomens största nöje är emellertid dans, och bland folknöjen intaga därför danstillställningar ett framstående rum. Nästan i hvarje socken finnes åtminstone ett ställe, där dans mot viss afgift anordnas och dit ungdomen samlas, ofta från flera kilometers afstånd. Häremot vore icke heller något att erinra, om icke förtärande af rusdrycker och slagmål följde dansen i spåren, men tyvärr är det så, att åtskilliga af dessa tillställningar gifvit anledning till beklagliga oordningar. I ett par fall har äfven oloflig utskänkning af brännvin och öl förekommit. Det har därför mer och mer blifvit en bjudande plikt för de kommunala myndigheterna att öfvervaka ordningen vid dylika tillställningar. För underlättande af tillsynen och befrämjande af ordningen vid tillställningarna hafva i många kommuner antagits särskilda ordningsstadgar för offentliga danstillställningar. Under perioden hafva dylika ordningsstadgar blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda för Södra Mellby, Järrestads, Västra Vrams, Träne, Linderöds, Esp- hults, Hufvaröds, Trolle-Ljungby, Norra Åsums, Fjälkestads, Hästveda, Perstorps och Önnestads socknar samt för Tryde och Vinslöfs socknar med undantag för den förra af Tome- lilla och för den senare af Vinslöfs municipalsamhälle.

Det uppsving, som den frivilliga *skytterörelsen* tog under förra periodens två sista år, har fortfarit. Dock vill det synas, som om redan någon afmattning inträdt, likväl mindre så, att antalet medlemmar i föreningarna minskats, än så, att dessa med aftagande ifver deltaga i öfningarna. Oaktadt styrelserna för skytteföreningarna på allehanda sätt sökt

lifva intresset för deltagande i skjutöfningarne och genom anställande af fester och afhållande af basarer anskaffat medel för minskande af medlemmarnes utgifter, lär icke kunna förnekas, att anslutningen till skyttesaken är något stadd i tillbakagång. Genom underlåtenhet af den enskilde skytten att aflossa föreskrifvet antal skott för hvarje år förloras statsbidraget för honom, och föreningen vållas därigenom ekonomisk förlust, något som är så mycket farligare för föreningens bestånd som de flesta skyttarne äro obemedlade och ej kunna deltaga i öfningarne, med mindre föreningen lämnar dem bidrag till ammunitionen.

Under perioden hafva nybildats icke mindre än tjugofyra skytteföreningar, nämligen under år 1901 Kristianstads och Simrishamns skyttegillen samt Riseberga, Össjö, Vemmentorps, Gärsnäs och Ifvetofta skytteföreningar, under år 1902 Rya, Barkåkra, Hyllstofta, Kvidinge, Starby, Brönnestads, Matteröds, Tyringe samt Trolle-Ljungby och Gualöfs skytteföreningar, under år 1903 Förslöfs och Grefvie, Tjörnarps, Åhus, Albo och S:t Olofs skytteföreningar samt under 1904 Ausås och Ströfvelstorps, Köpinge och Smedstorps skytteföreningar. Däremot hafva under perioden följande skytteföreningar upphört med sin verksamhet eller uppgått i andra, nämligen Kristianstads skyttesällskap, Båstads, Torekovs, Hörja, Norra Åsums och Horna skytteföreningar jämte Lyngsjö och Degeberga skyttegillen. Vid 1900 års slut utgjorde medlemsantalet i då befintliga skytteföreningar 1,873, men vid 1905 års slut uppgick antalet medlemmar i länets skytteföreningar till 3,779, utvisande sålunda en mycket betydlig tillväxt. Antalet medlemmar i skytteföreningarne under periodens första och sista år har varit följande:

	Antal medlemmar.	
	År 1901.	År 1905.
Kristianstads skyttegille	—	286
Simrishamns d:o	129	75
Ängelholms skytteförening	52	45
Åsbo d:o	86	85
Munka-Ljungby d:o	51	72
Rösjöholms d:o	23	48
Tostarps d:o	76	59
Örkelljunga d:o	68	130
Perstorps d:o	16	43
Östra Ljungby d:o	35	50
Ramsjö d:o	83	95
Oderljunga d:o	57	52
Hjärnarps d:o	66	48
Riseberga d:o	19	155
Össjö d:o	40	38
Vemmentorps d:o	41	46
Rya d:o	—	53
Barkåkra d:o	—	32
Hyllstofta d:o	—	49
Kvidinge d:o	—	99
Starby d:o	—	35
Förslöfs och Grefvie d:o	—	65
Ausås och Ströfvelstorps d:o	—	154
Brönnestads d:o	—	36
Matteröds d:o	—	16
Tjörnarps d:o	—	30

		Antal medlemmar.	
		År 1901.	År 1905.
Sösåla	skytteförening	68	50
Häglinge	d:o	26	14
Vinslöfs	d:o	95	60
Näflinge	d:o	51	51
Västra Torups	d:o	50	40
Tyringe	d:o	—	53
Norra Åkarp	d:o	52	38
Vittsjö	d:o	51	120
Visseltofta	d:o	53	33
Farstorps	d:o	13	57
Verums	d:o	—	34
Osby	d:o	100	97
Loshults	d:o	116	92
Örkene	d:o	29	33
Glimåkra	d:o	—	71
Färlöfs	d:o	66	70
Hessleholms	d:o	57	119
Göinge skyttegille		97	23
Österlöfs	skytteförening	65	40
Trolle-Ljungby och Gualöfs	d:o	—	75
Ifvetofta	d:o	40	60
Åhus	d:o	—	35
Rinkaby	d:o	36	44
Fjälkinge—Kiaby skyttegille		42	44
Träne	skytteförening	60	32
Tollarps	d:o	31	76
Köpinge	d:o	—	50
Maltesholms	d:o	54	35
Fågeltofta	d:o	16	44
Albo	d:o	—	52
S:t Olofs	d:o	—	29
Tomelilla	d:o	60	46
Sandhammarens	d:o	39	45
Skillinge	d:o	—	18
Östra Tomarps	d:o	—	25
Gärsnäs	d:o	24	23
Smedstorps	d:o	66	55
Summa		2,299	3,779

Länets skytteföreningar hafva förut lydt under Skånes skytteförbund, som emellertid under år 1903 delats i två länsskytteförbund, ett för hvarterdera af de skånska länen. Kristianstads läns skytteförbund har förlagt sin skjutbana till Hessleholm, på en plats, som är synnerligen lämplig för ändamålet. Denna plats har af Hessleholms köping afgiftsfritt upplåtits för en tid af tjugo år och har skjutbanan planerats och i öfrigt iordningställt för en kostnad af omkring 5,000 kronor, som erhållits genom frivilliga bidrag af personer i orten. Länets landsting har beviljat länets skytteförbund ett årligt anslag af 500 kronor under fem år från och med 1905 att användas på sätt skytteförbundets styrelse funne lämpligt.

Kristianstads skyttegille har med dryga kostnader anlagt en skjutbana i närheten af staden Kristianstad å de så kallade Isteräslotterna, hvilket område, beläget intill Näsby exercisfält, af staden upplåtits för ändamålet. Stads-

fullmäktige därstädes hafva jämväl den 9 mars 1905 beviljat gillet ett årligt understöd af 200 kronor under fem år.

Lusten för andra *idrottsöfningar* synes vara oförminskad, hvilket visar sig i den verksamhet, som utöfvats af åtskilliga föreningar och klubbar för hvarjehanda slag. Sålunda hafva täflingar i gymnastik, rodd, segling och ridning fortfarande förekommit. I Hessleholm har bildats en idrottsklubb under benämning Kamraterna. Medlemmarne i denna klubb arbeta ifrigt på sin utbildning och hafva med framgång deltagit i flera täflingar. Af Hessleholms köping har klubben fått åt sig upplåten en synnerligen väl belägen plats till idrottsbana, som klubbens egna medlemmar nu hålla på att på lediga stunder ställa i ordning och som väl i ordning lär bli en af de största i Skåne.

Velocipedåkning har i hög grad tilltagit och har öfvergått från sport till ett lätt och bekvämt fortskaffningssätt. I all synnerhet har velocipeden trädt i arbetarnes tjänst såsom fortskaffningsmedel till och från arbetet. Arbetarne göra sig därmed mindre beroende af afstånden från arbetsplatsen, och det är icke ovanligt, att arbetare utföra dagligt arbete på ett afstånd af ända till fem kilometer från sina hem.

Automobilen förekommer ännu tämligen sparsamt inom länet.

Äfven under denna period har vid tiden för anställande af val till riksdagsmän i Andra kammaren i de flesta valkretsar hållits *folkmöten*, därvid på dagordningen stående politiska frågor behandlats samt riksdagsmannakandidater uppställt. På ett par ställen hafva därvid bildats underafdelningar af så kallade allmänna valmansförbundet med ändamål att arbeta för de samhällsbevarande intressena.

Den socialistiska agitationen har betydligt tilltagit, och möten med landtarbetarebefolkningen hafva, hufvudsakligen under åren 1904 och 1905, flerstädes hållits, därvid utsända agitatorer sökt förmå särskildt de å de större gårdarne anställde manlige tjänarne att inträda i fackföreningar under det år 1904 bildade så kallade Skånska landtarbetareförbundet. Denna rörelse har här i länet ännu icke framträdt så starkt som i Malmöhus län, hvilket till en del torde bero därpå, att landtarbetarnes löneförmåner här i allmänhet torde hafva varit något bättre än i vissa delar af grannlänet. Att emellertid landtarbetarne äfven här komma att småningom med eller mot sin vilja indragas i den socialistiska organisationen, därom torde icke råda något tvifvel. De förut omnämnda demonstrationsmötena af arbetare den 1 maj hafva äfven under denna period årligen upprepats. Dessutom hafva med polismyndighetens medgifvande demonstrationsmöten och demonstrationståg flerstädes anordnats af olika anledningar, vanligen för uttryckande af opinion i fråga om normalarbetsdag, rösträttens utsträckning vid riksdagsmannaval och lagstiftningen mot allmänfarliga strejker. Hvarken vid dessa tillfällen eller vid folkmötena hafva förekommit oordningar, som gifvit anledning till ordningsmaktens ingripande.

Åtskilliga *arbetskonflikter* hafva äfven under denna period inträffat. Så utbröt strejk den 5 december 1901 vid Knislinge skofabrik med anledning därpå, att sedan en ny

maskin insatts, de vid maskinen sysselsatta arbetarne fordrat betalning efter en ny prislista, som icke af fabriken disponent godkändes. Strejken, som omfattade alla vid fabriken anställda arbetare, uppgående till ett sjuttiototal, bilades den 8 januari 1902, då arbetarne återgingo till arbetet, efter det den öfverenskommelsen blifvit träffad, att disponenten skulle hafva frihet att välja mellan daglön och aflöning efter ackord samt att aflöningen skulle bestämmas efter den vid de skånska skofabrikerna allmänt gällande aflöningslistan. Disponenten hade ämnat återupptaga arbetet med nya arbetare, därest någon uppgörelse med de gamla arbetarne ej kommit till stånd. Till de 70 platserna hade icke mindre än 150 anmälningar inkommit, en omständighet, som i väsentlig mån medverkat till, att arbetarne kunnat förmås ingå på förenämnda villkor. Strejken tyckes emellertid hafva åstadkommit en fastare sammanslutning mellan de skånska skofabrikerna.

Arbetarne vid Skillinge hamnanläggning strejkade under år 1901 en kortare tid, men vunno icke ändamålet, som var att erhålla högre aflöning.

Den 6 september 1902 nedlade 80 kolhuggare och dragare arbetet vid Hyllinge grufva. Anledningen till strejken var missnöje med, att underjordsarbetet skulle börja klockan sex förmiddagen och ej sluta före klockan två eftermiddagen och således pågå minst åtta timmar dagligen. Arbetarne fordrade att utan iakttagande af förenämnda arbetstid arbeta när och huru mycket som behagade dem, på hvilken fordran grufbolaget förklarade sig icke under några omständigheter kunna ingå. Strejken, i hvilken den öfriga personalen vid grufvan, omkring 300 man, icke deltog, afslutades den 15 oktober 1902, då de strejkande återupptogo arbetet på förutvarande villkor.

Alltsedan 1900 hafva bagerierna i Kristianstad, vid hvilka med anledning af strejk nya arbetare, som icke tillhörde fackföreningen, blifvit anställda i de strejkandes ställe, varit blockerade af bageriarbetareförbundet. På hemställan af de nya arbetarne, hvilka bildat egen förening, har denna blockad den 25 november 1902 blifvit upphäfd af nämnda förbund, som dock afslagit arbetarnes samtidigt framställda begäran att blifva upptagna i förbundet med den motivering, att, innan så skedde, arbetarne, som motarbetat förbundet, skulle i handling visa att de ångrade sitt fel.

Murarestrejk, omfattande ett fyrtiotal arbetare, utbröt i Ängelholm den 14 maj 1903. Arbetarne fordrade 43 öres timlön för år 1903 och 45 öres för år 1904, medan byggmästareföreningen erbjöd 42 öre för år 1903 utan förbindelse för framtiden. Sedan arbetsgifvarne ingått på arbetarnes fordran, såvidt angick år 1903, upphörde strejken.

Till följd af en år 1903 uppkommen strejk vid Hvilans mekaniska verkstad, hvilken strejk ej kunnat biläggas, förklarades af Sveriges verkstadsförening lockout inom alla till föreningen hörande mekaniska verkstäder med början den 29 juni 1903. Denna lockout upphörde den 3 augusti samma år efter öfverenskommelse mellan verkstadsföreningen och vederbörande arbetarefackförbund, hvilka samtidigt hänsköto tvisten, som rörde anspråk på högre timpenning vid Hvilans verkstad, till afgörande af en skiljenämnd. Denna afslog emellertid den begärda löneförhöjningen.

Under år 1903 strejkade 40 arbetare vid Skäralids stenförädlingsfabrik under fordran, att en afskedad kamrat skulle i arbetet återtagas. Denna strejk upphörde sedan den pågått i fjorton dagar och arbetarnes fordran blifvit uppfylld.

Samma år uppstod en arbetskonflikt vid Perstorps ättikfabrik. Orsaken därtill var, att sedan genom agitation från Hälsingborg vid fabriken bildats en afdelning af grof- och fabriksarbetareförbundet, omfattande ungefär hälften af fabriken arbetarestam, försökte fackföreningen framtvunga en del löneförhöjningar med mera. Fabriken ägare vägrade dock att ingå på underhandlingar, så länge arbetarne ställde sig under ledning af utomstående personer, och den 21 mars afskedades alla de arbetare, tillhopa 45, som ingått i fackföreningen. Driften af fabriken fortsattes emellertid, och nya arbetare antogs, så att efter tre veckors förlopp arbetet kunde fortgå i samma omfattning som förut. De utestängda arbetarne erhöilo från förbundet rätt ansenliga understöd, men efter ett par månaders förlopp, därunder det visade sig omöjligt att förhindra fabriksdriften, indrogos understöden och de utestängda arbetarne måste söka sig utkomst på andra håll. Fackförening har sedan dess ej bildats vid fabriken.

Den 1 augusti 1904 utbröt i Kristianstad allmän strejk bland byggnadssnickarne. Meningsskiljaktigheterna rörde sig om arbetstiden, arbetarnes rätt att därunder förtära rusdrycker, olycksfallsgarantier och arbetsaftalets giltighetstid. Efter det såväl de strejkande som arbetsgifvarne enats om att hänskjuta tvistefrågornas afgörande till af dem utsedde kommitterade med en utanför saken stående person såsom ordförande, hvilken öfrige kommitterade ägde tillkalla, blef strejken bilagd på ett af kommitterade den 18 i samma månad hållet möte, därvid en för båda parterna tillfredsställande öfverenskommelse uppnåddes. Att denna konflikt så fort och på ett lyckligt sätt löstes, berodde i icke ringa mån på den opartiska och sakkunniga ledningen af underhandlingarne mellan de tvistande. Om vid uppkommande meningsskiljaktigheter mellan arbetsgifvare och arbetare väl ledda underhandlingar genast sattes i gång, skulle säkerligen många arbetsnedläggelser kunna förekommas eller åtminstone högst väsentligt förkortas.

I början af maj månad 1905 utbröt strejk på flera ställen i landet vid mekaniska verkstäder tillhörande Sveriges verkstadsförening och däribland äfven vid Hessleholms mekaniska verkstad. Då dessa arbetsinställelser, som igångsatts för att genomdrifva kollektiv minimilön, grundad på ålder, icke kunde biläggas, förklarades af verkstadsföreningen lockout, som tog sin början den 10 juni samt slutade ej förrän den 13 november 1905 genom en öfverenskommelse mellan verstadsföreningen och vederbörande arbetarefackförbund, enligt hvilken tvistefrågan i princip godkänts af verkstadsföreningen men hänskjutits hvad anginge lönebeloppet till afgörande mellan hvarje verkstad och dess arbetare. Särskilda förhandlingar därom hafva sedan på hvarje ställe upptagits. Till verkstadsföreningen höra här i länet Ljunggrenska mekaniska verkstaden i Kristianstad samt mekaniska verkstäderna i Hessleholm och Hvilan. Genom den långvariga lockouten hafva deras tillverkning för året högst betydligt minskats och dem tillskyndats motsvarande förluster.

Äfven för den talrika arbetspersonalen vid dessa verkstäder har lockouten varit högst kännbar, äfven om de därunder erhållit ansenliga understöd från fackföreningarnas strejk-kassor. Understöden hafva nämligen ej uppgått till samma belopp som den förlorade aflöningen. Ett flertal af arbetarne torde dock under någon del af lockoutperioden förskaffat sig arbetsförtjänst på andra håll.

En strejk vid Klippans pappersbruk, hvilken omfattade 228 personer, började den 8 april och slutade den 2 maj 1905 samt gällde aflöningsförhållandena, bilades genom ömsesidiga jämkningar. I öfrigt inträffade under år 1905 endast ett par strejker af mindre omfattning.

Någon landtarbetarestrejk är icke att anteckna under perioden, ehuru, såsom ofvan omförmäls, en ganska liflig agitation pågått särskildt för bildande af fackföreningar bland jordarbetarne.

I den så kallade storstrejken, hvilken under dagarne den 15—17 maj 1902 af arbetare i skilda orter inom riket igångsattes icke af någon anledning, som ägde samband med deras arbete, utan i angifvet syfte att gifva uttryck åt vissa önskemål beträffande den då på Riksdagens behandling beroende frågan om utsträckning af allmänna rösträtten, deltog äfven arbetare här i länet, dock icke inom staden Simrishamn samt Asbo och Ingelstads fögderier. I Kristianstad nedlades arbetet den 15 maj å samtliga handtverks- och industriverkstäder, utom kvarnarne, bagerierna och tryckerierna samt dessutom af byggnadsarbetarne och de vid kommunens arbeten anställde arbetarne med undantag dock af gasverks- och vattenverksarbetarne. Antalet deltagare utgjorde då i rundt tal 1,400 men minskades den 16 maj med omkring 300 deltagare, utgörande yllefabrikens arbetare, hvilka då upptogo arbetet. Däremot slöto sig kvarnarbetarne jämväl till rörelsen den 17 maj, hvilken dags afton arbetsnedläggelsen förklarades vara slut.

I Ängelholm ägde storstrejk icke rum i vidsträcktare mån än att samtliga arbetare å Ängelholms tidnings tryckeri, tio till antalet, nedlade arbetet den 16 och 17 maj, hvilket ej hade annan påföljd än att tidningen sistnämnda dag icke kunde utgifvas. I Hessleholms köping nedlades arbetet förenämnda strejkdagar af samtliga verkstads- och industriarbetare, uppgående till ett antal af 270, likasom af alla i köpingen varande för dag eller veckolön arbetande grof-arbetare, hvadan arbetsnedläggelsen var så allmän som möjligt. Arbetsnedläggelse gjordes äfven af 12 arbetare vid Karpalunds ångbryggeri och af 85 arbetare vid Hvilans mekaniska verkstad, men i öfrigt förekom icke inom Göinge och Villands fögderier något deltagande i storstrejken. Under storstrejksdagarna var ordningen bland arbetarne öfver allt den bästa, och ingenstädes vidtogs arbetsgifvarne några åtgärder i anledning af arbetsnedläggelsen.

Vid Ifö kaolin- och chamottefabriks lokaler i Bromölla förekommo den 6 och 7 maj 1904 arbetareoroligheter, som föranledde ordningsmaktens ingripande. Förstnämnda dag kräufde åtskilliga af de vid fabriken anställde tegelslagarne förhöjd aflöning efter 25 öre i timmen. Den sålunda begärda timlönen beviljades dock endast dem af tegelslagarne, som ansågos därpå förtjänta. De öfriga, uppgående till ett 20-tal, hvilka icke ville åtnöja sig med den aflöning, de redan

hade, blefvo afskedade, hvarefter de aflägsnade sig från kaolinbruket. Senare på dagen återkommo de jämte en del andra i berusadt tillstånd och hotade att misshandla en verk-mästare, hvilken dock lyckades undkomma. Därpå begåfvo de sig in på kontoret och begärde utfä innehållen aflöning. Då deras begäran ej villfors, förklarade de, att de skulle återkomma följande dagen, hvilket ock skedde. Verkmästaren blef då af arbetarne öfverfallen, och en del af dem trängde med våld in på kontoret och förfördelade en af brukets ingenjörer. Under detta uppträde hade nästan hela arbets-personalen hotfullt samlat sig utanför kontorslokalen. För att med ordningens upprätthållande biträda kronolänsman-nen, hvilken tillkallats, eftertelefonerades fyra polismän från Kristianstad, och efter deras ankomst blef lugnet återställt. Fyra af arbetarne häktades och blefvo de sedermera för hem-fridsbrott och misshandel dömda till straffarbete, en i tre månader och 15 dagar samt de tre andra i två månader och 15 dagar hvar. Vid bruket sysselsättas omkring 500 arbetare, däraf ett hundratal importerade galizier. Ingen af dessa senare deltog emellertid i uppträdet. Arbetareimporten har ej setts med blida ögon af de inhemska arbetarne, hvarför orsaken till uppträdet delvis torde hafva varit harm här-öfver. Arbetarne voro ej vid ifrågavarande tillfälle organi-serade, men en agitator hade kort därförinnan besökt kaolin-bruket och gjort försök att åstadkomma en organisation af arbetarne därstädes. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshaf-vande har förordnat tre af arbetsförmännen att med åtnju-tande af polistjänstemans befogenhet och skydd tills vidare biträda vid upprätthållande af ordning och säkerhet inom kaolinbrukets område och närmaste området däromkring.

Handtverks- och industriarbetare af samma eller när-släktade yrken sammansluta sig fortfarande i *fackföreningar* icke allenast i städerna utan äfven å de större arbetsplatserna på landsbygden, och hafva dessa föreningar både hvad angår antal och medlemsnumerären högst betydligt tillväxt under perioden. Såvidt inkomna uppgifter gifva vid handen, fun-nos vid 1905 års slut fackföreningar i länet å de ställen, i de yrken och med det medlemsantal, som angifves i *tabell H* (sid. 20).

Fackföreningarnes organisation har icke undergått nå- gon förändring. Såsom förut handhafvas deras angelägen- heter af lokala styrelser, som hvad angår yrkesfrågor äro underordnade större för hela landet organiserade fackförbund, hvilka hafva sina styrelser gemenligen i Stockholm. Murare- och charkuteriarbetarefackföreningarne äro underordnade för- bundstyrelser, som äro förlagda till Malmö. Därjämte bilda fackföreningarne i Kristianstad, Ängelholm och Hessleholm, med undantag af typografarbetarne, järnvägsmännen, bok- bindarne och charkuteriarbetarne, en rent politisk samman- slutning på hvarje ställe, benämnd arbetarekommun, med särskild styrelse, hvilken sorterar under styrelsen för svenska socialdemokratiska arbetarepartiet i Stockholm. Såväl fack- föreningarne som arbetarekommunerna komma härigenom me- delbart under den socialdemokratiska landsorganisationen. Dessutom verkar i Kristianstad en socialdemokratisk för- ening, som är underordnad socialdemokratiska partistytelsen i Stockholm.

En särskild organisation, som under perioden uppkom-

mit, äro de så kallade socialdemokratiska ungdomsklubbarne. Här sker sammanslutningen utan afseende å yrke och äfven kvinnor upptagas till medlemmar. Ändamålet angifves vara att sammansluta alla Sveriges socialdemokratiska ungdoms- organisationer för vinnande af större stadga i agitationen för socialdemokratiska idéer samt att väcka intresse för sociala och politiska frågor äfvensom att bedrifva kraftig anti- militaristisk agitation, gående ut på att i landet skaffa en stämning mot militärutgifterna. Sådana ungdomsklubbar funnos vid 1905 års slut på följande ställen i länet:

i Kristianstads med	50 medlemmar
» Ängelholm	40 »
» Hyllinge	40 »
» Klippan	130 »
» Ljungbyhed	25 »
» Hessleholm	25 »
» Tyringe	25 »

Dessa ungdomsklubbar lyda under centralstyrelser an- tingen i Stockholm eller i Malmö, och har deras verksamhet särskildt varit riktad på att värfva medlemmar bland mili- tären. Så hafva de värnpliktige städse varit föremål för bearbetningar, och ungdomsklubben å Ljungbyhed har be- drifvit militärfientlig agitation genom att sprida agitations- skrifter bland de värnpliktige å exercisplatsen därstädes.

Inom Ingelstads fögderi förekomma icke, med undan- tag af i Tomelilla, några fackföreningar, men verka där fort- farande åtskilliga *arbetareföreningar*, hvilkas syfte är att befrämja arbetarnes väl i ekonomiskt och moraliskt hän- seende. Dessa föreningar äro:

Vallby arbetareförening	med	394 medlemmar
Glemmingebro d:o	»	90 »
Ingelstorps d:o	»	110 »
Smedstorps d:o	»	106 »

Flerstädes å större gårdar hafva landtarbetarne inträdt i fackföreningar, lydande under det år 1904 bildade Skånska landtarbetareförbundet, som har sin styrelse i Ystad. För- bundets uppträdande medverkade obestriddligen till en be- rättigad förbättring i landtarbetarnes villkor. Här i länet förorsakades icke de oordningar och strejker med åtföljande vräkningar, som i angränsande trakter blefvo en följd af förbundets verksamhet. Enligt kontrakt äro arbetarne å flera större gårdar förbundna att icke tillhöra denna fackförening, men förmodas det likväl, att åtskilliga i hemlighet tillhöra förbundet.

Såsom en motvikt mot landtarbetarnes sammanslutning och för att skydda sina intressen hafva flera godsägare och brukare af större landegendomar ingått i en äfvenledes år 1904 bildad, Skåne omfattande förening, benämnd Skånska arbetsgifvareföreningen, som, med säte för sin styrelse i Malmö har till uppgift att skydda landtmännen för förluster, förorsakade af strejker m. m.

I enahanda syfte hafva äfven skett åtskilliga *samman- slutningar af arbetsgifvare* i de industriella yrkena. En så- dan förening är den förut omnämnda Sveriges verkstadsföre- ning.

Sedan sockerbruken bildat ring och bland annat ned- tryckt betryskningen, bildades år 1904 af landtmännen *betodlare-*

föreningar med ändamål att tillvarataga landtmännens intressen gentemot sockerbruken. Af sådana föreningar hafva hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande registrerats Ängelholms, Karpalunds, Köpinge och Tomarpsortens betodlareföreningar, den sistnämnda en sammanslutning af de landtmän, som äro leverantörer till Karlshamns sockerbruk.

De under förra perioden förekommande s. k. agrarföreningarna hafva under de senaste åren om ej helt och hållet upplösts, så åtminstone fört en föga bemärkt tillvaro. I stället hafva många jordbrukare dels för att beteckna sin ställning i politiskt hänseende ingått i allmänna valmansförbundet, dels ock för tillvaratagande af sina ekonomiska intressen sammanslutit sig till *lokala inköpsföreningar*, lydande under Skånska landtmännens centralförening i Malmö. Dessa lokalföreningar, hvilka hafva till ändamål att för medlemmarnes räkning inköpa viktigare landtmannaförnödenheter samt förmedla försäljning af medlemmarnes landt-

bruksprodukter och i allmänhet verka för en förbättring i medlemmarnes ekonomiska ställning, hafva vunnit en stark tillslutning och hafva äfven haft en högst betydande om-sättning. Här i länet hafva 23 dylika föreningar registrerats.

Sammanslutningen i föreningar för vinnande af ekonomiska mål hafva på alla områden mer och mer förekommit. Lagen om *registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet* den 28 juni 1895, hvarigenom dylika föreningar tillerkänts en säker rättsställning, kan därför sägas hafva utfyllt ett verkligt samhällsbehof, på samma gång som den verkat till fromma för näringslivet i allmänhet. Vid förra femårsperiodens slut voro i enlighet med samma lag hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande registrerade 78 ekonomiska föreningar, däraf 36 med begränsad personlig ansvarighet och 42 utan personlig ansvarighet. Under nu förevarande period hafva härstädes blifvit registrerade följande antal ekonomiska föreningar (se nästa sida).

Tab. H.

Fackföreningar i Kristianstads län vid 1905 års slut.

	Antal medlemmar å nedannämnda ställen.															Summa.
	Kristianstad.	Ängelholm.	Simrishamn.	Klippan.	Skånelid.	Ljungbyhed.	Åstorp.	Hyllinge.	Heesleholm.	Ignaberga.	Kuslinge.	Karpalund.	Åhus.	Maltesholm.	Tönellia.	
Bageriarbetare	23	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
Bleck- och plåtslageriarbetare	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
Bokbinderiarbetare	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
Bryggeriarbetare	39	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53
Byggnadsarbetare	—	—	—	20	—	—	—	—	40	—	—	—	—	—	—	60
Charkuteriarbetare	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
Gjutare	7	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	19
Grof- och fabriksarbetare	124	60	—	314	—	—	117	400	75	32	—	150	57	131	80	1,540
Handskmakare	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
Handskömmerskor	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
Järn- och metallarbetare	180	25	30	—	—	—	15	—	102	—	—	—	—	—	—	352
Järnvägsarbetare	—	—	—	75	—	—	48	—	—	—	—	—	—	—	—	123
Järnvägsmän	—	—	—	—	—	—	—	—	97	—	—	—	—	—	—	97
Kakelugusmakare	6	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
Kvarnarbetare	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75
Loss- och lastningsarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	128	—	—	128
Läderarbetare	16	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
Murare	73	30	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	135
Måleriarbetare	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
Skoarbetare	15	46	—	15	—	—	—	—	16	—	99	—	—	—	—	191
Skrädderiarbetare	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	42
Snickare	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67
Stenarbetare	—	—	—	—	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54
Tapetsare	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
Tegelbruksarbetare	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
Tobaksarbetare, samtliga kvinnliga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—	17
Träarbetare	114	27	—	25	—	30	—	—	25	—	—	—	11	—	—	232
Typografarbetare	57	12	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	81
Yllefabriksarbetare	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
Åkare	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
Summa	954	247	30	499	54	30	180	400	379	32	99	150	225	131	92	3,502

	Med begränsad personlig ansvarighet.	Utan begränsad personlig ansvarighet.	Summa.
År 1901	1	11	12
» 1902	1	40	41
» 1903	1	8	9
» 1904	23	16	39
» 1905	7	13	20
Summa	33	88	121

Dessa registrerade ekonomiska föreningar voro med hänseende till föremålet för sin verksamhet sålunda fördelade:

Bränneriföreningar	31
Lokala landtmannaföreningar	23
Byggnadsföreningar	14
Äggförsäljningsföreningar	14
Mejeriföreningar	13
Handels- och konsumtionsföreningar	6
Stärkelsefabrikföreningar	4
Betodlareföreningar	4
Bageriföreningar	2
Fastighetsförening	1
Afvelsförening	1
Hingstförening	1
Tjurförening	1
Broförening	1
Torfströförening	1
Slaktareförening	1
Stenkrossförening	1
Ängtröskförening	1
Boktryckeriförening	1
Summa	121

Under perioden hafva upplösts 3 handelsföreningar och 2 mejeriföreningar, hvarjämte en konsumtionsförening blifvit försatt i konkurs, af hvilka endast en tillhörde klassen med begränsad personlig ansvarighet. Vid periodens slut funnos sålunda 193 registrerade ekonomiska föreningar, däraf 68 med och 125 utan personlig ansvarighet.

Bränneriföreningarna och handels- och konsumtionsföreningarna, till hvilka senare de lokala landtmannaföreningarna äro att räkna, äro de talrikaste. De förra, hvilka vid föregående periodens slut endast voro två, hafva stigit till ett antal af 33, och hafva nu samtliga bolag, som utan att vara aktiebolag i länet idka brännvinsbränning och bestå af flera än fem delägare, för sin verksamhet begagnat sig af den rättsform, som den ekonomiska föreningen erbjuder.

Af mera talrikt förekommande föreningar märkas äggförsäljningsföreningarna, hvilka först under denna period uppträdt och blifvit registrerade till ett antal af 14. De hafva till ändamål att främja fjäderfäskötseln samt åstadkomma marknad för produkter från medlemmarnes höns- gårdar äfvensom att till försäljning emottaga dylika produkter. Att produktionen af ägg, hvaraf numera utföras stora mängder från länet, under senare åren tagit ett så starkt uppsving, kan med skäl tillskrifvas den verksamhet, som af dessa föreningar utföras.

Äfven under ifrågavarande femårsperiod har samman- slutningen till bildande af *sjuk- och begravningskassor* fortgått i stor omfattning. Intill utgången af år 1900 hade registrerats hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande 83, hos magistraten i Kristianstad 9 och hos magistraten i Ängelholm 5 sjukkassor eller tillhopa 97 sjukkassor, hvilka vid samma års slut räknade ett medlemsantal af 9,139 män och 2,452 kvinnor eller sammanlagdt 11,591 medlemmar. Vid 1905 års slut ställde sig förhållandena i detta hänseende sålunda:

Sjuk- och begravningskassor registrerade hos	Antal.	Medlemmar.		
		Män.	Kvinnor.	Summa.
Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande	115	9,734	2,792	12,526
Magistraten i Kristianstad	15	1,546	390	1,936
» » Simrishamn	2	652	250	902
» » Ängelholm	7	173	39	212
Summa	139	12,105	3,471	15,576

Inhämtade upplysningar gifva vid handen, att därjämte funnos sju sjukkassor, däraf sex i städerna, hvilka icke låtit registrera sig. Då de därigenom gå miste om det af staten beviljade förvaltningsbidrag till sjukkassor, torde anledningen till berörda förhållande, såsom förut blifvit påpekadt, icke vara någon annan, än att de icke velat eller kunnat bringa sina stadgar i öfverensstämmelse med föreskrifterna i lagen om sjukkassor den 30 oktober 1891. I förvaltningsbidrag till här i länet registrerade sjukkassor hafva af statsmedel utbetalts:

För år 1901 till 80 sjukkassor å landsbygden . . .	11,095 50 kr.
» 14 » i städerna	2,248 00 »
» » 1902 » 88 » å landsbygden	12,309 00 »
» 14 » i städerna	2,362 00 »
» » 1903 » 96 » å landsbygden	13,818 00 »
» 16 » i städerna	2,645 50 »
» » 1904 » 101 » å landsbygden	13,784 50 »
» 18 » i städerna	2,952 50 »
» » 1905 » 106 » å landsbygden	14,950 50 »
» 20 » i städerna	3,269 50 »
	18,220 00 »

Under perioden har en hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande registrerad sjuk-kassa upphört med sin verksamhet och en dylik kassa, Absolutisternas sjuk- och begravningskassa, hvilken räknade nära 1,800 medlemmar, har i följd af förflyttning af styrelsens säte blifvit registrerad hos registreringsmyndighet utom länet.

Såsom ofvan synes, hafva sjuk- och begravningskassorna ett betydligt antal medlemmar, bestående liksom förut mest af folk af arbetsklassen, hvilka vilja tillförsäkra sig understöd, i händelse af tillfällig sjukdom och däraf förorsakad arbetslöshet. Nästan hvarje ordentlig arbetare är numera medlem af en sjuk-kassa, och många tillhöra flera dylika kassor. På grund af lagen den 5 juli 1901 äro de arbetsgifvare, hvilka utöfva viss däri omförmäld yrkesverksamhet, pliktiga att utgifva ersättning till följd af olycksfall, som uppkomma under utförande af deras arbete. Denna ansvarighet har medfört, att åtminstone de större arbetsgifvarne hafva sina arbetare olycksfallsförsäkrade icke blott inom de yrken, för hvilka sådant är lagligen föreskrifvet, eller i det omfång, som är obligatoriskt, utan i vidsträcktare omfattning.

Vanligen tillförsäkra arbetsgifvarne genom olycksfallsförsäkring sina arbetare ersättning redan från och med tredje dagen efter inträffat olycksfall. Detta beror därpå, att arbetareorganisationerna i allmänhet uppställa fordran på en dylik fullständig försäkring vid arbetsaftalens ingående. (Däremot torde det vara sällsynt, att arbetarne olycksfallsförsäkra sig själfva.) Den kroppsarbetande klassen lefver därför under vida tryggare existensvillkor än förr, och dess ställning har i allo förbättrats. I sin mån har härtill bidragit utom den rikliga tillgången på arbetsförtjänst och de högre arbetslönerna, hvilka senare dock motverkats af de samtidigt stegrade prisen på lifsförnödenheter, en mängd på ömsesidighet grundade föreningar med ändamål att skaffa sina medlemmar billigare inköp af lifsförnödenheter samt tillhandahålla dem sunda och billiga bostäder. På ömsesidighetens grundval hafva äfven grundats kassor för att vid arbetsbrist utgifva understöd åt sina medlemmar.

Den ekonomiska ställningen kan öfverhufvud taget betecknas såsom god under perioden, hvartill gifvetvis i hög grad medverkat de goda skördar med jämförelsevis höga försäljningspris, hvaråt landtmännen haft att glädja sig. Penningtillgången har också fullt motsvarat efterfrågan, och penningar hafva med lätthet kunnat upplånas mot 5 procent ränta. Emot bästa säkerhet hafva penninginrättningarna utlämnat lån med ändå något lägre ränta. Perioden har också varit kännetecknad af tillförsikt och företagsamhet i affärs-

verksamheten. Såsom belysande för det uppsving, som varit för handen i affärsverksamheten i Kristianstad, framhålles den ofantliga stegring i fastighetsvärdena, som förekommit vid under senare åren verkställda försäljningar af fastigheter lämpliga för affärslokaler, hvilken stegring närmast betingats af ökad efterfrågan efter dylika lokaler. Från Ingelstads fögderi omförmäles, att äfven jordegendomarne, särskildt de medelstora hemmanen, högst betydligt stigit i värde att döma efter köpeskillingarne för de mot slutet af perioden försålda, hvilka köpeskillingar samtliga mycket afsevärdt öfverstigit egendommarnes taxeringsvärden och i vissa fall uppgått till i det närmaste dubbla beloppet; detta dock ofta beroende på, att taxeringsvärdena varit alltför låga.

Konkursernas antal har äfven nedgått, och någon mera betydande, åtminstone icke någon, som haft större inflytande på affärsverksamheten i orten, har icke inträffat.

Den bekanta krasch, som år 1901 träffade den till Hälsingborg öfverflyttade Kristianstads enskilde bank, blef ganska kännbar inom Kristianstads samhälle och orten där omkring, hvarest ej få lotter i banken voro placerade, men däraf föranledda svårigheter hafva till väsentlig del afvecklats genom bankens ombildning till aktiebolag under benämning Bankaktiebolaget Södra Sverige och den prisstegring, som sedermera uppnåts för detta bolags aktier.

Tab. I.

Anhängiggjorda lagsökningar i Kristianstads län åren 1901—1905.

	Antal lagsökningar.					Till betalning dömda personer.					Ådömda belopp, i kronor.				
	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Hos K. Maj:ts Befallningshafvande . . .	1,157	1,076	1,126	940	943	655	640	461	563	503	220,405	220,480	205,497	202,861	263,238
» öfverexekutor i Kristianstad . . .	19	30	22	21	23	10	18	14	16	13	5,237	6,247	10,190	4,754	7,809
» » i Ängelholm . . .	1	6	2	—	2	1	6	2	—	2	10,500	1,165	170	—	345
» » i Simrishamn . . .	2	3	1	—	1	1	3	1	—	1	732	603	700	—	3,440
Summa	1,179	1,115	1,151	961	969	667	667	478	579	519	236,874	228,495	216,557	207,615	274,832

Tab. K.

Antal exekutorialer samt utsökta belopp i Kristianstads län åren 1901—1905.

		Antal exekutorialer.					Utsökta belopp, i kronor.				
		År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Åsbo	fögderi	279	266	265	234	275	128,995	96,523	86,759	87,383	112,209
Göinge	»	426	455	370	406	242	186,105	124,111	114,919	173,754	164,820
Villands	»	276	245	319	243	182	79,311	64,158	108,782	94,480	54,680
Ingelstads	»	155	163	151	173	129	69,180	88,130	49,024	78,346	57,876
Summa å landsbygden		1,136	1,129	1,105	1,056	828	463,591	372,922	359,484	433,963	389,585
Kristianstad		122	104	107	99	86	55,146	42,457	43,903	36,090	16,305
Ängelholm		18	28	23	11	23	6,005	4,253	1,821	239	1,819
Simrishamn		6	3	8	2	6	3,868	354	1,030	164	785
Summa i städerna		146	135	138	112	115	65,019	47,064	46,754	36,493	18,909
Summa för hela länet		1,282	1,264	1,243	1,168	943	528,610	419,986	406,238	470,456	408,494

Att såväl värdet af annan fastighet som ock inkomstbe- villningen i länet stigit under perioden kan inhämtas af nedanstående tabell.

	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.
Värde af annan fastig- het.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
På landsbygden . . .	21,840,400	22,625,800	26,628,100	27,839,900	29,776,500
I städerna	17,720,100	18,442,200	22,075,700	23,248,700	23,940,900
Summa	39,060,500	41,068,000	48,703,800	51,088,600	53,717,400
Uppskattad inkomst.					
På landsbygden . . .	8,464,806	9,519,494	10,407,749	11,629,823	12,357,351
I städerna	5,918,348	6,104,997	6,739,406	7,029,275	7,625,790
Summa	14,883,154	15,624,491	17,147,155	18,659,098	19,983,141

Antalet af de hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshaf- vande såsom öfverexekutor för landsbygden samt hos öfver- exekutorerna för städerna anhängiggjorda *lagsökningar* äf- vensom antalet personer, som ådömts betalningsskyldighet, och därvid ådömda belopp utvisas af *tabell I* (sid. 22).

Till vederbörande utmätningsmän hafva aflämnats det antal *exekutorialer*, som jämte de utsökta beloppen upptagas i *tabell K* (sid. 22).

Antalet af de hos öfver- och underexekutorerna i länet under perioden hållna *exekutiva fastighetsauktioner*, därvid erhållna försäljningspris samt fastigheternas taxeringsvärden inhämtas af *tabell L*.

Antalet af de under perioden inträffade *konkurser* äf- vensom: sammanlagda beloppet, hvarför nya in-teckningar un- der perioden beviljats, finnas upptagna i *tabellerna M och N* (sid. 24).

Hälso-tillståndet har i allmänhet under perioden varit tillfredsställande och några mera förhärjande farsoter hafva icke hemsökt länets invånare. Dock hafva sådana sjukdomar som mässling, scharlakansfeber, difteri och influensa vissa

tider rätt talrikt förekommit. Så började under år 1901 en mässlingsepidemi, som under år 1902 erhöi en ganska stor utbredning. Sjukdomen, som i allmänhet visade en sträng karaktär, har sedermera i det närmaste upphört. Scharlakans- feber uppträdde med en häftig och utbredd epidemi under år 1904 och fortsatte med ännu större våldsamhet under år 1905. I allmänhet var den af lindrig natur och dödligheten icke särdeles stor. En tämligen utbredd men ganska lindrig influensaepidemi förekom 1904. Difteri, som till och med år 1901 varit i aftagande, har sedermera alltjämt företett en ökad frekvens, tills den under 1904 och 1905 blifvit mera epidemiartad. Befolkningen har emellertid lärt sig inse vikten af att i tid tillkalla läkare, och den behand- ling med serum, som nu vid denna sjukdom användes, har visat goda resultat. Af akut barnförflamning förekommo

Tab. M. Konkurer i Kristianstads län åren 1901—1905.

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Södra Åsbo och Bjäre härad	17	6	12	10	12
Norra Åsbo	8	11	12	8	12
Västra Göinge	13	23	19	15	17
Östra Göinge	12	9	15	12	11
Villands	10	12	9	6	6
Gärds och Albo	5	2	6	12	16
Ingelstads och Järrestads	13	17	22	11	14
Summa för landsbygden	78	80	95	74	88
Kristianstad	8	15	9	13	15
Ängelholm	5	2	1	10	3
Simrishamn	1	5	—	2	2
Summa för städerna	14	22	10	25	20
Summa för hela länet	92	102	105	99	108

Tab. L.

Exekutiva fastighetsauktioner i Kristianstads län åren 1901—1905.

	År 1901.			År 1902.			År 1903.			År 1904.			År 1905.		
	An- tal.	Taxe- rings- värde.	Försälj- nings- värde.	An- tal.	Taxe- rings- värde.	Försälj- nings- värde.	An- tal.	Taxe- rings- värde.	Försälj- nings- värde.	An- tal.	Taxe- rings- värde.	Försälj- nings- värde.	An- tal.	Taxe- rings- värde.	Försälj- nings- värde.
		Kronor.	Kronor.		Kronor.	Kronor.		Kronor.	Kronor.		Kronor.	Kronor.		Kronor.	Kronor.
Hos K. Maj:ts Befallningshafvande . .	1	19,200	16,600	2	15,500	21,400	1	17,500	23,500	1	5,500	5,600	3	5,800	12,400
I Åsbo fogderi	15	132,500	166,325	1	8,900	14,000	4	7,100	19,220	4	13,800	15,710	7	21,100	24,450
» Göinge	14	123,000	118,940	15	75,300	66,130	8	27,000	27,165	13	58,500	56,890	8	13,300	14,310
» Villands	8	60,575	54,380	5	27,110	34,900	2	2,700	2,400	3	18,000	17,600	5	12,100	19,382
» Ingelstads	5	12,300	11,640	7	18,300	19,155	10	36,000	47,310	2	30,800	32,725	4	550	1,848
Summa å landsbygden	43	347,575	367,885	30	145,110	155,585	25	90,300	119,595	23	126,600	128,525	27	52,850	72,390
Hos öfverexekutor i Kristianstad . . .	1	21,000	44,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7,800	15,485
» » i Ängelholm . . .	2	16,200	12,450	—	—	—	1	13,000	13,925	—	—	—	4	72,080	57,315
» » i Simrishamn . . .	—	—	—	1	1,100	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa i städerna	3	37,200	56,450	1	1,100	300	1	13,000	13,925	—	—	—	5	79,880	72,800
Summa i hela länet	46	384,775	424,335	31	146,210	155,885	26	103,300	133,520	23	126,600	128,525	32	132,730	145,190

under 1905 elfva fall, hvilka alla inträffade i skogstrakt. En närmare redogörelse för *infektionssjukdomarna* i länet under perioden gifves i *tabell O* (sid. 25).

Flera orkanartade *stormar* hafva under perioden hem-sökt länet och där anställt stora härjningar.

Den 14 och 15 december 1901 rasade en häftig ostlig storm utmed länets ostkust. Särskildt i Simrishamn fick man erfara dess förödande verkningar. Vid hamnen därstädes blefvo såväl den stora lastbryggan som öfriga mindre bryggor till större delen sönderslagna, hvarjämte utaf de vid tillfället i hamnen liggande 13 fartyg icke mindre än 5 om tillhopa 300 ton och med innehafda laster, representerande ett värde öfverstigande 50,000 kronor, blefvo fullständigt vrak, medan de öfriga mer eller mindre skadades.

Natten mellan den 25 och 26 december 1902 härjades länet af en orkanlik västlig storm, den så kallade julstormen, som var mest kännbar å länets västra kust. Af fiskelägena därstädes var Torekov mest utsatt för stormen, och där ramponerades åtskilliga byggnader. Men äfven till det inre af landet sträckte sig stormens verkningar, och anställde den stora skador i skogarne öfver hela länet. Somligstädes jämnades hela skogsarealer med marken. Å egendomen Fredriksdal i Fjälkestads socken blåste ladugården omkull, därvid ett sextiotal fäkreatur omkommo.

En ostlig storm, mer förhärjande än den förut omnämnda, rasade åter utefter länets östra och södra kust natten mellan den 30 och 31 december 1904. I Simrishamn blefvo samtliga större och mindre tilläggsbryggor i hamnen, hvilka efter den förra stormen blifvit ombyggda för en kostnad af 11,983 kronor 80 öre, ånyo fullständigt upprifna. Den norra vågbrytaren sönderslogs på en sträcka af omkring 50 meter, hvarjämte strandskoningen kring hamnen bortsköljdes och de till hamnen ledande järnvägsspåren upprefvos längs hela hamnen. Härförutom sönderslogs en i

vinterläge upplagd jakt, en tulljakt, en större däckad och två mindre öppna fiskebåtar samt ramponerades betydligt en större lotskutterm. Två å stranden strax norr om staden omkring fyra år förut för en kostnad af nära 7,000 kronor uppförda synnerligen prydliga kallbadhus lösrycktes från sin grund af cement och järnpelare och sönderslogs helt och hållet. Vattenståndet var under stormnatten omkring 7 fot högre än vanligt, och i följd häraf trängde vågorna högt upp på de till stranden stötande vägar och gator, hvilka delvis upprefvos, men blef icke något hus skadadt. Kostnaden för reparation af de inom hamnområdet genom stormen uppkomna skador har uppgått till 25,270 kronor 92 öre, hvarvid dock endast en mindre del af den raserade vågbrytaren uppbyggts, och torde värdet af den materiella skadan, som denna storm åstadkom i staden och å dess område, kunna beräknas till minst 50,000 kronor.

I Åhus förstördes kallbadhuset, hamnpiren vid inloppet till hamnen ramponerades samt två i vinterläge i hamnen liggande skonertskepp sletto sina förtöjningar och drefvo på grund.

I hamnen vid Hvitemölla skadades bägge vågbrytarne, hvarjämte ett mudderverk och en materialbod förstördes.

Å hamnbyggnaden i Kivik upprefs en del af norra och hela södra hamnarmen samt all stängsel vid södra och en del vid norra sidan, hvilken skada uppskattades till 35,000 kronor.

Skillinge nybyggda hamn blef i det närmaste förstörd och fiskehamnarne i Brantevik och Baskemölla skadades likasom hamnen i Kåseberga.

Dessutom blefvo längs hela kusten åtskilliga hus och fiskebodar samt ett stort antal båtar mer eller mindre skadade, hvarjämte mycket värdefull fiskeredskap förlorades. Den utefter kusten å landsbygden genom stormen förorsakade skadan uppskattades vid verkställd värdering till omkring

Tab. N.

Inteckningar i fast egendom i Kristianstads län, beviljade åren 1901—1905.

	År 1901.		År 1902.		År 1903.		År 1904.		År 1905.	
	Antal.	Inteckningsbelopp. Kronor.	Antal.	Inteckningsbelopp. Kronor.	Antal.	Inteckningsbelopp. Kronor.	Antal.	Inteckningsbelopp. Kronor.	Antal.	Inteckningsbelopp. Kronor.
Södra Åsbo och Bjäre härad	230	2,084,481	183	578,757	113	1,439,301	208	657,240	247	924,109
Norra Åsbo	184	1,169,499	234	556,749	190	402,432	249	690,170	221	751,495
Västra Göinge	187	671,718	241	831,335	246	786,806	264	2,416,363	288	759,434
Östra Göinge	128	517,547	198	1,852,063	171	930,595	132	409,465	137	385,511
Villands	119	428,356	130	277,104	143	1,127,623	136	654,820	148	718,943
Gärds och Albo	183	623,076	220	804,269	200	513,848	251	759,975	278	774,717
Ingelstads och Järrestads	252	745,891	232	553,050	195	560,174	278	972,012	249	555,170
Summa för landsbygden	1,283	6,190,568	1,438	5,453,327	1,258	5,760,779	1,518	6,560,045	1,568	4,869,879
Kristianstad	115	907,110	95	1,023,900	82	635,271	133	1,237,603	168	1,218,399
Ängelholm	49	202,769	42	131,200	59	223,300	53	204,850	109	384,275
Simrishamn	15	70,084	5	16,500	20	128,100	13	64,450	13	32,350
Summa för städerna	179	1,179,963	142	1,171,600	161	986,671	199	1,506,903	290	1,635,024
Summa för hela länet	1,462	7,370,531	1,580	6,624,927	1,419	6,747,450	1,717	8,066,948	1,858	6,504,403

100,000 kronor, hvilken summa dock torde hafva varit något öfverdrifven.

Förstörelsen drabbade till större delen den fattigare fiskarebefolkningen och blef så mycket kännbarare för den samma, som den genom förlust af båtar och fiskeredskap beröfvades sina existensmedel. Mången, som därjämte förlorat hus och hem samt för vintern samlat förråd af livsmedel, hade också blifvit alldeles utblottad. Då kommunerna måste nedlägga stora kostnader på botandet af de skador, som uppstått å hamnar, vägar och gator, och medel i tillräcklig mängd icke kunde förväntas från hemorten, sattes i gång en allmän insamling, som inbragte så mycket, att den nödlidande fiskarebefolkningen i det närmaste torde hafva fått sina förluster betäckta. De insamlade medlen, uppgående tillsammans till något öfver 11,300 kronor, hafva fördelats på de olika fiskelägena sålunda:

Kåseberga	1,400 kr.
Örnabusen och Skillinge	2,580 »
Brantevik	1,792 »
Simrishamn	656 »
Baskemölla	1,330 »
Vik	145 »
Kivik	1,800 »
Maglehem	200 »
Åhus och Yngsjö	1,265 »

Ett par större *eldsvådor* hafva förekommit under perioden. Så härjades Sinclairsholms gård i Gumlösa socken den 26 mars 1904 af en förödande eldsvåda. Elden, som började i gårdens stora komplex af ladugårdsbyggnader och tros hafva vållats genom gnistor från ångsågen, utbröt vid stark blåst midt på dagen under det folket höll middagsrast och grep ikring sig med så stor häftighet, att några släckningsåtgärder icke hunno vidtagas utan allt arbete måste koncentreras på räddning af kreatur och skyddande af boplingshuset. Däremot kunde några skyddsåtgärder icke vidtagas för räddande af Gumlösa uråldriga kyrka, hvilken befann sig midt i eldgården. Den antändes också och förvandlades snart till en rykande ruin. Af gårdens byggnader nedbrunno, utom några bostäder för arbetspersonalen, sammanbyggda stall- och ladugårdslängorna, ett magasin,

en loglänga, kuskstallet och vagnsporten samt redskaps- och vagnsskjulet, hvilka samtliga voro belägna öster om vägen till kyrkan, samt följande väster om samma väg belägna byggnader nämligen mejeriet, svinstallet, smedjan, torfhuset och hållstallet. Gårdens nötkreatursbesättning utgjordes af 205 djur, af hvilka icke mindre än 127 blefvo innebrända samt 4 skadades så, att de måste nedslaktas. Därjämte innebrändes 118 svin och 20 får samt förstördes en mängd maskiner och redskap. De skador, som direkt förorsakades gården genom branden, värderades till 100,000 kr. Ödeläggelsen af Gumlösa kyrka, hvilken var en af de märkvärdigaste i Skåne, väckte beklagande icke allenast i församlingen utan i vida kretsar därutöfver. Såsom bekant invigdes den under stora högtidligheter den 26 oktober 1191 af den danske ärkebiskopen Absalon från Lund, biträdd af norske ärkebiskopen Erik från Nidaros och svenske biskopen Stenar från Växjö. Genom renheten i sin stil och sina väl bibehållna ursprungliga anordningar kunde den betraktas såsom typisk i sitt slag. Med bibehållande af de gamla murarne har kyrkan återställts i sitt förra skick så långt sådant varit möjligt och har detta arbete blifvit fullbordadt under innevarande år.

Ifö kaolin- och chamottefabriks byggnader i Bromölla hafva två gånger under perioden varit utsatta för eldsvåda, första gången i mars 1904, då kaolinslammeriet, värdt omkring 110,000 kronor, nedbrann, och andra gången i augusti 1905, då en del af chamottefabriken till värde af omkring 40,000 kronor blef lågornas rof. Byggnaderna hafva emellertid hvarje gång omedelbart återuppförts. Icke vid något af dessa tillfällen har anledningen till eldsvådan kunnat utforskas, men antagligt är, att själfantändning förelegat.

Två *järnvägsolyckor* hafva under perioden inträffat. Den ena uppstod den 22 februari 1902 å Kristianstad—Hessleholms järnväg, då ett från Hessleholm kommande tåg å Ignaberga station sammanstötte med en där stående godsvagn. Den närmast lokomotivet placerade så kallade ångfinkan kullvräktes och krossades, hvarjämte en därpå följande tredje klassens passagerarevagn äfven stälptes utan att dock vidare skadas. Icke någon af tågpersonalen eller passagerarne kom emellertid till skada. Den andra af dessa olyckor förekom på södra stambanan den 5 mars 1903. Då

Tab. O.

Fall af infektionssjukdomar i Kristianstads län åren 1901—1905.

	Mäss- ling.	Skar- lakans- feber.	Tarm- tyfus.	Inhemsk kolera o. barn- kolera.	Epidemisk hjärn- feber.	Kik- hosta.	Epidemisk in- fluensa.	Difteri och strup- sjuka.	Barn- sängs- feber.	Frossa.	Smittosam ögon- sjukdom.	Lung- inflammation.	Akut inflammation i magen och tar- marna.	Akut katarr och inflammation i luftstrupe och luftrör.	På- sjuka.	Rödsot.	Akut barnför- lamning.
År 1901	467	231	149	7	8	103	753	193	9	7	1	604	1,400	—	—	—	—
» 1902	1,663	302	86	2	8	420	415	336	11	7	—	707	868	2,031	22	—	—
» 1903	41	89	89	3	15	585	393	480	20	10	1	513	1,206	—	—	12	—
» 1904	7	898	61	11	10	132	1,090	832	15	9	—	781	—	1,017	—	6	—
» 1905	34	1,455	50	19	4	165	388	1,646	13	1	1	852	1,002	—	—	—	11
Summa	2,212	2,975	495	42	45	1,405	3,039	3,487	68	34	3	3,457	4,476	3,048	22	18	11

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Kristianstads län.

det tidigt på morgonen nedgående tåget från Elmhult, hvilket bestod af två lokomotiv och nio vagnar, däraf en bogievagn för andra och tredje klass, hunnit ungefär midt för Loshults kyrka, urspårade tåget. Det andra i ordningen af lokomotiven störtade omkull på västra sidan af banvallen samtidigt med att de efterföljande vagnarne föllo omkull

åt motsatta sidan. Endast två passagerare medföljde tåget, och ingen af dem skadades. Af tågpersonalen blef en eldare, som befann sig å det omkullfallna lokomotivet, så illa bränd, att han sedan afled af skadorna. Orsaken till olyckan antages hafva varit någon bristfällighet å järnvägen vid olycksstället.

3. Näringar.

A) **Jordbruk och boskapsskötsel.** *Jordmånen* inom länet är i hög grad omväxlande, då nästan alla jordarter äro representerade. Inom länet finnas tre större slättbygder, den största väster och söder om Simrishamn och de båda öfriga vid Helgeå kring Kristianstad och vid Rönneå kring Ängelholm. I dessa bygder är jordmånen i allmänhet fruktbar och hänförlig till landets allra bördigaste. Hvete, sockerbeter och korn odlas här med fördel och jordbruket, som är hufvudnäringen, bedrivs i allmänhet på rationellt sätt med användning af alla moderna hjälpmedel.

I närheten af dessa mera bördiga trakter finnas ganska stora områden odlad jord, som visserligen äro att hänföra till slättbygden, men där jordmånen är af betydligt sämre beskaffenhet och i allmänhet utgöres af mer eller mindre lätt sandjord. I dessa trakter odlas företrädesvis råg och potatis äfvensom hafre och det i en utsträckning, som åtminstone hvad de två första slagen beträffar lämnar betydligt öfverskott till afsalu.

Den norra och nordöstra delen af länet, som gränsar till Halland, Småland och Blekinge, samt de talrika åsarne, nämligen delar af Hallandsåsen, Söderåsen, Linderödsåsen och Näflingeåsen med sina utgreningar, äro däremot af sådan beskaffenhet, som kännetecknar den typiska skogsbygden. Jorden är i allmänhet af stenig beskaffenhet. En och annan mindre slättbygd förekommer väl äfven här, men om man bortser från de icke obetydliga arealer odlade mossar, som finnas, äro tegarne vanligen små och stenuppfyllda. Den högre åkerjorden är ofta ehuru stenig ganska bördig, enär matjorden hvilar på krosstens- eller moränlera.

Äfven i dessa trakter, där jordbruket stått mycket tillbaka, visar det en gifven tendens att gå framåt, tack vare en bättre afdikning och en allmännare användning af kalk som gödningsmedel, och de nya arealer odlad jord, som hvarje år vinnas, äro ingalunda obetydliga. Rotfrukter, särskildt rofvor, odlas i allt större utsträckning liksom baljväxter, hvilka gifvit synnerligen goda resultat. Genom odling af dessa växter minskas visserligen den areal, som förut blifvit använd till sädesodling, men då sädesgrödorna påverkas i gynnsam riktning af såväl rotfrukter som baljväxter, kan man hysa grundad förhoppning, att inom en icke alltför aflägsen framtid sädesodlingen äfven i dessa trakter skall fylla befolkningens behof af brödsäd, hvilket för närvarande icke är förhållandet.

I den magraste delen af skogsbygden finnes icke något utprägladt *brukningssätt*, äfven om där numera växelbruk kommit till användning. För öfrigt har öfver allt, där jorden är mindre sönderstyckad, ett ordnat växelbruk blifvit ge-

nomfördt. De vanligaste växtföljderna äro: antingen träda, höstsäd, rotfrukter och potatis, vårsäd, två års vall och vårsäd eller träda, höstsäd, två års vall vårsäd, rotfrukter och potatis samt vårsäd.

Af höstsäd odlas mera råg än hvete och af vårsäd mera hafre och blandsäd än korn. Vårråg odlas dels ren dels såsom blandsäd i ganska stor utsträckning i länets norra del. Vårhvete odlas icke i någon större skala.

Rotfrukter odlas allt mera allmänt och i större omfattning än förr. Sockerbets-, rotfrukts- och potatisskördarne hafva enligt jordbruksstatistiken för länet fördubblats under perioden. *Sockerbetsodlingen*, som något minskades i periodens början, då ganska otillfredsställande resultat erhöles såväl med afseende å afkastningen som priset, tilltog åter de två sista åren. År 1905 blef skörden synnerligen riklig, och priserna voro betydligt högre än under föregående år, hvilket senare förhållande tillskrifves betodlarnes sammanlutning gentemot sockerbruken. Priset å 100 kilogram sockerbeter uppgick under periodens två första år till 1 krona 75 öre för höstleverans och 1 krona 95 öre för vinterleverans, år 1903 till 1 krona 90 öre och 2 kronor 10 öre, år 1904 till 2 kronor 10 öre och 2 kronor 30 öre, men steg år 1905 till 2 kronor 44 öre och 2 kronor 64 öre. Betorna levereras till Hälsingborgs, Hasslarps, Ängelholms, Karpalunds, Köpings och Karlshamns sockerbruk. En del sockerbeter finna äfven användning vid brännerierna. Potatisodlingen bedrivs, såsom förut påpekats, i vissa orter i stor omfattning, och användes potatisen såväl till människoföda och utfordring af kreatur som för tekniska ändamål. I sistnämnda fall afsattes den vid brännerier och stärkelsefabriker. Odlingen af rotfrukter är värd uppmärksamhet såsom den tillförlitligaste mätaren af jordbrukets ståndpunkt, ty om denna odling skall vara lönande, måste jorden vara i god växtkraft och väl häfdat.

Under de tre senaste åren har en ny baljväxt, lupinen, börjat användas i allt större utsträckning. Denna växt användes till gröngödning och är välbekant från norra Tyskland, där den varit af stor betydelse för den myllfattiga sandjordens kultivering. Då inom detta län finnas stora arealer sandjord, torde den efter allt att döma här få en stor uppgift att fylla.

Det allmänna omdömet måste blifva, att jordbruket i länet under denna period gått betydligt framåt genom nyodlingar, afdikningar, kalkning och mörkling, en allt allmännare användning af bättre redskap och maskiner, bättre utsäde och bättre tillvaratagande af gödseln. I sistnämnda

hänseende märkes, att flerstädes anordnats jämte cementerade gödselstäder så kallade urinbrunnar, afsedda att upptaga och samla urinen från ladugård, stall och svinhus. Beträffande *konstgjorda gödningsämnen, fodermedel och utsädesvaror*, som med den utveckling landtbruket nu fått måste i stora mängder inköpas, förspörjes fortfarande missnöje öfver, att dylika varor af underhållig beskaffenhet ännu förekomma i handeln. Från Danmark har sålunda under perioden stora mängder dålig konstgödsel hittat vägen till detta läns bygder, och äfven firmor i Göteborg och Stockholm hafva genom försäljning af underhålliga varor tillskyndat landtmännen mycken skada och förlust. Varorna kontrolleras dock numera allmänt än förr och handeln med dåliga varor har aftagit. En mycket bidragande orsak härtill har varit, att de båda skånska hushållningssällskapen med allvar tagit om hand frågan om bildande af egna inköpsföreningar för landtmännen. Inom detta län finnas redan inköpsföreningar på de flesta platser och deras arbete har varit af stor betydelse. I fråga om utsädet har utsädesföreningen i Svalöf åstadkommit mycket godt, och goda förädlade utsäden hafva därifrån inköpts icke blott till de större jordbrukarne och länets bördigare bygder utan äfven till småbruken och de aflägsnaste skogsbygder.

Den af länets hushållningssällskap inrättade *frökontrollanstalten* i Kristianstad har fortsatt sin verksamhet. Under perioden hafva 2,075 fröprof blifvit undersökta. Hushållningssällskapet har såsom bidrag till stationens underhåll åtnjutit ett årligt statsunderstöd af 500 kronor.

Enligt af länets hushållningssällskap meddelade uppgifter har länets hela *ägovidd* utom vatten beräknats utgöra 622,240 hektar. Denna ägovidds användning redovisas sålunda:

	År 1901.	År 1905.	Ökning (+) eller minskning (—).
	Hektar.	Hektar.	Hektar.
Träd-, humle- och kålgård	3,089	3,064	— 25
Åker och annan odlad jord	226,008	230,174	+ 4,166
Naturlig äng	52,775	52,710	— 65
Skogbärande mark	207,739	228,917	+ 21,178
Mark utan kultur	132,629	107,375	— 25,254
Summa	622,240	622,240	± 0

Enligt samma uppgift användes den odlade jorden på följande sätt:

	År 1901.	År 1905.	Ökning (+) eller minskning (—).
	Hektar.	Hektar.	Hektar.
Höstsäd	37,868	38,446	+ 578
Vårsträsäd	77,815	76,778	— 1,037
Baljväxter	2,330	2,201	— 129
Potatis	21,043	21,755	+ 712
Andra rotfrukter	6,726	10,260	+ 3,534
Spånadsväxter	164	93	— 71
Gräs och andra foderväxter	54,799	57,343	+ 2,544
Andra växtslag	333	315	— 18
Träda	24,930	22,983	— 1,947
Summa	226,008	230,174	+ 4,166

och utgjorde *skördarna*:

	År 1901.	År 1905.	Ökning (+) eller minskning (—).
Hösthvete hektoliter	82,474	119,076	+ 36,602
Höstråg »	506,962	593,145	+ 86,183
Vårhvete »	2,262	2,495	+ 233
Vårråg »	19,533	23,027	+ 3,494
Korn »	244,900	256,250	+ 11,350
Hafre »	773,257	880,663	+ 107,406
Blandsäd »	356,418	422,425	+ 66,007
Ärter »	12,047	11,766	— 281
Bönor »	1,101	962	— 139
Vicker »	11,282	11,547	+ 265
Potatis »	1,519,750	2,803,615	+ 1,283,865
Rofvor, rötter och dylikt . . »	273,092	1,796,081	+ 1,522,989
Sockerbetor deciton	978,262	979,450	+ 1,188
Lin och hampa:			
frö hektoliter	633	324	— 309
spånadsämnen deciton	379	229	— 150
Gräs och andra foderväxter:			
frö hektoliter	1,043	998	— 45
hö från odlad jord . . deciton	554,166	682,178	+ 128,012
Bohvete hektoliter	765	686	— 79
Tobak deciton	3,432	7,274	+ 3,842
Spergel hektoliter	712	209	— 503

Om skörden under periodens olika år har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i därom förut afgifna yttranden uttalat följande omdömen, att den år 1901 varit fullt medelmåttig, åren 1902 och 1903 öfver medelmåttig, år 1904 fullt medelmåttig och år 1905 öfver medelmåttig.

En mängd *mindre jordbruk* finnas inom länet, och deras antal ökas årligen därigenom, att större egendomar styckas och försäljas i smålotter. Dessa jordbruk skötas i allmänhet mycket omsorgsfullt, och den af hushållningssällskapet införda premieringen af småbruk har i väsentlig mån härtill bidragit. Denna premiering, som är understödd af statsmedel, har fortgått sedan år 1903. Nämda år bidrog staten med 1,000 kronor, år 1904 med 3,500 kronor och år 1905 med 6,355 kronor. Hushållningssällskapets utgifter för ändamålet uppgingo år 1903 till 3,899 kronor 60 öre samt hvar af åren 1904 och 1905 till 2,500 kronor. Till premiering anmälades år 1903 179, år 1904 174 och år 1905 241 mindre jordbruk. Denna premiering af mindre jordbruk synes vara rätta vägen att skapa små mönsterbruk, och den nytta dessa genom sitt efterföljansvärda föredöme göra i den omgifvande trakten torde icke kunna skattas nog högt.

I början af år 1904 började hushållningssällskapet anordna kortare *landtbrukskurser* under jordbrukskonsulentens i länet ledning. Dessa kurser, som räcka 3—6 dagar på hvarje plats, hafva samlat stora skaror af äldre och yngre jordbrukare till föredrag och diskussioner och torde äfven hafva stor betydelse för jordbrukets höjande.

De i förra femårsberättelsen omnämnda studieresorna, som i början ställdes till Danmark, hafva fortgått med undantag af åren 1903 och 1904. År 1905 företogs resan endast inom Skåne. Såväl här i länet som i Malmöhus län finnas nu många sevärda jordbruk, och studierna kunna med fördel bedrivas inom provinsen. Att så är förhållandet framgår af-

ven däraf, att stora skaror studieresande landtmän från andra län hvarje år ställa färden hit.

I enlighet med 29 § lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 juni 1879 har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelat förordnande till förrättande af laga syn för pröfning af frågor om *vattenafledning* till följande antal:

År.	För landbruks- ingenjör.	För landt- mätare.	Summa.
1901	20	1	21
1902	10	—	10
1903	13	—	13
1904	21	2	23
1905	18	—	18
Summa	82	3	85

Af de åt landbruksingenjören uppdragna förrättningar hafva en äfven berört Blekinge län, en Kronobergs län och två Malmöhus län, hvadan förordnandena till dessa förrättningar utfärdats gemensamt med Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i nämnda län.

I tabell P lämnas uppgifter beträffande af landbruksingenjören E. W. Ewe utförda dylika förrättningar, hvilka under perioden blifvit afslutade. Af de i tabellen upptagna vattenaflednings- eller dikningsföretag har större delen kommit till utförande, och flertalet har redan utförts.

Lån från odlingslånefonden hafva under perioden beviljats till torrläggning här i länet på sätt utvisas af tabell Q (sid. 31). De flesta af de i tabellen uppräknade företag äro fullbordade och i behörig ordning slutaftsynade.

Landbruksingenjören Ewe har aflämnat följande summariska sammandrag öfver af honom handlagda förrättningar under ifrågavarande period. (Se nästa spalt.)

Ladugårdsskötseln går fortfarande framåt beroende därpå, att jordbrukarne mer och mer själfva använda sina grödor till frambringande af mjölk, mejeriprodukter och slaktdjur. I följd häraf har äfven *mejerihandteringen* under perioden gjort goda framsteg. Vid sista femårsperiodens slut funnos 45 andelsmejerier, 20 uppköpsmejerier och 11 herrgårdsmejerier eller tillsammans 76 mejerier, vid hvilka under periodens sista år invägs något öfver 100,000,000

År.	Antal förrättnings-		Ä n d a m å l.			
	ställen.	dagar.	Torrläggning genom vatten- afledning eller öppen dikning.	Torrlägg- ning ge- nom drä- nering.	Diverse arbe- ten, delvis oaf- slutade det angifna året.	Summa areal.
			Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.
1901	115	143	1,034	186	870	2,090
1902	82	121	477	19	597	1,093
1903	94	133	660	49	652	1,361
1904	94	141	1,315	78	246	1,639
1905	109	146	735	200	442	1,377
Summa	494	684	4,221	532	2,807	7,560

kilogram mjölk samt tillverkats 3,746,000 kilogram smör och 64,430 kilogram ost. Enligt af hushållningssällskapet insamlade statistiska uppgifter voro under år 1905 i gång 80 mejerier, däraf 57 andelsmejerier, 12 uppköpsmejerier, 7 herrgårdsmejerier och 4 herrgårdsuppköpsmejerier. Till dessa levererades omkring 121,000,000 kilogram mjölk, hvaraf tillverkades 4,600,000 kilogram smör och 118,735 kilogram ost. Antalet andelsmejerier har sålunda ökats på bekostnad af herrgårds- och uppköpsmejerierna. Dessa senare uppgå mer och mer i andelsmejerierna, hvilka icke blott ökas till antalet utan äfven erhålla för hvarje år en allt större tillslutning.

En ny form af mejerier har inom detta läns norra delar börjat att arbeta sig fram, nämligen gräddmejerier. Det första gräddmejeriet bildades i Glimåkra 1904 och började där arbetet under allt annat än ljusa utsikter. Det har emellertid visat sig gå förträffligt och har fått flera efterföljare inom andra delar af länets skogsbygd. Till dessa mejerier levereras grädden, som i de olika hemmen blifvit afskild medelst handseparatorer. Därigenom vinnas stora lättnader i transporten, hvarjämte skummjölken, som i dessa orter användes till gris- och kalfuppfödning, har ett ganska betydligt större värde som nyseparerad. Med detta system anser man sig kunna lösa mejerifrågan i skogsbygden, där det eljest till följd af de stora afstånden och de små mjölk-kvantiteterna varit svårt att följa med framstegen på mejerihandterings område.

Tab. P. Af landbruksingenjören E. W. Ewe utförda, under åren 1901—1905 afslutade syneförrättningar i och för vattenafledning eller dikning.

Förbättringens beskaffenhet och läge m. m.	För- bättrad areal.	Beräknad torrlägg- ningskostnad.		Beräknadt förbätt- ringsvärde.		Förbättringens beskaffenhet och läge m. m.	För- bättrad areal.	Beräknad torrlägg- ningskostnad.		Beräknadt förbätt- ringsvärde.	
		Hela kostnaden.	I medel- tal per hektar.	Hela för- bättrings- värdet.	I medel- tal per hektar.			Hela kostnaden.	I medel- tal per hektar.	Hela för- bättrings- värdet.	I medel- tal per hektar.
	Hektar.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.		Hektar.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
År 1901.						3. Stenkullabäckens regle- ring i Sparrarps m. fl. byar uti Farstorp och Hästveda socknar. . .	29.65	3,303.21	111	5,872.69	198
1. Torrläggning af vatten- skadad mark i Holmö och Linderöd söder om den s. k. Malmövägen, Linderöds socken . . .	19.26	3,520.00	182	5,045.49	262	4. Rüssjöholmsåns regle- ring nedom Brandsvigs- bro uti Tostarps, Reb- belberga och Barkåkra socknar	125.66	66,150.00	526	67,796.16	540
2. Hörrödsåns reglering i Hörröds by och socken	9.74	2,070.00	212	4,282.32	439						

Tab. P. (Forts.). Af landtbruksingenjören E. W. Ewe utförda, under åren 1901—1905 afslutade syneförrättningar i och för vattenafledning eller dikning.

Förbättringens beskaffenhet och läge m. m.	Förbättrad areal. Hektar.	Beräknad torrläggningskostnad.		Beräknadt förbättringsvärde.		Förbättringens beskaffenhet och läge m. m.	Förbättrad areal. Hektar.	Beräknad torrläggningskostnad.		Beräknadt förbättringsvärde.	
		Hela kostnaden.	I medeltal per hektar.	Hela förbättringsvärdet.	I medeltal per hektar.			Hela kostnaden.	I medeltal per hektar.	Hela förbättringsvärdet.	I medeltal per hektar.
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.			Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
5. Dikning af Vanneberga gård i Trolle-Ljungby socken	1) 5'00	—	—	—	—	25. Lemmeshultsbäckens reglering i Örkelljunga socken	1) 5'00	—	—	—	—
6. Utdikning af Mosslyckorna och delar af Vrångamossen i Västra Vrams socken af Kristianstads län samt Svensköps socken af Malmöhus län .	76'88	8,100'00	106	15,704'04	205	26. Borrby kovångs utdikning i Borrby socken .	1) 14'00	—	—	—	—
7. Tommarpsåns reglering m. m. i Östra Tommarps, Vallby och Östra Herrestads socknar	413'78	67,796'30	164	131,454'04	318	27. Båljarabäckens reglering i Svenstorp by, Mätteröds socken . . .	1) 25'00	—	—	—	—
8. Dikning af Oppmauna by och socken	1) 2'00	—	—	—	—	28. Kärrarps södra floddikes reglering, Kvidinge socken	76'64	4,575'23	60	23,896'63	312
9. Dikning i Ormatofta och Stensborg af Vä och Träne socknar . .	1) 7'00	—	—	—	—	29. Dikning i Östra Ångar i Kristianstad	66'85	5,630'00	84	34,702'06	519
10. Tranekärrets utdikning i Bjärstorp och Bertilstorp, Brösarps socken .	1) 8'00	—	—	—	—	30. Andsholmasjöns uttappning i Hörja socken .	82'12	47,761'00	582	52,445'45	639
11. Dikning i Lönhult N:o 1, Brösarps socken . .	1) 4'00	—	—	—	—	31. Jennabäckens och Klenasjöbäckens reglering i Stoby socken	49'09	6,615'10	135	9,949'99	203
12. Fårarpsdikets uppgrävning, Fjälkestads socken	1) 15'00	—	—	—	—	32. Hesselberga-Bjärnumsbäckens reglering i Norra Åkarps socken .	26'97	2,330'00	86	6,194'75	230
13. Blesemossarnes utdikning i Näfinge och N. Mellby socknar	1) 24'00	—	—	—	—	År 1903.					
14. Emmaljungasjöns uttappning i Vittsjö socken	73'76	12,412'82	168	27,042'47	367	33. Utdikning af sandmark invid Kärraboda och N. Rågeboda byars myr i Örkene och Loshults socknar	24'48	1,920'00	78	3,816'31	157
15. Ganarps Västervångs utdikning i Näsums socken	7'67	796'57	104	1,916'88	250	34. Goentorps mosses utdikning, Kvidinge socken	46'84	3,780'00	80	17,816'79	381
16. Sjöarna Vislångens och Farlångens sänkning m. m. i Örkene och Glimåkra socknar	178'50	29,625'00	166	48,825'66	274	35. Öfre Tosterupsbäckens reglering i Glemminge, Bollersups och Tosterups socknar	35'71	4,200'00	118	9,301'00	260
17. Ysnamossen-kärrens utdikning i Hörreds by, Brönneå socken . . .	1) 18'00	—	—	—	—	36. Floddikes upptagande genom Sönnarslöfs mader i Västra Sönnarslöfs och Kvidinge socknar .	1) 15'00	—	—	—	—
18. Dikning i Maglehult af Mätteröds socken . .	1) 2'50	—	—	—	—	37. Hofby bygrafs upptagande i Norra Åsums socken	1) 20'00	—	—	—	—
År 1902.						38. Rinkaby rågångsdikes upptagande mellan n:ris 3 och 23, Rinkaby socken	1) 15'00	—	—	—	—
19. Bäckreglering i Hålabäck och Vinslöf i Vinslöfs socken	1) 30'00	—	—	—	—	39. Klöfvabäckens reglering i Västra Sönnarslöfs socken	18'43	8,335'00	452	8,412'07	456
20. Venestadsbäckens reglering i Träne socken .	1) 70'00	—	—	—	—	40. Gussaröds Dalbäcks reglering, Brösarps socken	1) 6'00	—	—	—	—
21. Dikning i Hammar, Nosaby socken	1) 5'00	—	—	—	—	41. Dikning i Flensma n:ris 2 o. 3 Hufvaröds socken	1) 2'00	—	—	—	—
22. Hasslaröds maders utdikning m. m., Osby socken	1) 40'00	—	—	—	—	42. Fårabäcksdikets uppgrävning i Fjälkinge och Nosaby socknar . . .	1) 45'00	—	—	—	—
23. Kalfvakärrens utdikning i Svenstorp af Mätteröds socken	1) 5'00	—	—	—	—	43. Humlesjöbäckens reglering, Röke socken . .	32'42	9,830'00	303	11,464'17	354
24. Ylleröds kvarnbäckens reglering, Linderöds socken	1) 30'00	—	—	—	—	44. Ångamöllebäckens reglering, Vä socken . . .	1) 32'00	—	—	—	—

1) Arealen ej uppmätt, endast ungefärligen uppskattad.

Tab. P. (Forts.). Af landtbruksingenjören E. W. Eve utförda, under åren 1901—1905 afslutade syneförrättningar i och för vattenafledning eller dikning.

Förbättringens beskaffenhet och läge m. m.	Förbättrad areal. Hektar.	Beräknad torrläggningskostnad.		Beräknadt förbättringsvärde.		Förbättringens beskaffenhet och läge m. m.	Förbättrad areal. Hektar.	Beräknad torrläggningskostnad.		Beräknadt förbättringsvärde.	
		Hela kostnaden. Kronor.	I medeltal per hektar. Kronor.	Hela förbättringsvärdet. Kronor.	I medeltal per hektar. Kronor.			Hela kostnaden. Kronor.	I medeltal per hektar. Kronor.	Hela förbättringsvärdet. Kronor.	I medeltal per hektar. Kronor.
45. Tyka myrs utdikning inom Örkene socken af Kristianstads län samt inom Virestads och Härlunda socknar af Kronobergs län . . .	258.96	12,250.00	47	44,963.67	174	61. Rinkaby södra kärrs utdikning, Rinkaby socken	1) 25.00	—	—	—	—
46. Åsljungasjöns sänkning i Örkellunga socken .	79.02	13,044.93	165	17,655.25	223	62. Åkarpsåns och tillstötande bigrenars reglering i Södra Mellby och Hvitaby socknar . . .	127.50	33,250.00	261	51,777.84	406
År 1904.						63. Öfre Tissmansbäckens reglering i Gringelstads Pulket, Köpinge socken	1) 20.00	—	—	—	—
47. Dikning i Löderup n:r 14, 7 och 26, Löderups socken	1) 6.00	—	—	—	—	64. Holjeåns reglering i Näsums socken . . .	1) 24.00	—	—	—	—
48. Dikning i Lönhult n:r 4 och 2, Brösarps socken	1) 2.00	—	—	—	—	65. Bäckabäckens reglering i Oppmanna socken . .	1) 30.00	—	—	—	—
49. Dikning mellan Sylstorp och Goentorp, Kvidinge socken	1) 15.00	—	—	—	—	66. Dikning från utmarken Bröna under Degeberga annexhemman, Degeberga socken	1) 4.00	—	—	—	—
50. Smålatorpbäckens reglering, Örkene socken	1) 7.00	—	—	—	—	67. Dikningar fr. Bertilstorp n:r 1, Brösarps socken	1) 7.00	—	—	—	—
51. Dikning från Hedvigsdals gård mot Valleberga by, Valleberga socken	1) 30.00	—	—	—	—	68. Dikningar från Gånarps boställe, Tostarps socken	1) 36.00	—	—	—	—
52. Hörröd-Mamöllaåns reglering, Hörröds socken	1) 26.00	—	—	—	—	69. Ingelstorpåsens reglering genom Slättängarne i Ingelstorp socken . .	1) 10.00	—	—	—	—
53. Brännestads Norra vångs utdikning, Hufvaröds socken	1) 5.00	—	—	—	—	70. Dikning från Höja n:r 3 i Höja socken . . .	1) 3.00	—	—	—	—
54. Fogdarps n:r 4 floddikes upptagande, Förslöfs socken	1) 12.00	—	—	—	—	71. Tryde Suavas utdikning, Tryde socken	1) 5.00	—	—	—	—
55. Källinge-madernas och Grafhultets utdikning i Sillaröd af Andrarums socken och Kristianstads län samt i Häinge af Löfvestads socken och Malmöhus län	1) 12.00	—	—	—	—	72. Dikning från Boaröds Kristinelund mot Efveröds mosse i Tranås och Tryde socknar	1) 5.00	—	—	—	—
56. Östra Hejdedikets uppgräfnings genom Sandby och Hagestads byar i Borrbys och Löderups socknar	59.75	7,975.00	133	18,965.53	317	73. Kassamadernas utdikning i Tryde socken .	9.13	1,630.00	178	1,965.39	215
57. Västra Hejdedikets och Hagestads Tufvebäcks uppgräfnings i Löderups socken	98.27	16,225.00	165	25,655.33	261	74. Utdikning af Legeveda bys ängsmark, Fjälkinge socken	75.00	—	—	—	—
58. Nosaby-Hammarisjöns invallning i Kristianstad och Nosaby socken, hufvudsakligen värderingsförrättning	879.59	—	—	2) 1,083,228.01	1,231	75. Hästveda-Perstörpskärens utdikning, Hästveda socken	42.81	9,460.00	220	13,211.24	308
År 1905.						76. Sjöborgsbäckens reglering i Vedby och Gråmanstörps socknar . .	1) 12.00	—	—	—	—
59. Floddikes upptagande från n:r 28 Önnestad, Önnestads socken . . .	25.10	1,790.00	71	7,673.00	306	77. Smedhultsbäckens reglering i Hishults och Fagerhults socknar . .	40.04	3,020.00	75	11,263.29	281
60. Dikning från inägorna till Hagestad n:r 35, Löderups socken . . .	1) 8.00	—	—	—	—	78. Ramlebrobäckens reglering el. Appeltorps mosses utdikning, Spjuts-torps socken	22.31	3,800.00	170	7,300.59	327
						79. Ynnarpsdikets och Tö-rastörpsbäckens reglering i Linderöds socken af Kristianstads län samt i Espinge socken af Malmöhus län . . .	105.00	7,800.00	74	—	—
						80. Blästorps och Stråe Lilla reglering i Andrarums socken	18.23	6,245.00	342	6,958.50	381
Summa							3,983.16	405,240.16	—	1,776,616.26	—

1) Arealen ej uppmätt, endast ungefärligen uppskattad.

2) Förbättringen beräknad från företagets början före invallningen i slutet af 1860-talet, tills full torrläggning kunde erhållas.

Tab. Q. Från odlingslånefonden under åren 1901—1905 beviljade lån till torrlägningsarbeten i Kristianstads län.

Förbättringens beskaffenhet m. m.	Odlingslånesökandenas i företaget ingående		Beviljad lån.	
	areal.	förbättrings- värde genom vattenaffed- ningen eller dikningen.	Summa.	I medel- tal per hektar.
	Hektar.	Kronor	Kronor.	Kronor.
<i>År 1901.</i>				
1. Sjöledens sjös sänkning i Rise- berga socken	27	11,990 60	8,800 00	307
2. Hoby-Kvarnby-bäckens regle- ring i Östra Hoby socken . .	38	9,676 46	6,700 00	176
3. Borrby Mossbäcks reglering i Borrby och Östra Hoby socknar	65	14,840 04	10,300 00	158
4. Hammars-rännas och Kabusa- åns reglering inom Ingelstorps, Glimminge, Valleberga och Lö- derups socknar af Kristianstads län samt Stora Köpinge socken af Malmöhus län.	322	116,174 30	46,100 00	143
<i>År 1902.</i>				
5. Hörredsåns reglering i Hörreds socken	10	4,282 32	2,200 00	220
6. Torrläggning af vattenskadad mark söder om den s. k. Malmö- vägen i Linderöds socken . .	17	4,276 95	2,900 00	171
7. Sjöarne Vislångens och Far- långens sänkning i Örkene och Glimåkra socknar.	82	21,994 22	14,200 00	173
8. Utdikning af Mosslyckorna och delar af Vrånge mosse i Västra Vrams socken af Kristianstads län samt Svensköps socken i Malmöhus län	40	10,251 44	6,100 00	153
9. Tommarpsåns reglering m. m. i Östra Tommarps, Valleberga och Östra Herrestads socknar . .	411	131,969 51	71,400 00	173
<i>År 1903.</i>				
Tilläggs lån för nya odlingslåne- sökande till nedanstående tre företag, nämligen:				
10. Hoby-Kvarnbybäckens regle- ring (nr 2 här ofvan)	4	1,241 00	850 00	213
11. Borrby Mossbäcks reglering (nr 3 här ofvan)	20	4,486 22	3,100 00	153
12. Hammars-rännas och Kabusa- åns reglering (nr 4 här ofvan)	179	61,309 32	30,900 00	172
<i>År 1904.</i>				
13. Humlesjöbäckens reglering i Röke socken	27	9,966 13	6,900 00	256
14. Dikning från Goentorps gård mot Kärrarps norra floddike i Kvidinge socken	112	20,264 28	5,000 00	446
<i>År 1905.</i>				
15. Rössjöholmsåns reglering ne- dom Brandsvigabro i Tostarps, Rebbelberga och Barkåkra socknar	80	44,638 82	31,200 00	390
16. Jennabäckens och Klenasjö- bäckens reglering i Stoby soc- ken	44	9,162 36	6,400 00	145
Summa	1,478	476,523 97	252,550 00	—

Vid ett par andelsmejerier finnas ysterier, som med användning af skummjölken tillverka margarinost.

Från mejeriet i Klippan har under 1905 dagligen till Berlin afsändts grädde, af hvilken vid framkomsten bereds smör. Denna export har visat ett bättre ekonomiskt resultat än smörexporten och torde med framgång kunna bedrivas, såframt icke importtull mellankommer.

Under slutet af år 1905 började man arbeta för en skånsk smörexportförening, hvilken fick en ganska god tillslutning afven från detta län. Afsikten med denna förening är att söka uppnå bättre pris, att arbeta för bättre smör från mejerierna och att skaffa det svenska smöret ett godt namn på den engelska marknaden. Det är att hoppas, att föreningen må vinna framgång i dessa viktiga uppgifter.

Länet har från periodens början till och med år 1903 haft mejerikonsulent gemensamt med Malmöhus län och där-
efter tillsammans med Blekinge län. Från och med 1906 har emellertid hushållningssällskapet anställt egen mejeri-
konsulent för länet och till dennes aflöning anslagit en årlig lön af 3,000 kronor.

Svenska smörprofningarna, i hvilka länets flesta export-
mejerier numera deltaga, hafva kraftigt bidragit till me-
jerihandlingens utveckling inom länet. Hvert af åren 1901—1904 understödde hushållningssällskapet dessa prof-
ningar med 1,000 kronor, hvilket anslag år 1905 höjdes
till 2,000 kronor. Detta år deltog 54 af länets mejerier i
profningarna.

Arbetet för *nötboskapens* förbättrande har under perio-
den bedrivits med planmässighet och framgång. De år-
ligen återkommande nötboskapspremieringarne hafva vunnit
allt större tillslutning. Detta framgår af följande öfver-
sikt:

År.	Uppvisade djur.	Godkända djur.
1901	1,743	1,438
1902	2,047	1,731
1903	2,692	2,478
1904	3,297	3,065
1905	3,496	3,396

År 1904 erhöll hushållningssällskapet ånyo ett lån af
25,000 kronor ur fonden för svenska hornboskapens och får-
afvelns förbättrande. Detta lån har nästan uteslutande ut-
delats till afvelsföreningar för inköp af rasrena tjurar.
Vid 1905 års slut funnos i länet ett fyrtiotal dylika för-
eningar, hvaraf tvenne med två tjurar hvardera. Från och
med 1903 hafva endast tjurar af ren ayrshire-, låglands-
eller korthornsras blifvit premierade. Korthornsrasen blef
dock från och med 1905 utesluten från premieringen. Vid
premieringen 1900 prisbelönades 66 och 1905 239 tjurar af
ren ras, hvilket visar ett beaktansvärdt framsteg.

Såsom bidrag till nötboskapspremieringen beviljades af
statsmedel 4,000 kronor för hvert af åren 1901—1904 och
4,500 kronor år 1905. Hushållningssällskapets tillskott för
ändamålet utgjorde 7,825 år 1901, 8,231 kronor 97 öre år 1902,
10,575 kronor 83 öre år 1903, 10,899 kronor 66 öre år 1904
och 10,429 kronor 41 öre år 1905.

I de mera bördiga trakterna af länet användes med fördel
låglandsrasen eller ostfriesare, under det att för de mindre
bördiga orterna ayreshirerasen anses vara den lämpligaste.

Låglandsrasen lämnar som regel en större mängd men mindre fet mjölk, hvaremot ayreshiredjuren gifva en mindre mängd men fetare mjölk.

Den i förra femårsberättelsen omnämnda kreatursbesättningen af jerseyras å Ängeltofta synes nu, sedan utfodringen blifvit ändrad, trifvas utmärkt väl, och mjölken, som utmärker sig för sin höga fetthalt, röner liflig efterfrågan. Den försäljes hufvudsakligen till de närliggande städerna.

En bidragande orsak til de stora framsteg, länets nötboskapsafvel gjort under den tilländalupna perioden, är utan tvifvel kontrollföreningsrörelsen, som år 1898 från Danmark öfverflyttades till vårt land. Kontrollföreningarna hafva till mål att undersöka de olika djurens afkastningsförmåga genom på vissa bestämda tider utförda vägningar af de enskilda djurens foder och mjölk äfvensom undersökning af mjölkens fetthalt. Härigenom vinnes en säker kännedom om de olika djurens afkastningsförmåga och därigenom ock en god ledning vid utgallringen i ladugårdarna. Genom pålägg af kalfvar efter de bästa djuren söker man äfven få fram djur, som väl betala sitt foder. Härigenom kan hela nötboskapsafveln bedrifvas på ett långt säkrare och mera målmedvetet sätt än förut. Hushållningssällskapet har under de senaste åren lämnat kontrollföreningarna årligt understöd, hvilket år 1905 uppgick till 2,080 kronor. Vid samma års slut funnos inom länet 26 i verksamhet varande kontrollföreningar.

Stambok öfver inom länet premierade nötkreatur af ren låglands- och ayrshireras har regelbundet utgifvits af hushållningssällskapet.

Svinuppfödningen inom länet står på en efter vårt lands förhållande ganska hög ståndpunkt och har äfven under denna period gjort framsteg. Att man lägger särskild vikt vid denna gren af landthushållningen, framgår däraf, att nya tidsenliga svinhus blifvit på många ställen uppförda.

I den mera fruktbara delen af länet uppfödas gödsvin, under det att skogsbygdens svinskötsel hufvudsakligen afser uppfödande och försäljning af smågrisar. Denna grisförsäljning är en af de mindre jordbrukarnes i dessa trakter allra viktigaste inkomster och inbringar mycket afsevärda belopp. Priset på såväl gödsvin som smågrisar har, med undantag af år 1904, då det var ovanligt lågt, varit högre än under föregående period. Vid 1905 års slut betingade gödsvinen 74 öre för kilogram lefvande vikt, och i medeltal under perioden har priset varit 58—63 öre för kilogram. Svinafveln har därför under perioden varit lönande.

Svingödnung, som förut försiggått nästan uteslutande vid mejerierna, har börjat förekomma äfven vid landtbruket. Detta har särskildt varit fallet i Bjäre härad, där en regelbunden och fördelaktig afsättning ägt rum till Halmstads andelssvinslakteri. Frågan om inrättande af andelssvinslakterier i länet har under sista delen af år 1905 på allvar börjat att dryftas, och två dylika slakterier torde inom den närmaste framtiden komma till stånd, ett i Kristianstads-orten och ett i sydöstra delen af länet.

De i förra femårsberättelsen omnämnda af hushållningssällskapet för svinafvelns förbättrande anlagda afvelsstationerna å Sinclairsholm och Torup hafva måst nedläggas, enär de härjats af svinsjuka. För att få en bättre för korsning

med ädlare raser fullt lämplig landtras beslöt hushållningssällskapet i slutet af år 1905 att upprätta en afvelsstation för svin af dansk landtras, hvilken är snabbvuxen och lättgödd och tillika känd för stor fruktsamhet. I Fjälkinge har inrättats afvelsstation för svin af stora yorkshire-rasen, hvilken station är afsedd att förse länets jordbrukare med goda fargaltar.

Hästuppfödningen inom länet omfattas fortfarande med stort intresse och bedrifves i flera delar af länet i den omfattning, att icke allenast landtmännens eget behof af bruksdjur tillgodoses, utan att äfven många djur kunna afyttras. I detta hänseende intaga Villands, Gårds och Ingelstads härad fortfarande främsta rummet. För afyttring uppfödas djur lämpliga såväl till remonter och finare bruk som till arbetshästar. Af senare slaget har en mängd sålts till de norra delarne af landet. I förenämnda härad uppfödas företrädesvis varmblodiga hästar, hvaremot i öfriga delar af länet ardennerassen kommit till större användning. För skogsbygden äro ardennerhästar och djur af andra kallblodiga raser för tunga, men äro däremot mera behöfliga i de bättre trakterna, där sockerbetsodlingen kräfver tyngre dragare. Uppfödningen af gröfre hästar anses säkrare och mindre riskabel, men då många jordbrukare föredraga hästar af ädlare blod äfven till arbetshästar, torde i allt fall den varmblodiga hästafveln vinna ökad terräng.

Utom de af staten utstationerade beskillare hafva genom hushållningsdistriktens äfvensom föreningars och enskildes försorg anskaffats och till betjänande hållits hingstar af olika typer, lämpade efter behofvet på hvarje ort. Vid de årliga hästpremieringarna har hushållningssällskapet fortfarande låtit till ägare af godkända stokreatur utdela frisedlar, berättigande till afgiftsfri betäckning af viss för hvarvt djur passande hingst.

Till hästafvelns inom länet befrämjande hafva under perioden anslagits och utgått för att såsom *premier* utdelas.

År.	Af statsmedel.	Af Hushållningssällskapets medel.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.
1901	3,880 00	4,580 00	8,460 00
1902	3,676 00	4,199 00	7,875 00
1903	3,920 00	4,740 00	8,660 00
1904	3,862 40	5,142 60	9,005 00
1905	3,509 60	6,540 40	10,050 00

Till en för hela Skåne gemensam stuteristambok har hushållningssällskapet under perioden lämnat ett årligt anslag af 600 kronor och till stamboksföreningen för svenska ardennerhästar 200 kronor under hvarvt af åren 1903—1905.

Följande antal hästar hafva under perioden tillerkänts premier af premieringsnämnden:

År.	Hingstar.	Fölston.	Unghästar.	Summa.
1901	33	118	126	277
1902	34	119	103	256
1903	25	138	113	276
1904	34	141	122	297
1905	37	149	144	330

Fårafveln har under perioden varit obetydlig. Däremot har *fjäderfäafveln* under denna period gjort större framsteg än under någon föregående period, och är detta särskildt förhållandet med hönsafveln, hvilken numera bedrifves mera allmänt och i större omfattning än förr. För dem, som ägnat sig däråt, har den äfven lämnat ett godt resultat i ekonomiskt hänseende. Icke mindre än 30 äggförsäljningsföreningar äro bildade på olika platser inom länet. Dessa föreningar uppsamla de mindre producenternas ägg och föra dem i marknaden. Under år 1905 levererades till dessa föreningar 445,688 kilogram ägg, för hvilka till medlemmarne betaltes 375,370 kronor 54 öre.

En inom länet bildad fjäderfäafvelsförening har till ändamål att arbeta för förbättrad fjäderfäskötsel i samband med införande af bättre raser. Genom anordnande af föredrag och genom premiering af hönsgårdar söker föreningen arbeta för sin uppgift. Fjäderfäafvelsföreningen har från hushållningssällskapet erhållit ett årligt anslag af 500 kronor.

I södra och västra delarne af länet uppfödas fortfarande icke så obetydligt med gäss till afsalu å andra orter. En del landtbrukare uppköpa äfven på sommaren fullvuxna gäss, hvilka sedan gödas och säljas på hösten. Dessa gäss, som vanligen komma från Pommern eller Öland, pläga betinga i inköp från 3 kronor till 3 kronor och 50 öre för stycket.

Biskötseln torde icke under perioden hafva vunnit något betydligare framsteg. År 1905 funnos dock 5 biodlareföreningar i länet, hvilka hvar och en af hushållningssällskapet åtnjöto ett årligt anslag af 100 kronor. Föreningarna verka för att få de gamla bikuporna ersatta af bihus, däruf flere konstruktioner blifvit införda och pröfvade. De gamla biraserna söker man förbättra genom att införa honor från andra länder, där biskötseln står högre än hos oss.

Enligt de af hushållningssällskapet lämnade statistiska uppgifter underhöllos i länet vid nästföregående och vid denna periods slut följande antal kreatur:

	År 1900.	År 1905.	Ökning (+) eller minskning (—).
Hästar öfver 3 år	32,840	34,514	+ 1,674
Do under 3 år	7,870	8,545	+ 675
Oxar	2,922	1,688	— 1,234
Tjurar	2,449	2,355	— 94
Kor	91,161	95,914	+ 4,753
Ungnöt och kalvar	28,137	29,521	+ 1,384
Får och lam	50,417	41,770	— 8,647
Getter och killingar	602	607	+ 5
Svin och grisar	118,255	144,958	+ 26,703
Bisambällen	8,642	8,657	+ 15
Fjäderfä	171,412	257,499	+ 86,087

Hälsotillståndet bland husdjuren har i allmänhet varit tillfredsställande. De enda smittosamma sjukdomar, som uppträtt, hafva varit mjältbrand och mjältbrandsemfysem samt svinsjuka. Mjältbrand har visserligen under åren 1903—1905 förekommit på icke så få ställen men endast sporadiskt och ingenstädes antagit en epidemiartad karaktär.

Under perioden har Eders Kungl. Maj:ts Befallnings-

hafvande förklarat följande antal kreatursbesättningar smittade af smittosamma sjukdomar:

År.	Mjältbrand.	Mjältbrands- emfysem.	Svinsjuka.
1901	2	2	—
1902	4	—	—
1903	21	—	1
1904	36	2	3
1905	16	2	6

Med anledning däraf att svinsjuka utbrutit vid Svalöfs och Alnarps egendomar af Malmöhus län och sjukdomen ansågs spridd äfven till andra orter i Skåne, ansåg Eders Kungl. Maj:ts Medicinalstyrelse det nödigt att få en noggrann veterinärundersökning till stånd af en del större svinbesättningar i Skåne och förordnade därför den 14 mars 1904 särskild veterinär att för sådant ändamål tjänstgöra såsom extra veterinär i Skåne med rätt att inom landskapet företaga nödiga resor och jämväl inom svinbesättningar låta verkställa nedslaktningar. På sätt af ofvanstående redogörelse framgår konstaterades svinsjuka endast på några ställen här i länet.

Jufvertuberkulos bland kor har icke heller förekommit synnerligen ofta. För värdering och nedslaktning af kor, som lidit af dylik sjukdom, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnat veterinärer att göra tjänsteresor under hvart af åren 1901, 1903 och 1904 i 3 fall och under år 1905 i 12 fall.

På hösten 1904 utbröt lungrota bland hästar på flera ställen i trakten närmast omkring Kristianstad. Då sjukdomen vann större spridning, gjorde Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anmälan därom hos Eders Kungl. Maj:t, som genom nådiga kungörelsen den 2 december 1904 förordnade, att föreskrifterna i 4 § af förordningen den 9 dec. 1898 angående hvad iakttagas bör till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren, utom så vidt desamma särskildt afsåge boskapspest eller mjältbrand, skulle inom Kristianstads län tills vidare lända till efterrättelse jämväl i afseende å sjukdomen lungrota bland hästar. Då sjukdomen snart aftog, förklarades genom nådiga kungörelsen den 25 maj 1905, att den förra nådiga kungörelsen skulle upphöra att gälla.

Ät *trädgårdsskötseln* har man lärt sig att ägna allt större omtänksamhet, och är detta särskildt fallet med fruktträdplanteringen. Allmännast och i största omfattning förekommer fruktträdsoodlingen i Villands härad samt i vissa delar af Albo och Bjäre härader. I förstnämnda härad äro Österlöfs, Vånga och Oppmanna socknar de mest framträdande i detta hänseende, men äfven Ifö, Ifvetofta, Kiaby, Näsums och Fjälkestads socknar intaga i detta fall ett framstående rum. Jordmånen i dessa trakter, grusblandad lerjord på kalkbotten, är också synnerligen lämplig för odling af fruktträd, hvilket gör, att frukten blir mycket välsmakande. Den är mycket eftersökt och stora mängder försäljas till orter utom länet.

Fruktträdsoodlingen i Albo härad har sitt hufvudsäte i trakten af Stenshufvud och i Bjäre härad i trakten af Båstad. Dessa trakter äro belägna vid hafvet under skydd af bergshöjder och hafva i följd däraf ett mildt klimat, som är särdeles lämpligt för odlingen.

Under åren 1902—1904 hafva fruktträden härjats af frostfjärilens larver till den grad, att fruktskörden dessa år blifvit i högst betydlig grad skadad och på flera ställen helt och hållet slagit fel. Emellertid har man genom besprutning med en lösning af kejsargrönt sökt motarbeta insektens härjningar. År 1905 voro de också af betydligt mindre omfattning.

Den i förra femårsberättelsen omnämnda anläggningen inom Vä socken, som afsåg sparrisodling och utförts och ägdes af aktiebolaget Asparagus, har under perioden icke lämnat sådan afkastning, att aktieägarne erhållit vinstutdelning, utan har i stället hela aktiekapitalet gått förloradt. Efter det bolagets egendom under år 1905 öfvergått till ett nytt aktiebolag med samma namn, synes emellertid förhållandet hafva ändrat sig, i det att redan samma års skörd lämnade något öfverskott, sedan driftkostnaderna blifvit betäckta.

Till aflöning och resor för en länsträdgårdsmästare har hushållningssällskapet under hvart af periodens fyra första år anslagit 1,500 kronor. Under år 1905 har lönen utgått med 1,000 kronor. Dessutom har hushållningssällskapet beviljat Skånska trädgårdsföreningen ett årligt anslag af 300 kronor mot villkor, att ett exemplar af föreningens tidskrift kostnadsfritt öfversändes till hvart sockenbibliotek inom länet.

Odling af *tobak* förekommer fortfarande i vissa trakter af Villands och Gärds härad inom ett område af 21 socknar, hvilka bilda ett sammanhängande distrikt af omkring 4 kvadrarmils omfattning och med sträckning hufvudsakligen norr och nordväst om Åhus. Tobaksodlingen är mycket besvärlig, enär tobaksplantan fordrar nästan ständig tillsyn och kräver mycket arbete för rensning m. m., men då detta arbete vanligen verkställs af kvinnor och barn samt kostnaden därför blir ringa, gifver odlingen ett synnerligen godt resultat, äfven om skörden ett eller annat år slår fel. Synnerligast i Åhus och närmaste trakten däromkring är tobaksodlingen uppdrifven. Jorden därstädes är också mycket lämplig för sådant ändamål och den lätta tillgången på tång, hvarmed tobaksjorden med stor fördel gödes, bidrager också till odlingens framgång. Odlingen bedrivs mestadels af småbrukare såsom binäring i samband med jordbruk eller trädgårdsskötsel.

Under perioden hafva tvenne distriktslandtbruksmöten anordnats inom länet, nämligen det ena år 1903 i Brösarp för Gärds och Albo distrikt och det andra år 1905 i Ängelholm för Åsbo distrikt. Dessa möten, hvilka erhållit en god tillslutning, hafva burit vittne om stora framsteg på jordbrukets område.

Den lägre teoretiska *landtbruksundervisningen* inom länet har meddelats vid Onnestads landtmannaskola. Vid lagmannen Tage Ludvig Sylvans landtbruksinstitut Bollerup, hvilket började sin verksamhet på våren 1903, har beredts tillfälle för lärningar att genomgå kurser i praktiskt jordbruk och för utbildning till ladugårdsförmän. För nämnda landtmannaskola och landtbruksinstitut komma redogörelser att lämnas här nedan under rubriken undervisningsanstalter.

Under perioden har hushållningssällskapet underhållit

tillsammans 47 frielever vid Alnarps *hofbeslagsskola* och för sådant ändamål utbetalt 8,225 kronor.

I och för verkställande af *undersökningar rörande de i länets vattendrag framrinnande vattenmängderna* och deras förhållande till nederbörden har hushållningssällskapet till landtbruksingenjörens i länet förfogande ställt 300 kronor äfven under hvarje år af denna period.

Kemiska stationen i Kristianstad, som under den gångna perioden erhållit ett årligt understöd af 2,000 kronor — de fyra första åren af hushållningssällskapet ensamt samt år 1905 med 1,600 kronor af hushållningssällskapet och 400 kronor af staden Kristianstad —, har fortfarande varit till stort gagn för jordbruket genom de undersökningar af foder- och gödselmedel med mera, landtmännen inom länet varit berättigade till att vid stationen få utförda till nedsatt pris. Stationen har äfven varit flitigt använd, särskildt för analysering af foderkakor och öfriga kraftfoderämnen äfven som för undersökningar af mjölkprof. Dess användning framgår af följande uppgift:

År.	Antal prof.	År.	Antal prof.
1901	13,699	1904	14,084
1902	14,766	1905	15,102
1903	16,362		

De kraftiga åtgärder mot *ollonborrarne*, som under närmast föregående femårsperiod företogs, synas hafva burit god frukt. Åren 1901—1903 förekommo icke några ollonborrsvärmingar. Sistnämnda års vår väntades en större svärming och åtgärder voro vidtagna för fortsättande af det utrotningskrig, som pågått under snart tjugu år, så ofta svärming inträffat, men ollonborrarne uteblefvo, vare sig de blifvit ödelagda af parasiter eller på grund af väderleksförhållandena under de föregående åren blifvit hämmade i sin utveckling. Under år 1905 förekom en obetydligare svärming inom fyra socknar af Gärds härad, hvarest då insamlades ollonborrar för en sammanlagd kostnad af 579 kronor 12 öre, däraf hälften ersatts af statsmedel. År 1905 var äfven fritt från dessa skadedjur.

Torfströ användes för hvarje år i allt större utsträckning till bäddar under kreaturen i ladugårdar och stallar och, oaktadt nya fabriker allt jämt anläggas, kunna de ej fylla de ständigt ökade behoven. I slutet af år 1904 togs i detta län initiativet att bilda s. k. andelstorfströföreningar, och äro nu fem dylika föreningar i verksamhet i länet. Af dessa utgöra de två, som arbeta med fyra pressar och hafva en årlig afverkning af omkring 200,000 balar eller 20,000,000 kilogram torfströ, en sammanslutning af landtmän från större delen af Skåne och Blekinge. De tre öfriga hafva ringare verksamhet och bestå af landtmän inom smärre områden af länet. Dessa föreningar hafva visat sig kunna tillverka torfströ till billigt pris, och af deras verksamhet väntar man sig goda resultat, då torfströ har stor betydelse för jordbruket såsom varande det bästa strömedlet i stallarna och det bästa hittills kända gödselkonserveringsmedlet. Inom stora områden af länet hafva landtmännen tillgång på torfströ i egna mossar och i dessa bygder användes allmänt hemmaproduceradt torfströ.

Under perioden hafva åtskilliga gånger *hagelskador* å grödan inträffat. Så härjades delar af Södra Åsbo och Bjäre

härad den 27 juli 1902 af ett hagelväder, som hade stor utbredning och anställde betydande skada å grödan, och den 2 juni 1903 drog öfver Hesselholmstrakten en våldsam hagelskur, som nedslog rågarne och vårsåden och till och med aflöfvade skogarne. Då landtmännen i Skåne i allmänhet hafva sina grödor försäkrade mot hagelskador i Provinserna Skånes och Hallands hagelskadeförening, hafva de lidna förlusterna åtminstone i flera fall blifvit ersatta.

Brännvinstillverkningen inom länet idkas fortfarande i stor utsträckning, där jordmännen särskildt lämpar sig för potatisodling. Antalet brännerier, som under förra femårsperioden nedgick från 56 till 55, steg under denna period till 60 år 1902, men har sedan åter nedgått till 58, af hvilka två tillika äro pressjästfabriker. Vid den ena af de senare förekom äfven icke obetydlig afverkning af betor. Någon synnerlig förändring sedan sista femårsberättelsens afgifvande har denna handtering ej undergått. Den var störst år 1901 och har sedan minskats till början af år 1905, hvilket år ökning ånyo börjat inträda. I medeltal var årstillverkningen närmare 400,000 liter större under denna period än under föregående. Den i förra femårsberättelsen omnämnda införsel af tysk potatis för brännvinsberedning har upphört, sedan år 1903 stadgats en särskild afgift af 5 öre för hvarje vid bränneri tillverkad liter under den tid utländsk potatis enligt anmälan där användes för brännvinstillverkning. Äfven användning af majs till brännvinsbränning har under de senare åren af perioden aftagit till följd af det högre pris å denna vara, som då gällt. Afverkningen af hvitbetor för brännvinsbränning har under denna period förekommit i större utsträckning än förut. Anledningen hertill var den, att under de första åren af perioden betprisen vid sockerbruken höllos så låga, att det kunde löna sig för brännerierna att använda denna råvara. Genom sammanslutning hafva betodlarna emellertid under de senare åren förskaffat sig högre pris å betorna, hvilket haft till följd, att användning af hvitbetor vid brännvinsbränning i det närmaste upphört eller åtminstone betydligt minskats. Vid ett nyanlagdt bränneri har försök gjorts att använda en sorts betor med mindre sockerhalt än den vanliga hvitbetan, hvilka betor icke med fördel kunna afsättas vid sockerbruken, men något vidare gynnsamt resultat lär icke hafva erhållits. Inköp af potatis sker numera vid ett stort antal brännerier och stärkelsefabriker efter stärkelsehalt, men ännu förekommer ofta inköp efter rymd. Om det förra sättet blefve allmänt, skulle landtmännen snart lära sig inse vikten af att vid potatisodling endast använda förädlade potatissorter.

Af de inom länet 1905 befintliga brännerierna voro icke mindre än 33 så kallade andelsbrännerier med ända till 40 å 50 delägare. Brännvinsbränning bedrefs i öfrigt af 5 aktiebolag och 20 enskilda. Brännvinstillverkningen har en stor betydelse icke allenast för affärslifvet i orten genom det ökade tillfälle till afsättning af landbruksprodukter och handel med varor af hvarjehanda slag, som däraf framkallas, utan framför allt såsom kraftig häfstång till jordbrukets höjande inom vidsträckta områden, där det utan tillgång på det värdefulla drankaffallet, som genom brän-

ningen erhålles, icke skulle uppnå den jämförelsevis höga standpunkt, som det nu intager.

Försök till sammanslutning mellan brännvinstillverkare i syfte att på öfverenskommelsens väg förmå dem att för brännvinsprisets höjande i lika mån minska produktionen hafva äfven under denna period förekommit utan att dock, så vidt känt är, leda till något resultat. Sveriges bränneriidkareförening, som består af brännvinstillverkare från hela riket, beslöt på ett talrikt besökt möte i Kristianstad den 30 augusti 1904 att ingå till Eders Kungl. Maj:t med underdånig framställning om lagstadgad denatureringstvång för viss inom landet tillverkad sprit. Syftet är därmed var att befria brännvinsmarknaden från så mycken sprit, som motsvarade den årliga öfverproduktionen, hvarigenom brännvinspriset nedtrycktes, äfvensom att på samma gång vinna ökad afsättning för denaturerad sprit till tekniska ändamål samt att höja rotfruktsodlingen i landet och därmed äfven jordbruket. I hvad mån spritindustrien skulle lida skada genom den föreslagna tvångsdenatureringen torde vara svårt att afgöra, då frågan därom synes vara mycket invecklad. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har i utlåtande den 15 juli 1905 med instämmande i ett af länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott afgifvet ytt- rande ansett förslaget vara, såvidt detta län angår, olämpligt och förenadt med så godt som öofvervinneliga praktiska svårigheter. Framställningen har ännu icke, såvidt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har sig bekant, föranlett någon åtgärd.

Mängden af årligen denaturerad brännvin har under perioden varit växlande. I det hela visar den de sista åren ökning jämfördt med föregående period.

För antalet brännvinsbrännare inom länet, mängden af tillverkningen och den därför erlagda skatt äfvensom för antalet allmänna nederlag, beloppet af nederlagsafgifter, mängden af denaturerad brännvin och därför restituerad tillverkningsskatt jämte kostnaderna för kontrollen under periodens olika år redogöres i *tabell R*.

B) Skogshushållning. Under perioden har icke inträffat någon förändring i *länets indelning* med hänseende till den skogsvård, som af statens funktionärer utöfvas. Länet, som jämte Blekinge, Malmöhus och Hallands län bildar Södra skogsdistriktet under en öfverjägmästare, är fortfarande för-

Tab. R. *Brännvinstillverkningen i Kristianstads län åren 1901—1905.*

År.	Antal brännerier.	Tillverkad brännvin.	Tillverknings- skatt.	Antal nederlag.	Neder- lags- afgift.	Denatu- reradt brännvin.	Restituerad skatt.	Kontroll- kostnader.
		Liter.	Kronor.		Kr.	Liter.	Kronor.	Kronor.
1901	58	23,087,599 8	11,543,799 90	2	6,231	321,279 6	157,427 33	139,888 60
1902	60	20,318,638 8	10,159,319 40	2	7,430	265,288 4	129,991 59	139,323 26
1903	59	18,931,724 1	11,880,216 41	2	7,103	401,866 1	144,478 92	138,806 46
1904	58	17,251,326 9	11,213,362 38	2	6,491	236,561 1	145,611 00	137,468 92
1905	58	19,085,352 8	12,405,479 20	2	6,914	326,985 0	222,180 58	143,129 24

deladt på tre revir på det sätt, att Östra Göinge, Villands och Gärds härad äro förenade med Blekinge län i ett revir, benämndt Blekinge-Åhus revir, Albo, Järrestads och Ingelstads härad tillhöra Malmöhus revir, som för öfrigt omfattar hela Malmöhus län, samt återstående delen af länet bildar Ängelholms revir.

Den förvaltande personalen har inom hvarje af dessa revir utgjorts af en jägmästare. I Blekinge-Åhus revir hade jägmästaren vid 1905 års slut hos sig såsom biträden i förvaltningen anställde en aflönad och en oaf-lönad assistent. Jägmästaren i nämnda revir och jägmästaren i Malmöhus revir voro vid periodens slut bosatta i de delar af reviren, hvilka icke tillhöra länet.

Bevakningspersonalen i Ängelholms revir, som är indeladt i Bjäre, Södra Asbo, Norra Asbo, Vittsjö och Finja bevakningstrakter, utgöras af 5 ordinarie och 4 extra kronojägare jämte en extra bevakare på kungsgården Herrevadskloster, hvars skogsmark vid kungsgårdens utarrendering blifvit undantagen från arrendet och ställd under skogsstatens omedelbara förvaltning. På Kolleberga kronopark, som förvaltas af föreståndaren för därvarande skogsskola, tjänstgör skogsrättaren vid skogsskolan såsom extra kronojägare.

Den till länet hörande delen af Blekinge-Åhus revir omfattar Örkene, Osby, Gärds och Bäckaskogs bevakningstrakter, af hvilka hvar och en skötes af en ordinarie kronojägare. Dessutom finnas å reviret 6 extra kronojägare och 5 extra bevakare.

Tab. S. Allmänna skogar i Kristianstads län vid 1905 års slut.

	Del af Blekinge-Åhus revir.		Ängelholms revir.		Del af Malmöhus revir.	
	An- tal.	Areal i hektar.	An- tal.	Areal i hektar.	An- tal.	Areal i hektar.
Kronoparker	10	10,282.39	5	1,913.33	—	—
Kronoflygsandsplanteringar . . .	1	116.62	—	—	—	—
Kronodomänsskogar, ställda under skogsstatens omedelbara förvalt- ning	7	657.76	3	1,118.29	5	164.18
Utarrenderade kronodomänsskogar:						
med fastställd hushållsplan . .	28	1,791.30	31	1,885.03	3	176.43
utan „ „	14	214.54	21	885.14	4	125.51
Skogar å civila bostadsboställen:						
med fastställd hushållsplan . .	1	13.32	—	—	—	—
utan „ „	1	3.46	1	5.00	—	—
Skogar å ecklesiastika boställen:						
med fastställd hushållsplan . .	33	1,306.41	29	1,607.13	5	46.15
utan „ „	11	30.80	20	449.13	—	—
Skogar å utarrenderade ecklesiasti- ka hemman:						
med fastställd hushållsplan . .	21	399.68	15	754.66	3	37.89
utan „ „	9	19.55	5	111.02	—	—
Skogar å allmänna inrättnings- hemman:						
med fastställd hushållsplan . .	5	88.50	2	297.11	—	—
utan „ „	8	152.17	1	8.04	—	—
Summa	149	15,076.50	133	9,033.88	20	550.16

Inom länsdelen af Malmöhus revir har icke någon särskild kronojägare haft anställning utan handhafves bevakningen å de allmänna skogarne därstädes af den i Jonstörps bevakningstrakt af Malmöhus län anställda kronojägaren.

Antalet och arealen af allmänna skogar i länet vid periodens slut utvisas af *tabell S*.

Hela arealen af allmänna skogar i länet utgjorde sålunda 24,660⁵⁴ hektar utvisande en tillökning under perioden af 192⁹² hektar.

Under skogsstatens kontroll finnas dessutom inom Ängelholms revir fem enskilda flygsandsfält med en sammanlagd areal af 304⁰⁹ hektar och inom länsdelen af Blekinge-Åhus revir fyra om tillsammans 1,416⁰⁹ hektar. I sist-nämnda revir står likaledes sedan den 1 januari 1905 under skogsstatens kontroll staden Kristianstads skog om 344⁵⁰ hektar.

Under perioden har inom Ängelholms revir inköpts kronoparken Klingstorp med en areal af 342⁴² hektar, hvarjämte två kronodomäner med en areal af 274⁰³ hektar i sin helhet afsatts till kronopark. Däremot hafva inom reviret försålts tre kronodomäner med en utmarksareal af 182⁰¹ hektar. Inom länsdelen af Blekinge-Åhus revir hafva för tillökning af kronoparken Skärnsnäs inköpts markområden om tillsammans 305⁰³ hektar, hvaremot försålts tre kronodomäner med en sammanlagd utmarksareal af 183³⁶ hektar. För öfrigt hafva en del arealförändringar uppkommit såväl därigenom, att mark tillhörig kronodomäner vid förnyad utarrendering undantagits samt ställts under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning som ock därigenom att arealerna å en del utmarker blifvit genom nymätningar bättre kända.

De gjorda inköpen af skogsmark hafva omfattat dels enligt nådiga brefvet den 19 december 1902:

1/4 mtl N:r 1 Modaröd om 81.76 hektar, inköpt för 15,000 kronor.
1/4 „ N:r 1 Modaröd „ 87.66 „ „ „ 18,000 „
1/2 „ N:r 1 Hunseröd „ 173.00 „ „ „ 20,000 „

hvilka hemman belägna i Färingtofta socken, äro afsedda att jämte kronoegendomarne Bjerröd och Klingstorp bilda Klingstörps kronopark,

dels ock enligt nådiga brefvet den 15 februari 1901:

5/32 mtl N:r 1 Grönhult om 239.70 hektar inköpt för 21,480 kronor, och två markområden från 9/32 mtl N:r 1 Filkesboda om 65.33 hektar, inköpta för 6,500 kronor.

Nämnda hemman och markområden äro belägna i Vånga socken och skola förenas med Skärnsnäs kronopark.

Kronoparkerna inom länet äro numera ganska betydande, tack vare de stora skogsinköp, som gjorts under de senaste tio åren. Den största af dem är Vesslarps kronopark med icke mindre än 2,643 hektar, därefter kommer Skärnsnäs med 1,860 hektar, Ängelholms med 627 hektar, Ulfshults med 582 hektar, Osby med 427 och Klingstörps kronopark med 342 hektar.

Skogsodlingen å kronans marker har inom Ängelholms revir verkställts dels medelst plantering, mest af gran, bok och tall, det senare trädslaget å flygsandsfälten, och dels genom sådd af bokollon. Under perioden har fullständig skogs-

odling verkstälts å tillsammans 4,118⁹⁴ hektar och hjälpkultur å 262⁰⁰ hektar.

Under femårsperioden hafva inom länsdelen af Blekinge-Åhus revir skogsodlats 654 hektar kalmarker, hvaraf 287 hektar genom plantering och 367 hektar genom sådd. Dessutom hafva hjälpkulturer utförts å sammanlagdt 250 hektar. Å sandmarkerna i Gärds härad hafva hufvudsakligen användts tall, bergtall och vitgran samt å öfriga marker gran och tall äfvensom något silfvergran.

Inom länsdelen af Malmöhus revir har, då alla kalmarker i det närmaste förut varit igenplanterade, skogsodlingen inskränkt till efterbättringar å äldre kulturfält, särskildt å sandmarkerna vid kusten.

Afverkningen sker inom Ängelholms revir genom trakt-huggning, som sedan åtföljes af skogsodling, samt genom rensningshuggning och hjälpgallring. Någon gång lämnas fröträd i barrskog, hvilket alltid sker i bokskog. I delen af Blekinge-Åhus revir användes hufvudsakligen berednings-, rensnings- och röjningshuggning i beståndsvårdens intresse. Inom länsdelen af Malmöhus revir har icke förekommit annan afverkning till försäljning än af ett fåtal öfveråriga ekar, dock har därstädes likasom i de öfriga reviren verkstälts utsyning af skog å boställshafvare och arrendatorer.

Det till försäljning afsedda virket har i allmänhet försålts å rot, men har det äfven förekommit, att det sålts upphugget i vedfamnar eller upplagdt i så kallade risbunkar eller såsom pappersmasseved. Vanligaste försäljnings-sättet är offentlig auktion, dock har någon gång försäljning ägt rum under hand genom vederbörande revirförvaltare.

Å blott en kronoegendom har skogsafverkningen disponerats mot skogsarrende, men den 14 mars 1904 upphörde äfven detta skogsarrende och skogsmarken framtogs arrendatorn och ställdes direkt under skogsstatens vård och förvaltning.

Skogsskolan i Kolleberga, hvilken förestås af en därtill förordnad skogstjänsteman med biträde af en skogsrättsare, har äfven under denna period fortsatt sin verksamhet. Undervisningen har pågått under läsåret 1900—1901 från den 15 september till den 1 juli samt under den öfriga delen af perioden från den 1 november till den 15 oktober. Den teoretiska undervisningen vid skolan har liksom förut omfattat följande ämnen: skogshushållning, skogsträds-lagen och för dem skadliga svamparter, för skogshushållningen och jakten viktiga djurslag, skogs- och jaktförfattningar, skrifkonst och rättskrifning, uppsättande af rapporter, räknekonst, uppmätning och uträkning af ytor, virkeskubering, rofdjursjakt, jaktvård, skjutkonst och kartritning. De praktiska öfningarna hafva fortfarande haft till föremål insamling och klängning af skogsfrö, plantskoleskötsel, skogsodlingsarbeten, beståndsvård, skogstaxering, skogsafverkning, upphuggning och kubering af virke, fält- och skogsmätning, anläggning af vägar, dikning, hägnadsarbeten, patrullering och annan bevakningstjänst samt jakt- och skjutkonst. Under perioden hafva från skolan utexaminerats 49 ordinarie och 5 extra läringar. I allmänhet hafva till skolan anmält sig mellan 60 och 70 sökande årligen och, då utrymmet vid skolan ej medgifver mottagande af mer än 12, har så-

ledes ett stort antal måst afvisas. Efterfrågan på skogsvaktare har varit ganska stor, så att merendels de flesta lär-lingarne redan under skoltiden tillförsäkrats goda platser och de öfriga kort efter skoltiden vunnit anställning.

Kristianstads läns skogsodlingsförening, hvilken, såsom i föregående femårsberättelse omnämmts, bildades år 1894 och hade till syfte bland annat att kostnadsfritt utdela skogsfrö och plantor, företrädesvis till mindre jordägare, äfvensom lämna dem hjälp och undervisning vid skogsodlingsföretags utförande, har äfven under denna period fortsatt sin gagnarika verksamhet, hvilken fortfarande varit mycket omfattande och år 1905 öfverträffat alla föregående år. Omfattningen af föreningens verksamhet under perioden åskådliggöres af nedanstående tabell, upptagande från föreningen utdelad skogsodlingsmaterial:

År.	Antal rekvirenter.	Utdeladt frö kilo.	Utdelade plantor.	För beräknad areal, hektar.
1901	488	143	3,903,000	652
1902	502	148	3,955,000	664
1903	698	191	5,004,000	842
1904	897	220	5,568,000	945
1905	1,087	323	6,083,000	1,084
Summa	3,672	1,025	24,513,000	4,187
1896—1900	2,442	788	18,420,000	3,689

I förra femårsberättelsen beräknades, att årligen inom länet afverkades å enskilda marker omkring 300 hektar. Under denna period hafva emellertid afverkningarna ökats ganska betydligt. Därigenom att smärre dimensioner funnit ökad efterfrågan har helt naturligt större areal åtgått till fyllande af behovet i marknaden. Den afverkade medelarealen torde därför böra beräknas till omkring 350 å 400 hektar. Enligt ofvanstående tabell skulle emellertid medelarealen skogsodlad mark uppgå till öfver 800 hektar och då i denna areal icke ingår den, som skogsodlas utan föreningens medverkan, det vill säga å de större godsens och en del andra skogsegendomar, som skötas rationellt under egen skogsförvaltning, torde med visshet kunna beräknas, att den årliga skogsodlade arealen inom länet betydligt öfverträffar den afverkade.

Föreningens verksamhet har såsom förut ledts af en styrelse med biträde af en öfverplantör. Dessutom hafva tjänstgjort årligen 5 ordinarie samt ett stort antal extra plantörer. Föreningens plantskolor hafva varit 19 med en sammanlagd areal af cirka 3 hektar.

Under år 1905 upphörde föreningens verksamhet, i det den då öfvertogs af länets nyinrättade *skogsvårdsstyrelse*.

Å den i föregående femårsberättelser öfvermålade, under länets landstings förvaltning ställda egendomen *Krooks minne*, hvilken blifvit af Landstinget inköpt för donerad kapital och består af 175⁰⁰ hektar i ett sammanhängande skifte liggande utmark, som af styrelsen för egendomen från början blifvit öfverplanterad med tall, gran och björk, befinna sig planteringarne hvad beträffar de båda sistnämnda trädslagen fortfarande i god växt. Sedan det visat sig att den inplanterade tallen redan i tidiga år bortdör, har man under innevarande period fortsatt förut påbörjad nedhuggning af den sämsta furuskogen och i stället inplanterat gran, bok och björk. Som detta arbete numera i det närmaste blifvit utfördt och

egendomens kapitaltillgång vid 1905 års slut vuxit till 34,250 kronor, är man betänkt på att för fortsatt skogsplantering inköpa intill egendomen belägna kalmarker.

Beträffande den enskilda skogsvården torde såsom allmänt omdöme fortfarande gälla, att skogarne å de större egendomarne med ett par undantag skötas väl och på ett sätt, som är värdt stort erkännande, men att skogarne å de mindre hemmansdelarne i de flesta fall antingen lämnas att sköta sig själfva eller ock afverkas planlöst endast med hänsyn till inkomsten för tillfället och utan tanke på skogens framtida bestånd. Från Göinge fögderi uppgifves till och med att skogssköfving förekommer där i den grad, att all skog, som kan vara duglig till afsalu, både stor och liten, nedhugges utan skonsamhet. Utan att vanvården nått denna förödande omfattning är dock mångenstädes vanligt, att större virkeskvantitet afverkas än skogen med omsorgsfull omvårdnad förmår afkasta samt att därvid tillgripes redan medelålders och yngre skog såsom barr- och bokskog vid 40—60 år och björk vid 20—25 år, hvilket är att betrakta såsom en gifven misshushållning. En annan misshushållning, hvaröfver klagan förspörjes, är den afverkning, som i mycket stor skala bedrifves vid jultiden, då massor af skogarnes vackraste unggranar fällas och i stora laster föras dels till städerna och dels till Danmark, där de finna en god marknad och lära betinga ett pris från 2 till 10 kronor stycket, medan de svenska skogsägarna få nöja sig med 15 till 20 öre stycket. Det är emellertid att hoppas, att bestämmelserna i lagen den 24 juli 1903 angående vård af enskilda skogar skola visa sig medföra den välgörande verkan att kunna förhindra skogarnes vanvårdande. Förnekas kan dock icke, att intresset för en förbättrad skogsvård mer och mer vaknat äfven hos de mindre hemmansägarna, hvilket tagit sig uttryck i en mängd skogsodlingsföretag. I detta hänseende har länets skogsodlingsförening verkat synnerligen gagnande och genom dess medverkan hafva, såsom ofvan visats, stora vidder under perioden blifvit skogsodlade. Dock återstår för skogsodlingen vidsträckt kalmarker, som borde blifva föremål för dylik odling.

Några svårare *skogshärjningar af insekter* hafva icke under perioden inträffat. År 1903 aflöfvade visserligen frostfjärilen en stor del af björkskogarne å Vesslarps kronopark, men någon nämnvärd skada å skogen uppstod ej. Ollonborna hafva, såsom förut nämnts, nästan helt och hållet uteblifvit.

Endast ett par *skogseldar* äro för perioden att anteckna och dessa hafva varit af mindre betydelse. Däremot anställdes stor förrödelse i skogarne genom den ofvan nämnda så kallade julstormen. Denna storm har äfven senare visat sina verkningar, i det att en stor del då rotryckt eller glesnad skog sedermera blåst omkull eller torkat. Genom stormen vindfällades å de allmänna skogarne inom delen af Blekinge—Åhus revir så mycket, att virkesmängden beräknades till 11,149 kubikmeter. Vindfallet å de allmänna skogarne inom Ängelholms revir var så betydligt, att utom hvad som lämnades till husbehof åt därtill berättigade såldes för 31,932 kronor.

Å vissa orter i norra delen af länet utgör skogshandteringen fortfarande landtmännens förnämsta inkomstkälla. För

skogsprodukternas försågning till olika ändamål finnas i dessa trakter talrika *vattensågar* äfvensom en del *ängsågar*. Antalet dylika sågar i länet utgjorde vid 1905 års slut:

		Vattensågar.	Ängsågar.
Åsbo	fögderi	47	15
Göinge	»	109	43
Villands	»	17	9
Ingelstads	»	1	1
Summa		174	68

Invid Fagerhults järnvägsstation har under år 1905 anlagts en fabrik för tillverkning af s. k. braständare, bestående af torra furustickor, hvilka utsågas af brädaffall från ängsågarna samt hopbuntas med ståltråd, allt med maskinkraft. Försäljningen är afsedd att äga rum hufvudsakligen till utlandet, förnämligast Danmark.

I den skoglösa delen af länet, där veden faller sig dyr, användes hufvudsakligen stenkolk, koks och torf såsom bränsle. Användningen af *torf*, hvarpå öfverallt i länet finnes god tillgång, har äfven i öfriga trakter tilltagit. Torfvens användning såsom brännmaterial vid fabriksdrift synes däremot icke hafva tagit någon nämnvärd fart, hvilket beror därpå, att tillverkningen af torfven ställer sig allt för dyr i konkurrens med stenkolk och vattenkraft. Emellertid hafva under perioden uppstått flera fabriker för tillverkning af såväl torfströ som brännstoff. Den senare finner god afställning i städerna och stationssamhällena.

C) Jakt och djurfångst.

Jakt idkas ganska allmänt, dock icke såsom något egentligt näringsfång utan hufvudsakligen för nöjes skull och såsom en omtyckt sport. På större egendomar är jakten fredad och väl vårdad, men på mindre hemman kan någon jaktvård icke sägas förekomma, såvida icke jakträtten blifvit till jaktvänner utarrenderad. Detta är fallet på några ställen, där hemmansägarna icke blott byvis utan till och med socknevis upplåtit sin jakträtt.

Jagande under förbjuden tid är numera ganska sällsynt, hvaremot tjufskytte ingalunda är ovanligt och synes detsamma med tillhjälp af nuvarande lagbestämmelser svårigen kunna stälfas.

Flerestädes hafva kommunalstämmorna anslagit medel till belöningar för dödande af räf och i ett par fall äfven för dödande af duf- eller hönshök äfvensom af kråkor. Däremot hafva länets hushållningssällskap och landsting icke lämnat anslag för sådant ändamål. För dödande af räf anställes understundom klappjakter, men det vanligaste sättet för utrotande af dessa djur torde vara användning af beten, förgiftade medelst stryknin. I tätare bebyggda trakter hyser man dock betänkligheter mot att begagna sig af detta medel. Räfven säges hafva ökat sig. Äfven gräfling förekommer talrikt, hvaremot örn och andra större roffåglar med undantag af hök uppträda mera tillfälligt.

Enligt de af kommunalnämndsordförandena insamlade, till Eders Kungl. Maj:ts Domänstyrelse öfversända uppgifter hafva här i länet under år 1905 dels *dödats skadedjur* till följande antal och för dem utbetalts belöningar till följande belopp:

	Räfvar.	Örnar.	Ufvar.	Hökar.	Kräkor.	Utbetald belöning. Kronor.
Kristianstad	—	—	—	1	—	—
Ängelholm	—	—	—	—	—	—
Simrishamn	—	—	—	15	50	—
Norra Åsbo härad	68	4	5	79	450	7·00
Södra » »	15	1	—	7	65	—
Bjäre » »	21	4	—	22	374	110·75
Västra Göinge »	127	4	1	202	1,334	445·85
Östra » »	126	10	—	162	1,082	479·85
Villands » »	68	1	—	74	622	—
Gärds » »	104	12	6	101	1,382	17·00
Albo » »	87	5	—	72	356	75·50
Ingelstads » »	42	1	1	56	258	—
Järrestads » »	22	2	3	33	150	—
Summa	680	44	16	824	6,123	1,185·95

dels ock af rofdjur dödats husdjur till följande antal och skadan därför beräknats till följande belopp:

	Får.	Getter.	Fjäderfä.	Beräknad skada. Kronor.
Simrishamn	—	—	5	6·00
Norra Åsbo härad	13	—	552	876·25
Södra » »	2	—	68	102·25
Bjäre » »	—	—	212	354·00
Västra Göinge »	32	—	781	856·25
Östra » »	65	2	520	1,175·00
Villands » »	9	—	701	720·05
Gärds » »	4	—	873	906·00
Albo » »	11	—	441	562·25
Ingelstads » »	—	—	401	421·00
Järrestads » »	—	—	100	114·00
Summa	136	2	4,654	6,093·05

Det matnyttiga vilda, som är föremål för jakt, utgöres af hare, rådjur, rapphöns, tjäder, orre, morkulla, beckasin, and och annan sjöfågel samt i de skogrika trakterna äfven af älg. På slättbygden har harstammen efter inplantering af den tyska haren icke så litet ökats, hvaremot haren i skogsbygden likasom skogsfågel torde hafva minskats. Tillgången på rapphöns, rådjur och and uppgifves hafva blifvit större. Älgen, som intill utgången af år 1903 var fridlyst här i länet, har därefter något minskats i antal, men förekommer ännu ganska talrikt i länets skogsbygder. Meningarne äro ganska delade, huruvida detta villebråd, som gör afsevärd skada, är förtjänt af utsträckt skydd eller icke. Till stort gagn för vildtstammens bevarande äro de i länet bildade kronoparkerna, där det vilda finner en säker tillflykt undan allt för ifrigt förföljande i omnejden.

A några af de stora godsen hafva under perioden gjorts försök med utplantering af fasaner, och hafva dessa försök i allmänhet utfallit lyckligt.

Beträffande ejder gäller fortfarande, att all jakt efter denna fågelart, för hvilken olika fridlysningsstider äro fastställda för länets östra och västra kust, är förbjuden alla tider af året vid Hallands Väderö med omgifvande skär och holmar.

Genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 8 februari 1900 förnyades för tiden intill utgången af år 1902 förut meddeladt förbud mot all jakt efter stare i Malmöhus och Kristianstads län. Detta förbud blef genom nådiga kungörelsen den 19 december 1902 åter förnyadt hvad Kristianstads län angår för tiden intill 1905 års slut. Som vid nämnda tidpunkt den för hela landet gällande kungörelsen angående skydd åt för landtbruket nyttiga fåglar, den 17 mars 1905, hvilken äfven inbegriper stare, träd i kraft, har staren äfven i fortsättningen blifvit fridlyst.

Äfven för hvar år af ifrågavarande period hafva länets landsting och hushållningssällskap hvar för sig anslagit 150 kronor till belöningar för dödande af sälar inom länet med villkor, att premien för hvarje dödadt djur bestämdes till 3 kronor samt att hälften däraf skulle utgå af det af riksdagen för ändamålet beviljade anslag samt att landstinget och hushållningssällskapet hvaradera skulle bidra med en fjärdedel. Af de sålunda anvisade anslagen, hvilka ställts till förfogande af hushållningssällskapet, som åtagit sig ombesörja belöningarnes utbetalande samt hålla kontroll öfver medlens användning för afsedda ändamålet, hafva utbetalts:

år 1901 för 97 dödade sälar	271 kronor
» 1902 » 101 » »	303 »
» 1903 » 96 » »	288 »
» 1904 » 93 » »	279 »
» 1905 » 115 » »	345 »

D) Fiske. Hafsfiske bedrifves liksom förut af en ganska talrik utmed länets kuster bosatt befolkning, bestående dels af egentliga fiskare och deras familjer, dels ock af fiskerättsägande åboar och torpare, som jämte landbruk idka fiske. Fiskelägena och fiskeplatserna äro på länets västra kust: Båstad, Kattvik, Torekov, Ramsjö, Vejby, Skepparkroken och Ängelholms hamn samt på länets östra och södra kust: Yngsjö, Maglehem, Knäbäck, Hvitemölla, Kivik, Vik, Baske-mölla, Simrishamn, Brantevik, Gislöfshammar, Skillinge, Örnahusen, kusten vid Borrby, Sandby och Hagestad samt Käseberga och Hammar.

Angående den fiskeriidkande befolkningens antal samt om värdet af densammas redskap och fångst har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande låtit infordra uppgifter, hvilka blifvit sammanfattade i tabellerna T (sid. 40) och U (sid. 41).

En jämförelse mellan dessa och liknande uppgifter för sista året af förra femårsperioden, då fiskarebefolkningen uppgifvits bestå af 456 gifta och 90 ogifta män samt 1,001 hustrur och barn och öfriga fiskeidkande beräknats till 99 personer samt värdet af fiskredskapen uppskattats till 284,814 kronor och af fångsten till 211,800 kronor, visar, att den fiskeidkande befolkningens antal liksom värdet af fiskredskapen bibehållit sig någorlunda oförändrade, medan värdet af fångsten icke obetydligt stigit. Detta torde bero därpå, att sillfisket 1905 slog synnerligen väl ut och

att priset å detta fiskslag då var ovanligt högt. Såsom förut har fisket på länets östra och södra kust större betydelse än på den västra, där endast i Torekov fisket bedrivnes af egentliga fiskare. Å den östra kusten har ålfisket i Yngsjö och sillfisket i Simrishamn varit de mest gifvande.

Sillfisket vid Simrishamn utgör, såsom af tabell U framgår, den viktigaste näringsskällan för därvarande fiskarebefolkning, men bedrivnes hufvudsakligen af blekingsfiskare, hvilka med ett sextio- till sjuttiootal båtar ditkomma och uppehålla sig där under fisketiden, som utgör omkring tre månader. Fångsten har under periodens fyra första år varit ringa men under år 1905 utfallit synnerligen rikligt, och har sillfisket under de fyra förra åren lämnat utöfvarne endast en knapp men under det sista året en mycket god utkomst. Priset å sill har äfven under perioden stigit högst betydligt, hvartill jämväl bidragit, att denna fisksort numera med lätthet afsättes å andra orter, dit den större delen af fångsten sändes i antingen färskt eller rökt tillstånd.

Å platsen finnas äfven tre större sillrökerier, af hvilka de två anlagts under perioden, och har afsättningen till andra platser inom landet af rökt sill likasom af rökt ål afsevärdt ökat.

Torskfisket har under år 1903 varit ganska gifvande, men under periodens öfriga år lämnat dåligt utbyte likasom lax- och ålfisket under samtliga åren. Den stora förhöjningen af priset, som äfven i fråga om dessa fisksorter under perioden inträffat, torde dock i någon mån hållit fiskarena skadeslösa för minskningen i fångsten.

Beträffande hafsfisket har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke under perioden utfärdat annan bestämmelse, än att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande gemensamt med Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus län genom utslag den 6 juni 1905 meddelat förbud tills vidare mot allt fiske med not eller så kalladt trawlfiske i Skelderviken. Efter framställning af dessa båda befallningshafvande har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref

Tab. T. Fiskarebefolkning, sysselsatt med hafsfisket vid Kristianstads läns kuster år 1905, och dess fiskredskap.

Fiskeplatser.	Fiskarebefolkning.			Fiskande bönder, torpare och backstugusittare.	Fiskredskapen och dess värde.														Summa värde.
	Män.		Hustrur och barn.		Notar.	Nät eller garn.		Sill- eller strömmingsnät.		Ryssjor eller hommor.		Ref eller andra redskap.		Båtar för sill- eller strömmingsfiske.		Båtar för torsk- eller annat fiske.			
	Gifta.	Ogifta.				Antal.	Värde. Kr.	Antal.	Värde. Kr.	Antal.	Värde. Kr.	Antal.	Värde. Kr.	Antal.	Värde. Kr.	Antal.	Värde. Kr.	Antal.	Värde. Kr.
Länets västra kust.																			
Båstad	8	2	49	10	3	300	200	2,000	30	300	—	—	1,500	30	—	—	9	450	3,080
Kattvik	8	—	20	—	23	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	375	457
Torekov	31	11	60	—	—	—	45	200	560	5,600	270	540	—	—	7	2,800	9	1,350	10,490
Ramsjö	25	20	85	15	—	—	300	3,000	500	10,000	—	—	—	—	5	4,500	12	1,000	18,500
Vejby	4	2	—	—	—	—	12	120	10	70	—	—	2,000	40	1	300	2	60	590
Skepparkroken	4	2	—	—	2	70	24	200	2	14	—	—	1,000	20	—	—	2	65	369
Ängelholms hamn	3	5	—	—	15	435	65	650	—	—	—	—	1,000	20	—	—	4	200	1,305
Länets östra och södra kust.																			
Yngsjö	45	7	112	37	6	350	30	150	200	2,000	930	58,500	300	300	—	—	45	3,600	64,900
Maglehem	12	1	—	—	3	30	95	435	125	535	110	6,510	14,000	130	3	290	11	525	8,455
Knäbäck	13	3	48	—	1	25	240	1,680	480	3,360	220	11,000	16,000	160	5	200	11	660	17,085
Hvitemölla	38	7	56	—	4	100	400	1,600	630	3,780	400	14,000	27,000	355	8	1,496	20	1,000	22,331
Kivik	25	9	46	—	1	50	266	2,660	1,144	9,152	480	14,000	81,000	910	4	780	24	1,728	29,280
Vik	30	8	95	—	35	3,500	50	400	325	2,275	360	14,400	40,000	500	15	450	25	1,500	23,025
Baskemölla	39	4	111	13	11	500	367	2,765	800	5,350	308	3,300	975	100	19	2,390	32	1,200	15,605
Simrishamns stad	14	6	70	—	—	—	300	2,400	840	10,120	20	600	—	—	8	4,800	24	720	18,640
Brantevik i Simris socken	12	—	36	3	—	—	72	360	330	3,300	125	2,500	275	455	3	850	4	400	7,865
Do i Ö. Nöbbelöfs sn	4	4	12	—	—	—	15	180	160	2,400	32	960	50	75	4	800	3	300	4,715
Gislöfshammar	—	—	—	4	—	—	8	88	15	325	20	700	20	30	—	—	3	300	1,443
Skillinge	28	—	60	—	—	—	40	200	350	3,500	20	600	1,500	125	7	2,100	10	500	7,025
Örnahusen	14	—	45	—	3	300	20	100	120	1,200	100	3,000	1,000	100	2	500	5	250	5,450
Kusten vid Borrbj o. Sandby	20	5	50	—	6	—	—	—	—	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—
Do vid Hagestad	—	—	—	—	12	2,100	—	—	—	—	280	5,600	—	—	—	—	—	—	7,700
Kåseberga	20	4	69	50	5	500	40	400	360	5,400	120	3,000	400	800	6	3,000	15	1,500	14,600
Hammar	4	—	10	3	2	20	2	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40
Summa	401	100	1,034	135	132	8,362	2,591	19,608	6,981	68,681	3,840	139,210	188,020	4,150	97	25,256	277	17,688	282,950

den 6 oktober 1905 förordnat, att i Skelderviken fiske med not eller vad skulle tillsvidare vara förbjuden inom den del af Skelderviken, till hvilken strandäganderätten icke sträcker sig. I öfrigt gällde vid periodens slut icke andra särskilda bestämmelser för hafs fisket än de, som blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelade dels genom utslag den 29 december 1885 gemensamt med Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Hallands län för fiske med not eller vad i Laholmsbukten och dels genom utslag den 15 februari 1896 i fråga om förändrad stadga för fiske af lax, laxöring, forell och annan till laxsläktet hörande fisk i Laholmsbukten (Båstadsbukten från Hallands gräns till Hofs hallar).

Sötvattensfisket i länet har såsom näring icke på långt när samma betydelse som hafs fisket. Sötvattensfisket bedrivs hufvudsakligen i Rönneå och Helgeå samt i Ifö- och Oppmannasjöarne. Härvid torde ålfisket vara det, som lämnar största utbytet.

Lax förekommer i Rönneå och fångas såväl vid dess utlopp i Skelderviken som vid Klippans pappersbruk i ganska stort antal. Äfven i Helgeå fångas en del lax men icke i någon större mängd, och fisket synes vara i aftagande.

Såsom en bidragande orsak därtill anses det spillvatten, som från ett flertal fabriker utsläppes i ån och hvarigenom en mängd yngel dödas.

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, som förut fastställt stadgar för fisket i Helgeå från Broby kvarn till åns mynningar i hafvet vid Yngsjö och Åhus, har genom utslag den 12 november 1902 fastställt stadga för fisket i nämnda å under hela dess lopp här i länet samt vissa därmed sammanhängande sjöar och tillflöden. Öfver detta utslag anfördes besvär, men har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 3 oktober 1903 ej funnit skäl till ändring i samma utslag. För tillsyn å efterlefnaden af förutnämnda stadga har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande indelat vattendraget i nio distrikt samt förordnat tillsyningsmän öfver fisket i de olika distrikten. Till aflönande af sådana tillsyningsmän inom området från Torsebro till åns mynningar har hushållningssällskapet för hvar af de fyra första åren under perioden anslagit 200 kronor samt begärt och erhållit ett lika stort belopp af statsmedel från anslaget till fiskerinäringens understöd. Dessa medel hafva af Hushållningssällskapet ställts till förfogande af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, som utdelat dem i arfvode till

Tab. U.

Fångstvärdet af hafs fisket vid Kristianstads läns kuster år 1905.

Fiskeplatser.	Fångstvärde i kronor.									
	Sill.	Torsk.	Flundror.	Hummer.	Lax.	Aborre.	Ål.	Gädda.	Annan fisk.	Summa.
<i>Länets västra kust.</i>										
Båstad	200	50	300	100	150	—	—	—	—	800
Kattvik	—	40	30	75	200	—	—	—	500	845
Torekov	2,908	200	150	3,144	150	—	—	—	—	6,552
Ramsjö	3,150	130	275	925	550	—	75	—	100	5,205
Vejby	115	75	75	—	40	—	—	—	25	330
Skepparkroken	20	15	15	—	300	—	—	—	—	350
Ängelholms hamn	—	—	70	—	2,500	125	—	—	30	2,725
<i>Länets östra och södra kust.</i>										
Yngsjö	1,000	750	600	—	400	—	51,400	—	—	54,150
Maglehem	265	50	85	—	195	—	8,400	—	—	8,995
Knäbäck	480	25	100	—	240	—	1,100	—	—	1,945
Hvittemölla	1,925	260	850	—	900	—	8,600	—	—	12,535
Kivik	1,660	1,430	1,550	—	450	—	8,250	—	—	13,340
Vik	3,800	950	2,400	—	1,400	—	5,700	—	—	14,250
Baskemölla	3,700	1,000	300	—	400	—	5,670	—	100	11,170
Simrishamns stad	80,000	4,000	1,200	—	600	—	850	100	—	86,750
Brantevik i Simris socken	1,500	150	50	—	400	—	1,200	—	—	3,800
D:o i Östra Nöbbelöfs socken	1,500	500	100	—	50	—	600	—	50	2,800
Gislöfshammar	100	50	50	—	—	—	800	—	—	1,000
Skillinge	3,000	800	100	—	—	—	600	—	—	4,500
Örnahusen	800	600	25	—	200	—	12,000	—	—	13,625
Kusten vid Borrbj och Sandby	—	—	—	—	450	—	4,000	—	—	4,450
D:o vid Hagestad	—	—	—	—	—	—	600	—	—	600
Kåseberga	5,000	800	100	—	350	—	4,000	—	—	10,250
Hammar	—	—	20	—	100	—	30	—	—	150
Summa	111,128	11,875	8,445	4,244	10,025	125	118,875	100	805	260,617

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Kristianstads län.

tre tillsyningsmän och fyra deras biträden. Från och med 1905 har Hushållningssällskapet indragit sitt ifrågavarande anslag, i följd hvaraf något bidrag af statsmedel icke heller därefter kunnat erhållas.

Den i förra femårsberättelsen omnämnda vid Hafängen i Skepparpsån inom Raflunda socken af enskild person anlagda anstalten för *odling af laxöring* har under denna period med ännu större framgång och i större omfattning än förut fortsatt sin verksamhet. Där har utsläppts och utsläppts ett stort antal yngel, vissa år uppgående till ett-hundratusental. Då anstaltens verksamhet ansetts vara till stort gagn för fiskens bestånd och förköfran såväl i Skepparpsån som andra vattendrag i trakten, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande på tillstyrkan af vederbörande fiskeritillsyningsman hvar af åren 1901—1903 medgifvit ägaren af anstalten att under december och början af januari under eljest förbjuden tid fiska laxöring för odlingsändamål vid fiskeverket Öradekaren under villkor bland annat, att den för befruktning använda fisken åter utsläpptes i vattendraget där den infångats. År 1904 har tillståndet ändrats därhän, att det skulle gälla i fem år.

På Gustafsborgs egendom i Perstorps socken bedrifves fortfarande en betydande och lönande fiskodling, som under perioden ytterligare utvidgats, så att fiskdammarne år 1905 omfattade en areal af ej mindre än 480 hektar. Karpodlingen har emellertid alltmera inskränkts och i stället odlas sutare på grund af densammas hastigare tillväxt och större hårdighet. Utbytet utgjorde år 1901: 18,315 kilogram karp och 1,976 kilogram sutare till ett värde af 25,480 kronor 10 öre, år 1902: 13,009 kilogram karp och 9,642 kilogram sutare till ett värde af 31,330 kronor 8 öre, år 1903: 11,710 kilogram karp och 10,952 kilogram sutare till ett värde af 32,951 kronor 85 öre, år 1904: 9,998 kilogram karp och 13,183 kilogram sutare till ett värde af 34,918 kronor 29 öre samt år 1905: 6,611 kilogram karp och 22,819 kilogram sutare till ett värde af 42,862 kronor 82 öre. Afsättningen har såsom förut skett förnämligast till Tyskland.

Äfven några hemmansägare i Perstorps, Färingtofta och Stenestads socknar idka fiskodling efter mönster från Gustafsborg, dock endast i mindre omfattning.

I Boalt af Vittsjö socken har af ett bolag inköpts en egendom, där under år 1904 anlagts en karpodlingsanstalt, men då karpen först på tredje året infångas, kan ännu ej lämnas upplysning i hvad mån företaget lyckats.

Hvad angår länets sötvatten har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under perioden utom ofvannämnda stadga för fisket i Helgeå och därmed sammanhängande sjöar och tillflöden icke meddelat annan bestämmelse, än att genom utslag den 4 april 1902 medgifvits ändring beträffande Hörröds- eller Julebodaån af de genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 11 november 1885 fastställda stadgar för laxörings- och laxfisket i de år och mindre vattendrag, som utflyta på länets östra kust söder om Yngsjö. Utom dessa senare stadgar och stadgan för Helgeå gällde vid periodens slut förut antagna stadgar rörande fisket i följande sötvatten, nämligen Finjasjön, Sjöbergasjön, Ty-

dinge- och Kollsjöarne, Rönneå, Ifösjön, Råbelöfssjön, Lurs och Bubbarps sjöar samt Oppmannasjön.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 9 januari 1884 har all fångst af *kräftor* i länet blifvit förbjuden från och med den 1 april till och med den 31 juli hvarje år, och har ändring i samma bestämmelse sedermera icke blifvit beslutad.

De af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande till fiskets skyddande meddelade särskilda bestämmelser hafva under denna period icke så ofta som förut blifvit öfverträdna.

Såsom allmänt omdöme om sötvattensfisket i länet torde kunna sägas, att detsamma befinner sig i ett synnerligen dåligt skick. Här som i de flesta delar af vårt land är fiskevården mycket försummad och vattendragen lämna endast ringa afkastning. Genom förbättrad lagstiftning till förekommande af roffiske och genom införande af rationell fiskevård och fiskodling skulle insjöfiskets afkastning kunna mångdubblas och detsamma blifva en afsevärd inkomstkälla. Något intresse för åtgärder i sådant syfte har börjat uppstå, men någon allmänare insikt om betydelsen af denna förvärfsgren torde ännu saknas.

E) Bergs- och brukshandtering samt fabriker och handverk. Någon annan *grufdrift* eller bergshandtering har icke förekommit i länet under perioden än den, som idkats vid Hyllinge grufva i Västra Broby socken. Vid denna grufva som äges af Hyllinge stenkols- och lerindustriaktiebolag, började dock egentlig grufdrift först år 1902. Under år 1905 sysselsattes därstädes 200 kolhuggare och 300 andra arbetare samt upphämtades omkring 743,500 hektoliter stenkol, hvilken säljes till fabriker i omnejden och till statens järnvägar. Äfven bedrifves en omfattande tegeltillverkning, i det omkring 7,000,000 vanlig rödtegel och 5,000,000 klincker och eldfast tegel tillverkas årligen. Leran till det sistnämnda upphämtas ur grufvan. Det vanliga teglet afsättes hufvudsakligen till Hälsingborg, hvaremot det eldfasta teglet försändes till Göteborg och Tyskland. Bruket har egen järnväg om 3 kilometers längd till Bjufs station å Hälsingborg —Hessleholms järnväg.

Genom nådigt bref den 26 september 1902 har Eders Kungl. Maj:t beviljat dels konsul N. Persson med flere och dels Skånska kolbrytningsaktiebolaget koncession att eftersöka och bearbeta stenkölsfyndigheter, Persson och medsökande inom ett område af sammanlagdt 1,065 hektar 27 ar 60 kvadratmeter och bolaget inom ett område af sammanlagdt 958 hektar 24 ar 10 kvadratmeter, allt inom Västra Broby, Ströfvelstorps, Ausås och Björnekulla socknar af Södra Åsbo härad. Af sistnämnda område har bolaget emellertid enligt nådigt bref den 3 november 1905 medgifvits få afstå från en areal af 766 hektar 68 ar 85 kvadratmeter såsom varande ur grufteknisk synpunkt värdelös. Dylika koncessioner hafva därjämte meddelats dels genom nådiga brefvet den 20 februari 1903 åt disponenten friherre Ivar Fock och bankdirektören Henrik Henriksson beträffande ett område af 1,522 hektar 81 ar 50 kvadratmeter inom Ausås, Västra Broby och Björnekulla socknar och dels genom nådigt bref den 31 juli 1903 åt förre konsulen P. Olsson med flere

beträffande ett område af 1,542 hektar 16 ar 30 kvadratmeter af Höja och Starby socknar af Södra Asbo härad. Såvidt till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes kännedom kommit, har ännu icke någon grufdrift börjat inom förenämnda koncessionerade områden.

Förut omnämnda på staden Simrishamns mark inmutade tre blyanledningar hafva icke heller under denna period bearbetats.

I Stenestads socken af Södra Asbo härad finnas tre fältspatsbrott, hvori dock icke på de senaste tjugu åren brytning förekommit.

Det i Andrarums socken belägna alunbruket har drifvits i kanske något större omfattning än förut. Någon vidare vinst lär dock företaget icke hafva lämnat.

Stenindustrien i nordösta delen af länet har äfven under denna period fortgått i stor omfattning. Den torde dock icke hafva lämnat sina utfölvare så stor vinst som förut, enär en stegrad konkurrens både nedtryckt priset på den huggna stenen och försvårat afsättningen. Brytning af svart granit i större skala har förekommit i Gylsboda och Hägg-hult af Örkene socken, i Stora Björkeröd af Glimåkra socken, i Gedenryd, Hagstad, Myren och Tusseboda af Hjäsås socken, i Romelia af Oppmanna socken samt i Råby och Röetvad af Fjälkestads socken. Grön granit brytes i Ekeröd af Glimåkra socken och röd i Oppmanna af Oppmanna socken. Brytningen verkställes gemenligen af stenhuggerifirmor, hvilka af jordägarne fått sig upplåten rätt till afverkning af graniten på viss tid mot skyldighet att betala viss ersättning för hvad som brytes. Sålunda utfövas stenhuggerirörelsen vid Gylsboda, Hagstad och Myren af Svenska Granitindustriaktiebolaget i Stockholm, vid Ekeröd och Oppmanna af Skandinaviska Granitaktiebolaget i Halmstad och vid Hägg-hult och Stora Björkeröd af A. K. Fernström i Karls-hamn, hvilken äfven bearbetar stenbrott i Hagstad.

Till den senare upplät Kungl. Domänstyrelsen genom kontrakt den 15 september 1900 uteslutande rätten att under tiden från samma dag till den 1 januari 1911 för afsalu bryta svart granit å kronoparken Vesslarp och å förra fanjunkarebostället N:o 1 Hägg-hult emot ett arrende af 12 kronor 55 öre för hvarje ton om 1,000 kilogram bruten exportduglig svart granit. På grund af samma kontrakt har i afverkningsafgift till staten levererats 13,479 kronor 33 öre år 1901, 26,825 kronor 63 öre år 1902, 35,889 kronor 23 öre år 1903, 34,401 kronor 70 öre år 1904 och 34,206 kronor 97 öre år 1905. Hägg-hults stenbrott är också ett af de största i orten. Stora omkostnader hafva blifvit nedlagda därstädes såväl å ändamålsenliga anordningar för granitens uttagande som för underlättande af kommunikationerna till platsen. Från Lönsboda järnvägsstation har anlagts ett järnvägsspår till bergen på en sträcka af mellan 4 och 5 kilometer, hvarjämte lokomotiv och öfrigt rullande materiel anskaffats. Öfver ett hundratal arbetare sysselsättas under vanliga förhållanden. Graniten, som är af bästa beskaffenhet, exporteras till Tyskland.

Där afverkningsrätten är af jordägaren till annan upplåten, betalas numera vanligen till jordägaren från 3 till 15 kronor kubikmetern, beroende på stenens beskaffenhet. I arbetslön betinga sig arbetarne för finhuggen granit 10

till 12 kronor och för grofhuggen 2 till 3 kronor kvadratmetern. Endast en mindre del af graniten afyttras inom landet till grafmonument och dylikt. Största delen exporteras öfver Sölvesborg och Åhus till Tyskland, Österrike och England. Vid export i Åhus och Sölvesborgs hamnar har en kubikmeter af den bästa svarta graniten betalats med 185 till 200 kronor, af den gröna med 100 till 120 kronor och af den röda med 90 till 110 kronor.

I hvilken omfattning stenindustrien i denna ort bedrifves, torde bäst kunna inses däraf, att enligt upplysningar från vederbörande järnvägsförvaltningar under år 1905 fraktats å Kristianstad—Immelns järnväg 9,348¹ ton svart, 2,995⁸ ton grön och 2,008⁷ ton röd granit eller tillhopa 14,352⁶ ton samt afsändts å Sölvesborg—Olofström—Elmhults järnvägsstationer här i länet tillsammans 21,010 ton svart granit. Däremot upplyses, att å Hästveda—Karpalunds järnväg, hvarmed förut befordrats svart granit, under nämnda tid icke fraktats dylika varor.

Den vid Skäralid i Riseberga socken förekommande tillgången på röd granit har under perioden börjat att utnyttjas. År 1900 bildades Skäralids stenförädlingsaktiebolag, som påföljande år började sin verksamhet och år 1905 sysselsatte 54 arbetare. Samma år uppgick tillverkningen, som hufvudsakligast bestod af byggnadssten men äfven af skärf och gatsten, till ett värde af 56,000 kronor. I orten bedrifves dessutom tillverkning af byggnadssten af två enskilda personer, som tillsammans sysselsätta något mer än ett tjugotal arbetare.

Tillverkningen af makadam och stengrus med afsättning till de större städerna och Danmark har fortfarande bedrifvits af stenkrossverken vid Hofs hallar och Björnekulla klint.

Å flere ställen inom länet hugges granit till gatsten såsom i Tykatorp af Glimåkra socken, i Sibbhult af Hjäsås socken och Bjärlöf af Färlöfs socken. Stenen exporteras hufvudsakligen till Tyskland, men en del har äfven försålts till städerna Kristianstad, Lund och Malmö. Förut omnämnda stenhuggerierna i Simris socken, hvilka voro afsedda för tillverkning af gatsten för export, hafva blifvit nedlagda.

Kalkstensbrott bearbetas fortfarande i Grefvie af Grefvie socken, i Bjärnum af Norra Akarps socken, i Ignaberga af Ignaberga socken, å Hanaskog i Kviinge socken, å Maltesholm i Östra Sönnarlöfs socken och vid Komstad i Stiby socken. Å sistnämnda stället förbrännes stenen i allmänhet icke till kalk utan användes i öfvervägande grad till byggnadsändamål och gravvårdar m. m. Kalkbruken å de öfriga ställena med undantag af de vid Maltesholm och Ignaberga framställa förnämligast gödningskalk, eller såsom den nu vanligen benämnes, jordbrukskalk, d. v. s. obränd pulvriscrad kalk, som röner allt större efterfrågan och särskildt å den lättare jorden visat fördelaktigare verkan än den brända kalken.

Maltesholms kalkbruk äges af Maltesholms cementaktiebolag, som äfven förvärfvat äganderätt till Ignaberga kalkbruk. Bolagets fabriker vid Maltesholm hafva under perioden på åtskilligt sätt utvidgats, hvarjämte förbättrade anordningar för fabriksdriften vidtagits. Fabriken tillverkningsförmåga har härigenom kunnat ökas med 70,000 å

75,000 fat cement årligen. Tillverkningsvärdet, som år 1901 utgjorde 493,132 kronor, hade också år 1905 stigit till 751,441 kronor. Vid fabriken hafva årligen varit sysselsatta 150 till 175 arbetare.

Under perioden har tillkommit Balsviks kalkbruk, som anlagts vid Råbelöfssjöns östra strand å hemmanet Håstad i Österslöfs socken och som har till hufvudsakligt ändamål att till gödningskalk förmala den därstädes i mäktiga lager befintliga kalken.

Ifö kaolin- och chamottefabriks aktiebolag som har sina fabriker vid Bromölla i Ifvetofta socken men hämtar råämnet för sin tillverkning från Blaksudden å Ifö, har under perioden betydligt utvidgat sin verksamhet och skall i sitt slag till och med vara den största i världen. År 1904 fullbordades ett nytt kaolinslamverk, och fabriken storklek framgår därpå, att den för närvarande med lager är brandförsäkrad för 1,700,000 kronor. Af det i fabriken nedlagda kapitalet är hufvudsakligaste delen insatt af danskar. Fabriken produkter, som hafva en mångfaldig användning, försändas till största delen sjöledes till utlandet eller svenska hamnar. Endast omkring en femtedel fraktas på järnväg inåt landet. Värdet af tillverkningen, som år 1901 utgjorde omkring 100,000 kronor, har redan successivt stigit, så att det år 1905 uppgick till omkring 800,000 kronor. Vid fabriken hafva år 1905 sysselsatts 500 till 600 arbetare. De tre senaste åren hafva vid fabriken anställts arbetare från Galizien, hvilka år 1905 uppgått till ett antal af 180.

Under perioden har bildats Axeltorps kaolinfabriksaktiebolag, som vid Axeltorps järnvägsstation i Näsums socken uppfört storartade fabriksbyggnader. Vid fabriken, som ännu endast obetydligt varit i verksamhet, framställes kaolin och eldfast tegel.

Tre större fabriker för tillverkning af tegel hafva fortfarande varit i verksamhet, nämligen en i Simrishamn, som år 1905 tillverkat 2,487,000 murtegel, 84,200 taktegel och 134,400 dräneringsrör till ett värde af 66,309 kronor; Aby-

Klippans tegelbruk med en tillverkning år 1905 af 2,600,000 murtegel och 800,000 dräneringsrör till ett värde af 70,000 kronor samt fabriken Herkules i Viby af Gustaf Adolfs socken, vid hvilken tillverkningen år 1905 utgjort 3,701,400 murtegel och 25,500 dräneringsrör till ett värde af omkring 19,000 kronor. Särskildt under de tre sista åren af perioden har tillverkningen af tegel knappast motsvarat efterfrågan.

För öfrigt funnos 28 mindre tegelbruk i länet vid periodens slut.

Angående antalet fabriker och fabriksarbetare samt tillverkningsvärde under periodens första och sista år tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till tabell V, hvilken blifvit sammanfattad efter Eders Kungl. Maj:ts Kommerskollegii underdåniga ämbetsberättelse för år 1901 samt särskilda från nämnda myndighet erhållna uppgifter.

Af tabellen framgår, att antalet fabriker under perioden högst betydligt ökats äfvensom att fabriksverksamheten väsentligt utvidgats, hvilket synes såväl af den stora tillväxten i fabriksarbetarnes antal som ock af det ökade värdet af fabrikenas tillverkningar.

För de mera betydande af de äldre fabriken och några nytillkomna skall Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande något redogöra.

Vid Klippans pappersbruk hafva inlagts nya ångpannor samt anlagts en kartongfabrik och nybyggt en större fabrikslokal. Från Forsmöllans på omkring 1½ kilometers afstånd belägna vattenfall har anlagts en kraftledning till pappersbruket. Tillverkningen har genom dessa anläggningar betydligt stegrats och uppgick under år 1905 till 2,435,398 kilogram med ett värde af 1,095,099 kronor. Antalet arbetare utgjorde samtidigt 177 manliga och 98 kvinnliga.

Vid Östanå trämassefabrik i Östra Broby socken har under år 1904 gjorts anläggning för tillverkning af papper af egen trämassa. År 1905 uppgick tillverkningen af papper till 2,029,000 kilogram med ett värde af 365,000 kronor. För driften äro anställda i medeltal 60 män och 30 kvinnor.

En i Kristianstad anlagd kartongfabrik, som började sin verksamhet 1901 och sedan mer och mer utvidgats, sysselsatte under år 1905 ett trettiotal arbetare och hade då en tillverkning till värde af omkring 50,000 kronor.

Skånska ättikfabriken i Perstorp har under perioden utvidgat sin verksamhet jämväl till fabrikation af kreosot och för detta ändamål uppfört en särskild fabriksbyggnad. Under år 1904 anlades dessutom två nya retorter, hvarigenom fabrikationen mer än fördubblats. Antalet arbetare uppgick år 1905 till 83 utom förmän och handtverkare. Af fabrikationen exporteras ättiksprit, kimrök och kreosot, af hvilken sistnämnda vara under rysk-japanska kriget såldes genom tyska mellanhänder för 70,000 kronor till Japan, där den ingick i de för fälthärens afsedda medikamentsförråden.

Vid Astorps tunnfabrik blefvo under år 1905 tillverkade 100,000 laggkärl till ett värde af 100,000 kronor och utgjorde arbetarnes antal 32.

Staffabriken i Åhus har under perioden flyttats till Hörred i Hörreds socken, hvarigenom tillgången på för fabriken behöfliga materialier underlättats.

I Odal af Norra Åsums socken har under år 1905 af

Tab. V. Fabriken i Kristianstads län åren 1901 och 1905.

	År 1901.			År 1905.		
	Antal fabriker.	Antal arbetare.	Tillverkningsvärdet. Kronor.	Antal fabriker.	Antal arbetare.	Tillverkningsvärdet. Kronor.
Kristianstad	43	1,130	16,119,051	45	1,201	18,814,985
Simrishamn	10	170	1,287,805	8	189	2,021,415
Ängelholm	11	362	3,511,346	13	385	3,357,158
S:a för städerna	64	1,662	20,918,202	66	1,775	24,193,558
Båstad	1	5	3,400	4	10	36,059
Hessleholm	10	275	1,063,601	11	218	555,357
Åhus	—	—	—	7	33	77,988
S:a för köpingarne	11	280	1,067,001	22	291	669,404
Landsbygden	364	4,377	28,090,525	454	5,557	30,183,410
S:a för länet	439	6,319	50,075,728	542	7,023	55,046,372

ett bolag anlagts en snickerifabrik, där omkring 30 arbetare voro anställda.

Stidsviks benmjölsfabrik har utvidgats i så måtto, att en filial anlagts i Stockholm, hufvudsakligen för att underlätta uppköpet af ben. Efter det dessa vid filialfabriken blifvit befriade från fettämne, som säljes till stearinfabrikerna, sändas de till hufvudfabriken för att förmalas till benmjöl.

Ljunggrens mekaniska verkstad har måst vidkännas en minskning i arbetstillgång, en följd af den hårda konkurrensen inom verkstadsindustrien. Tillverkningsvärdet, som år 1901 utgjorde 952,740 kronor, har år ifrån år minskats och nedgick år 1904 till 639,820 kronor. År 1905 belöpte det sig allenast till 410,000 kronor, men detta år pågick arbetet blott sju månader på grund af lockout. Under perioden hafva vid verkstaden förfärdigats 512 järnvägsagnar och 9 lokomotiv.

I öfrigt funnos i länet vid periodens slut 15 mekaniska verkstäder, af hvilka de i Hesselholm och i Hvilans municipalsamhälle drefvo sin rörelse i större omfattning.

I följd af den lockout, som år 1905 förklarades vid flera mekaniska verkstäder, bildade 6 till 8 arbetare vid Hvilans mekaniska verkstad, hvilka genom lockouten lämnats utan sysselsättning och inkomst, Långebro mekaniska verkstad, som från början var afsedd allenast till reparationsverkstad, men redan betydligt utvidgats, så att äfven nya arbeten där kunna utföras.

I Hvilans samhälle har anlagts en ny fabrik för tillverkning af kylmaskiner.

Vid Torsebro krut- och stubinfabrik, som under perioden öfvergått från ett bolag till enskild person, har tillverkningen under år 1905 bedrifvits med 22 arbetare, däraf 19 män och 3 kvinnor, och bestod i 59,340 kilogram krut till värde af 59,340 kronor.

Skånska yllefabriken i Kristianstad har årligen utvidgats och äger för närvarande 119 väfstolar och ett spinneri om 5,640 spindlar, fördelade på 15 selfaktorer, hvarjämte fullständigt kamgarntspinneri är under uppsättning. Fabriken tillverkningsvärde, som år 1901 utgjorde 776,963 kronor, har årligen stigit och utgjorde 1,138,874 kronor år 1905, hvilket var det enda år fabriken hittills gått med vinst.

Dessutom hafva under perioden varit i gång i länet två andra yllevärfverier jämte en shoddyfabrik och 9 ullspinnerier, dock alla af mindre betydenhet.

En större fabrik för tillverkning af manskläder har under 1902 anlagts i Ringarp af Örkellunga socken och sysselsatte den under år 1905, då tillverkningen uppgick till 250,000 kronor, ett sjuttiototal arbetare.

Triå och strumpfabriken i Kristianstad har under perioden fortsatt sin verksamhet i ungefärligen samma omfattning som förut med ett sjuttiototal arbetare och en årstillverkning till värde af omkring 150,000 kronor.

Skofabrikerna i Hesselholm och Knislinge hafva fortsatt sin verksamhet. Den senare, som drifves i betydligt större omfattning än den förra, hade år 1905 en tillverkning till värde af 350,476 kronor samt sysselsatte 90 arbetare.

Vid periodens slut funnos i länet 16 garfverier, af hvil-

ka Aktiebolaget Ehrnberg et C:s läderfabrik i Simrishamn var den ojämförligt mest betydande. Denna fabriks verksamhet har under perioden gått ofantligt framåt. Värdet af tillverkningen därstädes, som år 1900 uppgick till 425,000 kronor, utgjorde 1,500,000 kronor år 1905, därunder sysselsattes ett nittiototal arbetare.

År 1905 funnos i länet 9 tobaksfabriker, däraf en i Kristianstad och 8 på länets landsbygd i de trakter, där tobak odlas. Dessa senare fabriker sysselsatte omkring 130 arbetare och utgjorde värdet af deras tillverkning omkring 160,000 kronor.

Samma år voro i länet i verksamhet 26 stärkelse- och potatismjölsfabriker, vid hvilka sysselsattes 143 arbetare, och tillverkningen uppgick till ett värde af 709,897 kronor.

Under perioden hafva fortfarande varit i gång tre större ångkvarnar, två i Kristianstad och en i Simrishamn. År 1905 uppgick tillverkningsvärdet vid den ena af de förra till 3,754,000 kronor och vid den andra till 3,488,431 kronor samt vid ångkvarnen i Simrishamn till 715,723 kronor. Dessutom funnos vid periodens slut 2 ångkvarnar samt 92 andra till fabriker hänförliga mjölkvarnar.

Under perioden har anlagts en käxfabrik i Kristianstad, som år 1905 sysselsatte 32 arbetare och hade en tillverkning uppgående i värde till 90,000 kronor.

I Tollarp af Västra Vrams socken har under perioden af aktiebolaget Önos anlagts en fabrik för tillverkning af safter och vin. Vid denna fabrik, som har till ändamål att såvidt sådant låter sig göra vid tillverkningen använda endast inhemska frukter och bär, uppgick tillverkningen år 1905 till ett värde af 90,000 kronor.

Konservfabriken i Kristianstad, som har till uppgift att inlägga grönsaker och som på senare tider riktat sin verksamhet hufvudsakligen på inläggning af ärter, bönor och sparris samt champignoner, har äfven under nu ifrågasvarande period fortsatt sin verksamhet. År 1905 sysselsattes 13 arbetare och utgjorde tillverkningsvärdet 53,140 kronor.

Enligt förordningen angående tillverkning och beskattning af maltdrycker den 17 juni 1903 får tillverkning af svagdricka i skattefritt bryggeri icke äga rum med mindre Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande därtill meddelar tillstånd, och skall tillverkaren dessutom, jämte det att det åligger honom betala viss afgift vid tillverkningen, ställa sig till efterrättelse vissa föreskrifter, afseende kontroll å densamma. På grund af dessa bestämmelser, som började tillämpas från och med år 1904, minskades då högst betydligt antalet svagdricksbryggerier, hvilka förut i stor mängd funnits å landsbygden. Under år 1905 voro dock 53 skattefria maltdrycksbryggerier i verksamhet i länet. De skattpliktiga bryggerierna voro samma år sex till antalet och har deras verksamhet därunder uppgifvits sålunda: (se sid. 46).

Jästfabriken Activ i Tomelilla och prässjästfabriken i Esperöd hafva äfven under denna period varit i verksamhet och tillverkades år 1905 vid den förra 281,186 kilogram jäst och 674,180 liter sprit till sammanlagdt värde af 658,560 kronor 20 öre och vid den senare 238,904 kilogram jäst och 185,082 liter sprit till sammanlagdt värde af 223,202 kronor 28 öre. Vid den förra fabriken sysselsattes samma år 25 och vid den senare 12 arbetare.

Bryggeriets namn.	Krosadt malt. Kilogr.	Tillverknings- skatt. Kronor.	Tillverkning, hektoliter.					Tillverkningsvärde. Kronor.
			Bäjeskt öl.	Svenskt öl.	Alkoholsvagt öl.	Svagefrika.	Porter.	
Finlands ångbryggeri, Kristianstad	211,470	16,689.40	9,937	—	313	1,560	—	231,169.00
Ängelholms bryggeri	124,655	7,428.45	5,100	60	—	—	—	129,604.96
Åby-Klippans ångbryggeri	394,740	39,802.50	17,160	100	—	—	—	305,000.00
Karpalunds	95,880	4,809.60	3,771	45	—	733	—	93,969.00
Bjärsjö bryggeri	58,800	2,720.75	2,055	79	—	300	602	44,495.00
Ilvilsås	18,525	370.50	—	—	700	6,000	—	31,700.00

Under perioden hafva i länet fortfarande varit i gång tre destillationsverk för destillering af råbrännvin, däraf 2 i Kristianstad och 1 i Tomelilla. De två förra hafva år 1905 renat, den ena 8,560,000 och den andra 2,300,000 liter råbrännvin med angifvet värde af respektive 6,970,000 och 1,955,000 kronor. Destillationsverket i Tomelilla har drifvits i betydligt mindre omfattning och har där under 1905 renats 609,186 liter råbrännvin till ett värde af 523,900 kronor 39 öre.

Under periodens sista år har Reymersholms nya spritförelägsaktiebolag i Stockholm påbörjat uppförandet af ett destillationsverk i Åhus för en kostnad af öfver 500,000 kronor. Vid denna fabrik, som ännu icke börjat sin verksamhet, har man för afsikt att förädla råbrännvin för export.

Råsockerbruket i Ängelholm utvidgades år 1901 genom anläggning af en så kallad sackaratfabrik för utvinning af sockret i melassen och utgjordes tillverkningen nämnda år, därunder vid fabriken voro anställda 250 manliga och 11 kvinnliga arbetare, af 8,756,300 kilogram råsocker, 1,070,950 kilogram melass och 28,901,700 kilogram betaffall till ett sammanlagdt värde af 3,429,294 kronor 90 öre. Däremot har verksamheten vid råsockerbruket i Karpalund fortgått i samma omfattning som förut. Tillverkningen därstädes utgjorde år 1905, därunder voro anställda 372 arbetare vid fabriken, 6,020,600 kilogram råsocker, 308,500 kilogram melass och 22,007,270 kilogram betmassa till ett sammanlagdt värde af 2,379,414 kronor.

Engelska svinslakteriet i Tomelilla har fortsatt sin verksamhet äfven under denna period och afverkades där under 1905 med en arbetsstyrka af 18 personer 530,000 kilogram fläsk, hvilket hufvudsakligen exporterades till England.

Tillverkningen af torfströ och torfmull har under denna period tagit ökad fart. Den bedrifves utom af andelstorfströföreningar, hvilkas antal såsom ofvan omtalats vid periodens slut uppgick till fem, af åtskilliga aktiebolag. Så hafva de af bolag ägda torffabrikerna i Yxenhult af Fagerhults socken och i Lemmeshult af Örkelljunga socken under hela perioden varit i verksamhet. I Västra Torup af Torups socken bedrifves af Västra Torups torfaktiebolag tillverkning af torf och torfströ, uppgående till 3,000,000 kilogram, därför behöfvas under sommaren omkring 50 arbetare, män, kvinnor och barn samt under vintern 10 män. En sådan fabrik har 1905 anlagts i Osby socken af Osby torf-

ströfabriksaktiebolag, hvars tillverkning detta år läser uppgå till 4,000,000 kilogram, och har denna fabrik användning för omkring 80 arbetare, män och kvinnor. Under anläggning äro för närvarande ytterligare två torfströfabriker i Fagerhults socken, en i Örkelljunga socken, en i Mala af Vankifva socken, en i Hemmeströ af Norra Akarps socken och en i Vittsjö af Vittsjö socken. Dagaflöningen vid torfströfabrikerna är synnerligen hög. En god arbetare kan förtjäna 4 till 5 kronor om dagen.

För brännerierna och sågverken har blifvit redogjort här ofvan på tal om brännvinsbränning och skogshushållning.

Äfven *handtverkerierna* hafva under perioden betydligt utvecklats och gjort stora framsteg och gäller detta särskildt dem, som stå i samband med lifsmiddelsberedningen och byggnadsverksamheten. Utom af de stegrade arbetsprisen, som inverka ofördelaktigt inom alla handtverksgrenar, lida vissa slag af handtverk af det tryck, som konkurrensen med fabrikerne medför. Detta är företrädesvis händelsen med yrkena inom beklädnadsindustrien äfvensom med snickareyrket. Antalet handtverkare och deras arbetare jämte den för bevillning uppskattade inkomsten af arbetsdriften under periodens första och sista år utvisas af *tabell X* (sid. 47).

Utom det betydliga uppsving, som handtverkerierna utvisa både till antal och inkomst af driften, framgår af tabellen, att kvinnor i allt större mängd såväl själfva utöfva yrke såsom handtverkare som ock finna anställning såsom arbetare i handtverk.

Ehuru undervisning i slöjd numera meddelas, utom i privata skolor, i flertalet folkskolor och småskolor, torde någon *hemslöjd* af mera nämnvärd beskaffenhet icke förekomma å länets slättbygd. Inom de norra delarne af länet är förhållandet dock helt annorlunda. Orsaken härtill är den, att jordbruket i dessa trakter är mindre gifvande, så att befolkningen är nödsakad att för sin utkomst anlita andra inkomstkällor vid sidan.

En del af de mindre jordbrukarne inom de nordliga sockerne inom Norra Åsbo härad sysselsätter sig under vintermånaderna med tillverkning af stegar, pumpar och korgar, som sedermera afyttras till slättbygden.

Inom Oderljunga socken ägnar man sig utom åt dylik tillverkning åt svarfning af leksaker, som finna vidsträckt afsättning, särskildt till Danmark och Tyskland; ja, de hitta vägen ändå längre bort, ty det uppgifves, att man funnit leksaker, förfärdigade i Oderljunga, salubjudna i Amerika.

Inom Färingtofta socken med dess rika tillgång på al idkas såsom hemslöjd toffel- och träskomakeri i rätt stor omfattning.

Örkene socken är sedan gammalt bekant för sin spånkorgsindustri. En hel mängd spånkorgstillverkare finnas inom denna och i vissa delar af Glimåkra socken. Tillverkningen uppköpes af personer, som sedan kringföra varorna till salu icke allenast här i landet utan också i utlandet. Danmark och Tyskland besökas regelbundet, men understundom sträcka spånkorgsförsäljarne sina färder ännu längre. Genom denna industri tillföres orten årligen en mycket afsevärd inkomst.

I Glimåkraorten tillverkas också i stor myckenhet stegar och takrännor, hvilka finna afsättning öfver hela provinsen. I denna ort finnes äfven en mängd snickare, hvilka tillverka möbler af enklare beskaffenhet. Dessa afsättas på marknader och torgdagar och finna god efterfrågan bland landtbefolkningen. Finare arbeten än de vanliga marknadsalstren utföras äfven, men måste då beställas. Det är icke ovanligt, att beställningar upptagas på torgdagarne med öfverenskommelse, att varan skall levereras på en efterföljande torgdag å samma plats.

Inom Osby och Loshults socknar är smidesindustrien förhärskande. Där finnes nämligen ett stort antal smeder, som vid sidan af sina små jordbruk bedriva smidesverksamhet. Liar, yxor och andra verktyg likasom byggnadsmiden utgöra föremål för tillverkningen, som åtnjuter godt anseende bland landtmännen.

Det är emellertid icke allenast männen i dessa bygder, som sysselsätta sig med industriell verksamhet, utan äfven kvinnorna bidraga med sitt arbete till hemmens uppehälle. I de norra socknarne sysselsätta sig nämligen kvinnorna allmänt med tillverkning af åtskilliga väfnader, såsom näsdukar, förkläden, klänningstyger, borddukar och andra enklare saker, hvilka försäljas i bygderna genom kringvandrande äldre kvinnor.

Beträffande *föreningar* af sådan beskaffenhet, som omförmäles i 13 § förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att omnämna, att den i föregående femårsberättelsen omtalade handels- och industriföreningen i Kristianstad blifvit upplöst under perioden. Däremot bildades därstädes år 1900 en fabriks- och handtverksförening, för hvilken Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 14 januari 1905 fastställde reglemente. Denna förenings ändamål är att samla stadens och ortens industriidkare till främjande af

gemensamma, hufvudsakligen ideella intressen, därvid särskildt afses att medverka till yrkes- och konstskicklighetens höjande genom att uppmuntra och understödja yrkesskolor i Kristianstad äfvensom att behandla allmänna yrkesfrågor och på begäran afgifva utlåtande i dylika. Föreningen, hvars medlemsantal år 1905 uppgick till 210, låter för närvarande uppföra en föreningsbyggnad med lokaler för sammankomster och föreningsklubb. En mindre understödsfond finnes inom föreningen och dessutom en särskild sjuk- och begravningskassa. Under perioden hafva af föreningen utfärdats 28 gesällbref.

Fabriks- och handtverksföreningar hafva utöfvat verksamhet såväl i Simrishamn som i Ängelholm. Under perioden hafva utfärdats af föreningen å förra stället, som vid 1905 års slut hade 39 medlemmar och 9,977 kronor 42 öre i tillgångar, 34 gesällbref samt af föreningen å senare stället, hvilken vid samma tidpunkt hade 35 medlemmar och 4,000 kronor i tillgångar, 25 gesällbref.

Handtverks- och industriföreningen i Hessleholm, hvilken vid 1905 års slut hade 80 medlemmar och 2,356 kronor 26 öre i tillgångar, har under perioden utfärdat 32 gesällbref.

Dessutom funnos vid periodens slut två handtverksföreningar, den ena i Tomelilla med 88 och den andra i Smedstorp med 36 medlemmar.

Under periodens sista år har Styrelsen för Sveriges Handtverksorganisation, som utgör en sammanslutning af landets så godt som samtliga handtverksföreningar, flyttat sitt säte till Kristianstad, där organisationens tidning Handtverks- och industritidning äfven utgifves. Organisationens hufvudsakliga verksamhet ligger på det ideella området och afser att främja handtverket, konst- och yrkesskickligheten, verka för utvecklingen af tekniska yrkesskolor samt höja handtverkarnes sociala ställning. Organisationen har icke något att skaffa med de materiella arbetsgifvareintressena.

Tab. X.

Handtverkerierna i Kristianstads län åren 1901 och 1905.

	Å r 1 9 0 1.								Å r 1 9 0 5.							
	Handtverkare.		Handtverksarbetare.		Hela personalen.			För bevil- ning upp- skattad inkomst af handtverks- driften. Kronor.	Handtverkare.		Handtverksarbetare.		Hela personalen.			För bevil- ning upp- skattad inkomst af handtverks- driften. Kronor.
	Män.	Kvin- nor.	Män.	Kvin- nor.	Män.	Kvin- nor.	Summa.		Män.	Kvin- nor.	Män.	Kvin- nor.	Män.	Kvin- nor.	Summa.	
Kristianstad	135	7	531	43	666	50	716	211,700	142	9	694	75	836	84	920	258,039
Simrishamn	42	7	102	10	144	17	161	45,000	54	6	104	21	158	27	185	48,840
Ängelholm	54	6	53	3	107	9	116	64,300	67	3	149	8	216	11	227	85,205
Summa för städerna	231	20	686	56	917	76	993	321,000	263	18	947	104	1,210	122	1,332	392,084
Båstad	17	3	10	3	27	6	33	11,220	28	4	16	2	44	6	50	15,350
Hessleholm	76	18	107	32	183	50	233	36,550	85	10	116	26	201	36	237	78,550
Åhus	—	—	—	—	—	—	—	—	26	1	32	—	58	1	59	600
Summa för köpingarne	93	21	117	35	210	56	266	47,770	139	15	164	28	303	43	346	94,500
Landsbygden	2,202	71	2,003	150	4,205	221	4,426	609,223	2,949	198	2,101	250	5,050	448	5,498	945,801
Summa för länet	2,526	112	2,806	241	5,332	353	5,685	977,993	3,351	231	3,212	382	6,563	613	7,176	1,492,385

4. Kommunikationer och varubyten.

A) Landtkommunikationer. Angående allmänna vägar och skjutsning bifogas föreskrifna tabellen 2.

Oaktadt genom öfverflyttning till staden Ängelholm af ett område från Bjäre härads nämnda stads vägar ökats med 0²⁹¹ kilometer, hafva *städernas allmänna vägar*, hvilka vid förra femårsperiodens slut angäfvos till 10⁷⁶⁹ kilometer, vid ifrågavarande femårsperiods slut upptagits allenast till 9⁴⁷⁰ kilometer, utvisande en minskning i längd af 1,299 meter. Detta beror därpå, att staden Kristianstads vägar vid verkställd närmare undersökning befunnits vara endast 4³¹⁰ kilometer eller 1³⁹⁰ kilometer kortare än hvad förut uppgifvits.

Däremot förete *allmänna vägarne å lundsbygden* hvad angår såväl landsvägar som bygdevägar betydlig tillökning i väglängden mot hvad förhållandet var vid förra femårsperiodens slut, hvilket är beroende därpå, att numera öfverallt afslutats vägdelningar enligt nya väglagen, hvarigenom till allmänt underhåll upptagits en mängd vägar, hvilka icke förut varit sålunda underhållna. Med undantag af Ingelstads och Albo väghållningsdistrikt, där nya vägdelningar hunnit afslutas redan under förra femårsperioden, hafva under denna period genomförts och börjat att tillämpas nya vägdelningar inom samtliga öfriga väghållningsdistrikt i länet. Vid periodens slut utgjorde de allmänna vägarne på lundsbygden 628¹⁸⁹ kilometer landsväg och 2,078²²⁹ kilometer bygdeväg eller tillhoppa 2,706⁴¹⁸ kilometer. Däraf belöpa på 100 kvadratkilometer af länets areal af land 43⁶⁵⁴ kilometer och på 10,000 invånare af lundsbygdens folkmängd 132⁹²⁵ kilometer. Inom de olika väghållningsdistrikten ställer sig förhållandet sålunda:

		Väglängd kilometer.	På 100 kvkm. landareal.	På 10,000 invånare.
Bjäre	härads väghållningsdistrikt	134 ⁵⁵⁴	48 ¹⁹⁴	98 ⁵⁰⁹
Södra Åsbo	»	144 ⁷¹¹	56 ⁶⁷¹	107 ³⁵²
Norra Åsbo	»	276 ⁴⁶⁰	27 ⁶⁴¹	109 ⁵¹⁵
Västra Göinge	»	642 ⁸⁹³	45 ⁷⁶¹	191 ⁶⁵⁰
Östra Göinge	»	441 ³⁹¹	41 ⁶¹⁵	169 ²⁸⁶
Villands	»	245 ⁹⁷⁵	36 ⁴⁹⁹	101 ⁶⁹²
Gärds	»	377 ⁰⁵⁷	58 ⁸¹⁴	167 ¹⁰⁵
Albo	»	127 ⁰⁵²	42 ⁰⁴⁶	116 ⁶⁶⁰
Järrestads	»	96 ⁰¹⁶	57 ⁸⁸⁵	86 ⁵⁶³
Ingelstads	»	223 ³¹⁹	53 ⁶¹²	97 ⁶⁴⁷

I tabellen 2 upptagna fulländade och godkända *nya vägar* samt *omlagda eller förbättrade vägsträckor* afse dels ett flertal förut icke allmänt underhållna vägar, hvilka vid de nya vägdelningarnes genomförande blifvit på vägkassornas bekostnad iståndsatta, dels ock följande med statsmedel understödda vägarbeten:

1:o) Omläggning och delvis nyanläggning af landsvägen mellan Östra Vemmerlöf och Rörums by på en sträcka af 4,926 meter, däraf 2,400 meter inom Järrestads och 2,526 meter inom Albo väghållningsdistrikt. Detta vägarbete, hvartill Eders Kungl. Maj:t, enligt nådigt bref den 4 februari 1898, anvisat 21,000 kronor, har utförts på föranstaltande af Östra Vemmerlöfs och Rörums socknar hvilka bestridt återstående delen af kostnaden.

2:o) Omläggning och förbättring af vägen mellan Lärkeröds by och Örkeljunga järnvägsstation inom Tosjö och Örkeljunga socknar. Kostnaden för arbe-

tets utförande har uppgått till 37,971 kronor 88 öre, däraf enligt nådigt bref den 10 februari 1899 erhållits i statsanslag 25,200 kronor, samt nyssnämnda socknar tillskjutit återstoden 12,771 kronor 88 öre.

3:o) Anläggning af den inom länet fallande delen af vägen mellan Linderöd här i länet och Kihult i Malmöhus län, till hvilket arbete, som kräft en kostnad af 14,000 kronor, enligt nådigt bref den 10 februari 1899 i statsbidrag erhållits 9,300 kronor.

4:o) Omläggning och förbättring af bygdevägen mellan Rickarum i Esphults socken och Linderöds järnvägsstation. Enligt nådigt bref den 16 februari 1900 har till detta arbete, som utförts för en kostnad af 28,000 kronor, af statsmedel anvisats 18,600 kronor.

5:o) Omläggning och förbättring af bygdevägen mellan Änglarp i Röke socken och Vittsjö järnvägsstation, hvartill Eders Kungl. Maj:t, enligt nådigt bref den 16 februari 1900, anvisat 17,600 kronor, och enligt nådigt bref den 30 mars 1901 ytterligare 20,800 kronor eller tillhoppa 38,400 kronor. Kostnaden för arbetets utförande, hvilken uppgått till 57,600 kronor, har i öfrigt bestridits till 16,224 kronor 45 öre af Vittsjö kommun och enskilda personer därinom samt till 2,975 kronor 55 öre af vägkassan i Västra Göinge härads väghållningsdistrikt.

6:o) Omläggning och förbättring af vägen mellan Hedvigsdals järnvägsstation och Käseberga fiskeläge i Valleberga socken, hvartill Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 28 september 1900 anvisat 30,000 kronor, hvaraf användts 29,775 kronor 70 öre. Återstoden af kostnaden för arbetet, hvilken uppgått till 44,950 kronor 31 öre, har utgjorts af vägkassan i Ingelstads väghållningsdistrikt.

7:o) Omläggning af vägen öfver Öfraby backe och Nedraby ägor i Öfraby socken, hvartill enligt nådigt bref den 28 september 1900 anvisats 3,100 kronor. För arbetets utförande hafva af berörda anslag användts 2,632 kronor 92 öre, hvarjämte därtill utgått af vägkassan i sistnämnda väghållningsdistrikt 1,793 kronor 85 öre.

8:o) Omläggning till bygdeväg af vägen mellan Höröd och Tolseröd, hvilket företag betingat en kostnad af 25,233 kronor, däraf 16,800 kronor enligt nådigt bref den 30 mars 1901 erhållits såsom statsbidrag.

9:o) Omläggning af vägen mellan Linderöds järnvägsstation och allmänna landsvägen vid Linderöds folkskola, hvartill enligt nådigt bref den 27 mars 1903 anvisats 1,400 kronor af statsmedel. Öfriga kostnaden har guldits af ett enskildt bolag.

För de under mom. 3:o, 4:o och 8:o upptagna väganläggningar, hvilka utförts af de väghållningsskyldige i Gärds härads väghållningsdistrikt, hafva de beviljade statsbidragen i deras helhet tagits i anspråk, hvarförutom återstoden af anläggningskostnaden, öfverstigande i hvarje fall en tredjedel af densamma, bestridits af vägkassan.

Omläggning af bygdevägen vid Knappsdalabacken i Ingelstorps socken på en längd af 160 meter har år 1905 utförts på bekostnad af nämnda socken för 786 kronor 29 öre.

Under förevarande femårsperiod hafva påbörjats men ej afslutats nedannämnda med statsmedel understödda vägarbeten:

1:o) Omläggning och förbättring af vägen från Köpinge gata förbi Köpinge järnvägsstation till Lyngby inom Köpinge och Efveröds socknar. Enligt nådigt bref den 27 mars 1903 har Eders Kungl. Maj:t anvisat 23,100 kronor till utförande af detta vägarbete, för hvilket de väghållningsskyldige i Gärds härads väghållningsdistrikt iklädt sig ansvar.

2:o) Omläggning och förbättring af vägen mellan Mörkavad och Gaddaröd inom Degeberga och Höröds socknar, för hvilket arbete, hvartill enligt nådigt bref den 15 april 1904 anvisats 19,200 kronor af statsmedel, de väghållningsskyldige i sistnämnda väghållningsdistrikt jämväl iklädt sig ansvar.

3:o) Omläggning och förbättring af backar på allmänna landsvägen mellan Simrishamn och Tjörnedala, hvartill enligt nådigt bref den 2 juni 1905 anvisats ett statsanslag af 6,200 kronor. De väghållningsskyldige i Järrestads väghållningsdistrikt hafva åtagit sig ansvaret för arbetets utförande.

I de angående de nya vägdelningarna meddelade utslag har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande föreskrifvit, att i vägdelningarna ingående vägar, hvilka förut icke varit till allmänt underhåll indelade, skulle, innan de efter vägdelningsförrättningarnas afslutande öfvertoges af särskilda väghållningsskyldiga, försättas i laggillt skick på bekostnad af vägkassan, därest icke kommuner eller enskilda åtagit sig iståndsättandet. På grund af denna föreskrift hafva vägkassorna vid vägdelningarnas genomförande måst vidkännas dryga utgifter för vägars iståndsättande. För bestridande af sådana utgifter hafva de väghållningsskyldiga i flera af väghållningsdistrikten anhållit om tillstånd att få upptaga amorteringslån, och har Eders Kungl. Maj:t, såvidt denna period angår, genom nådiga bref den 20 december 1901, den 15 maj 1903 och den 21 december 1904 funnit hinder från Eders Kungl. Maj:ts sida icke möta för de väghållningsskyldiga inom Villands härads väghållningsdistrikt att upptaga ett lån å 35,000 kronor på fyrtio års återbetalningstid, för de väghållningsskyldiga i Östra Göinge härads väghållningsdistrikt att upptaga ett lån å 50,000 kronor på femton års återbetalningstid och för de väghållningsskyldiga i Västra Göinge härads väghållningsdistrikt att upptaga ett lån å 90,000 kronor på tjugu års återbetalningstid.

Vid fördelning af de utaf Riksdagen anvisade anslag till vägundersökningar har Eders Kungl. Maj:t behagat till understöd för verkställande af undersökningar för vägars anläggning och förbättring inom Kristianstads län bevilja af anslagen för hvartera af åren 1901 och 1902 ett belopp af 300 kronor, af 1903 års anslag 400 kronor, af 1904 års anslag 1,000 kronor och af 1905 års anslag 800 kronor.

Underhållet af de allmänna vägarna har betydligt förbättrats efter vägdelningarnas afslutande, hvartill bidragit icke allenast den omständigheten, att väghållarne, hvilka veta, att de för längre tid få behålla dem tilldelade vägstycken, hysa större intresse för, att väghållet varder på tillfredsställande sätt fullgjordt, än äfven att såsom väglagningsämne mera allmänt användes krossad sten i stället för såsom förut brukats, sand, mörgel och småsten. Stenkrossar för framställande af väglagningsämne äro numera rätt vanliga och inköpas af såväl kommuner som enskilda, hvilka använda dem för eget behof och därefter uthyra dem till andra eller ock låta krossa sten till afsalu. I följd häraf hafva vägarna i allmänhet blifvit försatta i ett godt skick, om man undantager vägstyckena närmast städerna och de större järnvägsstationerna eller i närheten af brännerier och mejerier, hvilka vägstycken så flitigt befaras med tunga lass, särskildt bettransporter och mjölkskjutsar, att deras ständiga iordninghållande i ett för samfärdseln fullt tillfredsställande skick ofta omöjliggöres.

Att vägunderhållet är ett synnerligen drygt onus å landsbygden, kan bäst inses däraf, att den årliga kostnaden därför enligt tabellen 2 af vederbörande nämnder uppskattats till 571,397 kronor. Af de i samma tabell intagna uppgifterna på vägskatt framgår äfven, att kostnaden för väghåll ställer sig mycket olika i de särskilda väghållningsdistrikten.

Antalet af de allmänt underhållna *broarna* utgjorde

vid förra femårsperiodens slut 515. Vid den nu förevarande periodens utgång underhållas af vägkassorna följande antal broar:

Bjäre	härads väghållningsdistrikt	36
Södra Åsbo	»	144
Norra Åsbo	»	96
Västra Göinge	»	230
Östra Göinge	»	297
Villands	»	30
Gärds	»	104
Albo	»	30
Järrestads	»	10
Ingelstads	»	60
Summa		1,037

Den stora ökningen i antalet under perioden beror på genomförandet af vägdelningarna, hvarigenom vägkassorna måst till underhåll öfvertaga broar på de nya vägar, som i vägdelningarna ingått.

Enligt uppgift hafva af dessa broar under perioden nybyggts 24 och väsentligen ombyggts 28. Under år 1902 ombyggdes sålunda bron öfver Vegeån vid Vegeholm inom Södra Åsbo härads väghållningsdistrikt. Till detta arbete, som kräfde en kostnad af 18,740 kronor, har enligt nådiga brefvet den 31 december 1901 af statsmedel erhållits 11,000 kronor. Öfriga af förenämnda brobyggnadsarbeten hafva endast varit af mindre omfattning.

Sedan 1905 års Riksdag bifallit ett i nådig proposition till densamma framställt förslag angående underhållet för framtiden af den öfver Helgeå vid Kristianstad mellan staden å ena samt Gärds härads å andra sidan ledande bron, kallad Långebro, har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 26 april 1905 funnit godt förklara, att den staden Kristianstad genom nådigt bref den 15 mars 1622 tillförsäkrade frihet från deltagande i underhåll af nämnda bro och därmed den på samma nådiga bref grundade skyldighet för väghållningsskyldiga i Gärds, Villands, Albo, Östra och Västra Göinge härads af Kristianstads län samt i Färs och Frosta härads af Malmöhus län att underhålla inom stadens område belägna del af bron skall upphöra med år 1905. Enligt Eders Kungl. Maj:ts utslag den 3 maj 1900 har nämnda del af brobyggnaden ansetts utgöra östra landfästet och själfva bryggan jämte 76 meter af den närmast intill densamma byggda chausséen.

Den förut vanliga broafgiften, som erlades vid Långebro vid färd till Kristianstad, har upphört med utgången af år 1901.

Färjafgifter likasom erläggande af vägpenningar förekomma icke i länet.

Färjor finnas å allmänna vägar vid Vidtsköfle, Flötön och Barum, å sistnämnda stället för öfverfart till Ifö. Vid Vidtsköfle, där färjdriften uppehålls gemensamt af väghållningsdistrikten i Villands och Gärds härader, nybyggdes färjan år 1905.

Såsom en följd af de nya vägdelningarna, hvarigenom många nya vägar upptagits till allmänt underhåll, har äfven antalet af de å allmänna vägarna i länet uppförda grindar, som vid 1905 års slut utgjorde 271, under perioden ökats

till 702, hvilka äro sålunda fördelade: inom Åsbo fögderi 94, inom Göinge fögderi 584 och inom Villands fögderi 24.

Af de i sistnämnda fögderi upptagna grindarna komma icke några på Albo härad, hvarest likasom i Ingelstads fögderi icke finnas andra grindar å de allmänna vägarne än sådana, som blifvit anbringade vid järnvägsöfvergångar samt underhållas af järnvägsbolagen.

I förra femårsberättelsen omnämndes, att Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 21 december 1900 fastställt öfverenskommelse, hvarigenom *underhållet af gatorna* i staden Kristianstad, hvilket förut ålegat vederbörande fastighetsägare, skulle öfverflyttas på kommunen. Den sålunda fastställda nya ordningen började att tillämpas från och med början af 1902 och har i följd däraf stadens gatubeläggning undergått en genomgripande förändring. Den 19 mars 1903 beslöto stadsfullmäktige att för en kostnad af 300,000 kronor verkställa stensättning med tuktad sten af de flesta gatornas körbanor, helt eller delvis, samt gångbanornas beläggning med klinker af ljusgul färg. Detta arbete har nu i det närmaste fullbordats för en kostnad, som intill den 1 januari 1906 uppgått till 262,332 kronor. Denna gatubeläggning synes väl motsvara praktiska kraf och har synnerligen verksamt bidragit till förhöjande af stadens prydlighet.

Efter det fråga blifvit väckt därom, att underhållet af gatorna i staden Simrishamn, hvilket förut ålegat vederbörande fastighetsägare, skulle för framtiden öfverflyttas på kommunen samt uppgjordt förslag till gatuunderhållets ordnande blifvit godkändt af stadsfullmäktige vid sammanträde den 27 maj 1902 och af fastighetsägarna vid sammanträde inför magistraten den 8 december samma år, har samma förslag blifvit till efterrättelse fastställt genom nådiga brefvet den 29 januari 1904. Genom denna omändring af gatuunderhållet, som trädte i kraft med 1905 års början, hafva anspråken på bättre gatubeläggning börjat mera tillgodoses, i det att ett par af stadens mest trafikerade gator omsatts med tuktad sten, medan gångbanorna utmed desamma belagts med tegelplattor.

I staden Ängelholm har i anslutning till en upptagen ny gata, som förmedlar trafiken till Ängelholms sockerbruk och järnvägsstationen å västkustbanan, uppförts en bro af järn öfver Rönneå.

Genom nådigt bref den 10 juni 1904 har Eders Kungl. Maj:t, samtidigt med att plan för reglering af Hessleholms köpings område blifvit fastställd, funnit godt berättiga köpingen att, därest godvillig öfverenskommelse icke kunde träffas, i den ordning förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 föreskrifver, till sig lösa den enskild man, menighet eller inrättning tillhöriga mark, som erfordrades för utläggning af gator och öppna platser enligt den fastställda regleringsplanen.

Beträffande *skjutsanstalterna* i länet får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande afgifva följande redogörelse.

På sätt i förra femårsberättelsen omnämndes, utgjordes vid 1900 års slut de ordinarie skjutsanstalterna i länet af 29 gästgifverier och 9 skjutsstationer, hvartill kommo de särskilda skjutsanstalterna i Bromölla och Lönsboda, an-

ordnade på grund af 26 § 1 mom. skjutsstadgan. I förra femårsberättelsen uppgafs äfven, att vid de auktioner, som under år 1897 förrättades för upplåtande på entreprenad under entreprenadperioden 1898—1900 af skjutsningen vid dessa skjutsanstalter, entreprenadskjutsning öfver allt åstadkoms med tillhjälp af de utaf landstinget beviljade entreprenadbidrag. Under år 1900 förrättades åter dylika auktioner för upplåtande på entreprenad under entreprenadperioden 1901—1903 af skjutsningen vid samma skjutsanstalter. Äfven för denna entreprenadperiod kunde entreprenadaftal öfver allt åstadkommas. Så har däremot icke varit förhållandet under nu pågående entreprenadperiod, omfattande åren 1904—1906, då med anlåtande af de af landstinget beviljade entreprenadbidrag entreprenadaftal kunde åstadkommas öfver allt med undantag för gästgifveriet i Hessleholm. Till nämnda gästgifveri anslag Landstinget 150 kronor i skjutsbidrag år 1903 och 500 kronor år 1904, men erhöles icke entreprenör, som var villig att mot åtnjutande af dessa bidrag åtaga sig skjutsentreprenaden vid gästgifveriet de två första åren af perioden, utan nödgades de skjutsningsskyldige själfva uppehålla skjutsningen under år 1904 samt för undvikande af detta obehagliga onus för år 1905 träffa enskildt entreprenadaftal om skjutsningens uppehållande, hvilket aftal blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt. År 1905 anvisade landstinget i skjutsbidrag till Hessleholms gästgifveri 1,000 kronor och därmed har entreprenadskjutsning kunnat därstädes åstadkommas för år 1906. Resultaten af de under åren 1900 och 1903 hållna entreprenadauktionerna och de från landstinget under entreprenadperioderna 1901—1903 och 1904—1906 utgående bidrag utvisas af *tabell Y*.

Äfven under denna femårsperiod har i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes beslut den 11 april 1894 skjutsstationen i Västra Karup varit indragen och skjutsningen i dess ställe förlagd till Grefvie järnvägsstation.

På begäran af vederbörande entreprenörer hafva, likasom under de närmast föregående entreprenadperioderna, gästgifverihållningen dels vid Marklunda gästgifveri förlagts till entreprenörens bostad vid Osby järnvägsstation dels ock vid Stiby gästgifveri förflyttats till entreprenörens bostad vid Gärsnäs järnvägsstation på kort afstånd från samma gästgifveri.

Vid de ordinarie skjutsanstalterna har *skjutslegan* under denna femårsperiod utgått med den för länet fastställda maxilegan 1 krona 70 öre för häst och nymil med undantag af vid Hessleholms gästgifveri, där under år 1904, då de skjutsningsskyldiga själfva uppehöll skjutsningen, legan utgjorde endast 1 krona 12 öre för häst och nymil.

Af förut omnämnda särskilda skjutsanstalterna i Bromölla och Lönsboda, hvilka inrättats i enlighet med 26 § 1 mom. skjutsstadgan, har den förstnämnda legat nere under entreprenadperioden 1901—1903, enär skjutsentreprenör då icke kunnat erhållas därstädes, hvaremot den åter varit i verksamhet under entreprenadperioden 1904—1906. Enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes beslut den 29 december 1900 har från och med den 1 april 1901 dylik skjutsanstalt inrättats vid Näsums järnvägsstation i Näsums socken. Vid dessa skjutsanstalter har skjutslegan utgått med 2 kronor för häst och nymil.

Såvidt anteckningarna i skjutsdagböckerna gifva vid handen, hafva vid skjutsanstalterna i länet under femårsperioden med skjuts beforders 45,293 *resande* samt utgått 59,273 *skjutshästar*, utvisande en betydlig tillökning jämfördt med förhållandet under närmast föregående femårsperiod, därunder antalet resande utgjorde 33,901 och utgångna skjutshästar 42,612. De resandes och skjutshästarnes fördelning å de olika skjutsanstalterna utvisas af *tabell Z* (sid. 52).

Tab. Y. Resultaten af entreprenadauktionerna i Kristianstads län åren 1900 och 1903.

Skjutsanstalter.	Entreprenadbidrag 1901—1903.		Entreprenadbidrag 1904—1906.	
	Fordradt af entre- prenören.	Bestämdt af Lands- tinget.	Fordradt af entre- prenören.	Bestämdt af Lands- tinget.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Kristianstad	3,100	800	4,000	800
Ängelholm	500	400	500	400
Simrishamn	120	80	80	80
Fagerhult	200	75	200	75
Örkellunga	100	75	200	75
Östra Ljungby	—	—	300	50
Blekensåsa	—	—	240	50
Spången	375	200	350	200
Åby	200	150	200	150
Åstorp	250	150	150	150
Margretetorp	200	150	250	150
Grefvie	100	75	75	75
Torekov	90	75	75	75
Båstad	100	75	75	75
Vittsjö	100	75	100	75
Bjärnum	150	75	110	75
Kådarps	300	50	300	50
Tyringe	300	75	200	75
Sösådal	—	—	—	—
Hessleholm	700	100	¹⁾ 1,000	¹⁾ 1,000
Vanneberga	200	—	500	50
Kviinge	—	—	150	100
Broby	200	150	250	150
Hästveda	—	—	—	—
Osby (Marklunda)	400	150	—	—
Rickarum	100	40	100	40
Västra Vram	300	100	300	100
Degeberga	150	100	200	100
Nöbbelöf	200	150	300	150
Edeurys	—	—	—	—
Åhus	240	100	240	100
Fjälkinge	200	150	200	100
Brösarp	240	175	175	175
Rörum	160	125	125	125
Stiby	—	—	—	—
Hammenhög	299	100	250	100
Glemminge	100	50	100	50
Tranås	200	150	250	150

¹⁾ Afser endast år 1906.

Entreprenadbidragen till skjutsanstalterna i länet hafva utgått med 4,220 kronor hvart af åren 1901, 1902 och 1903 samt med 4,170 kronor hvarterdera af åren 1904 och 1905 eller med tillsammans 21,000 kronor, hvadan, då motsvarande belopp för nästföregående femårsperiod utgjorde 30,410 kronor, entreprenadbidragen äfven under denna period betydligt minskats.

Såsom bidrag till skjutsentreprenaderna hafva för hvarje krona beviljning af såväl fast egendom som af inkomst på länets invånare utdebiterats 1 öre under hvart af periodens år.

Byggandet af *enskilda järnvägar* har icke under denna period fortgått i så stor utsträckning som under de närmast föregående perioderna. För allmän trafik hafva dock under denna period öppnats flera järnvägar, hvilka blifvit påbörjade och i det närmaste fullbordade under förra perioden, nämligen bandelarna Degeberga—Brösarp och Efveröd—Långebro af Östra Skånes järnvägar, hvilka bandelar öppnats, den förra den 2 och den senare den 3 maj 1901, järnvägen Sölvesborg—Olofström—Elmhult, hvilken öppnats i slutet af samma månad, samt bandelarna Tomelilla—Brösarp och Gärsnäs—S:t Olof, hvilka öppnats, den förra den 18 september 1901 och den senare den 22 juni 1902. För samtliga dessa järnvägar redogjordes i förra femårsberättelsen.

Under denna period hafva påbörjats och fullbordats dels bandelen Skepparslöf—Hedentorp af Östra Skånes järnvägar och dels bandelen Ängelholm—Östra Ljungby, hvarjämte arbetet på bandelen Östra Ljungby—Klippan blifvit börjadt.

Genom nådigt bref den 10 juni 1901 har beviljats Östra Skånes järnvägsaktiebolag koncession å anläggning af en järnväg af 1⁴³⁵ meters vidd från Skepparslöf till sektionsnummer 14⁵⁵⁰ kilometer vid Hedentorp å bolagets järnväg mellan Efveröd och Kristianstad. Arbetet på denna bandel, som utgör 5 kilometer och å hvilken någon station icke blifvit inrättad, utfördes så, att den kunde öppnas för trafik den 1 oktober 1902 och kräfdes en kostnad af 191,778 kronor.

Genom särskilda nådiga bref den 8 september 1899 har Hälsingborg—Hessleholms järnvägsaktiebolag beviljats koncession att anlägga järnväg af normal spårvidd dels från Ängelholm till Östra Ljungby station å Skåne—Smålands järnväg och dels därifrån till Klippans station å Hälsingborg—Hessleholms järnväg. Den för linjen Östra Ljungby—Klippan fastställda plan blef emellertid upphäfd genom nådigt bref den 7 oktober 1904 och fastställdes en annan plan för utförande af järnvägsanläggningen å denna sträcka. Efter det dessa koncessioner öfverlåtits på Ängelholm—Östra Ljungby järnvägsaktiebolag, har järnvägsanläggningen å linjen Ängelholm—Östra Ljungby utförts och blef denna järnväg, som berör, utom staden Ängelholm, Munka-Ljungby, Össjö, Kellna och Östra Ljungby socknar och utgör en längd af 21 kilometer, öppnad för trafik den 1 december 1904 med station inom staden Ängelholm, benämnd Ängelholms värn. Stationer hafva dessutom inrättats vid Munka Ågård, Munka-Ljungby, Skelderhus, Asbo-Össjö och Kellna. Anläggningskostnaden har uppgått till 960,000 kronor. Arbetet på järnvägens fortsättning till Klippan, utgörande en längd af 8⁹ kilometer, har börjat år 1905 och tros kunna afslutas under

början af år 1907. Kostnaden för denna bandel har beräknats uppgå till 573,400 kronor. För utförande af dessa järnvägs-

anläggningar hafva, såsom nedan omförmäles, Ängelholms stad jämte fem landskommuner bidragit med tillhopa 315,000 kronor.

Tab. Z. Antal resande och utgångna skjutshästar vid skjutstanstalterna i Kristianstads län åren 1901—1905.

Skjutstanstalter.	1901.		1902.		1903.		1904.		1905.	
	Resande.	Hästar.	Resande.	Hästar.	Resande.	Hästar.	Resande.	Hästar.	Resande.	Hästar.
A) Vid gäst-gifverier.										
Kristianstad .	978	1,281	858	1,191	966	1,428	999	1,535	1,177	1,719
Ängelholm .	286	335	367	458	530	688	510	637	481	631
Örkelljunga .	134	155	164	196	196	222	214	249	178	211
Blekemåsa .	114	168	124	152	64	86	32	42	7	9
Spången .	890	1,394	1,073	1,861	925	1,526	740	1,241	1,051	1,772
Åby	229	257	198	209	259	297	245	281	267	310
Åstorp . . .	221	256	218	241	293	343	273	313	243	296
Margretetorp	80	116	122	178	80	115	78	112	47	75
Torekov . .	177	266	293	466	195	275	196	266	348	563
Båstad . . .	146	168	112	133	219	285	228	250	528	568
Vittsjö . . .	147	217	114	184	123	192	156	233	129	201
Bjärnum . .	153	191	129	164	123	148	161	197	109	115
Kådarps . .	148	174	135	168	62	67	73	90	114	158
Tyringe . . .	171	223	197	249	236	299	187	232	253	312
Sösdala . . .	244	308	288	300	222	229	269	288	390	490
Hessleholm .	139	159	172	191	100	116	319	437	698	863
Broby	361	468	365	508	504	645	484	619	553	678
Hästveda . .	319	410	281	354	345	424	280	352	293	350
Osby (Mark-lunda) .	351	462	336	494	339	482	340	487	365	467
Västra Vram	190	216	215	256	227	266	189	244	209	244
Degeberga . .	330	354	465	498	456	502	262	319	431	462
Nöbbelöf . .	147	219	180	265	173	251	163	257	161	241
Åhus	190	275	193	279	217	295	224	343	227	348
Fjälkinge . .	235	253	241	280	274	288	301	327	330	362
Brösarp . . .	426	516	227	271	155	196	207	235	223	249
Rörum	206	256	308	379	238	322	236	277	121	131
Stiby	77	87	55	58	32	35	47	51	59	63
Hammenhög .	117	128	122	154	141	168	133	164	118	145
Tranås . . .	158	222	179	228	180	239	215	291	160	192
B) Vid skjutstationer.										
Simrishamn .	89	103	118	153	155	199	146	182	124	154
Fagerhult . .	44	51	17	20	42	46	110	123	75	82
Östra Ljungby	60	61	79	81	77	78	92	98	95	96
Grefvle . . .	48	56	43	47	48	49	61	67	42	49
Vanneberga .	319	415	329	413	251	320	16	18	18	21
Kviinge . . .	65	85	67	67	82	94	157	199	158	181
Lönsboda . .	165	219	220	294	272	323	188	220	246	303
Rickarum . .	2	2	2	4	5	10	18	27	16	21
Edenryd . . .	6	7	9	10	10	13	30	39	39	40
Bromölla . .	—	—	—	—	—	—	42	39	79	86
Näsum	74	91	178	192	208	257	192	231	195	218
Glemminge .	12	13	12	16	13	20	14	21	19	27
Summa	8,248	10,637	8,805	11,662	9,037	11,838	8,827	11,633	10,376	13,503

År 1903 blef Sölvesborg—Olofström—Elmhults järnväg försäld exekutivt till personer, som från den 1 november samma år bildade nytt bolag för järnvägens drifvande, och under år 1905 öfver gick genom frivillig försäljning järnvägen Gärsnäs—S:t Olof till Ystad—Gärsnäs järnvägsaktiebolag. Sedan den 1 september 1905 har hela sträckan Ystad—Gärsnäs—S:t Olof trafikerats såsom en järnväg. Genom båda dessa försäljningar förlorade de kommuner, som å de försälda järnvägarna hade aktier, helt och hållet sina aktiekapital.

Med Eders Kungl. Maj:ts tillstånd i nådig resolution den 15 december 1905 har Kristianstad—Hessleholms järnvägsaktiebolag inköpt och från och med innevarande års ingång öfvertagit driften af Kristianstad—Åhus och Kristianstad—Immelns järnvägar. Syftet härmed har varit att medelst sammanslutning under en förvaltning af de järnvägar, som af staden helt eller delvis ägas, söka vinna enhetlighet i ledningen och med tiden större räntabilitet.

Genom nådigt bref den 9 september 1904 har Eders Kungl. Maj:ts meddelat enskilde sökande koncession å anläggning af järnväg af 1⁴³⁵ meters spårvidd från Glimåkra station å Kristianstad—Immelns järnvägsaktiebolags järnväg till Elmhults station å statens järnvägar, hvilken järnväg, som vore afsedd att på en längd af 27²⁵ kilometer och skulle beröra Glimåkra, Osby och Loshults socknar här i länet samt Virestads och Stenbrohults socknar i Kronobergs län, beräknades skola kosta i anläggning 722,000 kronor, däri dock icke ingått kostnaden för rullande materiel, enär järnvägen enligt koncessionssökandenas afsikt skulle trafikeras af nämnda järnvägsaktiebolag. Denna koncession, som på sin tid öfverlätits på samma bolag, har af detta samtidigt med öfverlåtelsen af bolagets järnväg öfverflyttats på Kristianstad—Hessleholms järnvägsaktiebolag, som den 11 maj 1906 af Eders Kungl. Maj:ts tillerkänts rätt att begagna sig af koncessionen. Huruvida järnvägsanläggningen kommer att utföras, torde dock för närvarande icke kunna förutses.

En annan järnvägsfråga, hvilken är af stor vikt såväl för staden Kristianstad som närmaste landsbygden söder därom och hvilken länge stått på dagordningen, nämligen frågan om Kristianstad—Efverödslinjens indragande till staden, svärfvar ännu oafgjord. Såväl Östra Skånes järnvägsaktiebolag, som har skyldighet att bygga järnvägslinjen in till staden, som ock staden hafva föreslagit flera olika ingångslinjer utan att enighet hittills kunnat uppnås.

Vid förra femårsperiodens slut uppgick summan af gällande aktier, som städer och landskommuner i länet ägde i då fullbordade eller påbörjade järnvägar, till sammanlagdt 1,848,500 kronor. Af denna summa har, såsom ofvan nämnts, gått förlorade genom försäljningen af Sölvesborg—Olofström—Elmhults järnväg för Näsums kommun 65,000 kronor och för Örkene kommun 50,000 kronor samt genom försäljning af Gärsnäs—S:t Olofs järnväg för S:t Olofs kommun 20,000 kronor, för Östra Vemmerlöfs kommun 20,000 kronor, för Hammenhögs kommun 5,000 kronor, för Borrby kommun

5,000 kronor, för Löderups kommun 5,000 kronor, för Hörups kommun 2,000 kronor och för Valleberga kommun 2,000 kronor eller tillhopa 174,000 kronor. Därjämte hafva flera kommuner, som haft aktier i Kristianstad—Åhus, Kristianstad—Immelns och Östra Skånes järnvägar, under perioden afyttrat dem eller någon del af dem, då behof af penningar förekommit och gynnsamma köpeanbud förelegat. Vid 1905 års slut innehade länets kommuner gällande aktier i järnvägar till följande belopp:

I Kristianstad—Hessleholms järnväg:

Staden Kristianstad 600,000 kr.

I Kristianstad—Åhus järnväg:

Staden Kristianstad 150,000 kr.
Gustaf Adolfs kommun 7,500 »
Rinkaby » 8,000 » **165,500 »**

I Kristianstad—Immelns järnväg:

Staden Kristianstad 50,000 kr.
Oppmanna kommun 5,000 »
Österslöfs » 10,000 »
Glimåkra » 46,000 » **111,000 »**

I Malmö—Simrishamns järnväg:

Staden Simrishamn 53,000 kr.
Rörums kommun 1,000 »
Simris » 3,000 »
Östra Nöbbelöfs » 3,500 »
Vallby » 1,000 »
Östra Tommarps » 13,000 »
Stiby » 12,500 »
Östra Vemmerlöfs » 4,000 »
Järrestads » 3,500 »
Östra Hoby » 500 »
Tryde » 15,000 »
Östra Herrestads » 8,500 »
Östra Ingelstads » 4,500 »
Smedstorps » 19,500 »
Kverrestads » 3,000 »
Flammenhögs » 1,500 »
Borrby » 3,000 » **150,000 »**

I Ystad—Gärnäs järnväg:

Stiby kommun 5,000 kr.
Flammenhögs » 10,000 »
Borrby » 20,000 »
Löderups » 25,000 »
Hörups » 15,000 »
Valleberga » 15,000 »
Ingelstorps » 5,000 »
Glemminge » 15,000 » **110,000 »**

I Skåne—Smålands järnväg:

Fagerhults kommun 19,000 kr.
Rya » 10,000 »
Össjö » 15,000 »
Östra Ljungby » 40,000 » **84,000 »**

I Östra Skånes järnvägar:

Norra Åsums kommun 50,000 kr.
Vä » 4,000 »

Köpinge kommun 60,000 kr.
Lyngsjö » 5,000 »
Skepparslöf » 12,000 »
Östra Vrams » 4,000 »
Efveröds » 42,000 »
Östra Sönnarslöfs » 20,000 »
Vidtsköfve » 12,000 »
Degeberga » 24,000 »
Maglehems » 18,000 »
Brösarps » 5,000 »
Raflunda » 12,500 »
Hvitaby » 10,000 »
Södra Mellby » 5 000 » **288,500 kr.**

I Ystad—Brösarps järnväg:

Raflunda kommun 20,000 kr.
Hvitaby » 30,000 »
St: Olofs » 19,000 »
Spjutstorps » 10,000 »
Onslunda » 20,000 » **90,000 »**

I Ängelholm—Östra Ljungby—Klippans järnväg:

Staden Ängelholm 125,000 kr.
Munka-Ljungby kommun 115,000 »
Össjö » 20,000 »
Kellna » 10,000 »
Östra Ljungby » 5,000 »
Gråmanstorps » 40,000 » **315,000 »**
Summa **1,918,000 kr.**

Någon statsbana har icke under perioden tillkommit. Statsbanornas längd är därför oförändrad och utgör:

delen af Södra stambanan 69 km.
» » Väst kustbanan 37·15 »
» » Malmö—Ängelholms järnväg 21 » **127·15 km.**

De enskilda järnvägarna i länet, däri äfven inberäknad den snart fullbordade järnvägen Östra Ljungby—Klippan, utgöra i längd:

a) Helt och hållet belägna i länet:

Kristianstad—Hessleholms järnväg 30 km.
Kristianstad—Åhus järnväg 17 »
Kristianstad—Immelns » 40 »
Tomelilla—Brösarps » 29·8 »
Östra Skånes järnvägar:

Bandelen Hästveda—Karpalund 36 km.
» Färlöf—Strö 5 »
» Karpalund—Tollarp 16 »
» Tollarp—Efveröd—Åhus 24 »
» Långebro—Brösarp 38 »
» Långebro—Skepparslöf 5 » **124 »**

Ängelholm—Östra Ljungby—Klippans järnväg 29·9 »

b) Endast delvis tillhörande länet:

Hälsingborg—Hessleholms järnväg 57·56 »
Ystad—Eslöfs » 13·1 »
Sölvesborg—Kristianstads » 27 »
Östra Skånes järnvägar:
Bandelen Tollarp—Eslöf 17 »
Malmö—Simrishamns järnväg 30·2 »

Hesselholm—Markaryds	järnväg	32.08 km.
Klippan—Eslöfs	»	15.5 »
Skåne—Smålands	»	48.07 »
Ystad—Gärsnäs—S:t Olof	»	38.1 »
Sölvesborg—Olofström—Elmhults	»	38.36 »
Summa		587.67 km

Statens och enskilda järnvägar hafva således inom länet en sammanlagd läng af 714.82 kilometer, hvilket utgör en tillökning för denna period af blott 34.9 kilometer.

I medeltal belöpa på 100 kvadratkilometer af länets hela landareal 11.47 kilometer järnväg och på 10,000 invånare 32.48 kilometer. Motsvarande siffror vid förra femårsperiodens slut voro 10.93 kilometer och 31.02 kilometer.

B) Sjökommunikationer. Länets kusthamnar äro, utom staden Kristianstads hamn vid dess lastageplats Åhus och hamnen i Simrishamn, hamnarna i Båstad och Torekov samt vid Ängelholms hamn på länets västra kust samt i Hvitemölla, Kivik, Skillinge och Kåseberga på östra kusten. I samtliga dessa hamnar äfvensom vid begagnandet af segelleden genom Härnests kanal och sydöstra kanalen vid Kristianstad erläggas afgifter i enlighet med af Eders Kungl. Maj:t fastställda taxor. Dessutom finnas smärre helt och hållet på ortsbefolkningens egen bekostnad åstadkomna fiskehamnar i Ramsjö, Baskemölla och Brantevik. I den förstnämnda af dessa senare hamnar kunna inlöpa 1.5 meter djupgående fartyg.

Med hamnen i Åhus, hvarest kunna ingå 17 engelska fot djupgående fartyg, har under denna period icke företagits några större förändringar eller förbättringar. Såsom förut är nämnt, skadades hamnpiren vid inloppet till hamnen genom stormen natten till den 31 december 1904, men denna skada var icke af större omfattning än att den kunde afhjälpas för en kostnad af 800 kronor. Trafiken på Åhus hamn är fortfarande mycket betydlig och hamnen var år 1905 hvad tullinkomsterna beträffade den 8:e i ordningen af rikets hamnar.

Simrishamns hamn, i hvilken djupet bibehållits vid hvad det förut varit, från 13 till 16 fot, har, såsom ofvan framhållits, varit utsatt för svåra förödelser genom stormarna dels den 14 och 15 december 1901 och dels natten mellan den 30 och 31 december 1904. Till följd af de skador, som tillfogats hamnen genom sistnämnda storm, blef den afstängd från trafik under de första månaderna af år 1905. Detta oakadt och trots svårigheten till följd af hamnens osäkerhet att få fartyg att taga befraktning dit har rörelsen vuxit under perioden, men i samma mån så skett har allt tydligare framstått behovet af en sådan omändring och ombyggnad af hamnen, att jämte det ökad utrymme erhöles den lämnade trygghet för inkomna fartyg. Under början af år 1902 upprättades af dåvarande chefen i Södra väg- och vattenbyggnadsdistriktet tre olika förslag till hamnens ombyggnad, hvaraf det största slutade på en kostnadssumma af 507,000 kronor. Vid sammanträde den 30 juni samma år beslöto stadsfullmäktige i Simrishamn åtaga sig att till en hamnbyggnad i enlighet med nämnda förslag anskaffade hälften af den beräknade kostnadssumman eller 253,500 kronor,

därest statsmakterna ville bidraga med andra hälften af kostnadsbeloppet. Efter det stadsfullmäktige till Eders Kungl. Maj:t ingått med underdånig framställning härom samt nådig proposition i ärendet aflåtits till 1905 års Riksdag, har Riksdagen lämnat bifall till propositionen. Genom nådigt bref den 25 maj 1905 har Eders Kungl. Maj:t, med fastställande af den förenämnda planen för hamnens förbättrande, till företagets utförande anvisat de af Riksdagen anslagna medel. Vid arbetets utbudande på entreprenad öfverstego emellertid samtliga inkomna anbud den beräknade kostnadssumman med 200,000 till 300,000 kronor. För kostnadernas nedbringande blef därför en omändring af planen nödvändig. Sedan en sådan blifvit utarbetad och genom nådigt bref den 7 april 1906 vunnit Eders Kungl. Maj:ts godkännande, har med entreprenören afslutats kontrakt om arbetets utförande för en summa af 603,000 kronor. Stadsfullmäktige hade dock därförinnan vid sammanträde den 11 juni innevarande år åtagit sig den ökade kostnaden för hamnbyggnaden. Hamnbyggnadsarbetet har därefter tagit sin början.

Båstads hamn har på senare åren blifvit så uppgrundad, att numera dit kunna inlöpa endast en meter djupgående farkoster. Då det visat sig blifva alltför kostbart att genom uppmuddring bibehålla ursprungliga djupet, har man tänkt sig helt och hållet omlägga hamnen. Ett förslag i sådan riktning är äfven uppgjort, slutande på en kostnad af 68,300 kronor, och har kommunalstämman i Båstad den 17 oktober 1905 beslutat utföra hamnbyggnaden i enlighet med samma förslag, om två tredjedelar af kostnaden erhöles af statsmedel. Ansökning därom har äfven blifvit framställd, och är den ännu på Eders Kungl. Maj:ts pröfning beroende.

Torekovs hamn, dit 1.5 meter djupgående fartyg kunna vid vanligt vattenstånd inlöpa, befinner sig fortfarande i samma förstörda skick, hvari den försattes genom stormen den 23 februari 1891. På sätt i förra femårsberättelsen omnämndes har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 9 augusti 1901 anvisat 1,200 kronor till undersökning för anläggning af nödhamn vid Torekov. Chefen i Södra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, som fått sig uppdraget denna undersökning, har upprättat förslag till anläggningen, och torde sannolikhet finnas för, att den på statens bekostnad kommer till utförande.

Hamnen vid Ängelholms hamn, i hvilken fartyg till 2 meters djup kunnat inlöpa, är fortfarande i samma vanvårdade skick, som förut. Af hamnarmarne rasa delar hvarje år, så att, om ej några åtgärder för hamnens försättande i ordentligt skick vidtagas, af densamma inom icke allt för aflägsen tid ej torde återstå något annat än ett stenrös. Några åtgärder i sådant hänseende hafva emellertid icke under perioden försports.

A hamnen i Hvitemölla skadades, såsom förut är nämnt, bägge vågbrytarna genom stormen natten till den 31 december 1904. Skadorna bestodo däri, att stenbeläggningen å gångbanorna på insidan af den till det yttre väl bibehållna norra hamnarmen liksom vid pirhufvudet förstördes i ganska stor utsträckning. Södra hamnarmen ramponerades äfven, hvarjämte förgrundning i hamninloppet uppkom genom inkastad sand. Alla dessa skador borde afhjälpas och skyd-

dande strandskoning uppföras. Men föga utsikt förefinnes, att några åtgärder i sådant syfte skola företagas, då process för närvarande pågår mellan den afgångna hamnstyrelsen och fiskarebefolkningen om betalningen af den skuld, hvori hamnen råkat för den redan befintliga hamnbyggnaden. Djupet i hamnen, sådan den befann sig före stormen, utgjorde 2 meter, men är för närvarande endast $1\frac{1}{2}$ meter.

I förra femårsberättelsen omnämndes, att genom nådiga brefven den 24 juli 1896, den 7 maj 1897 och den 31 december 1900 till förbättrande af hamnen vid Kivik af statsmedel anvisats sammanlagdt 114,100 kronor, motsvarande två tredjedelar af beräknade kostnaden. Kiviks hamnaktiebolag, som bekostade återstående tredjedelen, utförde hamnarbetet, hvilket påbörjades 1897 och fullt afslutades först 1903. I hamnen, hvarest förut icke några större fartyg kunde inlöpa, kunde då ingå 2,67 meter djupgående fartyg. Emellertid fick hamnen icke länge förblifva oskadad i sitt förbättrade skick. Såsom förut nämnts led den stora skador genom stormen natten mellan den 30 och 31 december 1904. En del af norra och hela södra hamnarmen upprefs jämte all stängsel vid södra och en del vid norra sidan, skador, hvilkas iståndsättande anses skola medföra en kostnad af 35,000 kronor. Djupet i hamnen förblef dock i det närmaste oförändradt. Hamnaktiebolaget, som utgöres af fiskarebefolkningen på platsen och som utan hjälp af kommunen på omnämnda hamnbyggnaden uppoftat omkring 57,000 kronor, däraf bolaget ännu häftar i skuld för 13,000 kronor, anser sig för närvarande icke kunna betunga sig med några ytterligare kostnader för hamnen. Bolaget har för den skull ingifvit underdånig ansökan om undersökning på statens bekostnad för upprättande af förslag till hamnens iståndsättande i det skick, den hade före stormen. Denna ansökan är ännu på pröfning beroende.

Såsom i förra femårsberättelsen omtalades, anvisades genom nådigt bref den 30 december 1899 till förbättring af hamnen i Skillinge 30,500 kronor, motsvarande två tredjedelar af beräknade kostnaden, hvilken till återstående tredjedelen tillsköts af Östra Hoby kommun, som äfven åtog sig ansvaret för hamnanläggningens utförande och framtida underhåll. Förbättringsarbetet, som påbörjades år 1900, afslutades år 1903 och afsåg dels fördjupning af hamnen intill 3 meters djup och dels förlängning af östra hamnarmen med 33 meter. Äfven denna hamn led stora skador genom stormen natten till den 31 december 1904 och då rådande högvatten, i det att den nybyggda förlängningen af norra hamnpiren krössades, strandskoningen bortsköljdes och åtskilliga andra väsentliga skador uppkommo. På föranstaltande af hamnstyrelsen uppgjordes af dåvarande tillförordnade chefen i Södra väg- och vattenbyggnadsdistriktet förslag dels till hamnens iståndsättande i förut befintligt skick, därför kostnaden beräknades till 15,800 kronor, och dels till vidtagande af vissa förstärkningsarbeten till tryggnad af hamnens framtida bestånd för en beräknad kostnad af 13,200 kronor. Sedermera har Östra Hoby kommun i underdånig ansökning anhållit att af statsmedel undfå ej mindre förstnämnda kostnadsbelopp än äfven två tredjedelar af det sistnämnda under skyldighet för kommunen att själf

tillskjuta återstående tredjedelen. I anledning häraf har dels 1906 års Riksdag, till hvilken nådig proposition i ärendet aflåtits, till iståndsättande af hamnen i Skillinge beviljat 15,800 kronor och dels Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 16 juni 1906 af samma års bro- och hamnbyggnadsfond anslagit 8,800 kronor till hamnens förstärkning, under villkor att arbetet därmed utfördes i sammanhang med iståndsättandet af de hamnen åsamkade stormskadorna.

Eders Kungl. Maj:t har genom nådiga bref dels den 7 april 1899 till förlängning af västra vågbrytaren vid Kåseberga hamn anvisat 14,600 kronor under villkor, bland annat, att innan någon del af det beviljade anslaget finge lyftas, hamnens ägare skulle hafva styrkt, att för hamnen afsöndrats ej mindre en strandremsa af minst 30 meters bredd, sträckande sig från en punkt å stranden 50 meter öster om östra vågbrytarens landfäste förbi själfva hamnen till en punkt å stranden 50 meter väster om västra vågbrytarens landfäste, än äfven det mot denna strandremsa svarande landgrund med därtill hörande vattenrätt, dels ock den 31 december 1904 beviljat ett tilläggsanslag af 8,600 kronor att jämte det genom nådiga brefvet den 7 april 1899 anvisade belopp utgå till förbättring och fördjupning af hamnen i Kåseberga enligt en af vederbörande distriktsingenjör i väg- och vattenbyggnadsdistriktet uppgjord plan samt tillika, med ändring i bestämmelsen i sitstämnda nådiga bref angående afsöndring af viss strandremsa, föreskrifvit, att de sålunda anvisade beloppen skulle utgå under villkor, att innan någon del af anslagen finge lyftas, aktiebolaget Kåseberga hamn, som bildats för hamnarbetets verkställande, skulle hafva styrkt, att för hamnen afsöndrats en med bokstäfverna e-f-g-z-d å en af kommissionslandtmätaren J. Söderqvist upprättad karta öfver hamnen angifven strandremsa med tillhörande landgrund och därtill hörande vattenrätt. Sedan det visat sig, att godvillig öfverenskommelse icke kunnat träffas om förvärfvande af den sålunda betecknade strandremsan, har Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 7 juli 1905 förklarat aktiebolaget Kåseberga hamn berättigadt att i den ordning, gällande förordning om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgade, till sig lösa samma strandremsa med tillhörande landgrund och därtill hörande vattenrätt. Efter det expropriation af området under innevarande år ägt rum, har hamnarbetet börjat att utföras och pågår för närvarande. I Kåseberga hamn kunna i dess nuvarande skick icke ingå större fartyg än med 2 meters djup.

De *kostnader*, som under förevarande femårsperiod nedlagts å kusthamnarnes i länet underhåll och förbättring upptagas i *tabell A* (sid. 56).

Antalet *fartyg*, som under perioden ankommit till eller afgått från kusthamnarne i länet och för hvilka afgift erlagts, jämte deras dräktighet äfvensom det belopp, hvartill *hamnafgifterna* under samma period uppgått, utvisas af *tabellerna A och Ö* (sid. 57).

Afgifterna för användande af Härnestads kanal och sydöstra kanalen vid Kristianstad samt antalet fartyg och pråmar, som därigenom passerat, hafva utgjort:

	Härnests kanal.		Sydöstra kanalen.	
	Fartyg och pråmar.	Afgift. Kronor.	Fartyg och pråmar.	Afgift. Kronor.
År 1901	202	808	46	69 00
» 1902	210	840	35	52 50
» 1903	167	668	27	40 50
» 1904	204	816	45	67 50
» 1905	168	672	36	54 00

Kusthamnarna liksom Härnests kanal och sydöstra kanalen vid Kristianstad uppgifvas under förevarande period icke under någon tid hafva varit afstängda från trafik på grund af ishinder.

Den reguljära ångbåtstrafiken till hamnen i Åhus har under år 1905 uppehållits af 10 ångbåtar, af hvilka 2 gjort turer mellan Stockholm och Köpenhamn, 2 mellan Stockholm och Åhus, 2 mellan Norrköping och Göteborg, 1 mellan Norrköping och Lübeck samt 3 mellan Hamburg och Åhus. I reguljär trafik har hamnen i Simrishamn besökts af 5 ångbåtar, af hvilka 2 gjort turer mellan Stockholm och Köpenhamn, 1 mellan Norrköping och Lübeck samt 2, dock endast under juli och augusti månader, mellan Simrishamn och Allinge på Bornholm.

Liksom under föregående period hafva två mindre ångbåtar å Rönneå ombesörjt passageraretrafik mellan staden Ängelholm samt brunnsinrättningen Torslund och åns utlopp vid Ängelholms hamn.

Å sjön Immeln har fortfarande trafik uppehållits med en mindre ångbåt för befordrande af passagerare och gods till och från Immelns järnvägsstation å Kristianstad—Glimåkra järnväg, och å Ifösjön har Ifö kaolin- och chamottefabriks aktiebolag insatt ångbåtar för att frakta kalk från Ifö och trakten norr om Ifösjön till Bromölla.

Å Helgeå uppehålls ångbåtsförbindelse mellan Yngsjö och Kristianstad af två mindre båtar, hvarjämte mellan sistnämnda ställe och Åhus på pråmar fraktas tyngre och mera skrymmande gods såsom stenkol, tegelsten, makadam

Tab. Å. Kostnad för kusthamnarnes i Kristianstads län underhåll och förbättring åren 1901—1905.

H a m n.	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Åhus	33,367 93	48,246 48	29,042 16	23,179 61	29,389 47
Simrishamn	10,920 41	15,194 62	6,296 43	6,993 05	26,459 43
Ängelholms hamn	98 91	103 71	179 10	98 77	98 72
Båstad	945 00	546 00	436 00	1,502 00	519 00
Torekov	1,570 00	503 00	729 00	1,934 00	484 00
Ramsjö	294 00	325 00	1,000 00	416 00	447 00
Hvitemölla	297 56	83 60	182 35	35 00	25 00
Kivik	95 00	233 41	778 86	864 17	274 24
Skillinge	5,041 00	857 00	201 00	509 00	825 00
Kåseberga	—	663 00	1,782 00	585 00	1,542 00
Summa	52,629 81	66,755 82	40,626 90	36,116 60	60,063 86

och brännvin. Dessutom har sommartiden, i synnerhet om söndagarna, liflig passageraretrafik varit rådande mellan Kristianstad samt ett par närliggande förlustelseplatser såsom Folkets park i Hammar och Lindenäset.

Motorbåtar hafva under perioden kommit till användning men endast i ringa grad.

Under förra femårsperioden uppstod, såsom i Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes berättelse därom omtalas, fråga dels om *anläggning af hamn* vid Helgeåns mynning vid Yngsjö till 3½ meters djup vid medelvattenstånd och dels om *anordnande af farled* i Helgeå såväl mellan Yngsjö och Kristianstad med seglationsdjup af 2½ meter vid medelvattenstånd som ock mellan Kristianstad och Torsebro med tillämpning af samma seglationsdjup. Strandägarne vid vattendraget, hvilka vid sammanträde inför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 28 mars 1899 ansett, att företagets förverkligande borde öfverlämnas åt ett för ändamålet bildadt aktiebolag med visst minimikapital, beslöto sedermera likaledes vid sammanträde inför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 3 januari 1900, sedan det visat sig, att icke ens teckning af minimikapitalet i aktiebolaget kunnat erhållas, att låta frågan om företagets åvägbringande tillsvidare hvila. Emellertid hafva åtskilliga affärsmän och industribolag i Kristianstad, hvilka intresserade sig för åstadkommande af en utredning angående kostnaden för en sjöfartsled mellan Kristianstad och Åhus, i en till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ingifven skrift anhållit, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande måtte utverka, att statsbidrag blefve anvisadt till undersökning genom därtill behörig person af en dylik farled i hufvudsaklig öfverensstämmelse med en ansökningen bifogad plan, hvilken på enskild väg blifvit uppgjord. Efter det vid ett i Kristianstad den 12 oktober 1903 under ordförandeskap af dåvarande landshöfdingen M. G. De la Gardie hållet allmänt möte uttalats anslutning till berörda framställning, blef densamma till Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning öfverlämnad, och har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 27 maj 1904 anvisat 2,500 kronor till den begärda undersökningen. Denna förrättning, som uppdragits åt chefen i Södra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, har ännu ej afslutats.

Under perioden hafva *lotsplatser* varit anordnade i Åhus, Simrishamn, Ängelholm och Torekov. Lotsplatsen i Skillinge blef år 1900 indragen. Å förenämnda lotsplatser har under år 1905 det högsta antalet lotsningar eller 619 förekommit i Åhus och det minsta eller 19 i Ängelholm.

Fyrar hafva varit inrättade dels med ständig bevakning vid Sandhammaren och å Hallands Väderö, dels med daglig tillsyn i Simrishamn och Ängelholm och dels utan ständig bevakning å Vingaskär, hvarjämte mistsignalstationer funnits på de två förstnämnda ställena.

Lifräddningsanstalter hafva varit inrättade vid Sandhammaren och i Torekov med lifbåt och raketapparat samt i Ängelholm och Brantevik endast med raketapparat.

Beträffande *strandningar* och *olyckshändelser*, som under perioden träffat fartyg vid länets kuster, hänvisas till därför hvarje år lämnad redogörelse i Eders Kungl. Maj:ts Lotsstyrelses ämbetsberättelse.

I detta sammanhang torde böra omnämnas, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, jämlikt 2 § nådiga kungörelsen den 5 mars 1897 angående förbud mot *borttagande af sten från hafsbotten* utefter Skånes västra kust och vid ön Hven, den 23 maj 1905 meddelat hamndirektionen i Hälsingborg tillstånd att under fem år upptaga sten från hafsbotten i Skelderviken utanför Valhalls gård i Barkåkra socken inom det område, där enskild fiskerätt tillkomme ägaren af berörda egendom såsom strandägare.

C) Post-, telegraf- och telefoninrättningar. Postanstalterna i länet utgjordes vid 1905 års slut af 9 postkontor och 157 poststationer. Postkontor funnos af klass 1 i Kristianstad, af klass 2 i Hesselholm, af klass 3 i Ängelholm, Klippan, Simrishamn och Tomelilla och af klass 4 i Båstad, Osby och Astorp. Poststationer af klass 1 funnos i Arkelstorp, Attarp, Axeltorp, Balingslöv, Balsby, Barkåkra,

Barnakälla, Bäckaskog, Bjärlöv, Bjärnum, Borrby, Broby, Bromölla, Brönnestad, Brösarp, Degeberga, Dufhult, Efveröd, Ekestad, Eket, Emmaljunga, Esseboda, Finja, Fjälkinge, Fridhem, Färlöv, Förslöv, Glemmingebro, Glimminge, Glimåkra, Grefvie, Gringelstad, Grönhult, Gualöv, Gyllebo, Gylsboda, Gårro, Gårds Köpinge, Gårsnäs, Hammarslund, Hammenhög, Hedvigsdal, Holmåkra, Horna station, Hof, Hufvaröd, Hvitaby, Hyllinge grufva, Hyllstofta, Håkanryd, Hästveda, Hökön, Hörja, Ignaberga kalkbruk, Immeln, Järrestad, Kaffatorp, Karpalund, Kellna, Killeberg, Kivik, Kvidinge, Kviinge, Kärraboda, Kärreberga, Linderöd, Ljungbyhed, Lunnarp, Långebro, Löderup, Lönsboda, Maglehem, Mala, Matteröd, Munka-Ljungby, Munka-Ågård, Nosaby, Näsrum, Olseröd, Onslunda, Ormastorp, Ovesholm, Perstorp, Raflundabro, Rinkaby, Ripa, Rödaled, Röke, Rörum, S:t Olof, Sibbhult, Skelderhus, Skelderviken, Skepparslöv, Skillinge, Skärålid, Smedstorp, Spannarp, Spjutstorp, Stidsvig, Sätaröd, Sösdala,

Tab. Ä. I in- och utrikes fart ankomna och afgångna fartyg om mer än tio ton i Kristianstads län åren 1901—1905.

H a m n.	År 1901.			År 1902.			År 1903.			År 1904.			År 1905.		
	Antal fartyg.		Ton.	Antal fartyg.		Ton.	Antal fartyg.		Ton.	Antal fartyg.		Ton.	Antal fartyg.		Ton.
	Ankomna.	Afgångna.		Ankomna.	Afgångna.		Ankomna.	Afgångna.		Ankomna.	Afgångna.		Ankomna.	Afgångna.	
Åhus	881	858	310,744	721	725	299,969	688	688	301,526	696	685	315,248	763	771	356,176
Simrishamn	361	368	60,396	407	416	70,053	373	373	74,159	336	335	67,410	334	333	80,053
Ängelholm	18	18	562	20	20	654	30	30	1,213	20	20	611	22	22	647
Båstad	9	9	226	3	3	66	9	9	205	10	10	259	3	3	72
Torekov	232	232	3,812	258	258	4,339	250	250	4,286	234	234	3,840	317	317	5,332
Hvitemölla	29	17	909	23	11	642	25	14	748	5	3	142	12	9	388
Kivik	62	62	2,724	66	66	3,346	63	62	3,534	52	52	2,752	40	38	2,524
Skillinge	119	119	6,722	106	106	5,992	85	85	6,226	86	86	4,782	92	92	5,580
Kåseberga	—	—	—	11	11	3,052	8	8	1,242	9	9	1,803	17	17	4,408
Summa	1,711	1,688	386,095	1,615	1,616	388,113	1,526	1,519	393,139	1,448	1,434	396,847	1,600	1,602	455,180

Tab. Ö. Hamnafgifter i Kristianstads län åren 1901—1905.

Hamn.	År 1901.				År 1902.				År 1903.				År 1904.				År 1905.			
	För fartyg om mer än 10 ton.	För mindre fartyg och båtar.	För varor.	Summa.	För fartyg om mer än 10 ton.	För mindre fartyg och båtar.	För varor.	Summa.	För fartyg om mer än 10 ton.	För mindre fartyg och båtar.	För varor.	Summa.	För fartyg om mer än 10 ton.	För mindre fartyg och båtar.	För varor.	Summa.	För fartyg om mer än 10 ton.	För mindre fartyg och båtar.	För varor.	Summa.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Åhus	26,196	—	63,778	89,974	25,133	—	55,247	80,380	24,609	—	51,637	76,246	25,488	—	55,403	80,891	28,644	2	56,699	85,345
Simrishamn	4,333	—	9,892	14,225	4,844	—	11,184	16,028	5,041	—	11,889	16,930	4,765	—	11,698	16,463	5,267	—	13,869	19,136
Ängelholm	54	5	134	193	61	6	130	197	111	4	225	340	50	5	122	177	58	5	123	186
Båstad	13	27	101	141	3	26	54	83	10	32	79	121	14	44	93	151	3	44	32	79
Torekov	269	237	626	1,132	324	268	557	1,149	313	168	453	934	273	295	512	1,080	376	284	456	1,116
Hvitemölla	81	1	221	303	57	1	121	179	67	1	136	204	12	1	62	75	35	—	86	121
Kivik	143	7	540	690	167	5	562	734	177	4	566	747	142	8	517	667	133	3	440	576
Skillinge	679	—	1,016	1,695	562	—	705	1,267	559	—	762	1,321	419	11	661	1,091	491	13	835	1,339
Kåseberga	—	—	—	—	272	27	455	754	147	66	287	500	162	20	873	1,055	229	21	975	1,225
Summa	31,768	277	76,308	108,353	31,423	333	69,015	100,771	31,034	275	66,034	97,343	31,325	384	69,941	101,650	35,236	372	73,515	109,123

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1901—1905. Kristianstads län.

Tjörnarp, Tollarp, Tommarp, Torekov, Tyringe Vankifva, Vanås, Viby, Vidtsköfde, Vinnö, Vinslöf, Vittsjö, Värnsjö, Västra Karup, Västra Torup, Yxenhult, Åhus, Åsbo-Fagerhult, Åsbo-Ossjö, Åsljunga, Åsumtorp, Önnestad, Örkelljunga, Östafors, Österslöf, Östra Ljungby och Östra Vram; samt af klass 2: Boalt, Brantevik, Djurröd, Eljaröd, Espihult, Farstorp, Fjälkestad, Fägeltofta, Gumlösa, Hjarnarp, Hjäsås, Häglinge, Ifö, Kyrk-Stoby, Näflinge, Oppmanna, Sandby, Skåne-Tranås, Strö, Ströfvelstorp, Sörbytorp, Tings-Nöbblöf, Vanås gård, Verum, Vidtsköfdeby, Villands Vånga, Visseltöfta och Yngsjö.

Under perioden hafva poststationerna Ängelholms hamn, Gärd's Lyngby, Liarum, Lyngsjö, Skjettelljunga, Vemmerlöf och Örkene indragits samt poststationerna Axeltorp, Djurröd, Dufhult, Esseboda, Gringelstad, Grönhult, Gyllebo, Gylsboda, Hvitaby, Hyllinge grufva, Håkanryd, Hökön, Ignaberga kalkbruk, Kellna, Kärraboda, Långebro, Lönsboda, Munka Agård, Raflundabro, Skelderhus, Skelderviken, Spjutstorp, Åsumtorp, Östafors och Östra Vram nyinrättats.

Postföring å landsväg medelst åkande post, gångpost eller landtbrefbäring har under 1905 varit anordnad på en sträcka af 54½ nymil.

Enligt generalpoststyrelsens ämbetsberättelser har posttrafiken i länet likasom i hela landet äfven under denna period stigit. Antalet till postbefordran aflämnade försändelser utgjorde under år 1900 5,325,872 eller i medeltal på hvar invånare 24 samt år 1905 8,331,539 eller i dylikt medeltal 38.

Vid 1905 års slut funnos i länet 6 *statstelegrafstationer*, nämligen i Kristianstad, Ängelholm, Simrishamn, Hesselholm, Åhus och Klippan, samtliga af 2 klassen med hel dagtjänst. I samband med dessa stationer äro äfven rikstelefonstationer inrättade. Af dessa har Klippans station, som öppnades år 1901, tillkommit under femårsperioden.

Dessutom voro telegraminlämningsställen inrättade vid följande växeltelefonstationer, nämligen Borrbj, Brantevik, Broby, Brösarp, Båstad, Degeberga, Efveröd, Ängeltöfta, Fjälkinge, Färlöf, Kivik, Kvidinge, Löderup, Smedstorp, Sösdala, Tollarp, Tomelilla, Torekov, Träne, Vinslöf, Åstorp, Önnestad, Örkelljunga och Österslöf. Af dessa telegraminlämningsställen hafva 14 öppnats under femårsperioden.

För allmän telegrafkorrespondens voro jämväl 11 telegrafstationer å statens och 72 å enskilda järnvägar öppna, eller 24 mer än vid föregående femårsperiods slut.

Telefonväsendet i länet har äfven under denna period starkt utvecklats sig. Nya telefonnät hafva blifvit anlagda, år 1901 i Österslöf, år 1902 i Spannarps, år 1903 i Barkåkra, Färlöf, Höja, Munka-Ljungby och Tyringe, år 1904 i Hörröd, S:t Olof och Onslunda och år 1905 i Grefvie, Hästveda, Lönsboda, Västra Torup, Örkelljunga och Östra Ljungby. Nya dubbeltrådiga interurban- och förbindelseledningar hafva utförts år 1901 å linjerna Hesselholm—Hälsingborg, Kristianstad—Fjälkinge, Kristianstad—Karlskrona, Kristianstad—Råbelöf, Kristianstad—Österslöf och Ängelholm—Spannarps, år 1902 å linjerna Kristianstad—Vinslöf, Kristianstad—Ystad och Vanås—Broby, år 1903 å linjerna Degeberga—Hörröd, Hesselholm—Bjärnum, Hesselholm—Hälsingborg, Hesselholm—Tyringe, Hesselholm—Växjö,

Klippan—Ljungby, Kristianstad—Efveröd, Kristianstad—Hesselholm, Kristianstad—Malmö, Kristianstad—Tollarp, Tomelilla—Hälsingborg, Tomelilla—Onslunda, Tomelilla—S:t Olof, Ängelholm—Förslöf, Ängelholm—Höja och Ängelholm—Munka Ljungby och år 1905 å linjerna Båstad—Grefvie, Efveröd—Degeberga, Hesselholm—Hästveda, Hesselholm—Lönsboda, Hesselholm—Malmö, Klippan—Västra Torup, Klippan—Örkelljunga, Kristianstad—Sölvesborg, Simrishamn—Smedstorp, S:t Olof—Hvitaby och Ängelholm—Hälsingborg.

Vid nedanstående stationer funnos vid slutet af hvar af periodens år följande antal telefonapparater:

	Kristianstad.	Ängelholm.	Simrishamn.	Hesselholm.	Klippan.	Åhus.
1901	1,248	103	62	145	114	—
1902	1,404	126	62	165	128	—
1903	1,557	173	63	180	133	—
1904	1,559	194	80	191	142	145
1905	1,691	244	91	252	216	151
Ökning under femårsperioden	634	151	32	123	106	151

Sälunda utgör hela ökningen under femårsperioden 1,197 telefonapparater. I denna summa ingå icke telefonapparaterna vid sådana växelstationer, som äro belägna inom Kristianstads län men tillhöra centraltelefonstationer, belägna inom annat län.

Telefonstationen i Åhus, som förut varit växelstation under Kristianstad, blef den 1 juli 1904 själfständig centraltelefonstation.

Telefoninkomsternas belopp vid nedannämnda stationer under perioden synas af *tabell Aa* (sid. 59).

Kristianstads telefonförening har fortfarande existerat under perioden och hade vid 1905 års utgång 77 medlemmar och 339 hyresabonnenter, af hvilka 291 tillhörde centralstationen härstädes och 48 densamma underlydande växelstationer.

D) Sjöfart och handel. *Sjöfartsnäringsen* har under periodens båda första år i likhet med under förra periodens sista år varit mycket lönande, hvaremot den under periodens tre sista år arbetat under tryckta förhållanden. Af sådan orsak uppgifves den till staden Simrishamn hörande handelsflottan, som vid förra femårsperiodens slut utgjordes af 32 fartyg med sammanlagdt 13,750 ton, numera hafva rätt betydligt minskats. På länets västra kust har sjöfartsnäringsen icke den betydelse, som den förut haft, och bedrifves icke heller i den omfattning, som å östra kusten, där särskildt fiskelägena Brantevik och Skillinge, det förra beläget delvis i Simris och delvis i Östra Nöbblöfs socken och det senare i Östra Hoby socken, i detta hänseende intaga ett framstående rum. De å länets landsbygd hemmahörande fartyg hafva under perioden hvad beträffar antalet bibehållit sig oförändrade men hvad angår tontal ganska afsevärdt ökat. Om de i länet hemmahörande *fartygens antal och tontal* samt deras *besättning* likasom om de å *länets sjömanshus*

inskrifna sjömän, som varit använda i in- och utrikes sjöfart lämnas upplysning i *tabellerna Ab och Ac* (sid. 60).

Med afseende å *handeln* torde därom kunna sägas det samma som i föregående femårsberättelser. Såsom förut utgöra spannmål, rotfrukter, kreatur, mejeriprodukter, frukt, ägg, skogseffekter, granit, brännvin, fisk och tobak de produkter, som från länet afsättas. Afsättningsorter i första hand äro städerna och de större stationssamhällena, hvilka uppköpa landtmännens produkter och tillhandahålla dem sådana varor, som de för olika ändamål behöfva, såsom stenkol, timmer samt foder- och gödningsämnen.

Af sädesslagen försäljas hvete och råg till ångkvarnarna, hvilka mer och mer uttränga de mindre väder- och vattenmjölkvarnarna, samt korn till bryggerierna och maltberedarne. Hafre användes mest till utfodring och är icke föremål för någon lifligare handel.

Spannmålsprisen hafva under perioden ömsom sjunkit och stigit, men ännu ej återtagit samma höjd som under förra periodens sista år. Beträffande råg, korn och hafre hafva årsmärkegångsprisen blifvit för hektoliter fastställda sålunda:

År.	Råg.	Korn.	Hafre.
1901	kr. 8.92	7.97	5.10
1902	9.28	8.43	5.68
1903	9.19	8.40	5.88
1904	8.86	8.01	5.70
1905	9.51	8.13	5.64

Tab. Aa. *Telefoninkomster vid centraltelefonstationerna i Kristianstads län, åren 1901—1905.*

År.	Kristianstad.	Ängelholm.	Simrishamn.	Hässleholm.	Klippan.	Åhus.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Inträdes- och telefonabonnentsavgifter.						
1901	34,189	7,253	3,885	10,835	7,661	—
1902	36,922	8,136	3,807	11,020	8,542	—
1903	38,207	9,834	4,226	11,021	8,239	—
1904	42,026	13,639	4,628	11,843	8,573	1,116
1905	43,025	15,147	5,026	15,633	14,127	4,028
Avgifter för särskildt betalda telefonsamtal.						
1901	12,391	2,687	1,957	5,340	3,120	—
1902	15,098	3,249	2,215	6,702	3,979	—
1903	15,857	3,826	2,080	7,512	3,754	—
1904	20,271	5,995	2,955	10,236	4,882	769
1905	22,939	6,723	3,144	12,423	6,374	2,115
Summa telefoninkomster.						
1901	46,580	9,940	5,842	16,195	10,781	—
1902	52,020	11,385	6,022	17,722	12,521	—
1903	54,064	13,660	6,306	18,533	11,993	—
1904	62,297	19,634	7,583	22,079	13,455	1,885
1905	65,964	21,870	8,170	28,056	20,501	6,143

Handelsprisen å dessa sädesslag äfvensom å hvete och potatis hafva angifvits sålunda för hektoliter:

	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Potatis.
År 1901 lägst	kr. 10.40	7.70	6.90	4.20	1.90
högst	12.50	9.53	8.17	5.75	3.50
» 1902 lägst	9.88	8.00	7.00	5.20	1.71
högst	12.25	9.66	8.85	6.75	3.25
» 1903 lägst	9.75	7.70	7.30	4.12	1.75
högst	12.20	9.70	8.85	6.00	3.20
» 1904 lägst	10.50	7.90	6.75	4.25	1.70
högst	12.40	9.94	8.42	6.30	3.15
» 1905 lägst	10.60	8.70	7.25	4.50	1.60
högst	12.75	10.87	9.10	7.35	3.00

Potatis odlas fortfarande mycket i vissa trakter af länet och afsättes vid brännerierna och stärkelsefabrikerna.

Sockerbetor afsättas till sockerbruken i Ängelholm och Karpalund äfvensom till de i närheten af länsgränsen belägna sockerbruken i Köpinge och Hasslarp, hvarjämte öfver Simrishamn, Skillinge och Kåseberga en mängd betor på fartyg fraktas till sockerbruket i Karlshamn. Priset å sockerbetor har för 100 kilogram utgjort:

	Höstpris.	Vinterpris.
Kampagnen 1901—1902	kr. 1.75	1.95
» 1902—1903	1.75	1.95
» 1903—1904	1.90	2.10
» 1904—1905	2.10	2.30
» 1905—1906	2.36	2.56

Stigningen i betprisen under de tre sista åren anses vara en följd af betodlarnes sammanslutning. För att i någon

Tab. Ab. *I sjöfart under år 1905 använda fartyg, hemmahörande i Kristianstads län.*

Kommun, dit fartyget hör.	Fartyg.		Befälhafvare.	Besättningsmän.
	Antal.	Ton.		
Simrishamn	19	10,709	19	197
Båstad	1	35	1	2
Torekov	6	104	6	7
Förelöf	1	20	1	2
Västra Karup	1	885	1	13
Barkåkra	1	40	1	2
Åhus	7	1,603	7	48
Södra Mellby	18	4,193	18	119
Hvitaby	4	1,447	4	16
Rafunda	1	385	1	9
Rörum	1	245	1	7
Gladsax	1	298	1	8
Simris	32	6,729	32	185
Östra Nöbbelöf	61	9,731	61	338
Östra Tommarp	1	124	1	5
Östra Hoby	52	6,990	52	230
Löderup	1	33	1	2
Summa	208	43,571	208	1,190

¹⁾ Däraf 2 ångfartyg om tillhopa 479 ton.

män göra sig mindre beroende af betodlarne hafva sockerbruken under de sista åren inköpt äfvensom arrenderat egendomar i och för betodling.

Priset å hästar liksom å nötkreatur, särskildt rasdjur, har stigit. För hästar hafva betalats 650 å 700 kronor, för oxar 250—400 kronor för par, för bättre mjölkkor 250 till 300 kronor och för sämre 75 till 100 kronor. Någon nämnvärd export af gödkreatur har icke förekommit.

Priset å 1 kilogram kött och fläsk var:

	Orkött.	Kalkkött.	Lamkött.	Fläsk.
År 1901	kr. 0.80 å 0.90	0.40 å 0.50	0.85 å 1.00	0.90 å 1.00
» 1905	» 0.90 å 1.00	0.45 å 0.50	0.90 å 1.10	1.00 å 1.10

Priset å gödsvin har varit högst under år 1905, då det uppgick till 70 å 72 öre för kilogram lefvande vikt. Samma år betaltes 14 till 16 kronor för 6 veckors gamla grisar för stycket.

Å mjölk har priset varit 10 till 11 öre för liter och å smör 2 kronor till 2 kronor 10 öre för kilogram.

Priset å plank, bräder och annat virke uppgifves under perioden hafva stigit med 20 procent och äfven vedprisen hafva i motsvarande grad höjts. *Virkes- och vedprisen* hafva för Göinge fögderi uppgifvits sålunda:

	För kubikfot bräder, plan- kor och läk- ten af		För 1,000 stycken,		För kortfamn af		
	gran.	fur.	stäfver af bok.	tak- stickor.	bok.	björk.	fur.
År 1901	kr. 0.50	0.70	30.00	3.00	13.00	11.00	8.50
» 1902	0.52	0.73	30.00	3.25	13.00	11.50	9.00
» 1903	0.54	0.78	31.00	3.25	14.00	12.00	9.00
» 1904	0.50	0.70	30.00	3.25	13.50	11.50	9.00
» 1905	0.62	0.80	33.00	3.50	14.00	12.00	9.50

I genomsnitt har veden framförd till saluplatserna betingat följande pris för kortfamn: bokved 20 å 21 kronor, björkved 16 å 17 kronor och furuved 12 å 13 kronor.

Staden Kristianstad utgör fortfarande medelpunkten för brännvinshandeln i länet, och torde större delen af det i

Tab. Ac. Å Kristianstads läns sjömanshus inskrifna sjömän, som varit anrända i in- och utrikes sjöfart å svenska fartyg eller förhyrda å främmande fartyg åren 1901—1905.

	Kristianstad.			Simrishamn.		
	Fartygs- befäl- hafvare.	Maski- nister, eldare och öfriga sjömän.	Summa.	Fartygs- befäl- hafvare.	Maski- nister, eldare och öfriga sjömän.	Summa.
År 1901	10	132	142	218	629	847
» 1902	12	165	177	239	634	873
» 1903	18	147	165	224	628	852
» 1904	12	161	173	201	601	802
» 1905	13	161	174	199	563	762

orten tillverkade brännvinet hafva försålts antingen till två där befintliga reningsverk, hvilka varit i gång under perioden, eller ock till därstädes bosatta kommissionärer för reningsverk å andra orter, såsom Stockholm, Göteborg, Motala, Hjo, Borås, Karlshamn och Odåkra. Atskilliga tillverkare torde dock själfva utan mellanhänder hafva försålt sin råvara till partihandlande.

Medelpriset för råbrännvin af 50 procents styrka har under periodens olika år utgjort för liter: 70.25 öre år 1901, 70 öre för tiden $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{5}$ och 64 öre för tiden $\frac{1}{10}$ — $\frac{31}{12}$ 1902, 64.25 öre för tiden $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{2}$, 83.25 öre för tiden $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{5}$ och 80 öre för tiden $\frac{1}{10}$ — $\frac{31}{12}$ 1903, 81.5 öre för år 1904 och 82 öre för år 1905.

Den märkbara stegringen i brännvinspriset under år 1903 förorsakades äfven däraf, att genom nådiga kungörelsen den

Tab. Ad. Utförsel från hamnarne i Kristianstads län under åren 1901—1905.

Vara och exporthamn.	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Cement. Åhus hl.	24,469	18,368	42,656	56,829	71,611
Hvitbetor, Kivik . . . kg.	522,000	415,100	434,000	—	—
Skillinge . . .	5,034,000	3,026,290	3,698,000	2,222,000	3,350,000
Kåseberga . . .	—	1,719,650	2,209,920	1,760,000	2,824,000
Hudar, Simrishamn . .	56,700	91,760	103,158	172,050	259,476
beredda.					
Järnskrot, Torekov . .	110,500	172,300	88,000	152,000	75,000
Kött, Simrishamn . .	46,500	40,000	37,082	43,172	32,650
Mjöl af Åhus	6,649,360	6,156,590	6,554,550	8,447,640	8,848,300
spannmål. Simrishamn . .	1,552,900	1,751,400	2,184,000	1,556,000	2,350,400
Mjöl, an- Åhus	1,649,900	446,500	87,500	75,400	350,800
dra slag. Kivik	—	125,000	174,400	146,800	303,200
Rotfrukter, Simrishamn . .	9,872,000	10,156,600	9,916,800	6,752,000	10,391,750
Torekov . . .	455	427	942	734	621
Ramsjö . . .	3,500	4,000	35,900	60,960	72,800
Ängelholms hamn . . hl.	125	—	325	75	400
Skillinge . . .	—	4	9	—	—
Socker, Åhus kg.	4,440,000	5,478,100	5,063,800	5,658,600	4,640,400
oraffineradt.					
Spannmål. Simrishamn . .	677,000	238,500	129,800	205,350	201,316
Bästad . . .	409,700	143,000	307,560	406,000	145,500
Torekov . . .	18,000	25,000	11,000	14,000	16,000
Ramsjö . . .	94,000	145,500	134,500	163,900	239,000
Kivik	24,180	12,500	47,995	56,400	27,500
Skillinge . . .	100,500	12,700	4,000	10,000	—
Sprit och Åhus liter	5,368,901	3,238,832	4,138,303	3,267,285	5,621,609
brännvin.					
Sten. Åhus kg.	16,699,760	11,953,114	8,432,500	9,958,882	11,924,000
Simrishamn . .	—	486,000	180,000	390,000	—
Strand- Ängelholms					
sand. hamn . . . hl.	3,000	3,600	4,200	4,200	5,400
Tegel. Simrishamn . st.	65,900	954,300	1,233,000	512,000	—
Ängelholms hamn . .	86,000	57,000	160,150	64,400	48,750
Tomkärn. Ängelholms					
hamn . . .	2,880	1,000	—	1,450	—
Ål. Kåseberga . . kg.	—	1,245	—	—	—

29 januari 1903 brännvinstillverkningskatten höjdes från 50 till 65 öre för liter.

Fisk afsättes förnämligast å torgdagarna på handelsplatserna i orten, dock numera icke så mycket af fiskarena själfva, som af fiskhandlare, hvilka i första hand uppköpa och torgföra varan. Sill utbjudes både i färskt och rökt tillstånd och den rökta varan har vunnit stor efterfrågan. Den utsändes förnämligast från de i Simrishamn anlagda fiskrökerierna, hvilka sysselsätta sig med rökning icke blott af sill utan äfven af ål och lax. Priset på fisk likasom på andra lifsförnödenheter har under perioden i allmänhet stigit och har utgjort: på s. k. blekingssill eller sådan, som fångas i Östersjön, 75 öre till 1 krona 50 öre för val och på så kallad kullasill eller den, som fångas å länets västra kust, 2 kronor 50 öre till 3 kronor 50 öre för val samt på torsk 70 öre till 1 krona, på gädda 80 öre till 1 krona

10 öre, på spättor 70 öre till 1 krona, på gös 1 krona till 1 krona 40 öre, på ål 1 krona 75 öre till 2 kronor 25 öre samt på lax 2 kronor 50 öre till 3 kronor, allt för kilogram.

Myckenheten af de *varor*, som i större betydenhet från hamnarna i länet *utförts* eller dit *införts*, finnes upptagen i *tabellerna Ad* (sid. 60) och *Ae*.

Antalet *handlande*, som idkat grosshandel eller försålt varor i bod eller från annat upplagsställe äfvensom deras biträden under periodens första och sista år upptages i *tabell Af* (sid. 62).

Medan antalet handlande i städerna, åtminstone hvad angår män, bibehållit sig någorlunda oförändradt, har det icke så obetydligt ökats på landsbygden. Särskildt anmärkningsvärdt är, att antalet kvinnor, som ägnat sig åt handel både såsom själfständiga idkare och såsom biträden, fortfarande befinner sig i starkt stigande.

Tab. Ae.

Införsel till hamnarne i Kristianstads län under åren 1901—1905.

Vara och importhamn.		År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.	Vara och importhamn.		År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Cement.	Kivik . . . kg.	28,530	36,000	36,000	36,000	34,740	Kol o. koks.	Skillinge . . . kg.	311,600	85,000	247,452	362,541	360
	Torekov . . . »	—	4,300	11,300	—	—	Mjöl.	Kivik . . . »	28,530	64,575	30,075	22,000	12,400
	Ramsjö . . . fat	—	—	40	50	75	Olja, fet.	Åhus . . . »	128,036	152,744	176,766	116,976	92,420
	Skillinge . . . kg.	—	2,700	—	5,580	1,100		Skillinge . . . »	—	3,795	4,715	7,200	2,500
Fisk, färsk.	Simrishamn . hl.	4,556	2,050	1,283	2,060	4,939	Olja, petro-	Åhus . . . »	879,570	563,630	931,766	1,220,224	1,562,094
	Torekov . . . kg.	5,800	4,560	2,400	—	—	leum.	Torekov . . . »	10,700	12,960	11,300	14,050	16,020
(sill).	D:o . . . valar	25,425	1,934	615	729	438		Ramsjö . . . »	—	4,800	7,200	8,000	14,880
(hummer).	D:o . . . st.	1,989	3,637	7,617	5,930	3,144	Oljor, alla	Simrishamn . »	84,850	85,150	70,900	69,222	89,750
	Kivik . . . kg.	7,640	1,800	—	5,743	13,210	slag.	Kivik . . . »	9,430	5,830	6,542	6,382	12,652
	Skillinge . . . »	600	1,430	900	6,760	974	Oljekakor.	Simrishamn . »	397,200	532,500	1,200,000	1,646,350	1,856,720
(sill).	D:o . . . valar	2,620	13,942	4,870	8,940	14,284		Ängelholms			33,000	—	—
	Kåseberga . . kg.	—	2,250	5,502	2,168	2,780		hamn . . . »	—	—	—	—	—
(sill).	D:o . . . valar	—	3,470	8,126	6,221	8,200		Kivik . . . »	1,632	14,076	15,400	55,850	31,500
Foder-	Åhus . . . kg.	1,098,819	1,456,146	1,317,815	1,831,426	1,855,480	Potatis.	Åhus . . . hl.	261,874	211,499	12,100	—	—
kakor.							Salt.	Simrishamn . »	590	810	960	363	2,265
Garfämnen.	Simrishamn . »	554,000	393,400	695,800	795,950	1,053,250		Torekov . . . »	106	135	106	174	134
Gryn.	Torekov . . . »	1,600	1,300	1,025	1,750	1,500		Ramsjö . . . »	—	—	1,200	1,300	2,200
	Ramsjö . . . »	—	—	—	1,200	1,500		Kivik . . . »	367	175	193	180	211
Gödnings-	Åhus . . . »	3,062,354	2,354,499	2,800,304	2,101,764	2,659,517		Skillinge . . . »	—	112	192	262	77
ämnen.	Simrishamn . »	205,000	172,200	5,400	—	—	Spannmål,	Åhus . . . kg.	33,361,537	27,182,769	29,264,596	31,242,839	35,844,326
	Kivik . . . »	70,100	55,600	147,200	141,000	64,600	omalen.	Simrishamn . »	1,548,600	1,763,239	1,959,800	1,805,715	1,379,350
Järn.	Simrishamn . »	48,300	131,720	92,375	133,510	155,034		Torekov . . . »	35,000	67,500	12,000	26,500	14,800
Jordnöts-	Ängelholms	—	—	30,931	—	—	Spannmål,	Simrishamn . »	568,000	1,574,600	1,503,250	1,463,400	1,227,670
kakor.	hamn . . . »	—	—	—	—	—	malen.	Ramsjö . . . »	—	18,400	20,500	22,600	24,100
Kaffe.	Åhus . . . »	226,228	148,429	255,236	218,777	163,126		Torekov . . . »	10,000	18,400	19,400	17,100	20,200
	Torekov . . . »	780	900	1,050	850	800	Spritvaror	Simrishamn . hl.	345	533	934	759	727
Kalk och	Simrishamn . »	871	660	672	752	680	och vin.	Torekov . . . »	121	152	—	104	167
kalksten.	Ängelholms	—	—	—	—	—		hamn . . . »	—	—	—	—	—
	hamn . . . »	3,060	3,240	2,340	2,265	1,560	Superfos-	Åhus . . . kg.	508,792	1,060,217	938,800	1,458,700	836,600
	Ramsjö . . . »	—	—	—	800	900	fat.						
Kli.	Åhus . . . »	3,147,854	6,723,622	6,116,585	5,542,245	5,486,322	Tackjärn.	Ängelholms					
	Ramsjö . . . »	—	20,000	25,000	30,700	61,200		hamn . . . »	31,074	25,000	55,000	30,400	25,000
	Kivik . . . »	82,450	166,790	81,050	167,650	49,460	Tegel.	Torekov . . . st.	9,000	15,000	17,000	21,000	18,500
Kol och	Åhus . . . ton	66,284	57,607	60,242	58,967	60,341		Kivik . . . »	71,575	91,450	23,100	63,200	22,365
koks.	Simrishamn . hl.	58,778	77,482	96,900	105,340	90,561	Trävaror.	Simrishamn kbn.	3,989	3,593	3,719	3,256	3,401
	Torekov . . . »	6,212	5,490	5,482	5,457	4,968		Torekov . . . »	144	327	437	157	116
	Kivik . . . »	4,870	6,796	6,178	5,816	4,519		Kivik . . . »	607	397	427	215	326
								Skillinge . . . »	654	1,538	1,337	1,673	—

Nästan i hvarje by på landet finnas numera minuterhandlare, som sälja specerier och manufakturvaror. De olika orternas behof af dylika varor är därigenom tillgododet, så att uppköp i städerna af den allmänhet, som bor på något afstånd därifrån, numera höra till undantagen. Landt-handlandena förse sig också mera allmänt än förr med sina varor direkt från grosshandlare i de större handelscentra, och handelsresande med sina proflager genomkorsa landsbygden i alla riktningar, därvid de icke försumma att uppsöka hvarje liten handlande äfven i den mest undangömda vrå.

Handelsrörelsen har i allmänhet lämnat ett tillfredsställande resultat, så att några större betalningsinställelser bland handlandena icke förekommit.

För närvarande idkas icke här i länet handel af någon utländsk man, som är härstädes bosatt. *Utländska handels-expediter* hafva erlagt bevilningsavgifter:

År 1901	35	med 3,500 kronor
» 1902	26	» 2,600 »
» 1903	42	» 4,200 »
» 1904	38	» 3,800 »
» 1905	38	» 3,800 »

Antalet af de *firmaanmälningar*, som i enlighet med lagen om handelsregister, firma och prokura blifvit under perioden gjorde hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande samt hos magistraterna i länets städer, utvisas af *tabell Ag*.

Af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hafva meddelats tillståndsbevis för personer att utom den ort, där de äro bosatta, här i länet annorledes än å marknad *till salu kringföra varor* vare sig i allmänhet eller af visst slag på sätt innehålles i *tabell Ah*.

Med undantag af en del personer från andra län, hvilka kringföra smidesvaror, pälsverk, blecksaker, lerkärl, glas-

Tab. Af. Handlande, som i Kristianstads län åren 1901 och 1905 idkat grosshandel eller försålt varor i bod eller från annat upplagsställe.

	År 1901.					År 1905.				
	Hand- lande.		Betjä- ning.		Uppskat- tad in- komst af handels- rörelse. Kronor.	Hand- lande.		Betjä- ning.		Uppskat- tad in- komst af handels- rörelse. Kronor.
	Män.	Kv.	Män.	Kv.		Män.	Kv.	Män.	Kv.	
Kristianstad . . .	65	35	108	72	341,212	73	59	95	93	466,821
Simrishamn . . .	19	5	30	19	71,150	20	8	25	20	78,795
Ängelholm . . .	26	27	30	16	103,977	34	29	35	22	143,865
Summa f. städerna	110	67	168	107	516,339	127	96	155	135	689,481
Båstad	11	4	5	4	20,000	10	5	8	7	15,675
Hessleholm . . .	36	15	29	22	49,400	43	20	31	30	83,697
Åhus	—	—	—	—	—	16	6	4	6	30,256
S-a f. köpingarna	47	19	34	26	69,400	69	31	43	43	129,628
Landsbygden . . .	572	112	297	162	540,695	657	154	344	220	714,892
Summa för länet	729	198	499	295	1,126,434	853	281	542	398	1,534,001

varor eller andra mera nyttiga saker, hafva tillstånd till försäljning af detta slag eller s. k. gårdfarihandel meddelats endast åt personer från länet, och det vida öfvervägande antalet af dem utgöres af bofasta handlande eller handtverkare, hvilka för att uppehålla sin varuomsättning besöka stortorgdagar och kreatursförsäljningsmöten och därför äro nödsakade att förskaffa sig tillstånd af ifrågavarande slag.

För olaga handel hafva en del personer af judisk börd blifvit tilltalade och bötfälda, särskildt under åren 1904 och 1905.

Under perioden hafva upprepade gånger förekommit klagomål däröfver, att gårdfarihandeln, vare sig den bedrifves af dem, som till dylik handel erhållit tillstånd, eller af andra utan sådant tillstånd, är till förfång för de bofasta landthandlarna och gör ett betydligt intrång i deras verksamhet, så mycket kännbarare som de för sin rörelse måste erlægga skatt till stat och kommun, medan de kringvandrande handlandena gemenligen förstå att undandraga sig sådan skattskyldighet. I sistnämnda hänseende hafva äfven anmärkningar riktats mot de allt talrikare konsumtionsföreningarna, hvilka på många områden upptaga konkurrensen med detaljhandlandena, och då dessa föreningar äro så organiserade, att vinsten af deras rörelse undandrages från beskattning, äfven då försäljning äger rum till utomstående, kan det icke förnekas, att de sålunda i konkurrensen med den enskilde näringsidkaren åtnjuta en obehörig fördel.

Tab. Ag. Firmaanmälningar i Kristianstads län åren 1901—1905.

	År 1901.		År 1902.		År 1903.		År 1904.		År 1905.	
	Handelsbolag.	Enskilda näringsidkare.	Handelsbolag.	Enskilda näringsidkare.	Handelsbolag.	Enskilda näringsidkare.	Handelsbolag.	Enskilda näringsidkare.	Handelsbolag.	Enskilda näringsidkare.
K. M. Befallningshafvande	156	7	156	10	162	11	196	12	177	15
Magistraten i Kristianstad	28	6	29	4	27	4	25	3	44	1
» i Simrishamn	11	—	4	—	8	—	7	—	8	1
» i Ängelholm	12	—	12	1	14	—	11	1	14	2
Summa	207	13	201	15	211	15	239	16	243	19

Tab. Ah. Af Konungens Befallningshafvande i Kristianstads län meddelade tillstånd till s. k. gårdfarihandel för åren 1901—1905.

	Män.		Kvinnor.		Biträden.		Rörelsens beskaffenhet	
					Män.	Kvinnor.	Handel utan in-skränkning.	Handel med visst varuslag.
År 1901	127	27	9	15			45	109
» 1902	127	35	11	20			51	111
» 1903	134	27	15	23			50	111
» 1904	134	24	17	23			48	110
» 1905	137	23	24	21			57	103

För att såvidt möjligt tillmötesgå landthandlarnes kraf på inskränkning i antalet rättigheter till gärdfarihandel har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i flera fall, särskildt då det gällt personer från andra län och s. k. kramhandlande, afvisat gjorda framställningar om tillstånd till dylik handel. Detta har emellertid haft till följd, att man sökt kringgå lagens bestämmelser om förvärfvande af rätt till gärdfarihandel. Det har nämligen händt, att personer, hvilka förvägrats tillstånd till sådan handel, i stället till handelsregistret anmält, att de ämnade idka handel i viss kommun med filialer i en mängd andra kommuner. I några fall har antalet af de uppgifna filialerna uppgått till nära ett trettio och i ett fall ända till 33. Då en sådan anmälan enligt nuvarande lagstiftning berättigar den anmälade att hvar som helst i de angifna kommunerna från bord eller upplagsställe idka handel, begagnar han sig af denna rätt till bedrifvande af ett slags gärdfarihandel. Vanligtvis har det varit personer af judisk extraktion, som begagnat sig af denna utväg, detta dock under förutsättning, att de äro svenska medborgare. Men äfven judar, hvilka icke förvärfvat svensk medborgarrätt, hafva i ett par fall förstått att med kringgående af lagens bestämmelser komma i utföring af sådan handel, som nyss omnämndes. Det tillgår på sådant sätt, att en svensk man vidtalas att anmäla sig till idkande af handel med filialer i flera kommuner och med användande af en jude som prokurist, hvarefter denne senare, visserligen under en annans namn, utför rörelsen. Detta möjliggöres därigenom, att firmalagen icke uppställer någon som helst fordran på kompetens hos den, som näringsidkare äger använda såsom prokurist vid utföring af sin rörelse, hvilket är en brist i lagstiftningen, som behöfver afhjälpas.

Tillstånd till s. k. realisation enligt bestämmelserna i nämnda förordningen den 23 september 1887 har icke under perioden af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelats.

Någon förändring beträffande *marknaderna* har icke under perioden vidtagits, utan hafva sådana fortfarande hållits en gång årligen i Aby, Marklunda och Kivik samt två gånger årligen i Ljungaskog, Vittsjö och Broby.

Så kallade *stortorgdagar* och *kreatursförsäljningsmöten* hafva i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes bestämmande hållits en gång i månaden i hvar och en af länets städer samt i Båstad, Hesselholm, Tomelilla, Aby och Åstorp, fyra gånger årligen i Röke och Osby, tre gånger årligen i Västra Torup, Hästveda, Lönsboda och Smedstorp samt två gånger årligen i Degeberga, Glimåkra, Killeberg, Sösdala och Vittsjö.

Vid Spången hafva de i föregående femårsberättelsen omnämnda af enskild person anordnade kreatursauktionerna pågått men aftagit i omfattning, hvaremot samtidigt uppstått en liflig handel under hand med kreatur, så att omsättningen varit lika stor som vid stortorgdagarne å andra orter.

Torgdagar för handel med lifsförnödenheter hafva dessutom hållits två gånger i veckan i hvar af länets städer och köpingar samt en gång i veckan på flera andra ställen.

Försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker har under perioden utförts vid det antal minuthandels- och utskänkingsställen, som angifves i tabell Ai.

All rättighet till minuthandel med och ständig utskänkning af brännvin har i länets städer likasom i köpingen Båstad under hela perioden varit öfverlåten åt så kallade

Tab. Ai. Begagnade rättigheter till brännvinsförsäljning i Kristianstads län åren 1901—1905.

	Året 1900—1901.					Året 1901—1902.					Året 1902—1903.					Året 1903—1904.					Året 1904—1905.									
	Minut-handel.		Utskänkning.			Minut-handel.		Utskänkning.			Minut-handel.		Utskänkning.			Minut-handel.		Utskänkning.			Minut-handel.		Utskänkning.							
			Ständiga.					Ständiga.					Ständiga.					Ständiga.					Ständiga.							
	Inropade på auktion.	Öfverlätna åt bolag.	Inropade på auktion.	Med burskap eller privilegium.	Tillfälliga.	Inropade på auktion.	Öfverlätna åt bolag.	Inropade på auktion.	Med burskap eller privilegium.	Tillfälliga.	Inropade på auktion.	Öfverlätna åt bolag.	Inropade på auktion.	Med burskap eller privilegium.	Tillfälliga.	Inropade på auktion.	Öfverlätna åt bolag.	Inropade på auktion.	Med burskap eller privilegium.	Tillfälliga.	Inropade på auktion.	Öfverlätna åt bolag.	Inropade på auktion.	Med burskap eller privilegium.	Tillfälliga.					
Kristianstad	—	1	—	14	—	1	—	1	—	14	—	1	—	1	—	2	—	1	—	14	—	2	—	1	—	14	—	1		
Simrishamn	—	3	—	2	1	—	—	3	—	2	—	—	1	—	3	—	2	—	—	4	—	1	—	—	2	—	4	—	2	
Ängelholm	—	1	—	4	—	—	—	1	—	4	—	—	—	1	—	1	—	1	—	4	—	1	—	—	1	—	4	—	1	
Båstad	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	2	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	1	—	1	—	—		
Hesselholm	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	1	—	1	—	2	—	1	—	1	—	1	—	4	—	—	—		
Åsbo fögderi	2	—	2	—	5	4	2	—	2	—	5	6	1	—	2	—	5	3	1	—	2	—	4	7	—	3	—	4	4	
Göinge	1	—	2	—	3	2	1	—	—	4	1	1	—	—	4	2	1	—	—	4	4	1	—	—	—	3	—	1		
Villands	1	—	3	—	5	1	—	—	3	—	5	—	—	3	—	4	2	—	—	3	—	4	—	—	3	—	4	—		
Ängelstads	6	—	2	—	1	—	6	—	2	—	1	4	6	—	2	—	1	1	5	—	2	—	1	—	4	—	2	—	1	
Summa	10	6	9	21	15	8	9	7	7	23	15	16	8	7	7	23	14	14	7	5	7	23	13	16	5	5	8	27	12	9

patriotiska bolag. Efter det Eders Kungl. Maj:ts i nådigt bref den 10 maj 1901 medgifvit, att all den minuthandel med och utskänkning af brännvin inom Hessleholms köping, hvilken eljest skolat å auktion utbjudas, finge tills vidare öfverlåtas åt bolag, har äfven i nämnda köping från och med den 1 november samma år all minuthandel med och utskänkning af brännvin öfverlämnats åt dylikt bolag.

Från och med början af försäljningsåret 1903—1904 har bolaget i Kristianstad reformerat sin utskänkingsrörelse enligt det så kallade Göteborgssystemets principer. För det ändamålet hafva de gamla krogarna indragits och bolaget inredt nya utskänkingslokaler, som skötas af bolagets egna föreståndare. Rörelsen därstädes bindes af mycket stränga och minutiöst affattade kontrakt och ordningsregler, hvilka vittna om bolagets allvarliga sträfvan att rationellt ordna utskänkningen. Ordningsreglerna äro för öfrigt jämte fastställd prislista på alla de i lokalerna tillhandahållna varorna anslagna i lokalerna, så att kunderna själfva kunna kontrollera att allt går rätt till. All utskänkning af spirituosa sker för bolagets räkning, och försäljning till afhämtning får ej äga rum på utskänkingsställena, där i en särskild afdelning rikhaltig mat till måttliga priser tillhandahålles dem, som sådant önska. Ingen utborgning af spirituosa får ske och betalningen skall erläggas, då varan utlämnas till rekvirenten. Vid ett och samma besök må ej gäst serveras mera än två supar och $\frac{1}{3}$ liter öl. Inga starka drycker få utlämnas åt minderåriga eller åt personer, rörande hvilka bolagets styrelse föreskrifvit, att servering åt dem ej må äga rum.

Spritbolaget i Hessleholms köping har äfven ordnat sin utskänkingsrörelse i öfverensstämmelse med förenämnda system.

Tab. Ak. Afgifter för brännvinsförsäljning i Kristianstads län åren 1901—1905.

	Året 1900— 1901.	Året 1901— 1902.	Året 1902— 1903.	Året 1903— 1904.	Året 1904— 1905.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Kristianstad	125,217·94	109,932·64	114,312·03	120,510·35	123,991·47
Simrishamn	9,531·16	9,404·20	11,854·12	12,921·49	14,083·49
Ängelholm	39,094·19	39,146·90	43,726·24	46,419·89	48,212·97
Båstad	9,385·20	8,508·31	13,928·72	11,833·37	12,146·84
Hessleholm	—	31,366·54	37,620·85	31,908·15	35,243·57
Åsbo fogderi	15,808·75	15,885·41	14,426·00	16,373·64	18,900·00
Göinge	13,533·75	6,166·25	5,492·50	15,775·00	22,508·75
Villands	9,781·88	10,050·00	9,918·76	15,825·00	14,775·00
Ingelstads	22,914·75	27,880·05	15,946·95	37,617·75	27,031·50
Summa	245,267·62	258,340·30	267,226·17	309,184·64	316,893·59
Sälunda fördelade:					
Stadskommuner	91,431·04	98,988·00	110,512·57	111,573·04	116,605·50
Hushållningssällskapet	24,477·73	25,783·80	26,671·77	40,856·67	31,626·04
Landstinget	48,955·44	51,567·59	53,343·57	61,713·28	63,251·98
Landsbygdskommuner .	43,340·57	41,903·17	31,984·89	49,794·23	58,134·23
Statskontoret	36,572·41	39,595·21	44,205·02	44,629·23	46,642·20
Provisioner m. m. . . .	490·43	502·53	508·35	618·19	633·64

På grund af burskap utöfvas numera icke i städerna någon rättighet till utskänkning af spritdrycker, sedan en sådan rättighet, som utöfvats i Simrishamn, under perioden upphört. Däremot funnos vid ifrågavarande periods början å länets landsbygd 14 dylika rättigheter, hvilka utöfvats i sammanhang med gästgifverihållning. Af dessa hafva dock 2 under perioden upphört.

Under brännvinsförsäljningsåret 1904—1905 utöfvades 57 ständiga minuthandels- och utskänkingsrättigheter, däraf 25 i städerna, eller 4 mindre än under försäljningsåret 1899—1900, och kom således en sådan rättighet i medeltal på 3,861 invånare af hela länets folkmängd samt på 660 invånare i städerna och 6,362 på landsbygden.

Försäljningsavgifterna under försäljningsåren 1900—1905 utvisas af *tabell Ak*.

Efter fördelning af de afgifter, som ingå till Statskontoret, hafva hushållningssällskapet, landstinget och landsbygdskommunerna med undantag af köpingarne Båstad och Hessleholm med hvad de vid fördelning å landskontoret af sådana afgifter erhållit i allt bekommit följande belopp:

	Året 1900— 1901.	Året 1901— 1902.	Året 1902— 1903.	Året 1903— 1904.	Året 1904— 1905.
Hushållningssällskapet . kr.	54,244·39	50,236·32	50,606·20	57,625·71	58,872·95
Landstinget	78,763·40	74,588·45	75,010·36	88,163·12	89,699·56
Landsbygdskommunerna .	87,423·80	99,513·13	88,844·71	104,693·17	119,408·93

De städerna och köpingarne Båstad och Hessleholm tillfallna andelar af försäljningsavgifterna hafva utgjort:

	Året 1900— 1901.	Året 1901— 1902.	Året 1902— 1903.	Året 1903— 1904.	Året 1904— 1905.
Kristianstad kr.	62,483·76	54,856·40	57,041·71	60,134·67	61,871·75
Simrishamn	4,756·05	4,692·70	5,915·21	6,447·81	7,027·65
Ängelholm	19,507·99	19,534·29	21,819·39	23,163·51	24,058·26
Båstad	4,683·24	4,252·71	6,963·45	5,904·88	6,061·30
Hessleholm	—	15,621·90	17,722·81	15,922·17	17,586·54

Sådan rättighet att till förtäring på stället tillhandahålla allmänheten *vin och maltdrycker*, som omförmäles i 3 § nådiga förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af dylika drycker med mera, har af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande blifvit beviljad på sätt angifves i *tabell Al* (sid. 65). Vid periodens slut utöfvades således i länet 36 dylika utskänkingsrättigheter, af hvilka 8 afsågo endast maltdrycker. För utöfning i Simrishamn har icke någon sådan rättighet under perioden beviljats.

I enlighet med 2 § 1 mom. har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande under perioden beviljat rätt till utskänkning af vin eller maltdrycker vid måltider till spisande gäster på sätt utvisas af *tabell Am* (sid. 65).

Under perioden har af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelats tillstånd till försäljning på landet af vin och maltdrycker för afhämtning till mindre belopp än tio liter i den omfattning, som *tabell An* (sid. 65) angifver.

I detta sammanhang torde böra erinras om den i slutet af år 1905 bildade Skånes Handels-, Industri- och Sjöfartskammare, som har sitt säte i Malmö men är gemensam för båda de skånska länen. Denna kammare, hvars ändamål är att — i likhet med andra dylika institutioner inom landet — beakta och befrämja näringslivets behof å alla områden, består af 36 medlemmar, hvilka inom sig utse ett arbetsutskott af 7 personer och väljas af en för ändamålet bildad förening af näringsidkare. Antalet af dessa uppgår för närvarande till 600, hvilka förbundit sig att under de första

tre åren betala i årsavgifter omkring 12,000 kronor. Alldenstund kammarens verksamhet bland annat afser att stå kommunala verk och inrättningar till tjänst med upplysningar och utlåtanden i näringsfrågor, har kammaren undfått anslag af samtliga skånska städer och ett par köpingar. Det samlade beloppet af de kommunala anslagen uppgår till 8,000 kronor. Så hafva anslagits för år 1906 af staden Kristianstad 500 kronor samt för hvartera af åren 1906 och 1907 af staden Simrishamn 100 kronor, af staden Ängelholm 150 kronor och af Hesselholms köping 125 kronor.

5. Kameralförhållanden.

Tabellerna 3, 4, 5 och 6 innefatta redogörelser angående hemman och lägenheter på landet, fastigheter i städerna, egendomar af fideikommissnatur samt egendomar tillhörande dels inhemska aktiebolag dels ock främmande makters undersåtar, allt för år 1905.

Vid jämförelse med motsvarande uppgifter för förra femårsperioden märkes, att antalet i jordeboken upptagna hemman och lägenheter minskats från 8,896 till 8,892, att mantalet förblifvit oförändradt och fortfarande utgör 2,961 ^{409/480}, att taxeringsvärdet å jordbruksfastighet ökats från 143,076,500 kronor till 153,446,300 kronor och å annan fastighet från 25,956,000 kronor till 37,008,700 kronor,¹⁾ — att taxeringsvärdet å fastighet i städerna minskats hvad angår jordar från 996,950 kronor till 909,600 kronor, men beträffande annan fastighet ökats från 19,865,300 kronor till 28,289,600 kronor och å fastighet, tillhörande inhemska aktiebolag, från 9,046,100 kronor till 15,074,700 kronor samt att antalet nybyggda boningshus i städerna, hvilket under förra

perioden uppgick till 51, under denna utgjorde 107, däraf 36 i Kristianstad, 54 i Ängelholm och 40 i Simrishamn.

Anledningen därtill, att antalet i jordeboken upptagna hemman och lägenheter nu uppgifves något mindre än förut, är den, att uppgiften denna gång är lämnad i öfverensstämmelse med de till Kammarkollegium insända sammandrag öfver jordeboksförändringsextrakten för år 1905, hvilka sammandrag hittills lämnats utan anmärkning.

Tab. Am. Beviljade rättigheter till utskänkning af vin och maltdrycker i Kristianstads län åren 1901—1905 enligt 2 § 1. mom. kungl. förordningen den 24 oktober 1885.

	År 1901.		År 1902.		År 1903.	År 1904.	År 1905.
	Vin.	Vin och maltdrycker.	Maltdrycker.	Vin och maltdrycker.	Maltdrycker.	Vin och maltdrycker.	Vin och maltdrycker.
Kristianstad	1	—	5	—	—	—	—
Ängelholm	—	—	—	3	—	—	—
Åsbo fögderi	—	—	—	1	—	3	1
Göinge	—	—	—	—	1	—	—
Villands	—	—	1	1	—	1	1
Ingelstads	—	1	—	—	—	2	—
Summa	1	1	6	2	3	3	2

Tab. Al. Beviljade rättigheter till utskänkning af vin och maltdrycker i Kristianstads län åren 1901—1905, enligt 3 § kungl. förordningen den 24 oktober 1885.

	År 1901.		År 1902.		År 1903.	År 1904.		År 1905.					
	Vin och malt-drycker.	Vin och malt-drycker.	Vin och malt-drycker.	Endast malt-drycker.	Vin och malt-drycker.	Vin och malt-drycker.	Vin och malt-drycker.	Vin och malt-drycker.	Endast malt-drycker.				
	För 1 år.	För 3 år.	För 1 år.	För 3 år.	För 1 år.	För 3 år.	För 1 år.	För 3 år.	För 3 år.				
Kristianstad	—	—	—	1	8	—	—	—	1	8			
Ängelholm	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—			
Åsbo fögderi	1	1	1	1	—	1	2	—	2	—			
Göinge ,	1	—	1	2	2	—	2	1	4	1	2	—	
Villands ,	1	1	1	—	2	—	1	—	1	—	1	—	
Ingelstads ,	—	2	—	—	6	1	—	3	1	—	3	4	—
Summa	3	4	3	2	12	9	3	7	2	6	5	10	8

¹⁾ I dessa summor hafva då äfven inräknats fastigheter i Näsby och Nosaby byar af Nosaby socken, år 1905 till antalet 33 om 66 ^{19/80} jordfjärdingar i 196 brukningsdelar samt 14 lägenheter med sammanlagt taxeringsvärde å jordbruksfastighet 979,800 kronor och å annan fastighet 45,400 kronor.

Tab. An. I Kristianstads län åren 1901—1905 meddelade tillstånd till försäljning på landet af vin och maltdrycker för afhämtning till mindre belopp än tio liter.

		År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.			År 1905.			
		Vin.	Vin. Maltdrycker.	Vin.	Maltdrycker.	Vin.	Vin och maltdrycker.	Maltdrycker.	Vin.	Vin och maltdrycker.	Maltdrycker.
Åsbo	fögderi	2	1 —	2 —	—	—	—	—	5	—	—
Göinge	»	—	1 —	1 1	5	1	2	—	—	—	
Villands	»	—	1 —	2 1	—	—	1	1	1	—	
Ingelstads	»	2	— 3	2 2	1	—	—	—	—	—	
Summa		4	3 3	7 4	6	1	3	6	1	2	

Ofvannämnda taxeringsvärden fördelas på de olika fögderierna på följande sätt:

Taxeringsvärde				
	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
Åsbo fögderi	42,057,700	10,310,900	52,368,600	
Göinge >	33,541,700	11,232,500	44,774,200	
Villands >	42,158,200	10,036,800	52,195,000	
Ingelstads >	34,708,900	5,383,100	40,092,000	
Summa	152,466,500	36,963,300	189,429,800	

Taxeringsvärde			
	å jordar.	å annan fastighet.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Staden Kristianstad	278,000	20,049,200	20,327,200
> Ängelholm	403,200	5,596,800	6,000,000
> Simrishamn	228,400	2,643,600	2,872,000
Summa	909,600	28,289,600	29,199,200

Fastighetstaxeringsvärdet har under perioden ökat i Kristianstad med 6,138,100 kronor, i Ängelholm med 1,784,750 kronor och i Simrishamn med 414,400 kronor.

Under perioden har icke något hemman kommit i ödesmål eller blifvit därur upptaget.

Till skatte hafva omförts följande kronolägenheter:

Skattebrefvets dag.	Härad.	Socken.	Omförda lägenheter		
			namn.	n:r.	storlek.
1901. Juli	19	Villands	Åhus	Åhus kronotomt.	99 2 ¹ / ₁₀ kpl. af tomten.
> >	>	d:o	d:o	d:o d:o.	137 1 ¹ / ₈ af tomten.
> >	>	d:o	d:o	d:o d:o.	151 66 kpl. af tomten.
> 23	Gärds	Vä	Vä, kronogatehus.	31	kronogatehus.
1902. Februari	8	Ingelstads	Valleberga	Käseberga kronogatehus.	8 1 ¹ / ₂ af gatehuset.
April	10	Villands	Åhus	Åhus kronotomt.	99 2 ¹ / ₁₀ kpl. af tomten.
Juni	27	d:o	d:o	d:o d:o.	192 hela tomten.
> >	>	d:o	d:o	d:o d:o.	193 d:o d:o.
December	18	d:o	d:o	d:o d:o.	151 93 10 kpl. af tomten.
> 22	Järrestads	Gladsax	Baskemölla kronogatehus.	11	1 ¹ / ₂ af gatehuset.
1903. Oktober	3	Villands	Åhus	Åhus kronoutjord.	137 1 ¹ / ₄ af utjorden.
1904. Juli	5	d:o	d:o	Åhus kronotomt.	79 hela.
> >	>	d:o	d:o	d:o d:o.	149 20 ¹ / ₁₀ kpl.
1905. Oktober	12	d:o	d:o	d:o d:o.	137 6 ¹ / ₂ kpl.

Jordafsöndringar, för hvilka antingen afgäld blifvit af Länsstyrelsen bestämd eller hvilka blifvit af Länsstyrelsen fastställda, hafva utgjort: 414 år 1901, 366 år 1902, 319 år 1903, 417 år 1904 och 376 år 1905 eller tillhopa 1,892, hvilka samtliga afsöndrats för alltid. I nämnda antal ingå 89 afsöndringar, som under perioden ägt rum från boställen eller andra kronohemman.

Därjämte hafva genom Eders Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegii särskilda utslag tillstånd lämnats till följande afsöndringar:

från klockarebostället 1¹/₁₀ mantal n:r 3 Röke fem afsöndringar på 20 års tid genom kollegii utslag den 4 februari 1901;

från klockarebostället 1¹/₄ mantal n:r 4 Vinslöf nio afsöndringar på 49 års tid genom kollegii utslag den 12 juli 1901;

från kyrkoherdebostället 2 mantal n:r 1 Vinslöf tjugu afsöndringar på 49 års tid genom kollegii utslag den 2 februari 1903;

från klockarebostället 1¹/₄ mantal n:r 2 Löderup två afsöndringar på 49 års tid genom kollegii utslag den 7 mars 1904;

från klockarebostället 3¹/₁₀ mantal n:r 12 Norra Kvärrestad en afsöndring på 49 års tid genom kollegii utslag den 18 april 1904;

från kyrkoherdebostället 7¹/₈ mantal n:r 27 Hammenhög två afsöndringar på 49 års tid genom kollegii utslag den 2 maj 1904;

från klockarebostället 1¹/₈ mantal n:r 4 Örkellunga tolf tomter på 49 års tid genom kollegii utslag den 24 oktober 1904;

från kyrkoherdebostället 1¹/₈ mantal n:r 23 och 25 Åhus trettio tre afsöndringar på 50 års tid genom kollegii utslag den 15 juni 1905.

Jordafsöndringarne under perioden hafva varit synnerligen talrika, tydande därpå, att egnahemssträfvandena här i länet tagit god fart. Under de villkor, som stadgas i nådiga kungörelsen den 17 juni 1904 angående allmänna villkor och bestämmelser för den af Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagen beslutade egnahemslånerörelsen, har Eders Kungl. Maj:ts genom nådigt bref den 17 februari 1905 tilldelat länets hushållningssällskap för år 1905 såsom statslån från egnahemslånefonden 300,000 kronor att användas för att däraf utlämna egnahemslån för jordbrukslägenheter med 270,000 kronor och för bostadslägenheter med 30,000 kronor. Af dessa medel hafva under 1905 beviljats 124 lån å belopp växlande mellan 450 och 4,000 kronor. Någon person i Bjäre härad har icke beviljats lån; på de öfriga häraderna i länet hafva lånen fördelats sålunda:

	Antal lån.
Södra Åsbo härad	1
Norra > >	11
Västra Göinge >	36
Östra > >	18
Villands >	21
Gärds >	14
Albo >	6
Ingelstads >	5
Järrestad >	12
Summa	124

Antalet för statsverkets räkning utarrenderade domäner utgjorde vid 1901 års början 155 och på lön disponerades ett militärboställe. Af dessa 155 domäner hafva under femårsperioden fyra blifvit försålda och två till kronoparker afsatta, hvadan vid slutet af år 1905 funnos för statsverkets räkning utarrenderade 149 egendomar.

Om de utarrenderade egendomarne uppställas i klasser efter deras arrendeafkastning, så betaltes:

	År 1901.	År 1905.
In till 200 kronor för	5	3
200 till 500 >	21	18
500 > 1,000 >	46	47
1,000 > 2,000 > >	48	46
2,000 > 5,000 > >	31	31
Öfver 5,000 > >	4	4
Summa	155	149

Sammanlagda beloppet af arrendeafgifterna har utgjort år 1901 222,258 kronor 24 öre och år 1905 203,701 kronor 95 öre.

De försälda kronodomänerna voro följande:

År för afträdet.	N:r.	Mant.	Egendomens namn.	Sista årets arrende. Kronor.	Taxeringsvärde. Kronor.	Köpeskilling. Kronor.
1902	4	1/4	Bosarp	350.00	6,000	12,500
1903	8	1/4	Ljungaskog	191.00	3,500	4,260
1904	1	3/4	Södra Hulta	160.00	8,000	13,275
1905	2	1/4	Hjärås	275.00	7,500	13,750
Summa				976.00	25,000	48,785

Häraf inhämtas, att vid tiden för afträdet arrendeafgiften uppgått till 2.23 procent och taxeringsvärdet till 57.09 procent af köpeskillingen.

Under femårsperioden hafva 24 domäner blifvit ånyo utarrenderade och utgjorde arrendeafgifterna för dessa 40,971 kronor efter gamla arrendekontrakten samt 33,515 kronor efter de nya. Denna nedgång i arrendeafgifterna torde vara beroende på försäljningar från egendomarne eller afsättning af mark till skogsplantering.

Den vida öfvervägande delen af länets jord har undergått laga skifte. I följd däraf förekomma numera sällan egentliga laga skiften, och under perioden har icke heller utbetalts statsbidrag till utflyttningar på grund af dylika förrättningar inom länet. Hela antalet af de utaf Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande utfärdade landtmäteriförrändanden har utgjort:

År.	Egentliga laga skiften.	Andra förrättningar.
1901	1	242
1902	2	214
1903	5	219
1904	1	214
1905	—	224
Summa	9	1,113

De andra förrättningarne hafva haft till föremål hemmansklyfning, ägostyckningar, rägångsregleringar, delning af stängsel- och väghållningsskyldighet med mera sådant, som icke är att hänföra till laga skifte. De båda förstnämnda slagen af förrättningar hafva fortfarande varit de talrikaste.

Under perioden hafva 2,471 hektar jord blifvit laga skiftade samt 36,967 hektar varit föremål för andra landtmäteriförrättningar.

Länets landtmäteripersonal utgöres af förste landtmä-

ren jämte tre kommissionslandtmätare och en vice kommissionslandtmätare.

Angående det kommunala beskattningsväsendet åberopas Eders Kungl. Maj:ts Statistiska Centralbyrås statistik, som därför lämnar fullständig redogörelse, och vill Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande endast erinra, att i *landstingskatt* utdebiterats:

År 1901	81,186.84 kr. med 35 öre på bevillningskrona
1902	110,745.96 " " 40 " "
1903	117,449.53 " " 52 " "
1904	123,383.62 " " 50 " "
1905	128,655.90 " " 50 " "

Tillstånd till upptagande af *kommunala lån* med längre afbetalningstid än 2 år har under perioden af Eders Kungl. Maj:ts meddelats kommuner här i länet i den omfattning och för de ändamål, som upptagas i *tabell A* (sid. 68).

Därjämte har Eders Kungl. Maj:ts, såsom förut omnämnts, genom nådiga bref den 20 december 1901, den 15 maj 1903 och den 21 december 1904 funnit hinder icke möta för de väghållningsskyldige i Villands härads, Östra Göinge härads och Västra Göinge härads väghållningsdistrikt att för nya vägars istandsättande upptaga lån å respektive 35,000 kronor med 40 års, 50,000 kronor med 15 års och 90,000 kronor med 20 års återbetalningstid.

De medel, som *inom* de olika *tingslagen* utdebiterats till täckande af tingslagens gemensamma utgifter för byggande och underhållande af tingshus med häradsfängelse, aflöning af häradstjänare, inbindning af arkivböcker med mera, hafva för hvar af periodens år utgjort:

Tingslag.	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Södra Åsbo och Bjäre härads	1,764.67	1,614.81	1,581.37	1,627.98	1,937.94
Norra Åsbo	1,629.12	2,215.47	2,294.05	2,514.13	2,582.82
Västra Göinge	2,000.00	2,000.00	2,000.00	2,000.00	—
Östra	—	—	—	—	—
Villands	—	—	—	—	—
Gärds och Albo	5,441.34	5,522.37	5,697.90	6,257.85	6,448.68
Ingelstads och Järrestads	2,304.27	1,556.78	1,810.21	1,411.81	1,443.66

Inom Västra Göinge härad har icke någon utdebitering för ofvan omförmälda ändamål ägt rum år 1905, och enahanda har förhållandet varit under hela denna femårsperiod såväl inom Östra Göinge härad som inom Villands härad, enär tingslagens utgifter betäckts af hyresmedel, som erlagts af ett par sparbanker, åt hvilka rum upplåtits i tingshusen.

6. Politi.

A) Undervisningsanstalter. Högre allmänna läroverket i Kristianstad, som under perioden blifvit fullständigt jämväl å reala linjen, har fått sitt lärarantal ökad med tre, så att läroverket numera har en rektor, sex lektorer, tolf adjunkter och tre öfningslärare. Dessutom hafva vid läroverket tjänstgjort två till tre extra lärare samt under ett par år

i början af perioden en biträdande gymnastiklärare och under höstterminen 1905 en biträdande teckningslärare. Lärjungarnes antal har utgjort högst 347 och lägst 308. Under perioden hafva 121 läroverkets egna lärjungar aflagt mogenhets-examen.

Läroverkets stipendiefonder hafva under de senast förflutna fem åren ökat med två. Genom gåfvobref af den 21 maj 1901 hafva bleckslagaremästaren C. L. Möller och hans hustru Hanna Möller till läroverket öfverlämnat 1,500 kronor. Räntan af detta kapital skall årligen under namn af Carl Fredrik Möllers stipendium af rektor tilldelas en mindre bemedlad, flitig och anständig yngling i sjätte klassens nedre afdelning, och kan stipendiet innehas af den utsedde stipendiaten under hans återstående skoltid. Med skrifvelse af den 30 januari 1903 har en före detta lärjunge vid läroverket, hvilken önskar förblifva okänd, till läroverket öfverlämnat en fripolis å 5,000 kronor i lif försäkringsbolaget »Svea» till bildandet af en stipendiefond under namn af »en tacksam lärjunges fond», hvaraf endast afkastningen får användas och skall utgå i stipendier om fulla

25 och 50 kronor i enlighet med kollegii beslut till sådana gossar af icke adlig börd, som genom sedlighet och flit hafva gjort sig förtjänta af uppmuntran, dock med företräde alltid åt de mest behöfvande och sådana som äro födda i Kristianstad.

Samtliga för lärjungarnes understöd eller belöning under förvaltning af läroverkets kollegium ställda fonder utgjorde vid 1905 års utgång 74,330 kronor 67 öre. Dessutom utgå Åbergiska stipendier till sex lärjungar vid läroverket med 600 kronor årligen, utgörande ränta å en testamenterad och under förvaltning af akademiska konsistoriet i Lund stående fond. Hela summan af premier, stipendier och understöd, som under år 1905 utdelades till lärjungar vid läroverket, utgjorde 3,955 kronor 75 öre.

Tab. Ao. Kommunala lån i Kristianstads län med längre afbetalningstid än två år, hvartill nådigt tillstånd erhållits under åren 1901—1905.

Kungl. bref.	Kommunens namn.	Lånebelopp. Kronor.	Afbetalnings-tid.	Lånets ändamål.	Kungl. bref.	Kommunens namn.	Lånebelopp. Kronor.	Afbetalnings-tid.	Lånets ändamål.
1/3 1901	Ifvetofta	25,000	40 år.	Skolhusbyggnad.	1/5 1903	Norra Åsum	7,000	15 år.	Ny orgel och golf i kyrkan.
15/3	Östra Hoby	8,000	16	D:o.	15/5	Gråmanstorp	50,000	40	Skolhusbyggnader.
22/3	Ullstorp	4,000	8	D:o.	29/5	Munka-Ljungby	80,000	40	Teckning af aktier i järnväg.
3/5	Onslunda	8,000	16	D:o.	31/7	Gustaf Adolf	6,000	12	Bostad åt folkskolläraren.
24/5	Raflunda	7,500	20	D:o.	31/8	Örkene	20,000	40	Teckning af aktier i järnväg.
7/6	Östra Sönnarslöf	7,000	10	Bostad åt folkskolläraren.	27/11	Bollerup	15,000	30	Skolhusbyggnad.
12/7	Vånga	6,000	10	Skolhusbyggnad.	29/1 1904	Brönnestad	3,000	6	Uppförande af ett ekonomihus vid en församlingskola m. m.
6/9	Munka-Ljungby	22,000	40	D:o.	19/2	Matteröd	5,000	10	D:o. D:o.
4/10	Skepparslöf	12,000	10	Inköp af fattiggård.	13/5	Gualöf	1,200	3	D:o. D:o.
8/11	Södra Mellby	5,000	20	Byggnad af kommunalstuga m. m.	8/6	Glimåkra	10,000	20	Skolhusbyggnader.
8/11	Trolle-Ljungby	12,700	40	Uppförande af fattiggård.	22/7	Knälinge	5,000	10	Skolhusbyggnad.
6/12	Träne (2 lån)	4,000	10	Återgäldande af äldre skollån samt reparation af kyrka m. m.	20/7	Västra Broby	40,000	40	D:o m. m.
31/12	Norra Mellby	18,000	20	Fattiggård.	12/8	Rinkaby	4,500	10	Ny orgel i kyrkan.
24/1 1902	Östra Hoby	15,000	20	Förbättring af hamnen i Skillinge.	19/8	Fjälkestad	8,000	10	Skolhusbyggnad och ekonomihus.
14/3	Trolle-Ljungby	7,300	40	Återbetalning af äldre lån för fattigvårdens och skolornas behof.	2/9	Hessleholms köping	270,000	40	Inköp af jordområde till K. Vendes trängkår, kommunalbyggnad och fattiggård m. m.
4/4	Finja	8,000	16	Skolhusbyggnad.	21/9	Järrestad	1,200	3	Slöjdsal och ekonomilokaler vid en skola.
18/4	Oppmanna	6,000	15	Reparation af kyrkan samt betalning af kyrkans skuld.	28/9	Simris	10,000	10	Skolhusbyggnad.
15/6	Kristianstad	2,000,000	40	Skolhusbyggnad, elektricitetsverk m. m.	26/11	Vä	4,500	15	Bostad åt folkskolläraren.
21/6	S:t Olof	5,500	15	Skolhusbyggnad.	8/12	Gråmanstorp	40,000	40	Teckning af aktier i järnväg.
5/9	Kellna	10,000	40	Teckning af aktier i järnväg.	17/2 1905	Kvidinge	7,000	10	Skolhusbyggnad.
26/9	Össjö	20,000	40	D:o D:o.	5/3	Grefvie	9,000	18	D:o.
6/3 1903	Ingelstorp	7,000	15	Skolhusbyggnader.	5/3	Nosaby	25,000	40	D:o.
13/2	Näsum	18,000	40	Teckning af aktier i järnväg.	31/3	Östra Hoby	4,000	8	Mur omkring kyrkogården.
20/2	Osby mun.-samhälle	20,000	40	Inköp af jordområden för gator och torg.	31/3	Höja	31,000	40	Skolhusbyggnad m. m.
14/3	Djurröd	3,000	10	Reparation af skolhus.	16/8	Färlöf	20,000	20	Restaurering af kyrkan.
4/4	Ifvetofta	16,000	40	Skolhusbyggnad.	25/8	Åhus	90,000	40	Inköp af tomter samt till skolhusbyggnader.
17/4	Österslöf	12,000	20	D:o.	22/9	Brösarp	6,500	6	Skolhusbyggnad och begravningsplats.
17/4	D:o	2,000	5	Tillbyggnad af gammalt skolhus.	20/10	Tryde	22,000	40	Inköp af begravningsplats och uppförande af ett grafkapell.

Under läroverksskollegiets förvaltning står därjämte den så kallade Dahlska apologistfonden, som vid periodens början utgjorde 140,472 kronor 33 öre och vid dess slut 158,957 kronor 43 öre. Fonden, som tillkommit genom handlanden J. H. Dahls testamente af den 21 juni 1835, har till ändamål att vid härvarande allmänna läroverk bereda kostnadsfri realundervisning åt obemedlade stadens ynglingar. Jämlikt nämnda brevet den 7 november 1902 har också i anslutning till läroverket upprättats en särskild läroinrättning kallad Dahlska läroanstalten, som bekostas af Dahlska apologistfonden. Denna läroanstalt, som varit i verksamhet sedan höstterminen 1903, arbetar med tvååriga lärokurser och mottager lärjungar, som antingen åtnjutit fullständig folkskoleundervisning eller genomgått tre klasser af läroverket. Läroämnena äro hufvudsakligen tyska, franska, engelska, matematik, bokhålleri och maskinskrifning, sålunda afseende en praktisk utdanning för borgerliga värf.

Undervisningen vid *Kristianstads elementarläroverk för flickor* har under perioden ostörd fortgått och uppehållits i läroämnena af föreståndarinnan och tio lärarinnor samt i öfningsämnena, under år 1901 af två lärarinnor och två lärare, under åren 1902 och 1903 af fyra lärarinnor och en lärare samt under åren 1904 och 1905 af fem lärarinnor och en lärare. En studierektor har dessutom varit anställd. Läroverket är fördeladt på två afdelningar: elementarskolan med åtta och förberedande skolan med tre ettåriga klasser. Höstterminen 1905 utgjorde antalet lärjungar i den förra 155 och i den senare 69. Under perioden har läroverket årligen åtnjutit i anslag af staden Kristianstad 2,500 kronor och af statsmedel under hvarterdera af åren 1901 och 1902 3,000 kronor och under åren 1903—1905 3,400 kronor.

Under perioden har läroverket fått mottaga två donationer. Den 25 april 1902 öfverlämnade grosshandlanden Otto Werlin till läroverkets styrelse 5 aktiebref med kuponger uti läroverkets eget bolag å ett nominellt belopp af 500 kronor med bestämmelse, att räntan däraf skulle årligen vid läsårets slut tilldelas en lärjunge, som genom flit och ordentlighet gjort sig förtjänt däraf. Den 5 maj 1904 stiftades genom bidrag af läroverkets styrelse samt af forna och dåvarande lärjungar en premiefond till ett belopp af 400 kronor under benämning Laura Lovéns premiefond. Räntan skall årligen såsom premium tilldelas en af läroverkets lärjungar såsom uppmuntran för flit och godt uppförande.

Kristianstads stads folk- och småskolor hafva i afseende på organisationen icke under förevarande femårsperiod undergått annan förändring än att folkskolans för flickor högre afdelning eller 5:e klassen år 1902 indragits i sammanhang med då verkställda omorganiseringen af nedan nämnda J. H. Dahls flickskola, till hvilken denna afdelning öfverflyttats emot det att församlingen åtagit sig svara för denna skolas ekonomi i den mån dess egna fonder ej räcka. Lärarepersonalens antal har varit oförändradt, inalles 38. 7 lärare och 6 lärarinnor samt 4 biträdande lärarinnor hafva bestridit undervisningen i folkskolan och 13 lärarinnor i småskolan, hvarjämte 4 lärare och 4 lärarinnor hafva undervisat i öfningsämnena. Antalet inskrifna lärjungar utgjorde vid periodens slut 459 gossar och 454 flickor. Minskningen emot antalet vid föregående periods slut torde hafva sin för-

klaring dels i ofvannämnda öfverflyttning af en flickklass till J. H. Dahls flickskola, dels i ett större antal elevers öfvergång till elementarläroverk. Dessutom har ett 50-tal under skolåldern varande erhållit förberedande undervisning efter friare metoder af examinerad småskolelärarinna i en så kallad småbarnskola. Ett större skolhus, rymmande i 3 våningar 2 större slöjsalar och 23 lärosalar m. m., har för småskolans räkning uppförts och år 1903 tagits i bruk; totalkostnaden utgjorde omkring 270,000 kronor. Samtliga kostnader för folkskoleväsendet, som 1900 belöpte sig till 61,892 kronor 31 öre, uppgingo år 1905, inberäknadt understödet till J. H. Dahls flickskola, till 90,145 kronor 72 öre. Skolans fonder, af hvilka under perioden användts till förenämnda skolbyggnad ett till församlingens disposition stående besparingsbelopp af 13,321 kronor 34 öre, utgjorde vid slutet af 1905 ett belopp af 32,232 kronor 6 öre. Under perioden har den förutvarande Rosentvistska fonden år 1905 ökats med tillkomna testamentsmedel utgörande 3,333 kronor 33 öre, samt generalmajor C. Sjöcronas fond med 500 kronor af stiftaren. För lärarepersonalen har ny väsentligen förbättrad lönestat träd i kraft år 1901.

För *J. H. Dahls flickskola* i Kristianstad hade, såsom i föregående femårsberättelse antydts, redan under förra femårsperioden beslutats en genomgående förändring. Ifrån att förut hafva arbetat såsom ett slags privat små- och folkskola blef genom det år 1899 antagna reglementet skolan förändrad till en folkskolans högre afdelning till ersättning för femte klassen, som indrogs. Församlingen åtog sig därvid, enligt beslut den 24 oktober 1899, att lämna skolan det ekonomiska stöd, som utöfver donationens afkastning kunde erfordras. Denna donation har väsentligen tagits i anspråk för uppförandet af den i förra berättelsen såsom tillärdnad omförmälda byggnad, hvilken dragit en kostnad af 70,000 kronor. Denna byggnad, som är uppförd i två våningar med källarvåning, togs i bruk hösten 1902, då skolans verksamhet enligt den nya ordningen började. Undervisningen, som är fördelad på två årskurser, har omfattat huslig ekonomi, slöjd, klädsömnad, kristendom, modersmålet, räkning och hälsolära. Läsåret 1905—1906 undervisades 75 elever, och utgjorde då antalet lärarinnor 8.

Kristianstads tekniska skola, såsom den numera kallas, har under perioden undergått förändring, i det att undervisningsplanen utvidgats i enlighet med ett år 1903 af stadsfullmäktige antaget reglemente. I skolan hafva under femårsperioden undervisats 1,813 elever, däraf 1,312 manliga och 501 kvinnliga. Under år 1905 uppgick elevantalet till 403. Undervisningen i skolan är efter ombildningen fördelad på tre hufvudafdelningar: förberedande afdelningen, tekniska afdelningen och handelsskoleafdelningen. I den förstnämnda afdelningen erlägges en terminsafgift af 1 krona 50 öre och i hvardera af de båda senare af 2 kronor. Dessutom anordnas hvarje år en praktisk kurs för dekorationsmålare med en särskild ringa afgift. För åtnjutande af skolans undervisning i tyska och engelska språken erlägges en terminsafgift af 2 kronor för hvarterdera språket. De hufvudsakliga läroämnena äro: frihandsteckning, figurteckning, konstindustriell fackteckning, geometrisk konstruktionsritning jämte linearritning och beskrifvande geometri, allmän fack-

ritning, aritmetik, algebra, geometri, bokföring, svenska, tyska och engelska språken, välskrifning, modellering, träskärning samt dekorations-, akvarell- och yrkesmålning.

Skolan har under ett hvar af åren 1901 och 1902 åtnjutit ett årligt statsanslag af 1,300 kronor samt under ett hvar af åren 1903—1905 af 2,000 kronor. Af staden Kristianstad har, förutom fria lokaler, till skolans underhåll årligen anslagits 1,300 kronor under åren 1901—1903 och 2,400 kronor under öfriga delen af perioden.

Af den i förra femårsberättelsen omnämnda till skolan donerade fond, 29,068 kronor 11 öre, har en årlig afkastning af 1,453 kronor 40 öre tillgodokommit skolan. Under femårsperioden hafva till skolan skänkts två fonder, den ena åstadkommen genom frivilliga sammanskott af handels-, industri- och handtverksidkare i Kristianstad i ändamål att vara en premie- och stipendiefond för skolan, utgörande 4,654 kronor 41 öre, och den andra, afseende skolans bibliotek, har grundats genom gåfva af Fabriks- och handtverksföreningen i Kristianstad och uppgick vid 1905 års slut till 717 kronor 33 öre. Vidare hafva stadsfullmäktige i Kristianstad beslutat, att en ursprungligen för annat ändamål afsedd fond å 17,221 kronor 96 öre skulle förvaltas såsom en särskild fond för skolan att efter stadsfullmäktiges beslut disponeras. !

Lägre allmänna läroverket i Ängelholm har genom nådigt bref den 2 juni 1905 förändrats till sexklassig samskola, hvilken med höstterminen 1905 började sin verksamhet sålunda, att samma år första klassen var gemensam för gossar och flickor, hvarefter för hvarje år en klass ytterligare göres gemensam. I öfrigt har äfven under denna period i läroverket meddelats undervisning motsvarande femte klassens kurs. Lärjungarnes antal uppgick höstterminen 1905 till 88, däraf 19 flickor.

Elementarläroverket för flickor i Ängelholm har fortgått under hela perioden och har i statsanslag åtnjutit under hvar af periodens två första år 1,600 kronor samt under hvar af de tre följande 2,100. Vid 1905 års slut utgjorde lärjungeantalet 84.

På hösten 1904 togs i bruk ett då färdigbyggt i tre våningar uppfördt *folkskolehus i Ängelholm*, inrymmande 13 lässalar, 4 slöjdsalar och en gymnastiksal samt försedt med en särdeles stor och lämplig gårds- och lekplats. I byggnaden, som kräft en kostnad af 100,000 kronor, är plats beredd både för folkskolan och småskolan. År 1905 voro anställda i folkskolan 4 ordinarie folkskollärare och 2 biträdande lärarinnor samt i småskolan 5 lärarinnor, och utgjorde barnantalet i den förra 234 och i den senare 141.

Den *tekniska aftonskolan i Ängelholm* har fortgått och uppehållits med ett anslag från staden af 300 kronor årligen.

Genom nya läroverksreformen har pedagogien i Simrishamn blifvit indragen, och upphörde dess verksamhet med vårterminen 1905. Sedan med anledning af berörda indragning stadsfullmäktige vid sammanträde den 29 december 1904 beslutat, att en *sexklassig kommunal samskola* skulle i staden inrättas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med statens sexklassiga samskolor under förutsättning att stadsfullmäktige finge öfvertaga pedagogiens kassor, uppgående till sammanlagt 17,999 kronor 91 öre, jämte öfriga tillhörigheter, samt

Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 3 mars 1905 med gifvit, att efter pedagogiens indragning dess kassor med mera måtte under vissa angifna villkor få för tilltänkta samskolans inrättande användas, har det i förra femårsberättelsen omnämnda, i staden inrättade läroverket för flickor öfvertagits af staden för att efter hand omändras till samskola, hvarmed början gjorts med höstterminen 1905. Denna skola har under 1905 omfattat sex klasser med tillhopa 59 lärjungar förutom en förberedande afdelning med 19 lärjungar, fördelade på 3 klasser. Undervisningen har uppehållits af en föreståndarinna och 6 lärarinnor jämte en gymnastiklärarinna och en sånglärarinna.

Staden Simrishamns folkskola har under år 1905 varit uppdelad i en högre afdelning för både gossar och flickor med 16 lärjungar, en öfre afdelning för gossar omfattande 3:e och 4:e klass, med 55 lärjungar, en öfre afdelning för flickor omfattande likaledes 3:e och 4:e klass, med 49 lärjungar, en nedre afdelning för både gossar och flickor, med 69 lärjungar, fördelade på 1:a och 2:a klass, hvardera undervisad af särskild lärarinna, samt en småskola för både gossar och flickor, med 58 lärjungar, fördelade i två årsklasser, hvardera undervisad af en särskild lärarinna. Vid folk- och småskolan äro anställda 2 lärare och 5 lärarinnor jämte en slöjdlärarinna.

Högre folkskolan i Båstad, som inrättats år 1860, har fortfarande varit i verksamhet under ledning af en lärare och utgjorde lärjungarnes antal under perioden 70, däraf 14 under år 1905.

En inom *Klippans* municipalsamhälle af enskild person grundad *samskola* har, sedan densamma öfvertagits af ett bolag, gått betydligt framåt. Vid densamma hafva varit anställda 5 lärarinnor, och elevantalet uppgick år 1905 till 60. Af Gråmanstorps kommun lämnas till skolan ett årligt anslag, som för år 1905 uppgick till 400 kronor, men för de följande tre åren höjts till 800 kronor.

Den *tekniska aftonskolan i Hessleholm* har fortsatt sin verksamhet och har under hvar af periodens år åtnjutit i anslag af Hessleholms köping 500 kronor äfvensom statsanslag till enahanda belopp. Höstterminen 1905 utgjorde elevantalet 51.

Undervisningen vid *Ahus privata samskola* har under denna femårsperiod oafbrutet fortgått med samma läseterminer som Kristianstads högre allmänna läroverk och med de läroämnena och kurser, som äro bestämda för dess tre första klasser. Samskolans ändamål är att bereda sina elever för inträde i allmänna läroverkets fjärde klass. Lärjungarnes antal har varit i medeltal 15 årligen. Vid skolan har varit anställd en lärare, som aflagt mogenhetsexamen samt folkskolelärareexamen och som år 1905 i lön haft 1,050 kronor utom husrum och vedbrand. Utgifterna för skolan bestridas dels genom terminsafgifter, 20 kronor för hvarje elev, dels genom den s. k. privata skolfondskassan, som vid sista räkenskapsårets slut uppgick till 21,526 kronor 67 öre.

I *Tomelilla* har under perioden blifvit inrättad en *högre folkskola* med uppgift att bibringa vidsträcktare undervisning än som meddelas i folkskolan. Den har sista läsåret under perioden varit besökt af 31 lärjungar, och har undervisningen meddelats af två lärare.

Folkundervisningen å landsbygden går kraftigt framåt, och kommunerna rygga icke tillbaka för att för dess befrämjande åtaga sig stora kostnader. Man har mera allmänt kommit till den öfvertygelsen, att den bildning, som erhålles i folkskolan, ingalunda är att förakta utan tvärtom att eftersträfvä. Undervisningen ledes också på ett mera intressväckande och belysande sätt, och resultatet af skolgången synes vara jämförelsevis bättre än fordom. Det torde numera knappast finnas någon, som gått i skola, hvilken icke kan läsa och skriva. Vid 1905 års slut funnos i länets 143 landtkommuner och Hishults sockendel 554 skolhus, där af 48 blifvit under perioden uppförda för en sammanlagd kostnad af 565,715 kronor 6 öre. Under samma tid hafva 60 äldre skolhus blifvit i betydligare mån reparerade, därför den sammanräknade kostnaden uppgått till 224,358 kronor 60 öre. Såsom på tal om byggnadsverksamheten omnämndes, hafva större och mera dyrbara skolhus uppförts i Hessleholm och Klippan samt inom Björnekulla och Västra Broby socknar. I 42 af kommunerna hafva dock icke förekommit några kostnader vare sig för nybyggnad eller reparation af skolhus.

Vid de flesta folkskolor har under perioden äfven meddelats undervisning i såväl manlig som kvinnlig *slöjd*. Man har kommit till insikt om, att undervisning i slöjd i skolorna i våra tider är nära nog nödvändig, enär de många utarbetena med betskötsel och dylikt nästan alldeles undanträngt husslöjden, sådan den förr öfvades i hvarje hem, då bonden själf förfärdigade sina redskap och verktyg samt kvinnorna förarbetade ull och lin till kläder åt husets folk. Utan undervisning i skolan skulle numera mången flicka icke kunna stryka, sy, stoppa eller lappa. Den manliga slöjden har till ändamål att lära barnen begagna de vanligast förekommande verktygen, särskildt snickareverktyg, hvarvid i främsta rummet för allmogen behöfliga och användbara föremål förfärdigas.

För år 1905 hafva till kommuner i länet af statsmedel utbetalts dels lönetillskott till 333 ordinarie folkskollärare och -lärarinnor, 5 extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, 50 biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor, 37 lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor och 347 lärare och lärarinnor vid småskolor med sammanlagdt 310,121 kronor 4 öre, dels understöd för aflönande af 8 lärare vid fortsättningsskolor 600 kronor, dels bidrag till aflöning af lärare i slöjd på 148 slöjdafdelningar 11,610 kronor och dels för anordnande af kvinnlig slöjd på 265 slöjdafdelningar 9,995 kronor eller tillsammans 332,326 kronor 4 öre. För liknande ändamål utbetaltes af statsmedel för år 1901 endast 299,914 kronor 7 öre, hvaraf äfven i sin mån framgår, att folkskoleväsendet under perioden vunnit i utveckling.

Det af länets landsting inrättade *seminarium i Kristianstad för utbildande af småskolelärarinnor* har äfven under denna period upprätthållits, och har landstinget därtill årligen anvisat 2,000 kronor. Intill hösten 1905 var undervisningen fördelad på två årskurser från den 15 april till den 15 augusti hvarje år, men därefter blef seminariet organiseradt på en årskurs, börjande den 1 september ena och varande till medio af juni månad följande året med några veckors uppehåll vid julen. Samtidigt med denna förändring blefvo två lärarinnor fast anställda vid seminariet, för hvil-

ket staden Kristianstad kostnadsfritt upplåtit lokaler i en af sina folkskolor. Seminariet, som är afsedt för emottagande af 30 elever i hvarje årsklass och är organiseradt i öfverensstämmelse med föreskrifterna i nådiga stadgan den 28 maj 1897, står under tillsyn af en af landstinget utsedd styrelse af tre personer, hvarjämte en af chefen för Ekle-siastikdepartementet förordnad sakkunnig person ledt och öfvervakat afgangspröfningarne.

Folkhögskolan i Önnestad började den 1 november 1905 sitt 38:de arbetsår. Verksamheten vid skolans samtliga afdelningar har fortgått efter hufvudsakligen samma plan och i enahanda syfte som förut. Dock har arbetsordningen till följd af två nya öfningsämnen införande vid skolan undergått en del förändringar. Undervisning i gymnastik begynte med vinterkursen 1901—1902, sedan en ny för ändamålet afsedd byggnad blifvit färdig. Dessutom har träslöjd alltsedan 1903 upptagits såsom ett för folkhögskolan i sin helhet gemensamt läroämne. Folkhögskolans högre afdelning, hvilken alltsedan 1888 under namn af Kristianstads läns landtmannaskola sorterar under Eders Kungl. Maj:ts Landtbruksstyrelses särskilda inspektion, utgör fortfarande den enda med statsmedel understödda läroanstalten i jordbruk inom länet. Skolarbetet under vinterkursen pågår 1 november —1 maj med sammanlagdt 4 veckors ferier vid jul och påsk. Kursafgifterna äro 50 kronor såväl till den lägre afdelningen som till landtmannaafdelningen. De af folkhögskolans elever, som med befrielse från vissa intellektuella läroämnen erhållit mera omfattande slöjdundervisning, hafva egentligen varit befriade från inträdesafgifter. Visserligen erläggas af dem vid kursens början 10 kronor, men dessa återfås sedan efter genomgången kurs i form af verktyg för motsvarande belopp.

Under den gångna femårsperioden har den sedan 1882 under namn af Skånes slöjdlärareseminarium pågående kursen för utbildning af slöjdlärare nedlagts såsom numera mindre af behovet påkallad, sedan träslöjd blifvit obligatoriskt läroämne vid folkskolelärareseminarierna. Slöjdseminariets 20:de lärokurs, afsedd att utgöra en kompletteringskurs för de lärare, som endast under *en* föregående kurs begagnat sig af undervisningen, öppnades den 3 juli och afslutades den 28 augusti 1901. Under den tid af 20 år, som seminariet varit i verksamhet, hafva 172 lärare-elever bevisat detsamma. Af dessa hafva 158 genomgått tvåårig och 14 ettårig lärokurs, hvadan antalet elevplatser utgjort 330, där af 315 ordinarie, 179 från Kristianstads och 136 från Malmöhus län samt 15 extra elevplatser. Den vid sidan af seminariekursen upprättade och samtidigt med denna arbetande normalskolan har varit besökt af 155 barn i skolåldern, hvilkas undervisning såsom öfningsuppgift och under verkstadslärares uppsikt alternerande blifvit bestridd af seminariets lärare-elever. Seminariet åtnjöt årligt anslag af Kristianstads läns Hushållningssällskap med 500 kronor.

Den vid denna läroanstalt eljest inrättade undervisningen i slöjd har, såsom af föregående berättelser blifvit antydt, varit förlagd till en särskild med skolan förenad afdelning, benämnd Kristianstads läns Centralslöjdskola, hvilken satte till sitt mål slöjdfärdighetens bibringande och utbredande till allt bredare lager af länets manliga befolkning och hvilken öppnade sin undervisning för ynglingar efter

uppnådd konfirmationsålder. Då numera sådan förberedande slöjdundervisning finnes införd i flertalet af länets folkskolor och den ungdom, som nu besöker folkhögskolan, under sin tidigare skoltid i de flesta fall fått lära sig att nöd-
torftigt handtera verktyg, så att man på den grund med skäl kunde förutsätta, att under jämförelsevis kort tid kunna bibringa dem en för framtiden verkligt gagnande färdighet, ansågs tiden vara inne att till samtliga folkhögskolors elever utsträcka den undervisning i slöjd, som förut varit förbehållen endast dem, hvilka speciellt anmält sig till genomgående af slöjdkurs. I följd häraf företogs år 1903 en närmare sammanslagning af den egentliga folkhögskolan med dess dittills mera fristående afdelning centralslöjdskolan. Lärjungarne fördelas alltså ej mera uti strängt afskilda grupper, folkhögskole- och slöjdelever, utan alla tillhöra de folkhögskolan, obetaget likväl för sådana ynglingar, som, med befrielse från vissa intellektuella läroämnen och mot nedsättning i kursavgiften, mera intensivt ville ägna sig åt slöjdarbete, att till denna undervisning vinna tillträde. Erfarenheten af denna anordning har varit högst tillfredsställande, i det att eleverna under den tid, som vid sidan af den intellektuella undervisningen blifvit anslagen till slöjdarbete, gjort afsevärda framsteg samt, med få undantag, visat intresse och berömvärd flit, hvarpå de årliga utställningarna af eleverbeten vid skolans afslutning lämnat påtagliga bevis. Dessutom hafva landtmannaskolans elever liksom förut undervisats i slöjd.

Vid skolans kvinnliga afdelning, som började sin verksamhet 1898, har meddelats undervisning dels i folkhögskolans vanliga intellektuella läroämnen, dels i kvinnlig slöjd. Kursen är förlagd till sommarmånaderna 1 juni—1 september samt fördelad på tvenne afdelningar. Högre afdelningen undervisas särskildt i huslig ekonomi, samaritkurs, dubbelt bokhålleri, räkning och praktiska skrifningar, hvarjämte slöjdundervisningen utgör en fortsättning af lägre afdelningens kurs. Afgiften är 30 kronor till lägre och 20 kronor till högre afdelningen.

Tvenne nya lärokurser hafva under perioden vid skolan tillkommit, nämligen kurs för utbildning af mjölkkontroll-assistenter och föreläsningkurs för småbrukare.

Med anledning af de under senaste åren i rask följd efter hvarandra tillkomna föreningarna för mjölkkontroll efter danskt mönster och därpå föranledda från skilda delar af länet till skolan ingångna förfrågningar efter lämpliga personer att förestå dylika föreningar, ansåg sig skolans styrelse böra upprätta en för ändamålet lämpad utbildningskurs. Den 5 maj 1903 öppnades sålunda den första af landtmannaskolan bekostade kursen för utbildning af mjölkkontrollassistenter med de bestämmelser till grund, som Eders Kungl. Maj:ts Landbruksstyrelse i utfärdadt reglemente fastställt såsom kompetensvillkor för kursdeltagare. Undervisning meddelas i kontrollbokföring och fettprofning, afvels- och foderlära, hvarjämte eleverna genomgå en kurs i mjölkning efter den så kallade Hegelundska metoden samt få alternerande deltaga i det praktiska arbetet inom Önnestads kontrollförening.

Under 1904 och 1905 har skolan för att i sin mån bibringa till det lilla jordbrukets höjande anordnat föreläsningkurser för småbrukare. Vid dessa, som pågått hvardera under

11 dagar, hafva lämpliga delar af landthushållningen och husdjursskötseln genomgått föredragsvis, diskussioner anordnats samt fristående föredrag hållits öfver skilda ämnen. Dessutom har genomgått en kurs i bokföring med ledning af landbruksstyrelsens räkenskapstabeller samt några timmar anslagits till öfningar i räkning.

För upprätthållande af de båda senast omtalade lärokurserna har länets hushållningssällskap anslagit 400 kronor år 1904 och 600 kronor år 1905. Kursdeltagarna hafva samtliga varit befriade från undervisningsavgift.

Det sammanräknade elevantalet har under den nu afhandlade femårsperioden utgjort:

År.	Första afdelningen.	Landtmannaafdelningen.	Slöjdafdelningen.	Kvinnliga afdelningen I.	Kvinnliga afdelningen II.	Småbrukarekursen.	Kontrollassistentkursen.	Summa.
1901	41	14	14	27	7	—	—	103
1902	54	15	9	27	5	—	—	110
1903	31	22	—	18	6	—	26	103
1904	67	19	—	27	7	21	27	168
1905	65	29	—	29	4	14	25	166
Summa	258	99	23	128	29	35	78	650

Lärjungarnas medellålder har varit i första afdelningen 20.3 år, i landtmannaskolan 21.4 år och kvinnliga afdelningen 19.2 år.

Antalet elever helt eller till hälften befriade från kursavgift hafva, förutom småbrukare- och kontrollkursernas 113 elever, under perioden varit:

	Första afdelningen.	Landtmannaafdelningen.	Summa.
Frielever	36	27	63
Halfbetalande	—	12	12

Statens anslag till medellösa och mindre bemedlade elever vid såväl manliga (med undantag af landtmannaafdelningen) som kvinnliga afdelningarna hafva under perioden utgått med följande belopp:

År.	Manliga afdelningen.	Kvinnliga afdelningen.
1901	540	306
1902	675	286
1903	300	290
1904	600	312
1905	300	378
Summa	2,415	1,572

Därjämte har årligen till dem af skolans elever, som företrädesvis ägnat sig åt slöjd, utdelats stipendier i form af verktyg såsom uppmuntran till fortsatt slöjdverksamhet. Under de senaste åren hafva dessutom samtliga folkhögskolans elever erhållit något eller några af dem under kursen tillverkade slöjdarbeten såsom premium, hvarjämte under perioden nyinrättade slöjdskolor, hvilkas lärare vid Önnestad erhållit sin utbildning, tilldelats understöd i form af verktygsuppsättningar och modeller. Slutligen må omnämnas, att fr. o. m. år 1903 medel ställts till skolans disposition för utdelning af premieböcker till förtjänta elever, som ej

kunna komma i åtnjutande af statsstipendium. De på detta sätt utdelade beloppen hafva under perioden utgjort:

År.	Verktyg till slöjd- skolor.	Modeller till slöjd- skolor.	Stipendier till slöjd- lärare.	Verktyg och arbe- ten till vinterkurs- elever.	Premie- böcker.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1901	400.00	117.45	30.00	220.00	—
1902	50.00	50.00	—	109.78	—
1903	—	27.58	—	110.25	36.00
1904	—	25.85	—	187.00	67.50
1905	—	40.95	—	169.75	49.50

De anslag af allmänna medel, som under perioden kommit skolans olika afdelningar till del, hafva varit: af staten: årligen till manliga afdelningen 4,000 kronor (med undantag af 1903, då endast 3,975 kronor erhöles), till kvinnliga afdelningen 1,800 kronor, till landtmannaafdelningen 4,000 kronor, till slöjdens befrämjande åren 1901—1902 1,200 kronor och åren 1903—1905 800 kronor; af Landstinget: årligen till manliga afdelningen 700 kronor, till slöjdens befrämjande 750 kronor; samt af Hushållningssällskapet: årligen till landtmannaafdelningen 1,500 kronor, till slöjdens befrämjande 1,500 kronor år 1901 och 1,200 kronor hvart af åren 1902—1905.

Såsom förut omnämnts, har skolan under perioden erhållit egen nyuppförd gymnastikbyggnad. Redan 1899 inköptes för ändamålet tvenne till skolans område gränsande tomter jämte å dessa belägna två husbyggnader. Dessa senare hafva undergått nödig reparation och användas tills vidare såsom provisoriska elevhem, det ena inrymmande elevbostäder och det andra mathållning med utrymme för omkring 40 spiskäster. År 1901 kunde gymnastikbyggnaden tagas i användning. Denna utgöres af en gymnastiksal, inrymmande hufvudbyggnad samt tvenne tillbyggnader, den ena inredd till förstuga, två afklädningsrum, trappuppgång och åskådareläktare samt utvändigt försedd med altan, den andra inrymmande kök och badrum.

Slutligen må nämnas några ord om läroanstaltens nybildade garantiförening. Allt sedan skolans tillkomst år 1868 har densamma haft sitt laga försvar uti det så kallade målsmanskapet, till hvilket enligt stadgarne räknades hvar och en, som till skolan någon gång öfverlämnade en gåfva, större eller mindre, vare sig kontant eller in natura. Enligt denna bestämmelse var emellertid målsmanskapet ett ganska tänjbart begrepp, och en reform därpå visade sig allt mera nödvändig. En för ändamålet tillsatt kommitté framlade vid extra målsmansstämma den 14 januari 1905 förslag till stadgar för Önnestads folkhögskolas garantiförening, och förklarade sig de närvarande målsmännen beredda att eventuellt till en sådan förening öfverlåta sin dispositionsrätt öfver skolans egendom. Detta beslut bekräftades af ordinarie målsmansstämman den 26 oktober 1905, då den nya föreningen, i hvilken ett fyrtiotal personer anmält sig till inträde, äfven bildades. Ständig medlem af denna förening, däri förutvarande målsmän hafva själfskrifven inträdesrätt, blifver den, som erlägger 25 kronor eller öfverlämnar en aktie i läroverks-

byggnaden. Den, som med någon betydligare gåfva bidragit till skolans upprätthållande, vinner inträde mot erläggande af 10 kronor eller mot öfverlämnande af likaledes en byggnadsaktie. Kommun, som genom ombud vill vara representerad i föreningen, erlägger 100 kronor en gång för alla. Afgifterna samlas till en fond, i första hand afsedd att användas såsom bidrag till uppförande af ett tidsenligt elevhem.

Genom testamente af den 23 september 1876 förordnade lagmannen T. L. Sylvan, att Bollerups säteri med flera hemman skulle tillfalla ett *landbruksinstitut för Kristianstads län*, hvilket institut skulle ställas under förvaltning af Landshöfdingen och Hushållningssällskapet i länet samt domhufvanden och kronofogden i Ingelstads härad och kyrkoherden i Bollerups socken. Beträffande institutets organisation föreskrefs, att det icke finge utgöra seminarium för utbildande af rättare eller inspektorer, utan att det borde vara en mönsterfarm, där hvar och en utan skolgång kunde se, huru landbruk borde ändamålsenligast ställas och bedrivas, samt ett experimentalfält och en agrikulturkemisk försöksanstalt; att egendomens brukningssätt borde hufvudsakligen afse kreatursafvel för att kunna föregå med exempel, huru hästar och boskap böra uppfödvas, och institutet kunna förse orten med dugliga vagns- (icke kapplöpnings-) hästar och goda mjölkkor. Vidare förordnades, att lärare skulle antagas för undervisning i agrikulturkemiska och tekniska kunskapsämnen äfvensom i de husslöjder, som kunde finnas nyttigast och bäst lämpa sig för sysselsättning i hemmet den mörka årstidens långa aftnar samt för ålderstigne, som till gröfre arbeten vore oförmögne. Testamentet öfverklagades, och genom den förening, som ingicks mellan institutets styrelse och lagman Sylvans arfvingar, blef donationen betydligt förminskad, på samma gång i testamentets bestämmelser beträffande institutets organisation icke gjordes annan förändring, än att institutets styrelse befriades från en föreskrift angående de för institutet behöfliga byggnaderna, att det öfverskott i årsinkomst, som efter institutets ordnande kunde uppstå, finge af styrelsen användas för andra till befrämjande af landbrukets framsteg inom länet nyttiga ändamål samt att stiftelsen skulle benämnas *Lagmannen Tage Ludvig Sylvans Landbruksinstitut*. Af de tillgångar, som genom denna öfverenskommelse tillföll institutet, inköptes för 322,803 kronor ett till omkring 800 tunnland uppgående jordområde i södra delen af Bollerup. Resten samt inflytande arrenden och räntor utlånades och placerades i olika bankinrättningar. Styrelsen för institutet inköpte sedermera år 1902 och tillträdde år 1903 Bollerups säteri och Görarp i Bollerups socken, nr 2, 6 och 9 Toarp i Ullstorps socken, hemman i Södra Kvärrestad samt en brännorfmosse i Ingelstorps och Stora Köpinge socknar för en köpesumma af 994,000 kronor, hvarigenom institutet blef ägare till ett sammanlagdt jordområde af omkring 3,500 tunnland. Genom detta köp har institutets rörelsekapital, hvilket äfven måst användas till inköp af inventarier till ett värde af 146,000 kronor, blifvit hårdt anlitadt, hvarför institutets styrelse icke sett sig i stånd att för närvarande i vidsträcktare mån förverkliga donators afsikt med stiftelsen, än att lärjungar emottagits under sommarmånaderna för att genomgå en kurs i praktiskt jordbruk, hvarförutom anordnats kurser

för utbildande af ladugardsförmän. Därjämte hafva afvelsdjur af såväl läglands- som ayrschireras på för köpare fördelaktiga villkor sålts till landtmän i länet. Institutets tillgångar uppgingo enligt den senaste styrelseberättelsen till 1,056,838 kronor 23 öre.

I Emmaljunga af Vittsjö socken har under åren 1902 och 1903 varit i verksamhet en af enskild person inrättad, med statsmedel understödd torfskola, hvilken dock år 1904 förflyttades till Markaryd i Kronobergs län, där den ännu fortgår. Undervisningen i denna skola, som tager sin början den 15 april och pågår till den 15 augusti hvarje år, meddelas å två afdelningar, den ena för utbildande af torfverksförvaltare och den andra för torfmästare eller arbetsförmän. År 1902 meddelades undervisning till 11 elever i förra och 10 i senare afdelningen, och år 1903 till respektive 32 och 15 elever.

Den i förra femårsberättelsen omnämnda *Vinslöfs slöjdskola för kvinnor*, hvilken numera benämnes Vinslöfs kvinnliga slöjd- och hushållsskola, har äfven under denna period fortsatt sin verksamhet i ändamål att utbilda unga flickor, så att de få sinne och förmåga att med egna händer verk gagna och pryda ett hem. Undervisningen, som omfattar olika slag af väfnad och sömnad, knyppling, broderi, strykning, bakning, enklare och finare matlagning, sång och förbandslära, har meddelats af 8 lärarinnor, af hvilka 4 undervisat i slöjd, 1 i strykning, 2 i hushållsgöromål och 1 i förbandslära. Dessutom har en sånglärare varit anställd. Under förevarande period har skolan varit besökt af 318 elever, däraf 54 år 1901, 60 år 1902, 66 år 1903, 62 år 1904 och 76 år 1905. Afgiften för deltagande i slöjdkursen är 25 kronor och för hushållskursen 10 kronor. Några medellösa elever erhålla årligen fri undervisning i slöjd. Skolan, som utom elevavgifterna uppbär års- och inträdesavgifter af sina hufvudmän, har för hvarje år under perioden erhållit 300 kronor i anslag af länets hushållningssällskap och från och med 1902 i statsanslag 400 kronor, hvarjämte Vinslöfs kommun årligen bidragit med 130 kronor.

Träne kvinnliga slöjdskola har under perioden fortgått på samma sätt som förut, men förflyttades efter att den 31 oktober 1904 hafva avslutat sin 25:e lärokurs från Träne till Tollarp i Västra Vrams socken, där den ansågs skola få ett med hänseende till kommunikationerna i orten mera gynnsamt läge. Efter förflyttningen har den benämnts Tollarps kvinnliga slöjdskola. Under perioden hafva 183 elever undervisats i skolan, nämligen 57 år 1901, 54 år 1902, 21 år 1903, 27 år 1904 och 24 år 1905. Undervisningen har såsom tillförene pågått i åtta månader årligen samt meddelats i många olika slag af väfnader, i linne- och klädsömnad, konstsömnad af hvarjehanda art samt tvätt och strykning. Från och med den 1 november 1905 hafva äfven anordnats kurser i hushåll och huslig ekonomi. Hvarje år har en samaritkurs ägt rum, hvarvid extra provinsialläkaren i distriktet undervisat. Lärarinnorna hafva varit tre, af hvilka lärarinnan i tvätt och strykning erhållit ersättning för de timmar hon undervisat, men de båda andra haft fast lön, utgörande utom fri bostad, vedbrand och ljus under de två första åren 500 kronor för dem hvardera samt sedan 700 kronor för föreståndarinnan och 600 kronor för

andra lärarinnan. I årsavgift har betalande elev erlagt 25 kronor. Skolan har årligen åtnjutit i understöd af staten 400 kronor och af hushållningssällskapet 300 kronor, hvarjämte Träne kommun under de fyra första åren af perioden bidragit med 300 kronor årligen och Västra Vrams kommun med 400 kronor under år 1905. Dessa kommunbidrag hafva utgått under villkor, det från Träne kommun, att samtliga elever därifrån skulle åtnjuta afgiftsfri undervisning, och det från Västra Vrams kommun, att högst 10 mindre bemidlade flickor från kommunen skulle antagas till frielever. Under år 1905 har skolan varit besökt af 4 frielever.

Munka-Ljungby slöjd- och halmflätningsskola, som omnämndes i förra femårsberättelsen, har under år 1901 upphört med sin verksamhet.

Döfstumskolorna i Lund och Karlskrona ägas och underhållas af tredje döfstumskoledistriktet, omfattande Kristianstads, Malmöhus och Blekinge län. Antalet i de båda skolorna intagna elever från Kristianstads län samt det belopp, hvarmed länets landsting i förhållande till länets folk-mängd bidragit till dessa skolor, hafva utgjort:

Elever vid döfstumskolorna.				Landstingsbidrag.	
Läsår.	Lund.	Karlskrona.	Summa.	År.	Kronor.
1901—1902	28	6	34	1901	16,913.44
1902—1903	28	7	35	1902	15,581.99
1903—1904	25	8	33	1903	15,678.32
1904—1905	21	11	32	1904	15,324.64
1905—1906	22	5	27	1905	15,653.13

Kristianstads läns idiotanstalt å Fridhem i närheten af Hesselholm, som står under inseeende af en utaf landstinget utsedd styrelse, bestående af fem personer, har utöfvat sin verksamhet under ledning af en föreståndarinna, tre lärarinnor, fyra sköterskor, en sömmerska, en kokerska, en köks-piga och en vaktmästare, hvilken senare tillika undervisat i slöjd. Å anstalten hafva under perioden ständigt varit intagna från 39 till 46 elever, hvilket senare antal är det högsta som förekommit, och förefunnos vid 1905 års slut 40 elever, däraf 24 gossar och 16 flickor. Afgifterna hafva utgått med 100 kronor för helbetalande och 50 kronor för halfbetalande. Den verkliga kostnaden för hvarje elev beräknades för år 1905, då dagliga utspisningskostnaden för hvar elev likasom för hvar och en af anstaltens personal utgjorde 32 öre, till 401 kronor 10 öre eller 1 krona 10 öre för dag. Undervisningen, som fortgått efter samma plan som förut, har omfattat kristendom, ljudning, innanläsning, räkning, åskådning, skrifning, ritning, handarbeten och slöjd samt gymnastik äfvensom för de mest försigkomna historia och geografi. Såsom slöjdämnen för gossarne hafva användts skomakeri, borstbinderi och svarfning, och flickorna hafva öfvats, utom i enklare väfnader, äfven i åtskilliga slag af konstväfnader. Mycken vikt lägges fortfarande därpå, att de större gossarne och flickorna dagligen, då årstiden sådant medgifver, sysselsättas utomhus med fämpliga göromål, gossarne med vedsågning, vattenhämtning och enklare timmermansarbeten samt flickorna med arbeten af hvarjehanda slag

i trädgården, köket eller tvättstugan. Hälsostillståndet vid anstalter har i allmänhet under perioden varit synnerligen godt, hvilket tillskrifves de i allo förträffliga hygieniska anordningarna därstädes samt anstaltens sunda belägenhet. Anstalten har under perioden åtnjutit följande anslag:

	Af landstinget.	Af staten.
År 1901	kr. 7,450	kr. 9,200
» 1902	» 5,300	» 8,925
» 1903	» 4,000	» 8,825
» 1904	» 2,000	» 9,375
» 1905	» 5,000	» 8,325

B) Rättsväsende, fångvård och polisväsende. Någon förändring med afseende å de i länet befintliga domstolarnes organisation har icke förekommit likasom icke heller beträffande den territoriella omfattningen af domstolarnas jurisdiktion i annan mån än som betingats däraf, att, såsom ofvan omnämnts, ett område af Rebbelberga socken i Bjäre härad äfven i judiciellt hänseende öfverflyttats till Ängelholms stad.

Den 9 juni 1904 antogs af stadsfullmäktige i Kristianstad ny arbetsordning och lönestat för rådhusrätten och magistraten därstädes, och blef denna ordning och stat af Eders Kungl. Maj:t fastställd den 25 augusti samma år. Den nya arbetsordningen har emellertid icke ännu trätt i tillämpning. Den väsentliga förändringen i arbetsfördelningen innefattas i öfverflyttningen af de s. k. småprotokollen från stadsnotarien till förste rådmannen.

I fråga om rådhusrättens och magistratens i Simrishamn sammansättning har under perioden den förändring vidtagits, att enligt stadsfullmäktiges därstädes den 17 mars 1904 fattade, af Eders Kungl. Maj:t den 2 september samma år fastställda beslut innehafvaren af då lediga förste rådmansstjänsten skall hafva aflagt sådan akademisk examen, som grundlägger behörighet till domarebefattning, i sammanhang hvarmed förste rådmannens löneförmåner förbättrats.

Likasom förut hafva *rannsakningar i brottmål* under hela förevarande period af Östra Göinge, Villands samt Gårds och Albo häradsrätter äfvensom rådhusrätten i Kristianstad hållits i länsfängelset därstädes samt af Ingelstads och Järrestads häradsrätt å kronohäktet i Ystad. Efter det Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 26 juni 1903 förordnat, att Västra Göinge härads domsaga må å länsfängelset i Kristianstad hafva tingsstad i brottmål, har äfven Västra Göinge häradsrätt hållit rannsakningar därstädes. Vid periodens slut höllos därför rannsakningar med häktade personer å vederbörande tingsställen endast af Norra Åsbo häradsrätt å tingsstället i Aby och af Södra Åsbo och Bjäre häradsrätt å tingsstället i Ängelholm, det senare beläget i omedelbar närhet af därvarande kronohäkte, och transport af fångar till och från rannsakning förekom i allmänhet allenast mellan kronohäktet i Ängelholm och tingsstället i Aby äfvensom mellan kronohäktet i Ystad och Simrishamn i de fall, då inför rådhusrätten därstädes skulle till rannsakning inställas häktad person. Staden Simrishamns rannsakningsfångar förvaras nämligen å kronohäktet i Ystad. Men äfven i dessa fångtransporter har sedermera skett förändring därigenom, att

Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 8 juni 1906 medgifvit Norra Åsbo härads domsaga att hafva tingsstad i brottmål i Södra Åsbo och Bjäre härads tingshus i Ängelholm.

Med afseende å lagskipningens utöfvande är icke något annat att framhålla, än att den, såvidt till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes kunskap kommit, blifvit handhafd på ett i allo tillfredsställande och berömvärdt sätt.

Angående lagsökningsväsendet får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till de under andra afdelningen här ofvan lämnade uppgifter om antalet lagsökningar och exekutiva förrättningar.

De af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelade beslut om ådömda böters *förvandling till fängelsestraff* enligt 2 kapitlet 10 och 11 §§ strafflagen hafva uppgått 1901 till 276, 1902 till 272, 1903 till 318, 1904 till 321 och 1905 till 430.

För verkställighet hafva till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ankommit utslag, hvarigenom *icke häktade personer ådömts frihetsstraff*, år 1901 45, år 1902 35, år 1903 27, år 1904 27 och år 1905 46.

Fängelserna i länet hafva utgjorts af länsfängelset i Kristianstad och kronohäktet i Ängelholm. Därjämte finnas i hvar och ett af sex tingsställen inrättade häradshäkten för tillfälligt förvarande af fångar.

Antalet *häktade* eller dömde, som i länsfängelset i Kristianstad intagits under hvar och ett af periodens år, äfvensom anledningen till häktandet inhämtas af följande öfersikt:

År.	H ä k t n i n g s o r s a k .						Lösdrifveri.		Summa häktade.
	Mord, dråp eller rån.	Annat våld mot person.	Stöld och snatteri.	Förskräknings- brott.	Andra för- brytelser.	Aftjänande af bötesförvand- lingsstraff.	Män.	Kvinnor.	
1901	2	29	37	2	32	73	44	5	224
1902	5	27	67	2	29	64	38	4	236
1903	12	27	60	7	14	59	30	2	211
1904	4	29	36	4	17	73	24	1	188
1905	2	24	42	4	19	152	31	3	277

I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts fångvårdsstyrelsens bestämmelser i särskilda hvarje år utfärdade cirkulär angående stället, där straffarbete, fängelsestraff eller tvångsarbete skall verkställas, hafva manspersoner, dömda till straffarbete från och med ett år sex månader till och med två år, från Malmöhus och Hallands län, blifvit under hela femårsperioden till länsfängelset i Kristianstad försända för straffets undergående och uppgick antalet dylika fångar år 1901 till 19, år 1902 till 13, år 1903 till 20, år 1904 till 11 samt år 1905 till 16. Dessutom hafva på grund af Fångvårdsstyrelsens beslut till länsfängelset i Kristianstad förflyttats år 1902 12 och år 1903 28 fångar, hvilka voro dömda till straffarbete utöfver två år, samt år 1905 8, hvilka voro dömda till straffarbete kortare tid än ett år och sex månader.

I kronohäktet i Ängelholm hafva under perioden varit förvarade följande antal fångar:

År.	Rannsakningsfångar.		Bötesfångar.		Lösdriverare.		Summa.
	Män.	Kvinnor.	Män.	Kvinnor.	Män.	Kvinnor.	
1901	22	—	36	—	27	2	87
1902	26	6	51	1	10	1	95
1903	21	3	36	2	16	—	78
1904	24	3	40	3	4	—	74
1905	20	3	38	—	2	1	64

I nämnda kronohäkte, som är afsedt för upptagande af fångar från Ängelholms stad jämte Norra och Södra Asbo samt Bjäre härad, verkställes endast sådant fängelsestraff, som blifvit ådömdt såsom förvandlingsstraff för böter.

Under åren 1901—1903 hafva fångarne i länsfängelset likasom förut fått tillgodonjuta viss andel i inkomsten af sitt arbete. Från och med 1904 har emellertid i sammanhang med nya lönerregleringar för fängelseföreståndaren och bevakningspersonalen fångarnes andel i inkomsten af fångarbetet indragits till statsverket och dem i stället medgifvits att komma i åtnjutande af vissa arbetspremier. Beloppet af fångarnes vid länsfängelset arbetsförtjänst under perioden och huru densamma fördelats inhämtas af följande öfversikt:

År.	För straff- och tvångsarbetsfångar.	För andra fångar.	Summa.	Häraf tillfallit fängelsets besparingskassa.
1901	kr. 3,284.85	171.44	3,455.79	877.13
1902	4,104.86	286.51	4,391.37	1,215.42
1903	4,030.64	81.43	4,112.07	1,180.71

År.	Premier och dagsverks-skillningar till fångar.	Statsverket till godo.	Summa inkomst.
1904	kr. 1,452.19	2,980.43	4,432.62
1905	1,155.83	2,308.85	3,464.68

A länsfängelset i Kristianstad hafva under perioden förkommit tillsammans 7 extra judiciella bestraffningar mot 30 under närmast föregående period.

Under perioden har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt af vederbörande polismän i länet meddelade varningar för *lösdriveri och bettlande* äfvensom själf meddelat dylika varningar samt för sådana förseelser dömt till tvångsarbete och i öfrigt såsom lösdriverare behandlat personer till det antal för hvart år, som af tabell Ap kan ses.

Af de i nämnda tabell upptagna såsom lösdriverare behandlade personer hafva dock endast följande antal tillhört länet, nämligen 26 år 1901, 23 år 1902, 18 år 1903, 13 år 1904 och 16 år 1905. Länets landsting har såsom allt sedan 1896 ägt rum för hvart af periodens år anvisat medel till beredande af särskild ersättning åt fjärdingsmän och tillsy-

ningsmän för besvär och kostnad med lösdriverares inställande hos närmaste polisman för att dymedelst göra nämnda befattningshafvande mera nitiska i utförfningen af den dem i detta hänseende åliggande tjänsteplikt. För dylikt ändamål har landstinget årligen under perioden ställt till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes förfogande ett anslag af 350 kronor, hvilket dock icke något är behöft till fullo anlitas, utan hafva efter den för godtgörelsen fastställda norm därpå utbetalts:

År 1901 för 50 lösdriverare	212.50 kronor
» 1902 » 38 »	149.50 »
» 1903 » 32 »	132.50 »
» 1904 » 34 »	138.50 »
» 1905 » 30 »	122 »

Statsverkets å härvarande landskontor utanordnade kostnader för fångvården hafva utgjort:

År.	Fångförsörj.	Underhåll och öfriga utgifter.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.
1901	4,186.07	29,734.86	33,920.93
1902	4,206.92	26,705.07	30,911.99
1903	4,072.63	35,438.52	39,511.15
1904	3,793.79	37,913.67	41,707.46
1905	4,072.35	33,569.82	37,642.17

Det i föregående femårsberättelse omförmälda *Kristianstads läns fångvårdssällskap*, hvars ändamål är att från återfall i brott söka bevara företrädesvis yngre frigifna fångar från länet, har fortsatt sin verksamhet jämväl under förevarande period, därunder hjälp lämnats åt sammanlagt 26 frigifna fångar, därpå 21 män och 5 kvinnor. Sällskapet räknade vid 1905 års slut 179 medlemmar och hade då i tillgångar 20,783 kronor 14 öre.

Landsfiskalstjänsten i Norra och Södra Asbo samt Bjäre häraders distrikt, som alltsedan början af år 1893 efter då inträffad ledighet stått vakant, har nu åter blifvit tillsatt enligt justitiekanslersämbetets förordnande af den 1 december 1905.

Polisväsendet i Kristianstad har år 1902 undergått förändring i så måtto, att antalet ordinarie poliskonstaplar ökats

Tab. Ap. Personer, som under åren 1901—1905 i Kristianstads län undergått behandling såsom lösdriverare.

År.	Varnade af polismyndigheten i orten.		Varnade af K. M:ts Bfhd.		Dömde till tvångsarbete.		Behandlade enligt lösdriverare-lagen § 7.		Utlämningsgar.		Summa.
	Män.	Kv.	Män.	Kv.	Män.	Kv.	Män.	Kv.	Män.	Kv.	
1901	20	3	14	—	26	4	1	1	1	—	70
1902	20	2	9	—	20	2	1	2	4	—	60
1903	25	3	4	—	16	1	2	—	5	—	56
1904	29	—	7	1	9	—	—	—	4	—	50
1905	37	1	3	—	20	2	—	—	3	1	67

från 12 till 15 och antalet extra poliskonstaplar från 4 till 8. De förra åtnjota i lön 500 kronor och tjänstgöringspenningar 600 kronor med ett ålderstillägg af 100 kronor och de senare i tjänstgöringspenningar 900 kronor med ett ålderstillägg af 100 kronor, hvarjämte såväl ordinarie som extra poliskonstaplar erhålla i beklädnadsersättning 100 kronor årligen. Till poliskåren hör därjämte utom stadsfiskalen, som tillika är poliskommissarie, en öfverkonstapel, hvilkens löneförmåner utgöras af lön 1,060 kronor och tjänstgöringspenningar 540 kronor jämte beklädnadsersättning 120 kronor. Stadsfiskalen har fått sin fasta aflöning ökad till 1,800 kronor i lön och 1,200 kronor i tjänstgöringspenningar.

Polisbevakningen i Simrishamn har under perioden uppehållits af 1 stadsfiskal, 2 poliskonstaplar och 4 nattvaktare med samma aflöningsförmåner som under föregående period.

I Ängelholm besörjes polisbevakningen af 1 stadsfiskal, 1 ordinarie och 4 extra ordinarie polisbetjänter jämte 2 nattvaktare. Den ordinarie polisbetjanten har i lön 725 kronor, beklädnadspengar 75 kronor och gratifikation 125 kronor. De extra ordinarie erhålla endast dagaflöning, då de äro i tjänst.

Polisbevakningen i Hesselholms köping utgöres af en polisuppsyningsman med en lön af 1,300 kronor med två ålderstillägg, hvarterda å 100 kronor, en förste poliskonstapel med en lön af 1,200 kronor samt tre poliskonstaplar, af hvilka de två hafva 1,000 kronor hvardera i lön och den tredje 800 kronor.

Kronolänsmannen i Fjälkinge distrikt, som har sin bostad i Åhus, har förordnats att jämväl bestrida polisuppsyningsmannattjänsten i Åhus köping, därvid han till biträde haft en af köpingsnämnden och två af hamndirektionen aflönade poliskonstaplar.

Äfven i köpingen Båstad har en särskild poliskonstapel varit anställd till biträde vid ordningens uppehållande inom köpingen åt den därstädes bosatte kronolänsmannen i orten.

Den ordinarie polistjänsten inom kommunerna på landsbygden utöfvas utom af kronobetjäningen af en eller flera till dess biträde i hvarje kommun anställda fjärdingsmän. De till dessa tjänstemän anslagna löner äro i allmänhet låga och de med tjänsten förenade extra inkomsterna ringa, så att innehafvaren i regel efter tjänstetidens utgång vägrar mottaga återval. Äfven i ganska folkrika socknar utgår lönen med endast 75 till 100 kronor, medan den i de mindre sjunker ner ända till 25 kronor. Högsta aflöningen utgör 400 kronor. Under år 1905 voro i länet anställda 158 fjärdingsmän, däraf tre i hvar af Örkelljunga, Stoby och Vankifva socknar, två i hvar af Riseberga, Osby, Loshults, Glimåkra, Örkene, Norra Mellby, Finja, Farstorp, Vånga och Åhus socknar samt en i hvar af öfriga 130 socknar äfvensom i Hishults sockendel:

Behovet af anställande af särskild polis har gjort sig gällande på allt flera ställen å landsbygden. År 1905 hafva dylika polismän haft anställning å nedannämnda ställen med följande löner:

1 i Munka-Ljungby med lön af	300 kronor
1 i Åby	900 .

1 i Åstorp	med lön af	800 kronor
1 i Hylling	»	900 .
1 i Örkelljunga	»	800 .
1 i Perstorp	»	600 .
1 i Glimåkra	»	600 .
1 i Lönsboda	»	700 .
1 i Östra Broby	»	600 .
1 i Sösdala	»	800 .
1 i Tyringe	»	300 .
1 i Önnestad	»	450 .
1 i Hvilan	»	500 .
2 i Tomelilla	»	1,190 .
2 i Borrbö	»	475 .

Till aflöning af dessa polismän, hvilka varit anställda af vederbörande kommuner eller enskilda, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande af de till dess förfogande ställda medel af det af Riksdagen beviljade anslag till aflöning och underhåll af särskild polisstyrka på landet m. m. lämnat bidrag, i allmänhet uppgående till hälften af aflöningsbeloppen. Af berörda anslag hafva tilldelats länet 5,000 kronor för hvar af åren 1901—1904 och 5,300 kronor för år 1905. Därjämte har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande likasom förut af förenämnda medel bestridt kostnaden för aflöning af en särskild polisuppsyningsman, hvilken årligen förordnats att emot ett särskildt arvode af 100 kronor under den tid, vapenöfningarna pågå å exercisplatsen Ljungbyhed, tillse ordningen såväl å samma hed som i därintill angränsande byarna Svenstorp, Ljungby och Sjöleden.

Med anledning af förefallna oordningar har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom beslut den 23 december 1902 och 13 februari 1904 förordnat vissa järnvägsfunktionärer att med polismans skydd och befogenhet biträda vid upprätthållande af ordning och säkerhet inom Sölvesborg—Olofström—Elmhults och Malmö—Simrishamns järnvägars områden och närmaste området därintill, allt dock endast inom Kristianstads län, hvarjämte Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 9 och 11 maj 1904 förordnat tre arbetsförmän till extra polismän inom Ifö kaolin- och chamottfabriks områden å Ifö och i Bromölla och närmaste området däromkring.

På sätt i förra femårsberättelsen omnämndes, hade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande utverkat fribiljetter för länsmännen i länet vid resor i tjänsteärenden hvar inom sitt tjänstgöringsdistrikt äfven å de enskilda järnvägar, i hvilkas koncession förbehåll därom icke blifvit gjordt, så att länsmännen åtnjöto fria resor i tjänsteärenden å samtliga enskilda järnvägar. Från och med år 1904 har dylik förmån blifvit dem medgifven jämväl å statens järnvägar.

C) Kreditanstalter och sparbanker. I likhet med hvad förhållandet varit under närmast föregående femårsperiod har äfven under perioden 1901—1905 inom länet verkat ej mindre Skånska hypoteksföreningen än äfven det sedelutgifvande bankbolaget *Skånes enskilda bank*, som fortfarande haft afdelningskontor i Kristianstad, Ängelholm, Simrishamn och Åby. Detta bankbolag likasom det jämväl sedelutgifvande bankbolaget Kristianstads enskilda bank, som vid periodens

början utöfvade verksamhet vid afdelningskontor i Kristianstad, Hesselholm, Osby och Åhus, upphörde med sedelutgifningen den 1 augusti 1901. Med anledning af de svårigheter, som på sätt förut omnämnts uppstodo för sistnämnda bolag under år 1901, öfvertogs dess rörelse från och med den 1 januari 1902 af det för sådant ändamål nybildade bankaktiebolaget *Södra Sverige. Sydsvenska kreditaktiebolaget*, som under förra femårsperioden inrättade afdelningskontor i Tomelilla, har fortsatt rörelsen därstädes och den 1 december 1903 öppnat dylikt kontor i Kristianstad. *Aktiebolaget Ängelholms landtmannabank*, som har till ändamål att tillgodose den mindre rörelsen i och omkring staden Ängelholm, började sin verksamhet den 1 december 1905 med hufvudkontor i nämnda stad. Hvad i dessa banker på olika räkningar å insättares konton innestod vid förra och förevarande femårsperiodens slut utvisas af följande tabell:

	Inlåning d. 31 december 1900. Kronor.	Inlåning d. 31 december 1905. Kronor.
<i>Skånes enskilda banks kontor:</i>		
Kristianstad	3,630,696.02	9,709,413.08
Simrishamn	2,123,372.59	
Ängelholm	1,041,753.17	
Åby	815,899.04	
<i>Bankaktiebolaget Södra Sveriges kontor:</i>		
Kristianstad	4,612,450.26	3,901,576.46
Hesselholm	744,531.88	1,315,029.62
Osby	779,346.24	900,444.58
Åhus	446,417.28	746,310.25
<i>Sydsvenska kreditaktiebolagets kontor:</i>		
Kristianstad	—	1,102,512.24
Tomelilla	473,662.06	928,886.05
<i>Aktiebolaget Ängelholms landtmannabanks kontor:</i>		
Ängelholm	—	109,296.05
Summa	14,668,128.34	18,713,468.33

Insättarnes tillgodohafvande, som vid förra femårsperiodens slut uppgick till 14,668,128 kronor 34 öre, utgjorde vid denna periodens utgång 18,713,468 kronor 33 öre och hafva således ökats med 4,045,339 kronor 99 öre.

Båstads med kringliggande orts folkbank har under perioden utöfvat sin verksamhet med kontor i Båstad, som för allmänheten hållits öppet tre dagar i veckan. Delägarnes antal uppgick vid 1905 års slut till 121 och grundfondsandelarne till 246,480 kronor 54 öre. Vid samma tid uppgick reservfonden till 36,047 kronor 82 öre samt insättarnes tillgodohafvande på sparkasseräkning till 1,108,072 kronor 59 öre. I enlighet med lagen den 29 juli 1892 angående tillsyn öfver vissa s. k. folkbanker och med folkbanker jämförliga inrättningar har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande årligen under perioden låtit verkställa inspektion af ifrågavarande folkbank utan att därvid någon anmärkning förekommit.

Någon annan inrättning för pantlånerörelse finnes icke inom länet än *Kristianstads hjälp- och pantlänkontor*, hvars ändamål är att åt behöfvande och mindre bemedlade medlemmar af Kristianstads samhälle emot pant af lösöreper-sedlar utlämna små penninglån på så billiga villkor, som med inrättningens bestånd är förenligt. Det för inrättningens verksamhet nödiga kapital har anskaffats dels genom lån, dels genom frivilliga bidrag af för inrättningen nitälskande personer, hvilka benämnas inrättningens hufvudmän och utse styrelse för densamma. Vid 1905 års slut hade inrättningen 15 hufvudmän och utgjorde dess kapital 6,600 kronor. Under perioden hade därifrån utlämnats lån till följande antal och belopp:

År.	Antal län.	Lånebelopp. Kronor.
1901	1,598	6,797
1902	1,469	6,304
1903	1,421	6,325
1904	1,789	9,246
1905	1,706	8,981
Summa	7,986	37,653

Sparbankernas i länet antal utgjorde vid förra femårsperiodens slut 65. Under perioden hafva 8 nya sparbanker trädt i verksamhet, nämligen sparbankerna i Rya, Ingelstorp, Onslunda och Smedstorp, sparbanken Klippan samt Fagerhults, Ifvetofta sockens samt Össjö sparbanker. Samtliga dessa sparbanker hafva antagit reglementen i öfverensstämmelse med lagen angående sparbanker den 29 juli 1892, hvilka reglementen blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda. Vid periodens slut utöfvade således 73 sparbanker verksamhet i länet.

I enlighet med 21 § nyssnämnda lag har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande årligen låtit verkställa undersökning af sparbankernas förvaltning. De därvid framställda anmärkningar, hvilka icke i något fall föranlett därtill, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande funnit sig föranlåten afbryta någon sparbanks verksamhet, hafva icke varit af svårare beskaffenhet. I de flesta fall hafva sparbanksstyrelserna, hörda öfver anmärkningarne, själfmant vidtagit rättelser, och endast i ett par fall har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande nödgats meddela föreskrift i sådant hänseende. De årliga inspektionerna medföra säkerligen god nytta i så måtto, att sparbanksstyrelserna för undvikande af anmärkningar vinnlägga sig om att sköta sparbankerna omsorgsfullt och i öfverensstämmelse med sparbankslagens och vederbörande reglementes föreskrifter. Den säkerhet sparbankerna erbjuda insättarne synes vara fullt betryggande, och åtnjuta de också i hög grad allmänhetens förtroende.

Länets sparbankers egna fonder, som vid 1900 års slut utgjorde 3,327,035 kronor 32 öre, hade vid 1905 års slut vuxit till 4,305,048 kronor 32 öre. Antalet delägare, deras behållning och medelvärdet däraf hafva under perioden förändrats på följande sätt:

	31/12 1900.	31/12 1905.
Antal delägare	97,661	111,724
Deras sammanlagda behållning kr.	37,943,480.76	54,178,825.48
Medelvärdet af delägarnes behållning . . .	388.52	484.93

Postsparbanken, som vid 1900 års slut utfödde sin verksamhet i länet vid 145 kontor och tillhandahöll sparmärken vid 144 postanstalter och hos 64 enskilda försäljare, har under 1905 haft 165 kontor i länet, hvarjämte sparmärken tillhandahållits vid 164 postanstalter och hos 68 enskilda försäljare. Af postsparbankskontoren hafva under sistnämnda år 68 anlitats för handläggning af riks-försäkringsgöromål.

Sammanställer man nu hvad i banker och sparbanker i länet varit insatt vid periodens början och slut, finner man, att under perioden en högst betydlig ökning ägt rum i insättarnes behållning, och är detta så mycket anmärkningsvärdare, som samtidigt mycket kapital blifvit nedlagdt i de många industriella företag och bankbolag, som under perioden nybildats eller utvidgats. Att insättarnes behållning i bankerna icke häraf rönt kännning, torde bero på motvilja hos den stora allmänheten att nedlägga sina besparingar i affärsföretag. En icke obetydlig del af särskildt det i sparbankerna insatta kapitalet lär också utgöras af besparingar, som till Amerika utvandrade landsmän hem-sändt för att här i landet placeras intill dess de själfva återkomma. I hvarje fall är man berättigad till att såväl af ökningen af de i bankerna insatta medel som af tillväxten af antalet delägare i sparbankerna samt höjningen i medelvärdet af deras behållning sluta till, att det allmänna välståndet fortfarande stigit. En sammanställning i ofvannämnda hänseende erhåller följande utseende:

<i>Insatta medel.</i>	Den 31/12 1900. Kronor.	Den 31/12 1905. Kronor.
I Skånes enskilda banks kontor i länet . . .	7,611,720.82	9,709,413.08
I Bankaktiebolaget Södra Sveriges kontor i länet	6,582,745.46	6,863,360.91
I Sydsvenska kreditaktiebolagets kontor i länet	473,662.06	2,031,398.29
I Aktiebolaget Ängelholms landmannabank	—	109,296.05
I Båstads och kringliggande Orts folkbank	703,745.77	1,108,072.59
I länets sparbanker	37,943,480.76	54,178,825.48
Summa	53,315,354.87	74,000,366.40

D) Försäkringsinrättningar. Likasom under närmast föregående period hafva sju ömsesidiga *brandstodsbolag* med verksamhet endast förlagd till orten funnits i länet under förevarande period, nämligen Grefvie, Förslöfs och Båstads socknars, Hofs och Västra Karups socknars, Ingelstads och Järrestads häraders, Norra Åsbo härads, Södra Åsbo och Bjäre härads, Villands, Gärds och Albo härads samt Östra och Västra Göinge härads. Af dessa har Södra Åsbo och Bjäre härads brandstodsförening den 30 maj 1902 fått förnyadt reglemente fastställt af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande. Länet städer äro delaktiga i Skånska brandförsäkringsinrättningen och Skånska städernas brandstodsförening till försäkring af lösegendom, hvilka båda anstalter hafva sin styrelse och förvaltning i Lund.

Tjuguen på ömsesidighet grundade *ortsföreningar för försäkring af kreatur* hafva under hela perioden utfövt verksamhet inom länet, nämligen:

Albo och Södra Gärds härads kreatursförsäkringsförening.
Färingtofta sockens hästförsäkringsförening.
Förslöfs och Grefvie socknars häst- och nötkreatursförsäkringsförening.

Gärds m. fl. härads kreatursförsäkringsförening.
Ingelstads och Järrestads härads kreatursförsäkringsförening.
Kverrestads sockens hästförsäkringsförening.
Kvidinge sockens hästförsäkringsförening.
Munka-Ljungby sockens hästförsäkringsförening.
Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads kreatursförsäkringsförening.
Norra Skånes häst- och nötkreatursförsäkringsförening.
Riseberga sockens häst- och nötkreatursförsäkringsförening.
Simris sockens hästförsäkringsförening.
Västra Sönnarslöfs sockens häst- och nötkreatursförsäkringsförening.
Tostarps sockens kreatursförsäkringsförening.
Valleberga hästförsäkringsförening.
Villands härads kreatursförsäkringsförening.
Västra Karups, Hofs och Torekops hästförsäkringsförening.
Östra Hoby hästförsäkringsförening.
Östra Ljungby och Kellna socknars kreatursförsäkringsförening.
Östra och Västra Göinge härads kreatursförsäkringsförening.
Östra Tommarps hästförsäkringsförening.

hvarjämte under perioden tillkommit:

Örkellunga, Rya, Fagerhults och angränsande socknars hästförsäkringsförening.
Ösejö hästförsäkringsförening.
Höja och Starby hästförsäkringsförening.
Perstorps, Oderljunga och angränsande socknars hästförsäkringsbolag.
Västra Broby och Björnekulla hästförsäkringsförening.
Gråmanatorps och Vedby socknars hästförsäkringsförening.

för hvilka reglementen blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda, för de två första den 12 augusti 1902 och för de fyra senare respektive den 20 augusti 1902, den 15 juli 1904, den 15 augusti 1905 och den 9 september 1905.

Likasom förut hafva följande för vissa orter afsedda ömsesidiga *sjöförsäkringsbolag* under perioden utfövt verksamhet i länet, nämligen sjöassuransföreningarne Njord i Simrishamn och Hoppet i Brantevik samt Skillinge sjöassuransförening, hvarjämte under perioden tillkommit Branteviks försäkringsförening Vikingen, som har till ändamål att lämna sjöfolk försäkring af persedlar till skydd mot förluster genom sjöolyckor.

Någon *lifränte- eller kapitalförsäkringsanstalt* för länet finnes icke, men hafva länets invånare beredts tillfälle att för sådan försäkring anlita den af Malmöhus läns landsting inrättade lifränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Lund.

Provinserna Skåne och Hallands förening till ersättande af förluster genom hagel har äfven under denna period varit i verksamhet. Vid slutet af 1905 hade 1,689 gårdar inom Kristianstads län sin gröda hagelförsäkrad i föreningen för tillsammans 387,681 deciton säd.

Beträffande den verksamhet, som af föreningar af ofvan omförmälda slag bedrifvits, får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till den af Försäkringsinspektionen årligen utgifna publikationen Försäkringsväsendet i riket.

På alla områden af försäkringsväsendet verka dessutom en mängd in- och utländska bolag eller föreningar genom sina agenter och detta icke allenast i städerna utan äfven på landsbygden.

Nödvändigheten af brandförsäkring är numera så allmänt insedd, att det torde vara sällsynt, att personer här i länet, hvilka äga förmåga betala afgiften, icke hafva sin egendom försäkrad mot brandskada. Äfven kreatursförsäkringen har vunnit ökad spridning, ehuru därmed förenade af-

gifter äro ganska dryga. Lifförsäkringen har också blifvit mer och mer allmän. Men det slag af försäkring, som under perioden mest tilltagit, är olycksfallsförsäkringen, och har detta särskildt blifvit händelsen efter tillämpningen af lagen af den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete. De allra flesta arbetsgifvare lära nämligen numera för att skydda sig själfva för den dem genom samma lag ålagda ersättningsplikt mot sina arbetare olycksfallsförsäkra dem antingen i Riksförsäkringsanstalten eller i enskildt försäkringsbolag.

På grund af föreskriften i lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903 hade vid femårsperiodens slut tre brandförsäkringsföreningar och fyra kreatursförsäkringsföreningar blifvit införda i det hos Eders Kungl Majts Befallningshafvande förda försäkringsregister.

E) Hälsovård och fattigvård. Länslasaretten i Kristianstad, Ängelholm och Simrishamn hafva äfven under denna period varit föremål för Landstingets synnerliga omsorg. Då vid samtliga dessa sjukvårdsinrättningar under förra femårsperioden vidtagits stora ny- och ombyggnader jämte andra förbättringar, hvarigenom lasaretten med hänseende till både anordning och utrustning blifvit försatta i ett den nya tidens kraf fullt motsvarande skick, äro för denna period icke att anteckna några mera betydande förändringar. Dock hafva vid lasarettet i Kristianstad anskaffats reservångmaskin för drifvande af elektricitetsverket, vid lasarettet i Ängelholm och Simrishamn uppsatts åskledare samt vid sistnämnda lasarett anskaffats nya inventarier för en sammanlagd kostnad af 8,000 kronor, inrättats sug- och tryckledning från än till lasarettet jämte kloakledning och uppförts nytt vishus. Allmänheten har mer och mer kommit till insikt om, att de sjuka å lasaretten erhålla en bättre, mera tidsenlig och äfven billigare vård, än som kan beredas dem i hemmen, och hafva i följd däraf lasaretten allt mera tillvunnit sig förtroende och motviljan mot att blifva å lasarett intagen försvunnit. Å lasarettens samtliga afdelningar kunna samtidigt intagas i Kristianstad 146, i Ängelholm 77 och i Simrishamn 70 patienter.

Å lasaretten och kurhusen hafva vårdats följande antal sjuka:

	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Lasarettet i Kristianstad . . .	1,267	1,302	1,277	1,316	1,334
Kurhuset i do . . .	32	21	28	18	38
Lasarettet i Ängelholm . . .	504	592	606	629	632
Kurhuset i do . . .	7	6	3	6	6
Lasarettet i Simrishamn . . .	517	612	719	610	618
Kurhuset i do . . .	2	8	6	—	—

Vid lasarettet i Kristianstad finnes anställd en i vederbörlig ordning tillsatt underläkare.

Allmänna sjukvårdsavgiften har under hvart af periodens år utgått för hvarje person inom länet, som erlägger mantalspenningar, med 50 öre af man och 25 öre af kvinna. De s. k. dagavgifterna för sjuka, som å lasaretten vårdas,

däribland äfven sjuka, hvilka undergå kirurgisk behandling, hafva under åren 1901—1903 varit bestämda sålunda: för sjukvård å enskildt rum 2 kronor 25 öre, då detsamma upptages af ensam person, och 1 krona 75 öre för hvarje, då i rummet vårdas två patienter, såvida den sjuke erhåller särskild kost, samt 1 krona 20 öre för i rummet varande ensam person och 1 krona för hvarje, då rummet upptages af två personer, såframt den sjuke bespisas enligt gällande spisordning, för sinnessjuk 75 öre, för sjukvård å allmänt rum 50 öre, då den sjuke befinner sig i bärgliga omständigheter, och 30 öre för mindre bemedlad sjuk, samt 75 öre för utom länet boende person, som kan själf betala samt vårdas å allmänt rum och bespisas enligt spisordning. Under de två sista åren af perioden har en förhöjning i dagavgifterna vidtagits, och hafva de därunder utgått till följande belopp:

	År 1904. Kronor.	År 1905. Kronor.
För vård å enskildt rum	2.50	3.00
» » halfenskiöldt rum	1.75	2.25
» s. k. sällskap å enskildt rum	1.25	—
» vård å allmän sal, af bemedlad person	0.75	0.75
» » » » af obemedlad »	0.50	0.50
» » » » af sinnessjuk	1.00	1.00
» s. k. sällskap med kost såsom sjuksköterska	—	0.75
» s. k. sällskap med kost såsom öfersköterska	—	2.00
» vård af patient från annat län:		
» å enskildt rum	3.50	4.00
» å halfenskiöldt rum	—	3.00
» å allmän sal	1.50	1.50

Till lasarettens underhåll och för fyllande af uppkommen inkomstbrist vid desamma har Landstinget årligen anslagit:

Lasarett.	År 1901. Kronor.	År 1902. Kronor.	År 1903. Kronor.	År 1904. Kronor.	År 1905. Kronor.
Kristianstads	36,000	36,000	37,700	31,000	32,000
Ängelholms	15,795	23,750	29,415	32,485	29,625
Simrishamns	14,465	18,500	35,175	31,780	33,725

Under hvart af periodens år har Landstinget beviljat 400 kronor till Ramlösa brunns fattigförsörjningsanstalt, hvilken, tillkommen genom en donation af konung Karl XIV Johan, är gemensam för båda de skånska länen och har ett lasarett, där fattiga sjuka intagas och erhålla utom bostad och kost nödig sjukbehandling mot en afgift af endast 20 kronor för fem veckors kur.

För hvart af periodens år har Landstinget beviljat Ronneby hälsobrunns aktiebolag ett anslag af 225 kronor för beredande af plats å brunnsens lasarett under fem veckors tid om året åt tio medellösa patienter från Kristianstads län, för hvilka vederbörande kommuner förbunde sig att erlägga de personliga afgifter, som vore eller blefve fastställda för patienter från Blekinge län.

Likasom under de närmast föregående åren har Landstinget äfven under denna femårsperiod bidragit med 10 öre

per dag till hospitalsafgift för sinnessjuk från Kristianstads län, som befunnes intagen på hospital i tredje klassen, samt för sådant ändamål för hvart år beviljat ett förslagsanslag å 4,000 kronor. Af detta anslag utbetaltes 2,668 kronor 80 öre år 1901, 2,586 kronor 40 öre år 1902, 2,574 kronor 80 öre år 1903, 4,965 kronor 80 öre år 1904 och 3,033 kronor år 1905.

Under förevarande femårsperiod har här i länet uppstått en vårdanstalt för skrofulösa barn, benämnd *Kronprinsessan Victorias kustsanatorium*. Vid en basar, som hösten 1901 hölls i Malmö under Kronprinsessan Victorias beskydd, insamlades omkring 70,000 kronor såsom grundfond till ett kustsanatorium för skrofulösa barn, hvilket var afsedt att förläggas vid Skelderviken. Detta kapital öfvertogs af den samtidigt bildade Föreningen för skrofulösa barns vård, hvilken äfven utsåg styrelse att förvalta föreningens angelägenheter. Hemmansägare i Vejby by af Barkåkra socken öfverlämnade till föreningen såsom gåfva för att användas till byggnadsplats för sanatoriet tio tunnland af byns allmänning, bestående af ett skogbevuxet, utmed stranden af Skelderviken beläget flygsandsfält. Å denna plats uppfördes ett sanatorium till den storlek, som de disponibla tillgångarne medgafvo. Det består af två byggnader af sten, förenade genom en ljus och luftig korridor, samt af en ligghall med väggar till största delen af glas. Detta sanatorium, som med byggnader och inventarier betingat en kostnad af 77,000 kronor, öppnades den 2 juni 1903 och har sedan oafbrutet varit i verksamhet både vinter och sommar. Högsta antalet patienter, som samtidigt kan vårdas, utgör 70, och detta antal kan uppnås endast under sommarmånaderna, då sanatoriets skollokal äfven belägges med patienter. Vid sanatoriet är nämligen anställd utom läkare och flere sjuksköterskor en lärarinna, som under läseterminerna undervisar de patienter, hvilkas hälsotillstånd medgifver skolgång. Resultaten af sjukvården hafva varit de bästa möjliga. Patientantalet har också stadigt ökats, och anstalten är redan för liten i förhållande till det växande antalet ansökningar om inträde. Patienter hafva kommit från hela landet men mest från de södra landskapen, hvilkas landsting understödt anstalten med årliga anslag. Dessa hafva år ifrån år ökats och utgjorde år 1905:

från Kristianstads läns landsting	3,000 kronor
» Malmöhus » »	5,500 »
» Hallands » »	2,600 »
» Blekinge » »	2,600 »
» Malmö stad	1,500 »
» Stockholms stad	4,000 »

För år 1906 har Kronobergs läns landsting anslagit till kustsanatoriet 900 kronor. Till följd af dessa anslag äro legosängsavgifterna för fattiga och mindre bemedlade patienter 40 öre å 50 öre för dag, olika för olika landstingsområden. För patienter från sådana landstingsområden, som icke lämna anslag, är dagavgiften 1 krona å 1 krona 50 öre för dag. Bemedlade patienter betala 2 kronor för dag. Deras antal uppgick under år 1905 till närmare en fjärdedel af hela antalet under året vårdade. Nämda år var medelbeläggningen per dag 51.4 patienter, och antalet underhållsdagar

uppgick för hela året till 18,661. Vistelsen på sanatoriet räckte i genomsnitt 111.7 dagar. Sanatoriet förfogar öfver en donation å 15,000 kronor, som användes till fri vård för fattiga patienter. Under somrarna äro flera barnkolonier förlagda i sanatoriets närhet. Dessa barn erhålla poliklinisk behandling å sanatoriet, och uppgick deras antal sommaren 1905 till omkring 100.

I staden Kristianstad har fortfarande upprätthållits sjukhus för garnisonen tillhörande Vendes artilleriregemente.

Såsom redan i förra femårsberättelsen omnämndes, uppfördes under åren 1900 och 1901 i Kristianstad ett nytt *epidemisjukhus* af tegel i två våningar, hvilket sistnämnda är togs i bruk. Sjukhuset har utredning för 45 sängar, men tidsenligt utrymme finnes icke för mer än 30.

Äfven staden Simrishamn äger ett permanent för 20 sängar beräknadt epidemisjukhus, hvilket befinner sig i ett i hygieniskt hänseende fullt tillfredsställande skick. Nyttkomna permanenta epidemisjukstugor finnas i Båstad, Osby och Färlöv, de båda förra med utredning för 6 sängar vardera och den senare för 3. I Hesselholm har man påbörjat uppförandet af epidemisjukstuga och i Ängelholm likasom i Åhus och Tomelilla samt i Kellna socken finnas förhyrda isoleringslokaler. Därjämte hafva de flesta af länets öfriga kommuner antingen egna eller förhyrda s. k. kolerasjukstugor.

Äfven under förevarande femårsperiod har landstinget anställt åtta *epidemisjuksköterskor*, däraf två för Ängelholms, Klippans och Båstads provinsialläkaredistrikt med stationer i Ängelholm och Klippan, en för Hesselholms distrikt med station i Hesselholm, en för Broby distrikt med station i Broby, en för Kristianstads distrikt med station i nämnda stad, en för Västra Vrams och Åhus distrikt med station i Tollarp, en för Brösarps distrikt med station i Brösarp och en för Hammenhögs distrikt med station i Hammenhög. Det åligger dessa sjuksköterskor att i främsta rummet ägna sig åt vården af personer behäftade med smittosamma sjukdomar samt att verkställa desinfektioner, men att, då deras tid icke däraf upptages, äfven biträda vid enskild sjukvård i icke smittosam sjukdom. De hafva numera en aflöning af 600 kronor hvar och åtnjuta därjämte fria resor till och från tjänstgöringsplatsen och kost därstädes men icke någon dagaflöning.

I Klippan hafva därjämte varit stationerade två sjuksköterskor på bekostnad, den ena af Norra Åsbo härads och den andra af Kvidinge pastorats sparbank. Antalet kommunalsjuksköterskor har äfven ökats, så att tillsammans med de 8 epidemisjuksköterskorna funnos vid periodens slut 25 till större delen väl skolade och ordentligt aflönade sköterskor, hvartill komma i städerna några privat praktiserande.

Någon annan förändring med afseende på provinsial- och extra provinsialläkaredistriktet har icke under perioden förekommit, än att, såsom ofvan blifvit nämnt under afdelningen 1, Eders Kungl. Maj:t medgifvit dels enligt nådigt bref den 31 juli 1903, att Loshults socken af Östra Göinge härads finge tillhöra Elmhults provinsialläkaredistrikt i Kronobergs län och dels enligt nådigt bref den 8 april 1904, att Tjörnarps och Häglinge socknar af Västra Göinge härads skulle jämte fyra socknar i Malmöhus län bilda ett

extra provinsialläkaredistrikt med station för läkaren i Hör. Vid 1905 års slut tjänstgjorde i länet 1 förste provinsialläkare, 5 provinsialläkare, 1 biträdande provinsialläkare, 4 extra provinsialläkare, 3 stadsläkare, däraf 2 i Kristianstad och 1 i Simrishamn, 4 lasarettsläkare, däraf 1 under läkare vid länslasarettet i Kristianstad, 1 läkare vid kustsanatoriet i Vejby, 1 läkare vid badanstalten i Tyringe, 1 fängelseläkare i Ängelholm, 3 militärläkare och 2 järnvägs-läkare, hvarjämte praktik utöfvades i Kristianstad af 2, i Ängelholm af 2, i Tomelilla af 2, i Osby af 1 och i Astorp af 1 läkare utan särskild anställning.

Vid förevarande femårsperiodens utgång utöfvades verksamhet i länet af 8 *tandläkare*, däraf 2 kvinnliga, 2 examinerade *sjukgymnaster*, däraf 1 kvinnlig, 4 *fältskärer*, däraf 1 kvinnlig, 159 *vaccinatörer* samt 180 *barnmorskor*, däraf 9 i städerna och 171 på landsbygden.

Vaccinationen omfattas icke allestädes med förtroende. Äfven under denna period har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, efter anmälan af vederbörande om försummelser att åttlyda författningen om skyddskoppymningen, nödgats meddela föreskrifter i syfte att bringa densamma till efterlefnad.

För hvart af periodens år har landstinget beviljat ett anslag af 500 kronor att af länets sjukvårdsnämnd fördelas med 50 kronor till hvar af 10 barnmorskor inom länet, hvilka önskade att genomgå en repetitionskurs vid barnmorskelläroverk och ansåges lämpliga därtill. Af detta anslag hafva dock endast användts 300 kronor under hvarterdera af åren 1901 och 1903, 200 kronor år 1902 samt 400 kronor under hvarterdera af åren 1904 och 1905.

Vid slutet af föregående femårsperiod funnos i länet 9 *apotek*, två i Kristianstad och ett på hvart af ställena Ängelholm, Simrishamn, Båstad, Klippan, Hessleholm, Broby och Brösarp. Sedermera hafva tillkommit tre nya apotek, nämligen i Åhus, Tollarp och Tomelilla, hvilka inrättats, de båda förstnämnda under år 1902 på grund af nådiga brefven den 22 februari 1901 och det i Tomelilla under år 1905 på grund af nådiga brefvet den 27 mars 1903.

Hafsbadinrättningar förekomma fortfarande i Båstad, vid Ängelholms hamn samt i Torekov och Åhus. Af dessa är Båstad den mest besökta platsen, och har antalet bad- och sommargäster därstädes under periodens senare år uppgått till öfver 1,000. Där har under perioden uppförts ett badhotell med ljusa och snygga rum samt en ganska storartad societetsbyggnad. Äfven många vackra villor för uthyrning till badgäster hafva under senare åren tillkommit. Vid Ängelholms hamn har äfvenledes under perioden uppförts ett större badhotell. Torekov kan knappast göra anspråk på att räknas till de s. k. badorterna, och Åhus betydelse som badort aftager allt mera. Å sistnämnda ställe har dock under år 1905 uppförts ett nytt kallbadhus, sedan det förra kallbadhuset blifvit förstördt genom stormen natten mellan den 30 och 31 december 1904.

I närheten af Båstad vid hafsstranden vid den s. k. Malen har af Båstads nya hafsbadaktiebolag under åren 1903 och 1904 anlagts en hafsbadinrättning med kall- och varmbadhus jämte rum för gymnastik och massagebehandling. Där hafva äfven uppförts ett treffligt societetshus och ett

badhotell med 24 ljusa och ändamålsenliga rum äfvensom en hel del villor afsedda för uthyrning till badgäster. År 1905 var vid badorten anställd egen läkare, och uppgick badgästernas antal då till 300.

Invid Tyringe station å Hälsingborg—Hessleholms järnväg har anlagts *Tyringe kallrattens- och kneippkuranstalt*, hvilken med år 1905 började sin verksamhet. Denna kurort har ett synnerligen naturskönt läge på en sandås 140 meter öfver hafvet och invid en vidsträckt skog af barr- och löfträd. Själftva badinrättningen är inrymd i ett stort tegelhus uppfördt i tre våningar utom källarvåning. Där serveras bad af många olika slag, hvarjämte finnas afdelningar för massagebehandling. I skogen äro gjorda afstängningar för luftbad. I närheten af badinrättningen äro uppförda två pensionat med ljusa och treffliga rum samt afsedda för att mottaga ett sjuttiototal gäster. Vid kurorten är anställd särskild läkare, och besöktes den under första året af omkring 100 badgäster. Den ansågs dock kunna betjäna dubbla antalet.

Brunnsinrättningen i Torslund vid Ängelholm är obetydligt använd och har numera föga betydelse såsom kurort.

Såsom ofvan blifvit nämnt, har under perioden bestämts, att *hälsovårdsstadgans* föreskrifter för stad skola i tillämpliga delar gälla för nytt område, som tillagts Hvilans municipalsamhälle, för visst område i Hessleholms köping samt för Vinslöfs och Klippans municipalsamhällen.

Jämte det Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande för några kommuner å landsbygden fastställt särskilda hälsovårdsföreskrifter afsedda att såsom ordningsstadgar inom de olika kommunerna tillämpas, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande på hemställan af förste provinsialläkaren i länet den 5 juli 1902 utfärdat stadga angående lägenheter, där slakteri eller tillverkning af korf eller andra charkuterivaror bedrifves såsom yrke, äfvensom för handel med kött, fläsk, korf och andra charkuterivaror. Denna stadga tillämpas i de allra flesta af kommunerna å landsbygden med undantag af de områden, hvarå hälsovårdsstadgans för riket föreskrifter rörande stad äro gällande.

Såsom särskilda hälsovårdsföreskrifter för staden Simrishamn har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelat fastställelse dels den 29 maj 1903 å stadga rörande enskilda kloakledningar i staden och dels den 1 juli 1903 å förbud mot tvättning af kläder i viss del af Tommarpsån inom stadens område.

Genom beslut den 26 juni 1901 har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnat, dels att köttbesiktningstvång skulle från och med den 1 januari 1902 införas i staden Ängelholm, dels ock att från samma tid skulle lända till efterrättelse en för staden antagen särskild hälsovårdsstadga afseende kontroll å handel med matvaror. Särskilda taxor å afgifter för köttbesiktning i nämnda stad hafva sedermera blifvit fastställda genom nådiga brefven den 7 februari 1902 och den 18 december 1903.

De af förste provinsialläkaren årligen verkställda sundhetsinspektioner hafva visat sig synnerligen verksamma till förbättrande af det allmänna hälsotillståndet i länet. Därvid lämnade råd och anvisningar emottagas numera icke med

ovilja utan följas äfven i samhällen å landsbygden så långt omständigheterna medgifva. Icke allenast i städerna utan äfven å landsbygden har intresset vaknat för förbättrande af de sanitära förhållandena. Särskild uppmärksamhet ägnas numera i alla större samhällen åt renhållningen vid afträdeshus och gödselstäder, anläggning af afloppsledningar, där sådana tarivas, och anskaffande af godt dricksvatten.

Under nu förevarande period har, såsom förut blifvit nämndt, länet indelats i tio *veterinärdistrikt* med hvar sin station. Vid 1905 års slut tjänstgjorde i länet 1 länsveterinär, 10 distriktsveterinärer och 2 militära veterinärer, hvarjämte 6 enskilda legitimerade veterinärer och 2 enskilda icke legitimerade veterinärer då utöfvade verksamhet. Beträffande hälsotillståndet bland husdjuren under förevarande period hänvisar Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande till hvad därom redan blifvit anfördt under afdelningen jordbruk och boskapsskötsel.

Angående antalet *fattiga*, fattighus och fattiggårdar samt kostnaden för fattigvården och antalet understödstagare åberopas Eders Kungl. Maj:ts Statistiska Centralbyrås statistik, som därför lämnar fullständig redogörelse.

Såsom *ersättning för bidrag till fattigvårdsutgifter*, hvilka kommuner inom länet fått vidkännas för understödstagare under sådana omständigheter, som omförmälas i 29, 30 och 31 §§ i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871, hafva af statsmedel utbetalts de belopp, som finnas angifna i *tabell A*.

De härstädes anhängiggjorda fattigvårdsmålen hafva utgjort 63 år 1901, 73 år 1902, 69 år 1903, 62 år 1904 och 74 år 1905.

Den i förra femårsberättelsen omförmälda *Kristianstads frivilliga fattigvårdsförening*, som har till ändamål, att i samhället motarbeta tiggeri, förskaffa noggranna uppgifter om de hjälpsökandes villkor och behof samt bästa sättet att bistå dem, ägna de fattige mera personlig vård genom besök i deras hem samt bereda arbetsföra personer tillfälle till lämpligt arbete, har äfven under förevarande period fortsatt sin gagnande verksamhet. År 1905 utdelades af föreningen 1,733 kronor 97 öre till 130 understödstagare.

Såsom mellanhand mellan fattigvårdsstyrelsen i Kristianstad och dess understödstagare har äfven under den period, hvarom nu är fråga, varit i staden anställd en diakonissa. Sådana hafva äfven varit anställda inom flera andra kommuner i länet.

F) Fromma stiftelser. Rörande dessa åberopas de upplysningar som meddelas i *tabell 7*.

Tab. Ar. *Ersättningar till kommuner i Kristianstads län för bidrag till fattigvårdsutgifter enligt 29, 30 och 31 §§ fattigvårdsförordningen, åren 1901–1905 (i kronor).*

Fattigvårdssamhälle.	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.	År 1905.
Kristianstad	1,442.50	1,233.50	1,190.50	957.00	828.25
Glimåkra	273.75	273.75	273.75	274.50	273.75
Östra Broby	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Tranås	89.00	—	—	—	—
Verum	182.50	182.50	182.50	183.00	200.75
Efveröd	182.50	182.50	182.50	182.50	182.50
Västra Vram	146.00	146.00	146.00	146.40	164.25
Bolshög	296.50	371.65	365.40	366.76	366.40
Norra Åsum	182.50	182.50	182.50	619.00	580.00
Vidsköle	151.96	193.55	153.20	193.92	152.77
Skepparslöf	93.00	96.00	92.00	104.00	104.00
Hästveda	182.50	182.50	182.50	182.50	200.75
Vä	545.76	556.98	459.60	506.46	286.65
Loshult	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00
Tryde	300.70	312.00	255.24	240.00	—
Norra Strö	120.00	120.00	120.00	120.00	120.00
Ifvetofa	182.50	182.50	182.50	183.00	200.75
Hjärsås	52.00	—	—	114.00	—
Vedby	115.90	182.50	182.50	183.00	182.50
Vinslöf	912.25	766.25	318.25	74.00	—
Emislöf	146.00	146.00	146.00	146.40	164.25
Hessleholm	—	250.00	106.50	—	—
Osby	—	175.40	182.50	183.00	200.75
Glemminge	—	1,001.75	—	—	—
Östra Vemmerlöf	—	—	300.57	331.10	393.72
Löderup	—	—	408.72	734.42	651.30
Simrishamn	—	—	—	3,000.00	365.00
Oppmanna	—	—	—	161.00	107.80
Östra Vram	—	—	—	506.90	164.25
Knislinge	—	—	—	45.00	60.00
Lyngsjö	—	—	—	94.40	—
Vankilva	—	—	—	235.19	188.13
Örkellunga	—	—	—	—	379.50
Borrby	—	—	—	—	174.77
Vånga	—	—	—	—	33.18
Östra Ljungby	—	—	—	—	15.00
Maglehem	—	—	—	—	12.25
Summa kronor	5,777.82	6,917.83	5,793.23	10,247.45	6,933.20

Kristianstads Landskansli den 31 december 1906.

Underdånigst

LOUIS DE GEER.

E. Andersson.

W. Ehrenborg.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I KRISTIANSTADS LÄN ÅREN 1901—1905.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
		Kyrkoskrifna folkmängden (enligt prästerskapets uppgifter den 31 december).			Mantalskrifna folkmängden (enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motsäende år).										
					Hela mantalskrifna folkmängden.			Däraf fria från mantalspenningar.							
								Värfvadt Af särskilda or-manskaf. saker befrände.			Underåriga.		Summa (fria från mantalspenningar).		
		Mankön.	Kvinnkön.	Summa.	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.	Mankön.	Man-kön.	Kvinnkön.	Man-kön.	Kvinnkön.	Man-kön.	Kvinnkön.	Summa.
Landsbygden	år 1901 . .	99,858	104,183	204,041	99,792	104,354	204,086	18	5,322	9,904	38,452	37,435	43,792	47,339	91,131
	1902 . .	99,666	103,881	203,547	99,660	104,256	203,916	8	5,170	9,614	38,318	37,335	43,496	46,949	90,445
	1903 . .	99,356	103,497	202,853	99,468	103,973	203,441	5	5,046	9,384	38,020	37,040	43,071	46,424	89,495
	1904 . .	99,524	103,513	203,037	99,433	103,682	203,115	3	4,829	9,207	37,904	36,783	42,736	45,990	88,726
	1905 . .	99,851	103,753	203,604	99,775	104,020	203,795	4	4,661	9,025	37,988	36,799	42,653	45,824	88,477
Kristianstads stad	år 1901 . .	4,909	5,537	10,446	4,879	5,505	10,384	626	78	257	1,594	1,658	2,298	1,915	4,218
	1902 . .	4,883	5,631	10,514	4,834	5,543	10,377	633	101	264	1,571	1,650	2,305	1,914	4,219
	1903 . .	4,935	5,774	10,709	4,868	5,674	10,542	561	88	239	1,585	1,679	2,234	1,918	4,152
	1904 . .	4,884	5,860	10,744	4,894	5,760	10,654	530	77	226	1,593	1,650	2,200	1,876	4,076
	1905 . .	4,984	5,935	10,919	4,864	5,842	10,706	435	66	245	1,623	1,683	2,124	1,928	4,052
Simrishamns stad	år 1901 . .	949	1,111	2,060	959	1,120	2,079	—	18	52	372	424	390	476	866
	1902 . .	940	1,110	2,050	951	1,129	2,080	—	18	52	364	422	382	474	856
	1903 . .	939	1,132	2,071	959	1,147	2,106	—	14	50	363	424	377	474	851
	1904 . .	951	1,121	2,072	956	1,135	2,091	1	20	36	362	409	383	445	828
	1905 . .	962	1,105	2,067	961	1,118	2,079	—	20	36	346	395	366	431	797
Ängelholms stad	år 1901 . .	1,286	1,626	2,912	1,236	1,572	2,808	6	53	89	438	465	497	554	1,051
	1902 . .	1,381	1,748	3,129	1,296	1,639	2,935	1	58	80	467	503	526	583	1,109
	1903 . .	1,435	1,816	3,251	1,394	1,764	3,158	—	63	88	508	557	571	645	1,216
	1904 . .	1,523	1,866	3,389	1,468	1,842	3,310	—	63	94	540	575	603	669	1,272
	1905 . .	1,585	1,929	3,514	1,535	1,890	3,425	3	47	81	574	593	624	674	1,298
Hela länet	år 1901 . .	107,002	112,457	219,459	106,806	112,551	219,357	650	5,471	10,302	40,856	39,982	46,977	50,284	97,261
	1902 . .	106,870	112,370	219,240	106,741	112,567	219,308	642	5,347	10,010	40,720	39,910	46,709	49,920	96,629
	1903 . .	106,665	112,219	218,884	106,689	112,558	219,247	566	5,211	9,761	40,476	39,700	46,253	49,461	95,714
	1904 . .	106,882	112,360	219,242	106,751	112,419	219,170	534	4,989	9,563	40,399	39,417	45,922	48,980	94,902
	1905 . .	107,382	112,722	220,104	107,135	112,870	220,005	442	4,794	9,387	40,531	39,470	45,767	48,857	94,624

Tab.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING

a) Längd af allmänna vägar och kostnad för deras underhåll

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Väghållningsdistrikt.	V ä g l ä n g d.		V ä g f y r k a r.								Uppskattad kostnad för vägunderhåll in natura (den tid mark är bar).	Vägsnitt pr vägfyrk.	
	Landsväg (med broar).	Bygdeväg (med broar).	Å jordbruksfastighet med vägunderhåll in natura.	Å ännu ej till vägunderhåll indelad jordbruksfastighet.	Å statens allmänningsskogar.	Å menigheters allmänningsskogar.	Å frälse- ränta.	Å annan fastighet.	Å inkomst.	Summa vägfyrkar.		Å vägfyrkar enligt kol. 4.	Å vägfyrkar enligt kol. 5—10.
	Kilometer.	Kilometer.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Kronor.	Öre.	Öre.
Bjäre härads	14 791	119 763	111,063	1,465	—	—	—	4,695	5,307	122,530	36,897	3	16
Södra Åsbo »	46 564	98 117	145,295	—	—	—	—	5,702	5,450	156,447	48,869	5	35
Norra Åsbo »	148 194	128 266	159,293	—	—	—	—	8,212	13,486	180,991	44,149	3	27
Västra Göinge »	131 206	511 687	199,208	—	—	—	—	11,811	21,985	233,004	64,529	—	29
Östra Göinge »	62 037	379 354	136,170	—	—	—	—	10,127	19,565	165,862	43,544	3	30
Villands »	34 362	211 613	181,927	—	272	—	—	9,704	12,284	204,187	63,282	5	37
Gårds »	65 417	311 640	174,369	—	—	—	—	6,713	8,984	190,066	135,729	13	43
Albo »	41 927	82 105	73,907	—	—	—	—	951	3,956	78,814	28,908	8	43
Järrestads »	35 476	60 550	94,483	—	—	—	—	2,335	1,685	98,503	32,022	4	35
Ingelstads »	48 215	175 104	246,149	—	—	—	—	4,270	13,686	264,105	73,468	5	32
Summa å landet	628 189	2 078 229	1 521 864	1 465	272	—	—	64 520	106 388	1 694 509	571 897	—	—
I städerna	9 470	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

b) Väganläggningar och kostnad därför under åren 1901—1905.

26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.
Allmänna vägar.	Längd af under åren 1901—1905		K o s t n a d f ö r u n d e r å r e n 1 9 0 1 — 1 9 0 5							
	fulländade och godkända nya vägar.	omlagda eller förbättrade vägsträckor.	fulländade och godkända nya vägar.				omlagda eller förbättrade vägsträckor.			
			Af statsmedel.	Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.	Af statsmedel.	Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.
	Kilometer.	Kilometer.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Landsvägar	1 720	4 497	—	58,314	—	58,314	20,846	7,370	—	28,216
Bygdevägar	523 063	298 023	101,055	178,856	129,926	409,837	41,032	8,076	17,010	66,118
Städers vägar	—	0 306	—	—	—	—	—	—	10,938	10,938
Summa	524 783	302 826	101,055	237,170	129,926	468,151	61,878	15,446	27,948	105,272

2.

I KRISTIANSTADS LÄN ÅREN 1901—1905.

samt vägkassornas inkomster och utgifter m. m. år 1905.

15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	1.
Väggkassans behållning vid årets början.	Väggkassans inkomster.				Väggkassans utgifter.					Väggkassans behållning(+) eller brist(-) vid årets slut.	Väghållningsdistrikt.
	Väggskatt.	Stats- bidrag.	Öfriga inkomster.	Summa inkomster.	Förvalt- nings- kostnader.	Ersättning till snöplog- lagen.	För vägars anläggning, omläggning, brobyggnad.	Öfriga utgifter.	Summa utgifter.		
Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
8,429	4,976	—	10,575	15,551	914	2,032	2,000	19,596	24,542	— 562	Bjäre härads.
3,287	11,121	—	90	11,211	885	5,509	—	3,888	10,282	+ 4,216	Södra Åsbo „
693	10,027	—	199	10,226	636	4,471	659	2,568	8,334	+ 2,585	Norra Åsbo „
6,614	18,030	—	7,827	25,857	923	6,866	669	2,117	10,575	+ 21,896	Västra Göinge „
20,200	14,893	—	1,073	15,966	1,086	3,135	12,973	156	17,350	+ 18,816	Östra Göinge „
4,615	19,665	—	748	20,413	913	13,849	—	4,476	19,238	+ 5,790	Villands „
132,852	29,445	—	5,461	34,906	3,111	16,783	116,065	13,258	149,217	+ 18,541	Gärds „
3,280	8,022	—	360	8,382	706	8,046	442	430	9,624	+ 2,038	Albo „
5,124	5,359	—	—	5,359	337	3,475	121	2,620	6,553	+ 3,930	Järrestads „
7,310	17,875	—	617	18,492	780	9,600	669	7,837	18,886	+ 6,916	Ingelstads „
192,404	139,413	—	26,950	166,363	10,291	73,766	133,598	56,946	274,601	+ 84,166	Summa å landet.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 städerna.

c) Skjutsanstalter och skjutslega vid 1905 års slut.

37.	38.	39.	40.	41.	42.
Skjutslega pr nymil.	Gästgifverier		Skjutsstationer		Summa skjuts- anstal- ter.
	med	utan	med	utan	
	entreprenad.	entreprenad.	entreprenad.	entreprenad.	
	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.
Med entreprenadbidrag 1-70 kr.	25	—	8	—	33
Utan „ 1-70 „	4	—	1	—	5
„ „ 2-00 „	—	—	3	—	3
Summa skjutsanstalter	29	—	12	—	41
därnf: vid landsvägar .	24	1	6	—	31
vid bygdevägar .	—	2	—	5	7
i städer	2	—	—	1	3
Anstalter för endast ejöskjuts	—	—	—	—	—

d) Vid skjutsning utgångna hästar under åren 1901—1905.

43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.
År.	I kungs- och krono- skjuts.	Vid gästgifverier		Vid skjutsstationer		Summa utgångna hästar.
		med	utan	med	utan	
		entreprenad.	entreprenad.	entreprenad.	entreprenad.	
	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.
1901	—	9,534	—	1,103	—	10,637
1902	—	10,365	—	1,297	—	11,662
1903	—	10,429	—	1,409	—	11,838
1904	—	9,932	437	1,264	—	11,633
1905	—	12,225	—	1,278	—	13,503
Summa hästar	—	52,485	437	6,351	—	59,273

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1905.

I. Landsbygden.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Hemman och lägenheter upptagna i jordeboken.	Kronoegendomar.				Skatteegendomar.		Frälseegendomar.		S u m m a.	
	Under allmän disposition.		Under enskild disposition.							
	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.
Kungs- och kungsladugårdar samt säterier	6	40 ⁷ / ₈	—	—	—	—	—	—	6	40 ⁷ / ₈
Boställen: hemman	203	101 ⁸ / ₉	—	—	1	17 ¹ / ₂	18	13 ⁷ / ₈	222	115 ⁴ / ₅
lägenheter	57	—	—	—	—	—	17	—	74	—
Säterier och ladugårdar	—	—	—	—	34	16 ⁵ / ₂	94	176 ⁵ / ₂	128	192 ¹ / ₂
Rå- och rörs (insockne) hemman	—	—	—	—	—	—	1,160	504 ¹ / ₂	1,160	504 ¹ / ₂
Hemman	284	121 ¹ / ₂	20	23 ¹ / ₂	3,603	1,382 ¹ / ₂	1,421	600 ¹ / ₂	5,328	2,107 ¹ / ₂
Jordlägenheter	621	—	69	—	582	—	478	—	1,750	—
Fiskerier	12	—	24	—	134	—	26	—	196	—
Verk och inrättningar	5	—	—	—	17	—	6	—	28	—
Summa antal och nuvarande mantal	1,188	264 ⁷ / ₈	113	23 ¹ / ₂	4,371	1,399 ¹ / ₂	3,220	1,295 ¹ / ₂	8,892	2,961 ¹ / ₂
Oförmedlat mantal	—	299 ¹ / ₂	—	31 ¹ / ₂	—	1,916 ¹ / ₂	—	1,549 ¹ / ₂	—	3,768 ¹ / ₂
12.										
Brukningsdelar och i jordeboken ej upptagna torp.										
Brukningsdelar, hvari hemman äro fördelade										
Jordtorp, ej upptagna i jordeboken										
Ryttare-, soldat- och bättsmanstorp, d:o										
Jordbruksfastighet och annan fastighet.										
Jordbruksfastighet										
Annan fastighet:										
Hus och tomter i köpingar och därmed jämförliga orter:										
i Båstads köping										
i Klippans municipalsamhälle										
i Åstorps municipalsamhälle										
i Torekovs fiskeläge										
i Hässelholms köping										
i Osby municipalsamhälle										
i Vinslöfs municipalsamhälle										
i Sösdala municipalsamhälle										
i Åhus köping										
i Åhus municipalsamhälle										
i Kiviks municipalsamhälle										
i Hvilans municipalsamhälle										
i Hvittemölla municipalsamhälle										
i Smedstorps municipalsamhälle										
i Tomelilla municipalsamhälle										
i Skillinge municipalsamhälle										
i Branteviks municipalsamhälle										
i Baskemölla municipalsamhälle										
Lägenheter i öfrigt, hvilkas hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnader										
Kyrkor och bönehus										
Andra offentliga byggnader										
Frälseräntor										
Summa annan fastighet (än jordbruksfastighet)										

II. Städerna.

16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
Städer.	Tomter.		Länder, jord- lotter eller andra bruk- nings- delar.	Boningshus.		T a x e r i n g s v ä r d e (i k r o n o r).									
	Be- byggda.	Obe- byggda.		Ny- byggda 1901— 1905.	Befint- liga 1905.	J o r d a r	A n n a n f a s t i g h e t.								
							Hus och tomter		Kyrkor och bönehus		Andra offentliga byggnader		S u m m a (annan fastighet)		
							hvarför bevilning		hvarför bevilning		hvarför bevilning		hvarför bevilning		
							erlägges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.	erläg- ges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.	erlägges.
Kristianstad	292	244	—	36	372	275,600	2,400	16,309,400	205,000	—	331,000	—	3,203,800	16,309,400	3,739,800
Ängelholm	183	8	13	54	281	253,200	150,000	5,287,300	—	—	72,000	—	237,500	5,287,300	309,500
Simrishamn	251	41	40	17	292	228,400	—	2,344,200	—	—	45,000	—	254,000	2,344,200	299,000
Summa	726	293	53	107	945	757,200	152,400	23,940,900	205,000	—	448,000	—	3,695,300	23,940,900	4,348,300
						909,600		24,145,900						28,289,200	

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1905.

Tab. 4.

Kristianstads län.

89

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Fideikommissinnehafvarens namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken.	M a n t a l.				Antal utjordar, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	Antal verk och inrättnin- gar.	Taxeringsvärdet (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	F r ä l s e.				Summa.	Å jord- bruks- fastighet.	Å annan fastighet (utom fräl- serä. ta).	Å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Friherre N. Gyllenstierna å Krapperup	Bjersgård med underlydande	Gråmanstorp.	—	—	6 $\frac{3}{4}$	17 $\frac{21}{8}$	40 $\frac{1}{8}$	—	2	795,700	8,300	—	1,582,300
	Bolestad	Källna.	—	—	—	1 $\frac{5}{2}$		—	—	80,000	—	—	
	Ingeborrarp.	Rya.	—	—	—	—		—	—	33,000	—	—	
	Norrtofta, Slimminge	Vedby.	—	—	—	—		—	—	14,000	—	—	
	Vettinge, Haglekulla m. m.	Östra Ljungby.	—	—	—	41 $\frac{9}{4}$		—	1	233,000	1,200	—	
	Höja, Skörpinge.	Höja.	—	—	—	2 $\frac{3}{4}$		—	—	122,600	—	—	
	Ugglarp, Starby	Starby.	—	—	—	—		—	—	70,000	—	—	
	Engelsbäck, Killebäckstorp	Grefvie.	—	—	—	2 $\frac{3}{8}$		—	1	113,500	4,000	—	
	Boarp, Århult	Hjärnarp.	—	—	—	—		—	—	32,500	—	—	
	Ängelag, Hillarp m. m.	Hof.	—	—	—	1 $\frac{3}{8}$		—	—	23,000	—	—	
	Hänarp	Västra Karup.	—	—	—	—		—	—	9,500	—	—	
	Rebbelberga, (Karlslätt)	Rebbelberga.	—	—	—	—		—	—	42,000	—	—	
Fru Aimée Norrström, född friher- rinna Sylvander (under Ågerups fideikommiss i Malmöhus län)	Åby	Gråmanstorp.	—	—	—	1 $\frac{1}{2}$	84 $\frac{1}{8}$	—	—	40,000	—	—	210,600
	Västra Tockarp	Örkellunga.	—	—	—	1 $\frac{1}{8}$		—	—	25,000	—	—	
	Sjöröd och Gerrastorp	Hästveda.	—	—	—	1		—	1	19,800	800	—	
	Sandåkra	Norra Mellby.	—	—	—	1 $\frac{3}{8}$		—	—	25,000	—	—	
	Tjörnarp och Ella	Tjörnarp.	—	—	—	14 $\frac{1}{8}$		—	—	34,500	—	—	
	Röinge	Stoby.	—	—	—	1 $\frac{3}{8}$		—	—	46,000	—	—	
	Ramsberga	Norra Åkarp.	—	—	—	—		—	—	7,500	—	—	
	Långaröd	Farstorp.	—	—	—	1		—	—	12,000	—	—	
Grefve A. Hamilton (under Barse- bäcks fideikommiss i Malmöhus län)	Bladhult, Glimminge m. m.	Färingtofta.	—	—	—	31 $\frac{3}{4}$	31 $\frac{3}{4}$	—	—	95,000	—	—	95,000
Christian Ehrenborg	Hofdala	Brönnestad.	—	—	—	—	201 $\frac{1}{8}$	—	2	425,100	9,500	—	498,900
		Matteröd. Vittsjö.	—	—	—	1 $\frac{1}{8}$ 1 $\frac{1}{2}$		—	—	35,800 29,000	— —	— —	
Kammarherren grefve Carl Wacht- meister	Vanås	Gryt.	—	—	15 $\frac{1}{8}$	11 $\frac{1}{4}$	461 $\frac{1}{8}$	2	3	492,800	17,000	—	1,666,300
		Kviinge.	—	—	4	21 $\frac{1}{4}$		—	—	340,000	—	—	
		Kvialinge.	—	—	3 $\frac{3}{8}$	11 $\frac{3}{8}$		—	1	573,400	1,500	—	
		Hjärsås.	—	—	—	34 $\frac{3}{8}$		—	—	133,000	—	—	
		Emislöf.	—	—	—	1 $\frac{3}{8}$		1	—	12,600	—	—	
		Gumlösa.	—	—	—	2 $\frac{3}{8}$		—	—	96,000	—	—	
Friherre Axel A:son Gyllenkrook (un- der Svenstorp's fideikommiss i Malmöhus län)	Månsatorp och Hårsjö	Vittsjö.	—	—	—	5 $\frac{5}{8}$	11 $\frac{1}{4}$	—	1	26,000	2,000	—	55,500
		Tjörnarp.	—	—	—	8 $\frac{3}{8}$		—	—	27,500	—	—	
Kammarherre J. Kennedy	Råbelöf	Fjälkestad.	—	—	52 $\frac{7}{8}$	—	532 $\frac{2}{3}$	5	4	1,449,000	90,300	—	1,611,800
		Glimåkra.	—	—	—	11 $\frac{3}{8}$		—	—	72,500	—	—	
Grefve A. K. Trolle-Wachtmeister	Trolle-Ljungby och Årup	Trolle-Ljungby.	—	—	22 $\frac{12}{8}$	211 $\frac{1}{8}$	65 $\frac{2}{3}$	13	1	1,255,600	1,800	—	3,036,700
		lfvetofta.	—	—	84 $\frac{1}{8}$	131 $\frac{7}{8}$		10	5	950,000	36,700	—	
		Näsrum.	—	—	—	10 $\frac{1}{8}$		—	1	416,500	1,000	—	
		Kiaby.	—	—	—	—		—	—	25,000	—	—	
		Gualöf.	—	—	—	3 $\frac{5}{8}$		1	1	160,100	8,000	—	
		Fjälkinge.	—	—	—	1 $\frac{3}{8}$		1	—	69,700	—	—	
		Nymö.	—	—	—	2 $\frac{3}{8}$		—	—	75,000	—	—	
		Åhus.	—	—	—	1 $\frac{1}{4}$		2	—	37,300	—	—	

Tab. 4. (Forts.) EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Fideikommissinnehafvarens namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken.	M a n t a l.					Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättnin- gar.	Taxeringsvärdet (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Frälse.		Summa.			å jordbruks- fastighet.	å annan fastighet (utom fräl- seränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Öfverhofstallmästaren m. m. greve Alfred Piper	Kristinehof och Torup . .	Andrarum.	—	$\frac{3}{4}$	$8\frac{1}{8}$	$2\frac{3}{8}$	—	20	2	556,100	22,000	—	2,490,300
		Raftunda.	—	$2\frac{1}{4}$	—	$1\frac{1}{16}$	—	21	19	427,400	40,700	—	
		Brösarp.	—	—	—	—	—	—	—	26,700	—	—	
		Södra Mellby.	—	—	—	—	—	24	3	7,000	15,000	—	
		Hvitsby.	—	$\frac{1}{8}$	$10\frac{1}{16}$	$\frac{1}{2}$	—	1	16	535,700	7,300	—	
		Eljaröd.	—	$3\frac{1}{8}$	—	$\frac{1}{2}$	—	7	2	154,400	500	—	
		S:t Olof.	—	—	—	—	—	—	—	36,000	—	—	
		Fågeltofta.	—	—	—	$3\frac{3}{8}$	—	—	—	21,000	—	—	
		Hörröd.	—	$\frac{1}{8}$	—	$2\frac{1}{4}$	—	—	—	48,500	—	—	
		Maglehem.	—	—	—	$1\frac{5}{8}$	—	—	1	5,800	1,000	—	
Densamme (under Högstads fidei- kommiss i Malmöhus län) . . .	Stenby	Benestad.	—	—	—	$5\frac{5}{8}$	—	1	1	420,300	2,500	—	2,490,300
	Örum	Hörrup.	—	—	—	$3\frac{1}{4}$	—	—	—	162,400	—	—	
M. H. Areskoug i Ystad	Karlaby	Ö. Vemmerlöf.	—	—	—	$12\frac{7}{8}$	—	—	—	64,500	—	—	123,500
		Östra Tomarp.	—	—	—	$\frac{1}{4}$	—	—	—	37,000	—	—	
		Stiby.	—	—	—	$\frac{1}{16}$	—	—	—	13,000	—	—	
		Simris.	—	—	—	$\frac{1}{16}$	—	—	—	9,000	—	—	
		Summa	—	$9\frac{3}{4}$	$147\frac{47}{80}$	$125\frac{5}{64}$	$282\frac{1729}{2160}$	109	68	11,099,800	271,100	—	

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Aktiebolagets namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.					Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrätt- ningar (fastig- heter i städer).	Taxeringsvärdet (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Frälse.		Summa.			å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet (utom fräl- seränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Skånska superfosfatfabriksaktiebolaget, Hålsingborg	Yxenhult	Fagerhult.	—	$\frac{1}{16}$	—	$\frac{11}{256}$	$\frac{183}{1280}$	—	1	37,500	27,000	—	64,500
Snällerröds ångbränneriaktiebolag . .	Snällerröd	Färingtofta.	—	—	—	$\frac{3}{128}$	$\frac{3}{128}$	—	1	1,400	16,000	—	17,400
Åby-Klippan's ångbryggeriaktiebolag	Åby-Klippan	Gråmanstorp.	—	$\frac{1}{96}$	—	—	$\frac{1}{96}$	—	1	1,600	373,500	—	375,100
Åby-Klippan's tegelbruksaktiebolag .	—	—	—	$\frac{721}{3552}$	—	—	$\frac{721}{3552}$	—	1	29,000	112,000	—	141,000
Hålsingborg—Hessleholms järnvägs- aktiebolag	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	18,000
	Björnekulla	Björnekulla.	—	—	—	—	—	—	—	4,000	—	—	
	Brandeborg	Riseberga.	—	—	—	$\frac{1}{32}$	$\frac{1}{32}$	1	—	4,000	—	—	
Klippan's pappersbruksaktiebolag . .	Klippan	Gråmanstorp.	—	$2\frac{1}{4}$	—	—	$2\frac{1}{4}$	—	—	230,000	8,300	—	752,400
	Forsmöllan, Bjerröd	Vedby.	—	$\frac{1}{24}$	—	—	$\frac{1}{24}$	—	1	70,000	100,100	—	
	Klippan	V. Sönnarslöf.	—	$\frac{1}{12}$	—	—	$\frac{1}{12}$	—	1	32,000	312,000	—	
Aktiebolaget Köpinge myr	Köpinge	Oderljunga.	—	$\frac{245}{1536}$	—	—	$\frac{245}{1536}$	—	1	9,400	25,000	—	34,400
Perstorps handelsaktiebolag	Ybbarp	Perstorp.	—	—	—	$\frac{1}{384}$	$\frac{1}{384}$	—	1	1,000	8,000	—	9,000

Aktiebolaget Allarps gård	Allarp	Riseberga.	—	$\frac{71}{250}$	—	—	$\frac{71}{250}$	—	—	44,800	—	—	44,800
Brandsberga bränneriaktiebolag	Brandsberga	»	—	$\frac{11}{8}$	—	—	$\frac{11}{8}$	—	1	68,000	12,000	—	80,000
Sånestorps kvarnaktiebolag	Sånestorp	Rya.	—	—	—	—	—	—	1	—	25,000	—	25,000
Lundsmöllans kvarnaktiebolag	Lundsmöllan	Östra Ljungby.	—	—	—	—	—	—	1	—	20,000	—	20,000
Stidsvigs benmjölsfabriks aktiebolag	Stidsvig	»	—	$\frac{1}{32}$	—	—	$\frac{1}{32}$	—	1	1,500	98,000	—	99,500
Hälsingborgs sockerfabriks aktiebolag	Ormastorp	Västra Broby.	—	$\frac{23}{48}$	—	—	$\frac{23}{48}$	—	—	36,000	—	—	36,000
Hyllinge stenkols- och lerindustri- aktiebolag	Hyllinge	»	—	—	—	$\frac{5}{12}$	$\frac{5}{12}$	2	1	240,000	1,203,900	—	1,443,900
Villans tegelbruksaktiebolag	Skörpinge	Höja.	—	$\frac{517}{3744}$	—	—	$\frac{517}{3744}$	—	1	10,000	41,000	—	51,000
Rögle tegelbruksaktiebolag	Vemmentorp	Ströfvelstorp.	—	—	—	$\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3}$	—	—	26,400	—	—	26,400
Västra Sönnarslöfs garfveriaktiebolag	Sönnarslöf	V. Sönnarslöf.	—	$\frac{1}{64}$	—	—	$\frac{1}{64}$	—	1	300	3,500	—	3,800
Aktiebolaget Skeldervikens hafsbad	Skeldervik	Barkåkra.	—	—	—	—	—	—	1	—	60,000	—	60,000
Aktiebolaget Jersey ladugårdar	Ängeltofta Farm Arabien	» Hjärnarp.	—	$\frac{227}{768}$	$\frac{3}{16}$	$\frac{32321}{3744}$	$\frac{54505}{14976}$	—	—	585,000 50,000	—	—	635,000
Båstads badanstaltsaktiebolag	Båstad	Båstad.	—	—	—	—	—	1	1	1,600	24,800	—	26,400
Aktiebolaget Båstads saltsjöbad	»	»	—	—	—	—	—	1	1	5,000	12,400	—	17,400
Aktiebolaget Malens hafsbad	»	»	—	—	—	—	—	—	1	—	39,000	—	39,000
Båstads badhotellaktiebolag	»	»	—	—	—	—	—	1	1	2,200	44,000	—	46,200
Båstads hotellaktiebolag	»	»	—	—	—	—	—	1	1	700	36,700	—	37,400
Grefvie kalkaktiebolag	Grefvie m. m.	Grefvie.	—	$\frac{6096587}{38619200}$	—	—	$\frac{6096587}{38619200}$	—	—	14,800	—	—	14,800
Hästveda stärkelsefabriksaktiebolag	Hästveda	Hästveda.	—	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	5,000
Aktiebolaget Kiselgur	Östra Genastorp	Osby.	—	—	—	—	—	13	1	26,100	21,000	—	47,100
Osby kimröksfabriksaktiebolag	Sibbarp	»	—	$\frac{14837581}{32409600}$	—	—	$\frac{14837581}{32409600}$	2	1	23,200	30,000	—	53,200
Bryggeriaktiebolaget Stenbocken, Malmö	Osby	»	—	—	—	—	—	—	—	—	30,000	—	30,000
Svenska stålpressningsaktiebolaget i Olofström	Fjäskulla, Ekön	Loshult.	—	$\frac{16775}{169816}$	—	—	$\frac{16775}{169816}$	—	—	16,900	—	—	16,900
Östanå fabriksaktiebolag	Östanå	Östra Broby.	—	—	—	$\frac{111}{160}$	$\frac{111}{160}$	—	2	59,000	300,000	—	359,000
Svenska granitindustriaktiebolaget i Stockholm	Gyllsboda Hajstad och Döneberga	» Hjärnsås.	—	$\frac{5}{16}$	—	$\frac{3}{4}$	$\frac{11}{16}$	—	1 1	35,000 8,900	58,900 2,500	—	105,300
Granitaktiebolaget C. A. Kullgrens änka i Uddevalla	Edenryd	»	—	—	—	—	—	—	1	—	400	—	400
Färeköps glasbruksaktiebolag	Sibbhult	»	—	—	—	—	—	—	1	—	60,000	—	60,000
Knislinge skofabriksaktiebolag	Hjärnsåslilla	Knislinge.	—	—	—	—	—	—	1	—	40,000	—	40,000
Karpalunds sockerfabriksaktiebolag	Arsalöf	Färlöf.	—	—	$\frac{33}{64}$	—	$\frac{33}{64}$	—	1	30,000	1,400,000	—	1,430,000
Karpalunds ångbryggeriaktiebolag	Karpalund Västra Flyboda	» Örkene.	—	—	—	—	—	—	1 —	— —	95,000 3,000	—	98,000
Hessleholms badhusaktiebolag	Hessleholm	Hessleholms köping.	—	—	—	—	—	—	1	—	8,000	—	8,000
Hessleholms mek. verkstadsaktiebolag	Hörja och Kjellstorp	Hörja.	—	$\frac{35}{96}$	—	—	$\frac{35}{96}$	2	2	12,600	400,000 7,000	—	419,600
Aktiebolaget Maltfabriken	Hessleholm	Hessleholms köping.	—	—	—	—	—	—	—	—	65,000	—	65,000
Maltesholms cementaktiebolag	Ignaberga	Ignaberga.	—	$\frac{8888800907120}{81902438920400}$	—	$\frac{5}{384}$	$\frac{667006371349}{4587325142400}$	—	1	40,300	91,000	—	131,300
Kollinge träförädlingsaktiebolag	Kollinge	Finja.	—	$\frac{395}{3072}$	—	—	$\frac{395}{3072}$	—	1	6,100	21,500	—	27,600

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Aktiebolagets namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.				Antal utjordar, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	Antal verk och inrättnin- gar (fa- stigheter i städer).	Taxeringsvärdet (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	F r ä l s e.				Summa.	å jord- bruks- fastighet.	å annan fa- stighet(utom frälseränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Skandinaviska verktygsaktiebolaget .	Tyringemölla	Finja.	—	—	—	—	—	—	2	—	21,000	—	21,000
Bränneriaktiebolaget	Tyringe	»	—	—	—	—	—	—	1	—	45,000	—	45,000
Aktiebolaget Tyringe torffabrik . .	»	»	—	—	—	—	—	1	1	600	—	—	—
	Släbobygget	Hörja.	—	—	—	—	—	—	—	—	4,000	—	—
	Ällekulla	Loshult.	—	1 32	—	—	1 32	—	—	8,000	—	—	12,600
Aktiebolaget Tyringe vattenkuranstalt	Vedhygge	Finja.	—	—	—	—	—	—	1	—	50,000	—	50,000
Västra Torups torfaktiebolag . . .	Torup, Smedeboda och Tockarp	Torup.	—	425 3584	—	—	425 3584	—	1	20,000	—	—	20,000
Emmaljunga torffabriksaktiebolag .	Emmaljunga	Vittsjö.	—	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	10,000
Skånska superfosfat- och svafvelsyre- fabriksaktiebolaget	Hjortholm, St. Fröboholma	»	—	82 1680	—	—	82 1680	—	—	6,500	—	—	6,500
Aktiebolaget Axeltorps kaolinbruk .	Axeltorp	Näsum.	—	5813 34944	—	—	5813 34944	—	1	35,000	150,000	—	185,000
Ifö kaolin- och chamottefabriksaktie- bolag	»	»	—	1 8	—	—	—	—	—	4,000	—	—	—
	Ifvetofta	Ifvetofta.	—	13800 47	—	—	—	—	—	13,800	625,000	—	—
	Ifö	Ifö.	—	47 64	—	—	176 448	5	1	370,000	4,000	—	1,016,800
Hälsingborgs tobaksfabriksaktiebolag	Grödbby	Ifvetofta.	—	—	—	—	—	1	—	—	6,000	—	6,000
Kristianstads—Immelns järnvägs- aktiebolag	Brunstorp	Oppmanna.	—	23 393	—	—	—	1	—	10,100	—	—	—
	Österslöv	Österslöv	—	—	—	—	23 393	1	—	400	—	—	10,500
Ler- och tegelfabriksaktiebolaget Herkules	Viby	Gustaf Adolf.	—	8 160	—	—	—	—	1	17,000	47,000	—	—
	Rinkaby	Rinkaby.	—	8 64	—	—	43 320	—	—	12,000	5,000	—	81,000
Rinkaby cigarrfabriksaktiebolag . .	»	»	—	—	—	—	—	—	1	—	8,000	—	8,000
Nitroglycerinaktiebolaget i Stockholm	Hernestad	Åhus.	—	—	—	—	—	—	1	—	800	—	800
Kallbadhusaktiebolaget i Åhus . . .	Åhus	»	—	—	—	—	—	—	1	—	3,000	—	3,000
Reymersholms nya spritförädlings- aktiebolag	»	»	—	—	—	—	—	—	1	—	44,600	—	44,600
Aktiebolaget Mårten Perssons vals- kvarn	»	»	—	—	—	—	—	—	1	—	54,000	—	54,000
Varmbadhusaktiebolaget i Åhus . . .	»	»	—	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	10,000
Stockholms superfosfataktiebolag . .	»	»	—	—	—	—	—	—	1	—	10,500	—	10,500
Maltesholms cementaktiebolag . . .	»	»	—	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	—
	Sönnarslöv	Ö. Sönnarslöv.	—	—	44121 11520	—	44121 11520	—	1	201,500	900,000	—	1,111,500
Östanå trämassefabriksaktiebolag . .	Åhus	Åhus.	—	—	—	—	—	—	1	—	4,000	—	4,000
Sydsvenska petroleumaktiebolaget . .	»	»	—	—	—	—	—	—	1	—	50,000	—	50,000
Aktiebolaget Asparagus	Vä	Vä.	—	95 513	—	—	95 513	—	—	25,000	—	—	25,000
Hvilans mek. verkstads aktiebolag .	Hvilan	N. Åsum.	—	—	—	—	—	3	1	—	70,400	—	70,400
Aktiebolaget svagdricks- och läske- drycksfabriken	»	»	—	—	—	—	—	2	1	—	8,000	—	8,000
Aktiebolaget Forsbergs bryggeri-, kvarn- och tvättinrättning	Odal	»	—	—	—	—	—	3	1	—	25,700	—	25,700

Långebro mekaniska verkstads aktiebolag	Hvilan	N. Åsum.	—	—	—	—	1	1	—	2,500	—	2,500
Aktiebolaget Önos	Tollarp	Västra Vram.	—	—	—	—	2	1	—	13,400	—	13,400
Aktiebolaget Östra Skånes torfströfabrik	Torastorp	Linderöd.	—	$\frac{199}{512}$	—	$\frac{199}{512}$	—	—	13,500	—	—	13,500
Eslöfs bryggeriaktiebolag	Efveröd	Efveröd.	—	—	—	—	1	—	—	1,800	—	1,800
Kiviks stärkelsefabriksaktiebolag	Mellby	S. Mellby.	—	—	—	—	1	1	500	15,000	—	15,500
Karpalunds ångbryggeriaktiebolag	Åhus	Åhus.	—	—	—	—	—	1	—	4,000	—	—
	Tollarp	Västra Vram.	—	—	—	—	—	1	—	20,000	—	—
	Grefvunda	Hvitaby.	—	—	—	—	—	1	—	6,000	—	30,000
Östra Skånes järnvägsaktiebolag	Åhus	Åhus.	—	—	—	—	1	—	—	10,000	—	—
	Hedentorp	N. Åsum.	—	$\frac{115}{32}$	—	—	1	—	100,000	1,500	—	—
	Tollarp	V. Vram.	—	—	—	—	1	—	400	—	—	—
	Lyngsjö	Lyngsjö.	—	—	—	—	1	—	—	100	—	—
	Ylleröd	Linderöd.	—	$\frac{121}{1280}$	—	—	—	—	5,000	—	—	—
	Sönnarslöv	Ö. Sönnarslöv.	—	—	$\frac{1}{80}$	—	—	—	600	—	—	117,600
Ystad—Eslöfs järnvägsaktiebolag	Benestad	Benestad.	—	—	$\frac{5}{256}$	—	1	—	11,400	—	—	—
	Selshög	Tryde.	—	—	—	—	—	1	300	—	—	11,700
Bjersjö bryggeriaktiebolag	Bjersjömölla n:r 12 (jord, kvarn och bryggeri)	Simris.	—	—	—	—	1	1	12,600	62,000	—	—
	Simris n:r 2	"	—	$\frac{7}{1024}$	—	$\frac{7}{1024}$	—	—	900	—	—	75,500
Pressjästfabriksaktiebolaget i Landskrona	Esperöd	Tranås.	—	—	$\frac{341}{384}$	—	—	—	120,000	—	—	—
	Jästfabrik och bränneri	"	—	—	—	—	—	1	—	25,000	—	—
	Tranås n:r 22	"	—	$\frac{5}{48}$	—	$\frac{381}{384}$	—	—	12,000	—	—	157,000
Aktiebolaget jästfabriken Activ	Tomelilla n:r 4	Tryde.	—	—	—	$\frac{46409}{194880}$	—	—	30,000	—	—	—
	Fabriker och handelslokal	"	—	—	—	—	—	3	—	54,000	—	—
	Selshög n:r 8	"	—	—	—	$\frac{1}{16}$	—	—	15,000	—	—	—
	" n:r 20	"	—	—	—	$\frac{1}{32}$	—	—	3,000	—	—	102,000
Kristianstads handelsaktiebolag	N:r 46	Kristianstad.	—	—	—	—	—	—	—	90,000	—	90,000
Sydsvenska kreditaktiebolaget	" 16	"	—	—	—	—	—	—	—	70,000	—	70,000
Bankaktiebolaget Södra Sverige	" 115, 158	"	—	—	—	—	—	—	—	129,000	—	129,000
Wahlbergs valskvarns aktiebolag	" 317, 320 och 321	"	—	—	—	—	—	—	—	157,000	—	157,000
Kristianstads mjölkförsäljningsaktiebolag	" 203	"	—	—	—	—	—	—	—	36,000	—	36,000
Aktiebolaget Förenade bryggerierna i Karlskrona och Lyckeby	" 219	"	—	—	—	—	—	—	—	68,000	—	68,000
Kristianstads spritförsäljningsaktiebolag	" 228, 230	"	—	—	—	—	—	—	—	102,400	—	102,400
Östra Skånes järnvägsaktiebolag	" 256	"	—	—	—	—	—	—	—	65,000	—	65,000
Finlands bryggeriaktiebolag	" 258, 260	"	—	—	—	—	—	—	—	162,000	—	—
	Löneboda	Örkene.	—	—	—	—	—	—	—	10,500	—	—
	Näsum	Näsum.	—	—	—	—	—	1	1,000	10,000	—	—
	Arkelstorp	Oppmansna.	—	—	—	—	—	1	800	—	—	184,300
Svenska spritförädlingsaktiebolaget	" 261, 262 och 264	Kristianstad.	—	—	—	—	—	—	—	291,400	—	291,400
Ljunggrens verkstadsaktiebolag	" 268	"	—	—	—	—	—	—	—	271,800	—	271,800
M. Neumans spritfabriksaktiebolag	" 273, 274	"	—	—	—	—	—	—	—	78,600	—	78,600
Karlskrona träförädlingsaktiebolag	" 288	"	—	—	—	—	—	—	—	40,000	—	40,000
Kristianstads—Hessleholms järnvägsaktiebolag	" 342	"	—	—	—	—	—	—	—	13,000	—	13,000
Aktiebolaget Mårten Pehrssons valskvarn	" 336	"	—	—	—	—	—	—	—	168,000	—	168,000
Aktiebolaget Skånska konserverfabriken	Helgenås n:r 10	"	—	—	—	—	—	—	—	20,000	—	20,000

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Aktiebolagets namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.				Summa.	Antal utjordar, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	Antal verk och inrättnin- gar (fa- stigheter i städer).	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	F r ä l s e.					å jord- bruks- fastighet.	å annan fa- stighet(utom frälseränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Aktiebolaget Skånska yllefabriken .	N:r 300	Kristianstad.	—	—	—	—	—	—	—	—	530,600	—	530,600
Kristianstads varmbadhusaktiebolag .	— —	»	—	—	—	—	—	—	—	—	20,000	—	20,000
Aktiebolaget T. O.	Östermalm n:r 92 . . .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	101,000	—	101,000
Aktiebolaget Folkets hus	» » 124 . . .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	12,900	—	12,900
V. G. T. O. i Kristianstads bygg- nadsaktiebolag	N:r 59, 61, 63	»	—	—	—	—	—	—	—	—	94,900	—	94,900
Kristianstads fastighetsaktiebolag . .	» 10, 12, 159	»	—	—	—	—	—	—	—	—	129,600	—	278,600
	» 12 och 14		—	—	—	—	—	—	149,000	—			
Aktiebolaget Ehrnberg & son: läder- fabrik	Hus och tomten n:r 183, 184, 185 och 186 b . .	Sinrishamn.	—	—	—	—	—	—	3	—	219,500	—	219,500
Simrishamns tegelbruksaktiebolag . .	Ångtegelbruk	»	—	—	—	—	—	—	1	—	108,000	—	108 000
Simrishamns ångkvarnsaktiebolag . .	Hus och tomten n:r 8 e, 9 f, 9 A—K., 9 g, e. o. L samt n:r 115	»	—	—	—	—	—	—	15	—	159,000	—	159,000
Malmö—Tomelilla järnvägsaktiebolag	Stationshus med öfriga sta- tionsbyggnader	»	—	—	—	—	—	—	1	—	40,000	—	40,000
Hälsingborgs sockerfabriksaktiebolag	10 hektar af Ängelholms v. kronoplantering . . .	Ängelholm.	—	—	—	—	—	—	—	—	816,500	—	816,500
Ängelholms bryggeriaktiebolag . . .	Andelar af sädesparterna n:r 7 och 13	»	—	—	—	—	—	—	—	2,400	95,000	—	97,400
Aktiebolaget Ängelholms brunn- och badinrättning	Torslund	»	—	—	—	—	—	—	—	—	17,500	—	17,500
Aktiebolaget Ängelholms varmbad- inrättning	Hus och tomten n:r 7 i kvarteret Dufvan . . .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	10,000	—	10,000
Byggnadsaktiebolaget i Ängelholm .	Hus och tomten n:r 2, 4, 6, 8 och 10 i kv. Korpen	»	—	—	—	—	—	—	—	—	339,100	—	339,100
Summa			—	1)	6421 579	6322825033 11813120	2)	52	98	2,817,600	12,257,100	—	15,074,700

1) 123307457980905979992708951
73309323264338832211584000

— 2) 2549790568553081887085932551
78309823264338832211584000

1) 1213307457980905979982709951 — 2) 2543780566553081887085932551
7309323204388842211584000 78309823284388842211584000

Tab. 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAKTERS UNDERSÅTAR, I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1905.

Tab. 6.

Kristianstads län.

95

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Främmande maktens och undersåtens namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Socken (stad).	M a n t a l.					Antal utjordar, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	Antal verk och inrättnin- gar (fa- stigheter i städer).	Taxeringsvärdet (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Frälse.		Summa.			å jord- bruks- fastighet.	å annan fastighet (utom fräl- seränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
A. Löckeberg norsk	Hus och tomt nr 66 i kvarteret Strutsen . . .	Ängelholm.	—	—	—	—	13 $\frac{1}{16}$	—	—	—	40,000	—	567,800
Fröken M. von Treschow . .	Karsholm	Österslöv.	—	—	12 $\frac{7}{16}$	$\frac{5}{8}$		9	2	516,100	11,700	—	
Landtbrukaren H. Burmeister dansk	Ugglehult	Hjärnarp.	—	—	—	$\frac{1}{24}$		—	—	3,000	—	—	
	Århult	Tossjö.	—	—	—	$\frac{3}{16}$		—	—	12,000	—	—	
» Nils Jensen	Åby	Gråmanstorp.	—	$\frac{1}{16}$	—	—	13 $\frac{1}{16}$	—	1	14,000	8,500	—	567,800
Grosshandlaren P. Lundh . .	Hardthus	Riseberga.	—	$\frac{1}{8}$	—	—		—	—	13,000	—	—	
Länsbaronen F. Rosenörn- Lehn	Rössjöholm	Tossjö.	—	—	1 $\frac{7}{8}$	3 $\frac{7}{144}$		—	1	400,000	7,100	—	
Landtbrukaren H. Clausen . .	Spång, Östra Ringarp . .	Örkellunga	—	—	$\frac{23099}{26784}$	—		—	1	17,500	2,000	—	
» C. Th. Bauer	Magleröd	Stenestad.	—	$\frac{39}{125}$	—	—	13 $\frac{1}{16}$	—	—	23,500	—	—	567,800
Fröken Wilhelmina Kölle . .	Åstorp	Björnekulla.	—	$\frac{1}{18}$	—	—		—	—	3,600	—	—	
Landtbrukaren Albert Jessen .	»	»	—	$\frac{5}{8}$	—	—		—	—	15,200	—	—	
» J. Torp	Grantinge	Stoby.	—	$\frac{1}{2}$	—	$\frac{137}{512}$		—	—	76,000	—	—	
Prokurator W. Jørgensen . .	Tyringe, Lergrafstorp . .	Finja.	—	$\frac{9}{64}$	—	—	13 $\frac{1}{16}$	—	—	50,000	—	—	567,800
Emilia Sjögren	Stenkeslycke	Hästveda.	—	$\frac{9}{16}$	—	—		—	—	16,800	—	—	
Kyrkogårdsvaktmästare K. Jör- gensen	Låreda	Stoby.	—	—	—	—		—	—	—	1,000	—	
Grefve H. Holck	Skeinge, Björkeberga, Slä- hultatorp och Torstorp .	Verum.	—	—	4 $\frac{23}{128}$	—		—	2	116,000	9,500	—	
	Brunkelstorp	Osby.	—	—	—	—	13 $\frac{1}{16}$	1	1	100	1,000	—	567,800
Landtbrukaren H. Mogensen .	Tubbarp	Hästveda.	—	$\frac{23}{4800}$	—	—		—	—	500	—	—	
Handl. Hans Peder Nielsson .	Hölsön	Loshult.	—	—	—	—		—	—	—	600	—	
Jöns Peder Jenssen	Bertilstorp	Brösarp.	—	$\frac{1}{36}$	—	—		—	—	1,300	—	—	
Baron O. G. Zytphen Adeler .	Jernbläst	Örkellunga.	—	$\frac{291733}{207920}$	—	—	13 $\frac{1}{16}$	—	—	6,300	—	—	567,800
Fru Ebba Hundensvang . . .	Västra Ringarp	»	—	—	—	—		1	—	300	—	—	
Konduktör Th. Sørensen . . .	»	»	—	—	—	—		—	1	—	2,000	—	
S. A. Hagen, Köpenhamn . .	Erikstorp	Västra Karup.	—	$\frac{29}{288}$	—	—		—	1	5,000	9,000	—	
Handlanden A. Heyman . . .	Tomelilla	Tryde.	—	—	—	—	13 $\frac{1}{16}$	—	3	—	50,300	—	567,800
J. E. Oldevig tysk	Båstad	Båstad.	—	—	—	—		1	—	4,000	—	—	
Landtbrukaren Friedrich Nä- ther	Ebbarp	Osby.	—	$\frac{3}{16}$	—	—		—	—	4,000	—	—	
Wolff Nachmansson	N:r 64 och 66 a	Kristianstad.	—	—	—	—		—	—	—	26,500	—	
		Summa	—	2486257923 510652800	1937991 107136	4785 4608	2690573839231 180962841600	12	13	1,298,200	169,200	—	1,467,400

Tab. 7.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER, ICKE REGISTRERADE SJUKKASSOR SAMT DÄRMED
JÄMFÖRLIGA INRÄTTNINGAR I KRISTIANSTADS LÄN, ÅR 1905.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
A. Å landsbygden.									
<i>a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
Agardhska fonden i Båstad.	Utdelning årligen af $\frac{2}{3}$ af fondens afkastning till en i Båstad född änka eller ogift kvinna.	Änkefru Augusta Kristina Agardhs arvingar.	1831 $\frac{27}{5}$	1	23	812	—	Pastor och ordföranden i kommunalnämnden.	1)
Gahmska fonden i d.o.	Utdelning till fattiga änkor och barn, företrädesvis efter präster, med högst 20 och minst 5 kronor årligen.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1866 $\frac{9}{8}$	18	100	1,995	—	Kommunalnämnden.	
Engellauska fonden i d.o.	Räntan utdelas till i Båstad boende äldre sjöfarande män eller fiskare eller till änkor och barn efter sådana.	Grosshandlaren Johan Jacob Engellau och hans fru Christina Lovisa Engellau, född Romare, och deras barn.	1868 $\frac{14}{1}$ och 1902 $\frac{1}{2}$	7	270	6,273	—	D:o.	
Maria Lovis Bengtssons understödsfond i d.o.	Utdelning af understöd till behöfvande änkor och krymplingar inom socknen.	Tjänarinnan Maria Lovis Bengtsson.	1895 $\frac{14}{9}$	1	59	1,372	—	Kyrkoherden i Båstad.	
Barfothska fattigfonden i Torekov.	Hälften af räntan utdelas till tre änkor efter sjökaptenen och andra hälften tillfaller fattigvården.	Tullkontrollören Kristoffer Barfth.	1838 $\frac{22}{4}$	3	93	3,750	—	Kommunalnämnden.	
Tillfälliga fonden i d.o.	Räntan utdelas till 3 fattiga sjömansänkor.	Sjökaptenen J. E. Romare.	1876 $\frac{25}{9}$	3	25	531	—	D:o.	
Kallenbergska donationsfonden i d.o.	Räntan utdelas till 4 eller 6 fattiga kvinnor.	Handlanden J. F. Kallenberg och hans hustru.	1865 $\frac{22}{2}$	6	50	1,000	—	D:o.	
Karolina Lundstens donationsfond i d.o.	Räntan utdelas till 3 fattiga änkor.	Änkefru Karolina Lundsten.	1891 $\frac{7}{3}$	3	30	600	—	D:o.	
Gyllenbjelkeska hospitalet i Kvidinge.	»Till Christi lemmars underhåll och till understöd åt sådana nödställda och fattige, hvilka på annat sätt sakna förråd och utväg att förtjäna sig näring och uppehälle och äro kända för stilla och gudfruktigt lefverne.» Understödsdagarne utses från Norra och Södra Åsbo samt Bjäre och Luggude härad.	Öfverstelöjtnanten Håkan Gyllenbjelke.	1718 $\frac{9}{10}$	52	3,118	110,506	15,600	En kurator, som förordnas af domkapitlet i Lund, och tre elektor, som kyrkoherdarne inom de tre först nämnda häraderna bland sig utse.	
Cedererantzka donationen i Ströfvelstorp.	Att bereda fri bostad och pension åt högst 4, minst 2 fattiga inom Ströfvelstorps socken.	Fröken Wilhelmina Ulrika Cedererantz.	1811 $\frac{24}{4}$	3	159	6,500	3,000	Ägaren af Vegeholms säteri och kyrkoherden i Ströfvelstorps socken.	2)
Sjöeronska donationen i d.o.	Räntan utbetalas till högst 4, minst 2 fattiga.	Öfverjägmästaren J. Sjöcrona.	1871 $\frac{1}{7}$	4	200	4,000	—	Kommunalnämnden.	3)
Sone Anderssons stiftelse i d.o.	Räntan utdelas till sådana fattiga, som ej åtnjuta full fattigvård.	Landtbrukaren Sone Andersson.	1892 $\frac{27}{19}$	16	90	2,000	—	D:o.	
Cedererantzka donationen i Åvsås.	Underhåll af 4 fattige i ett för ändamålet uppfördt s. k. hospitalshus.	Fröken Wilhelmina Ulrika Cedererantz.	1811 $\frac{24}{4}$	4	144	5,500	2,000	Ägaren af Spannarpes säteri.	
Schmidtska fonden i Munka-Ljungby.	Räntan utdelas till 12 fattiga, som ej åtnjuta understöd af kommunen.	Prosten M. Schmidt.	1857 $\frac{21}{7}$	12	36	600	—	Kommunalnämnden.	
Krookska fattiginrättningen i Västra Sönnarslöf.	Beredande af fri bostad åt äldre personer, som för öfrigt försörja sig själfva.	Ryttmästaren Carl Krook.	1878 $\frac{14}{11}$	7	—	4,500	4,500	D:o.	
Krookska fattiginrättningen i Kvidinge.	Beredande af fri bostad och eldbrand åt äldre behöfvande personer.	Mamsell Nelly Krook.	1876 $\frac{16}{10}$	15	—	4,000	4,000	D:o.	
Barfothska fonden i Gråmans-torp.	Att bereda julgäfvor åt 6 fattiga.	Sekreteraren Göran Elert Barfth.	1843 $\frac{1}{9}$	6	30	776	—	Kyrkorådet.	
Herman Bergs och hans hustrus legat.	Understöd åt värdiga behöfvande boende inom Gråmanstorps frälse.	Landtbrukaren Herman Berg.	1905 $\frac{12}{7}$	—	—	2,000	—	D:o.	
Ponthellska fattigvårdsfonden i Riseberga.	Att främja fattigvården i Riseberga församling.	Fru Gustafva Ponthell.	1817 $\frac{10}{1}$	—	71	1,500	—	Riseberga församlings kyrkoherde och kyrkoråd.	4)
Cedergrenska fonden i Osby.	Räntan utdelas till understöd åt sådana fattiga, hvilka utan att vara antagna till fattigförsörjning kunna vara i behof af hjälp.	Handlanden S. Cedergren.	1854 $\frac{16}{10}$	42	100	1,000	—	Kommunalnämnden.	

Tufve Larssons donationsfond i Osby.	Räntan utdelas till de mest behöfvande inom Osby församling.	Åbon Tufve Larsson.	1833 ¹ / ₄	2	7	195	—	Pastor och kyrkovärdar.	
Magasinsfonden i Loshult.	Räntan användes till inköp af spannmål och mjöl till fattiga inom Loshult.	Änkan Hanna Nilsdotter.	1847 ²⁵ / ₉	Alla socknens fattiga.	700	15,000	—	4 af stiftarinnans släktingar.	
Schönbeckska donationen i Norra Mellby.	Att bereda understöd åt en fattig för ära och redlighet känd och inom församlingen född mansperson.	Prosten Kristian Schönbeck.	1805 ² / ₉	—	—	256	—	Kyrkoherden i Norra Mellby.	5)
Ehrenborgska och Raabska fonden i Häglinge.	Att lindra fattigvården inom socknen.	Kammarherren C. D. Ehrenborg och frih. J. Raab.	1845 ¹ / ₁	Alla socknens fattiga.	10	233	—	Kommunalnämnden.	
Änkefriherrinnan C. U. Raabs stiftelse i d:o.	D:o d:o.	Änkefriherrinnan C. U. Raab, född Ehrenborg.	1862 ¹ / ₁₂	D:o.	59	1,313	—	D:o.	
D:o d:o.	D:o d:o.	Densamma.	1888 ²² / ₇	5	25	441	441	D:o.	
Fabrikören C. M. Möllerströms donationsfond i Tjörnarps.	Räntan utdelas till ålderstigna, obemedlade, välfredade sjuklingar.	Änkefru Kerstin Möllerström m. fl.	1888 ²² / ₇	5	45	1,014	—	Kyrkorådet.	
Nils Troedssons fond i Norra Åkarp.	Räntan utdelas i julgåfvor till fattiga personer.	Hemmansägaren Nils Troedsson.	1894 ⁵ / ₁₂	51	186	4,331	—	Kommunalnämnden.	
Wrangel von Brehmerska donationsfonden i Verum.	Räntan utdelas till sådana fattiga inom socknen, som tillhöra eller tillhört Skeinge och Björkeberga säterier.	Friherre C. G. Wrangel von Brehmer.	1862 ¹⁰ / ₁₂	3	45	1,000	—	Pastor och fattigvårdsstyrelsen.	6)
Hesslénska donationsfonden i Verum.	Understöd åt fattiga i socknen.	Biskop Nils Hesslén.	Okändt.	—	—	166	—	Kommunalnämnden.	7)
D:o d:o i Visseltofta.	D:o d:o.	Densamme.	D:o.	—	—	439	—	Kyrkorådet.	8)
Sven Larssons fond i Sörby.	Understöd af fattiga.	Torparen Sven Larsson.	1889	—	—	21	—	Kommunalnämnden.	9)
Fröken Gabriella Tolls donationsfond i d:o.	D:o d:o.	Fröken Gabriella Toll.	Okändt.	—	—	136	—	D:o.	9)
Ola Johnssons gåfvomedel till Vanneberga grannhälle.	Räntan utdelas till sådana fattiga inom grannhället, hvilka åtnjuta fattigvård.	Landtbrukaren Ola Johnsson.	1877 ³⁰ / ₅	24	124	3,000	—	Kommunalnämnden o. skolorådet i Vinslöfs socken.	
Gyllenkrookska fonden i Vinslöf.	Räntan utdelas till fattiga i Åraslöfs fattighus.	Friherre Fredrik Gyllenkrook.	1823 ²⁰ / ₁	15	3	50	—	Kommunalnämnden.	
J. Larssons och Elsa Persdotters fond i Norra Sandby.	Understöd åt sådana fattiga, som ej åtnjuta understöd af kommunen.	Landtbrukaren J. Larsson.	1879 ⁷ / ₁₁	11	25	504	—	D:o.	
Timmerhandlanden Per Perssons fond i Hästveda.	Räntan utdelas till fattiga inom socknen.	Timmerhandlanden Per Persson.	1894 ¹² / ₁₀	40	215	4,305	—	D:o.	
Jonas Ripas donationsfond i Åhus.	Räntan utdelas till fattiga i Åhus by.	Sjökaptenen Jonas Ripa.	1850 ²¹ / ₁₂	13	70	1,500	—	Direktionen för privata skolan.	
Petronella Bergs donationsfond i d:o.	Räntan utdelas till änkor och ogifta kvinnor i Åhus by.	Mamsell Petronella Berg.	1860 ⁹ / ₄	9	50	1,000	—	D:o d:o.	
Melanderska stiftelsen i d:o.	Hälften af räntan utdelas till fattiga i socknen.	Hushållerskan Elna Jakobsdotter.	1840 ²¹ / ₁₂	61	165	6,176	—	En styrelse af 5 personer.	
L. P. Ströbergers donationsfond i d:o.	Understöd åt fattiga personer i Åhus by.	Kopparslagaren L. P. Ströberg.	1886 ¹² / ₂	15	50	1,000	—	D:o d:o.	
Corvinska fonden i Västra Vram.	Räntan utdelas till 4 fattiga personer i socknen.	Mamsell Ulrika Corvin.	1852 ⁸ / ₁₀	4	170	3,000	—	Kommunalnämnden.	
Sven Rasmussonska fonden i Nymö.	Af räntan skall hälften användas till uppfostran af fattiga minderåriga barn och andra hälften till fattiga ålderstigna personer.	Åbon Sven Rasmusson.	1888 ⁴ / ₁₂	15	135	3,000	—	D:o.	
Per Ohlssons donation i Köpinge.	Understöd åt behöfvande i Köpinge by.	F. åbon Per Olsson.	1894 ²⁰ / ₁₂	25	150	10)	—	D:o.	10)
Grefvinnan Eleonora De la Gardies fond i Östra Sönnarslöf.	Utdelning af beklädnadspersedlar såsom julklappar åt fattiga inom Östra Sönnarslöfs socken.	Grefvinnan Eleonora De la Gardie, född Ramel.	1894 ²⁰ / ₂	22	27	600	—	D:o.	
Mårten Larssonska räntebeholdningen i Östra Nöbbelöf.	Räntan utdelas vid jultiden till socknens fattiga.	Husägaren Mårten Larsson.	1878 ³ / ₆	25	50	1,000	—	D:o.	
Palmereutzska donationen i Fägeltofta.	Räntan användes till fattigvårdsutgifter.	Baron Palmereutz.	Obekant.	—	—	300	—	D:o.	
Åke Anderssons änkas fond i Östra Tommarp.	Räntan utdelas till de tre äldsta af socknens fattiga.	Landtbrukaren Åke Anderssons änka.	1864 ⁶ / ₅	3	24	550	—	D:o.	
Löfdahlska fonden i d:o.	Räntan utdelas till två af socknens fattiga.	Bengta och Kerstin Löfdahl.	1876 ¹¹ / ₁	2	4	100	—	D:o.	
Carl Höckerts donationsfond för Hörups församling.	Att bereda hjälp åt behöfvande inom församlingen.	Prosten Carl Höckert.	1886 ¹³ / ₁₀	10	100	3,898	—	Kyrkoherden i Hörup jämte 2 kyrkorådsledamöter och 2 kvinnor.	
Carl Höckerts donationsfond för Löderups församling.	D:o d:o.	Densamme.	1899 ³⁰ / ₁₁	37	356	12,441	—	Kyrkoherden i Löderup jämte 2 kyrkorådsledamöter och 2 kvinnor.	
Understödsfonden för fattiga fiskare eller deras familjer å fisklägena Kivik och Hvitemölla.	Att genom årliga bidrag lämnas understöd åt fattiga, å nämnda fiskelägen boende fiskare, som utan sitt förvållande genom olyckshändelse på hafvet eller annan sjöskada bragts i nöd.	Kommittén för understöd-jande af de genom stormarne den 16—20 okt. 1898 nödlidande fiskarena å Kivik och Hvitemölla.	1899 ³⁰ / ₁₁	—	—	5,372	—	En styrelse af tre personer, däraf Konungens Befallningshafvande utser en samt municipalsambällena i Kivik och Hvitemölla hvardera en.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905 till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.									
Gahmska fonden i Båstad.	Anskaffande af böcker och kläder åt behöfvande, för goda seder och flitig skolgång kända barn i Båstads folkskola.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1864 ²⁶ / ₆	12	53	1,221	—	Skolrådet.	11)
Börjesonska fonden i d.o.	Räntan utdelas årligen till fattiga och vållartade lär- lingar i församlingens skolor.	Sjökapt. B. Börjesson och h. h. Sofia Börjesson.	1866 ¹² / ₁₁	31	147	3,365	—	D:o.	
Gahmska fonden i Hjärnarp.	Räntan utdelas till obemedlade nattvardsbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1853 ¹ / ₁₀	6	27	547	—	Kommunalnämnden.	
Braunska fonden i d.o.	D:o d:o.	Smeden Anders Braun.	1881 ²³ / ₃	5	27	547	—	D:o.	
Gahmska fonden i Barkåkra.	Räntan utdelas till behöfvande, för flit och goda seder kända skolbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1856 ³ / ₉	25	25	500	—	D:o.	
Anders Bengtssons fond i d.o.	Räntan utdelas till behöfvande nattvardsbarn.	Landbrukaren Anders Bengtsson.	1896 ⁴ / ₇	3	15	300	—	D:o.	
Johannes Svenssons fond i d.o.	Räntan utdelas till flitiga och sediga skolbarn vid Magnarps och Vejby skolor.	Förre sjökapt. Johannes Svensson.	1889 ¹⁷ / ₆	25	25	500	—	Skolrådet.	
Hammars donationsfond i Förlöf.	Beredande af premier åt skolbarn.	Pastorsadjunkten N. Ham- mar.	1887 ¹ / ₄	4	25	500	—	Kyrkoherden i Förlöf.	
Östra Ljungby folkskolas pre- miefond.	Inköp af böcker och skrifmateriel till fattiga skol- barn.	Hemmansägaren Ola Sjun- nesson m. fl.	1881 ²⁴ / ₁	1	1	200	—	Skolrådet.	
Per Bengtssons donationsfond i Björnekulla.	Räntan användes till fattiga skolbarns underhåll.	Trädgårdsmästaren Per Bengtsson.	1873 ¹³ / ₆	5	56	1,045	—	Kommunalnämndsordföran- den.	
Johannes Perssons donations- fond i d.o.	D:o d:o.	Landbrukaren Johannes Persson.	1873 ²⁷ / ₁₂	5	50	1,000	—	Densamme.	
Kohrtzska gåfvofonden i Ste- nestad.	Räntan användes till uppföstringshjälp åt fattiga, värnlösa och välfredade barn, företrädesvis från Dragesholms gods.	Öfverjägästaren D. J. Kohrtz.	1869 ²² / ₇	18	323	6,955	—	Kyrkorådet.	
Gahmska fonden i Gråmans- torp.	Inköp af böcker och kläder åt torftiga, fattiga och för goda seder kända skolbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1868 ⁷ / ₃	9	34	1,059	—	D:o.	
Jöns Nilssons donationsfond i d.o.	Inköp af biblar till fattiga nattvardsbarn.	Arfvingarne efter undantags- mannen Jöns Nilsson.	1878 i nov.	7	14	368	—	D:o.	
Anders Svenssons donations- fond i d.o.	Inköp af kläder åt d:o.	Husägaren Anders Svensson.	1888 ¹³ / ₆	9	120	3,146	—	D:o.	
Anderssonska donationsfonden i Färingtofta.	Beklädnad och underhåll till fyra d:o.	Sadelbomsmakaren Nils An- dersson och h. h. Johanna Jönsson.	1880 ¹⁴ / ₁₀	4	90	2,090	—	Skolrådet.	
Danielssonska donationen i Vedby.	Räntan utdelas såsom premier till de barn, som i skolan uppfört sig ordentligt och varit mest flitiga.	Mamsell Josefine Konstantina Danielsson.	1867 ¹⁹ / ₁₁	12)	—	2,000	—	D:o.	12)
Gahmska fonden i d.o.	Inköp af böcker och kläder till torftiga, flitiga och för goda seder kända skolbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1868 ⁷ / ₃	5	50	1,041	—	D:o.	
Jöns Nilssons donationsfond i d.o.	Inköp af biblar till fattiga nattvardsbarn.	Arfvingarne efter undantags- mannen Jöns Nilsson.	1878 i nov.	5	10	210	—	Kyrkorådet.	
Funderinska fonden i Osby.	Beklädnad åt medellösa, vållartade och snälla barn, som icke erhålla fattigunderstöd.	Urmakaren J. Funderin.	1882 ⁶ / ₈	70	775	15,626	—	Kommunalnämnden.	
Dufveska fonden i d.o.	Att bestreda kostnaderna för en skolinrättning.	Kronolänsmannen Lars Dufva.	1836 ²³ / ₆	—	499	11,058	—	Skolrådet.	
Simontorpska donationen i d.o.	Räntan användes till inköp af någon passande kristen- domsbok eller till föda och kläder åt två barn, som undergå nattvardsberedelse.	Åbon John Kristensson.	1863 ²⁷ / ₄	2	16	438	—	D:o.	
Malshultska donationen i d.o.	Räntan användes i och för undervisning eller till kläder och föda åt två fattiga nattvardsbarn.	Kan ej uppgifvas.	Obekant.	2	16	389	—	Pastor och kyrkovårdar.	
Fattiga barns undervisnings- fond i d.o.	Anskaffande af underhåll, föda, kläder eller böcker åt fattiga barn under skolgång eller nattvards- undervisning.	Änkan Sissa Tafvesdotter m. fl.	1828 ²⁰ / ₇	57	92	3,670	—	Skolrådet.	
Barnhemmet i d.o.	Att vid Osby fattiggård bereda härbärge eller bostad åt fattiga och värnlösa barn.	Hufvudmännen i Osby spar- bank.	1894 ³¹ / ₃	25	—	5,516	4,000	Fattigvårdsstyrelsen.	
Rooska stipendiefonden i Sto- by.	Räntan utdelas till premier åt skolbarn från Stoby skolrote och insattes för dem i sparbank tills de uppnått myndig ålder.	Folkskolläraren Wilhelm Roos.	1874 ³¹ / ₁₂	65	255	6,955	—	Kyrkoherden i Stoby jämte skolrådsledamöterna för Stoby skolrote och 3 å kyrkostämman utsedda per- soner.	

Anna Roosvalls fond i Stoby.	Beklädnad och understöd vid skolgång till obemedlade och anständiga flickor, hvilka icke åtnjuta full fattigförsörjning.	Inspektoren Åke Roosvall och h. h. Cecilia Roosvall.	1876 ³ / ₈	7	56	1,046	—	Skolrådet.	
Tufve Nygrens fond i d.o.	Räntan användes till fattiga barns nödvändiga behof och särskildt till beklädnadshjälp åt fattiga konfirmander inom Balingslöfs skolrote.	Skomakaren Tufve Nygren.	1888 ²⁰ / ₇	5	52	1,046	—	D:o.	
Nils Bengtssons donationsfond i Norra Sandby.	Räntan användes till inköp af beklädnadspersedlar till 5 behöfvande, flitiga och värtade nattvardsbarn, som ej åtnjuta fattigförsörjning.	Landtbrukaren Nils Bengtsson.	1893 ⁴ / ₄	4	44	1,049	—	D:o.	
Håkanssonska fonden i Vittsjö.	Inköp af böcker och kläder till fattiga skolbarn.	Riksdagsmannen Håkan Nilsson.	1870	—	—	357	—	D:o.	13)
Skolans fattigkassa i d.o.	D:o d:o.	Många gifvare.	Okänt.	20	39	967	—	D:o.	14)
Oretorpsstiftelsen i d.o.	Inköp af biblar till behöfvande konfirmander.	Landtbrukaren G. Waldau.	1866	32	51	1,000	—	Kyrkorådet.	
Oretorp-fonden i d.o.	D:o d:o.	Landtbrukaren Otterström.	1869	29	50	1,000	—	D:o.	
Kjellanderska fonden i Sörby.	Räntan utdelas till 2 barn i folkskolan och 1 barn i småskolan såsom premier för godt uppförande och flit samt insattes i Skånska lifranteanstalten, tills premietagerne uppnått 25 år.	Pastor A. R. Kjellander.	1873 ²⁶ / ₈	3	15	300	—	Skolrådet.	
Duvaliska fonden i d.o.	Räntan användes till skolornas behof.	Friherre Carl Henrik Duval.	1829 ³¹ / ₁	—	150	3,000	—	D:o.	
Doktor Bergmans gåfvomedel till Vinslöfs socken.	Räntan användes till understöd åt flitiga och snälla skolbarn och sådana äldre fattiga, hvilka icke erhålla fattigunderstöd.	Kyrkoherden, d:r C. A. Bergman.	1883 ⁴ / ₁	53	199	4,423	—	Kyrkorådet.	
Jöns Jönssons och hans hustru Kersti Nilsdotters gåfvomedel till d.o.	D:o d:o.	Husägaren Jöns Jönsson och h. h. Kersti Nilsdotter.	1899 ³⁰ / ₄	65	285	8,000	—	Skolrådet.	
Folkeskolläraren Nils Lindahls donation i Vinslöf.	Räntan skall vid årsexamen utdelas såsom premier till 2 eller 3 för flit och goda seder väl vitsordade barn vid Åraslöfs folkskola.	Trädgårdsmästaren Pehr P. Lindahl.	1902 ¹ / ₅	3	13	313	—	D:o.	
Rothska fonden i d.o.	Af räntan skall en procent läggas till kapitalet och återstoden utdelas till ett i skolåldern varande, med goda anlag utrustadt, mindre bemedlat barn.	Förre soldaten Per Roth.	1857 ²³ / ₁₂	1	113	3,008	—	Kommunalnämnden.	
Doktor Bergmans gåfvomedel till Näflinge socken.	Räntan användes till understöd åt flitiga och snälla skolbarn och sådana äldre fattiga, som ej erhålla fattigunderstöd.	Kyrkoherden, d:r C. A. Bergman.	1883 ⁴ / ₁	31	90	2,008	—	Kyrkorådet.	
Doktor Hartelius stipendiefond i Östra Broby.	Premier till skolbarn inom Östra Broby och Emislöfs församlingar.	Med. d:r A. M. Hartelius.	1881 ² / ₅	—	—	500	—	Skolrådet.	15)
Ahlstedtska fonden i Trolle-Ljungby.	Understöd åt fattiga skolbarn.	Hushållerskan Kristina Elisabeth Ahlstedt.	1857 ²⁷ / ₇	34	341	9,357	—	D:o.	
Krookaska fonden i d.o.	D:o d:o.	Ankan Elise Krook.	1875 ¹² / ₄	32	58	1,989	—	D:o.	
Gahmska fonden i Vä.	Anskaffande af böcker och kläder till fattiga skolbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1868 ⁷ / ₈	18	25	500	—	D:o.	
Pernilla Jönssons skolfond i d.o.	Anskaffande af kläder åt fattiga skolbarn, som ej åtnjuta fattigunderstöd.	Ankan Pernilla Jönsson.	1897 ⁴ / ₂	6	54	1,100	—	Kommunalnämnden.	
Jöns Jönsson och hans hustru Kersti Nilsdotters gåfvomedel till Vä församling.	Räntan tilldelas fattiga, flitiga och snälla skolbarn och äldre fattiga, som ej åtnjuta fattigunderstöd.	Förre mjölnaren Jöns Jönsson och h. h. Kersti Nilsdotter.	1899 ³⁰ / ₄	29	320	8,080	—	Skolrådet.	
Per Anderssons fond i Träne.	Att bereda understöd och premier åt skolbarn i Venestads skola.	Husägaren Per Andersson och h. h. I. S. Andersson.	1880 ³ / ₈	45	247	5,001	—	En styrelse, vald af Venestads byamän.	
Träne församlings understödkassa för fattiga nattvardsbarn.	Anskaffande af biblar och kläder till fattiga nattvardsbarn.	Kyrkoherden P. C. Östergren m. fl.	1893 ¹⁰ / ₇	6	10	804	—	Kyrkorådet.	
Träne handelsförenings fond.	Understöd åt fattiga skolbarn inom Träne församling.	Grefve R. G. Hamilton.	1905 ¹⁸ / ₁₂	42	314	5,000	—	En å kommunalstämma vald styrelse.	
Hanna Olssons donation i Esphult.	Anskaffande af kläder till fattiga konfirmander.	Hemmansägaren Ola Nilsson.	1890 ⁹ / ₁₂	—	—	102	—	Pastor i Esphult.	16)
Gahmska fonden i d.o.	Anskaffande af böcker och kläder åt fattiga, flitiga skolbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1868 ⁷ / ₈	30	27	676	—	Skolrådet.	
Josefina Löfgrens donationsfond i d.o.	Utdelning af premier åt flitiga, lydiga barn i Esphults småskola.	Änkefru Josefina Löfgren, född Neander.	1885 ³⁰ / ₆	4	2	211	—	D:o.	
Kyrkoherden P. Nymanssons gåfvomedel till Esphults och Linderöds församlingar.	Beklädnad af fattiga, väl vitsordade skolbarn eller konfirmander, hvilka icke åtnjuta fattigunderstöd.	Kyrkoherden P. Nymansson.	1899 ²⁹ / ₁₀	—	—	701	—	Kyrkoråden i Esphults och Linderöds församlingar.	17)
Esphults och Linderöds bibelkassa.	Anskaffande af biblar åt nattvardsbarn, hvilka hvarken af fattigvården eller andra erhålla sådana.	Kyrkoherden C. E. Trägårdh.	1884 ¹⁶ / ₄	3	5	147	—	Pastor i Esphults och Linderöds församlingar.	
Gahmska fonden i Linderöd.	Anskaffande af böcker och kläder åt fattiga, flitiga skolbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1868 ⁷ / ₈	23	17	716	—	Skolrådet.	
C. G. Stjernsårds gåfvomedel till förmån för fattiga skolbarn i Degeberga.	Understöd åt fattiga skolbarn i Degeberga.	Aflidne ryttmästaren C. G. Stjernsårds stärbhusdelägare.	1897 ⁸ / ₈	6	60	1,607	—	D:o.	
Anders Thuressons fond i Hvitaby.	Underhåll och beklädnad åt fattiga skolbarn.	Åbon Anders Thuresson.	1856 ²⁵ / ₈	25	59	1,280	—	Kommunalstämman.	
Palmcreutzska donationen i Fägeltofta.	Räntan användes till utgifter för skolorna.	Baron Palmcreutz.	Obekant.	—	—	1,000	—	Skolrådet.	
Åhströmska donationen i d.o.	D:o d:o.	Folkskolläraren Gustaf Åhström.	1884 ²⁷ / ₁	—	—	1,000	—	D:o.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905 till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Ponthelska skolfonden i Riseberga.	Främjande af skolväsendet inom Riseberga socken.	Fru Gustafva Ponthel.	1817 10/1	—	142	3,000	—	Kyrkorådet.	18)
c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.									
Suhrska fonden i Hjärnarp.	Främjande af slöjdundervisningen åt uppväxande släkten inom socknen.	Direktör F. Suhr.	1882 24/5	—	—	28,406	2,000	En styrelse, bestående af pastor, ägaren af Huntly och en af skolrådet vald ledamot.	19)
Östra Göinge härads sparbanks stipendiefond.	Räntan tilldelas en eller två ynglingar som studera vid allmänt läroverk.	Östra Göinge härads sparbanks principaler.	1866 27/2	1	150	3,000	—	Östra Göinge härads sparbanks direktion.	
Skolefondskassan i Åhus.	Att underhålla en privat samskola i Åhus.	Kyrkoherden Sven Aulin m. fl.	1801 12/1	—	1,569	22,413	—	En direktion af 10 personer.	
Fruentimmersarbetsföreningen i d.o.	Beredande af undervisning i handarbete för flickor i d.o.	Fru Emma Lovén m. fl.	1872 13/2	2	150	5,683	—	Direktionen för privata samskolan.	
Biblioteksfonden i Osby.	Inköp af böcker för biblioteket i Osby och aflöning af bibliotekarien.	Skolläraren J. N. Mougenol.	1884 21/5	—	100	2,292	—	Pastor i Osby och en af delägarne i biblioteket vald styrelse.	
Lagmannen Tage Ludvig Sylvans landbruksinstitut Bollerup.	Institutets jordegendom skall användas till en mönsterfarm och afvelsgård för uppfödande af för Kristianstads län lämpliga husdjur; desutom skall, då institutets tillgångar det medgifva, undervisning meddelas i agrikulturmekaniens tillämpning på praktiskt jordbruk, i jordbrukstekniska ämnen och i husslöjd.	Lagmannen Tage Ludvig Sylvan.	1876 23/9	—	—	1,056,838	1,286,625	En styrelse, bestående af landshöfdingen i länet, domhufvanden och kronofogden i häradet, kyrkoherden i socknen och en af länets hushållningssällskap utsedd person.	20)
d) Stiftelser för sjukvård.									
Bad- och sjukkassan i Båstad.	Att möjliggöra åtnjutandet af Båstads hälsobringande bad och sjöluft för någon fattig sjuk från annan ort.	Ryttmästaren C. von Platen m. fl.	1873 19/7	2	45	618	—	Pastor och ordföranden i kommunalnämnden i Båstad jämte läkaren vid badanstalten därstädes.	
Professor Ragnar Bruzelii frisäng.	Fri vård å »Kronprinsessan Viktorias kustsanatorium» åt fattiga patienter från hvilken del af landet som helst.	Professor Ragnar Bruzelius.	1902 i maj.	3	676	15,000	—	Föreningen för skrofulösa barns vård.	
Brodinska sjukfonden i Osby.	Ansaffande af läkarevård och medicin åt mindre bemedlade församlingsmedlemmar, hvilka ej åtnjuta understöd af kommunen.	Kyrkoherden T. Brodin.	1890 5/8	17	78	1,584	—	Pastor jämte ordförandena i kommunalstämman och kommunalnämnden.	
Elsa Mänsdotters sjukfond i Östra Broby.	D:o d.o.	Åbodottern Elsa Mänsdotter.	1889 4/11	4	57	1,295	—	D:o d.o.	
Winbergska sjukvårdsfonden i Verum.	Understöd vid inträffande sjukdom åt obemedlade, hvilka icke äro berättigade till fattigunderstöd.	Garfvaren L. A. Winberg.	1882 8/2	4	45	1,467	—	Kyrkorådet.	
Esphults församlings sjuk-kassa.	Att, sedan kassan vuxit till stadgad storlek, af räntan bekosta medicin och läkarevård för mindre bemedlade församlingsmedlemmar.	Kyrkoherden C. E. Trägårdh m. fl.	1884 16/4	—	—	243	—	D:o.	
Jöns Anderssons donation i Linderöd.	D:o d.o.	Hemmansägaren Jöns Andersson.	1877 12/1	—	—	238	—	D:o.	
Peter Magnus Petterssons donationsfond i Hesselholm.	Beredande åt obemedlade inom Hesselholm boende sjuka, hvilka ej åtnjuta fattigvård, af vård å sanatorium eller kurort.	Patron Nils L. Pettersson.	1905 20/6	—	—	12,992	—	Kommunalnämnden.	
Läkareaföningsfonden i Åhus.	Att i en framtid, då fonden vunnit nämnvärd storlek, med räntan bidraga till aflöning af en läkare i Åhus.	Kronolänsmannen H. P. Pettersson m. fl.	1891 2/2	—	—	3,334	—	Åhus sockens sparbank.	
e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassor.									
Understödsföreningen Munka-Ljungby.	503 Understöd vid dödsfall genom utdebitering å hvarje medlem af 2 kronor. Verksamhetsområdet är obegränsadt.	Landbrukaren Johs Nilsson m. fl.	1898 20/4	4	1,858	2,309	—	En styrelse af 5 medlemmar.	21)

Understödsföreningen 525 Åby-Klippan.	Utbetalning vid medlems död af visst belopp, erhållet genom sammanskott af 2 kronor af hvarje öfrig medlem. Verksamhetsområde: Sverige.	Pannmästaren N. Nyberg m. fl.	1900 ¹⁶ / ₄	1	502	2,772	—	D:o d:o.	²²)
Assuransföreningen 501 Pers-torp.	Att vid medlems död genom tillskott af 2 kronor af hvarje efterlevande medlem bilda ett kapital, som tillfaller den aflidnes rättsinnehafvare.	Sakföraren Emanuel Olsson m. fl.	1892 ²⁵ / ₆	9	8,000	27,427	—	En styrelse af 7 personer.	²³)
Assuransföreningen 502 Pers-torp.	D:o d:o.	D:o.	1895 ²² / ₉	5	3,250	25,540	—	D:o d:o.	²⁴)
Assuransföreningen 503 Pers-torp.	D:o d:o.	Landbrukaren J. Thorstens-son m. fl.	1897 ²⁰ / ₆	1	750	18,076	—	D:o d:o.	²⁵)
Liförsäkringsföreningen 501 Skillinge.	Att vid medlems död utbetala en viss penningssumma, ej öfverstigande 1,000 kronor. Verksamhetsområde: Östra Hoby och omgifvande socknar.	Föreningsmedlemmar.	1895 i jan.	7	4,563	14,642	—	En styrelse af 9 personer.	²⁶)
Hessleholms verkstads snickarsjuk- och begravningskassa.	Att bereda medlem och hans hustru sjuk- och begravningshjälp.	Snickare vid mekaniska verkstaden i Hessleholm.	1900 ²⁴ / ₇	6	324	69	—	En styrelse.	²⁷)
f) Pensionsfonder.									
Kallenbergska fonden i Båstad.	Insättning af räntan i Stockholms ränte- och kapitalförsäkringsanstalt för minderåriga moderlösa barn.	Fil. dr. Carl Gustaf Kallen-berg.	1882 ²⁷ / ₁	8	172	4,009	—	Kommunalnämnden och pas-tor i Båstad.	
Romares pensionsfond i Tore-kov.	Att bereda årlig pension af 75 kronor åt en gammal, mindre bemedlad sjökapten.	Sjökaptenen J. E. Romare.	1852 ² / ₁₀	1	75	1,953	—	En styrelse af 5 personer.	
von Reiserska stiftelsen i Ör-keljunga.	Att utdela 20 pensioner, hälften till adliga och hälften till oadliga personer, brudgåfvor och ett stipendium vid Lunds akademi samt att å stiftelsens fastighet Lärkesholm underhålla skolor jämte ett härbärge för fattiga skolbarn och ett arbetshus.	Anders von Reiser, titulerad landshöfding.	1780 ¹⁰ / ₁₁ med tillägg 1782 ²⁵ / ₈	36	4,993	448,570	185,600	Kyrkoherden i församlingen, kontraktsprosten i häradet och en af konungens befallningshafvande i Kristianstads län utsedd person under landshöfdingens i nämnda län öfverinseende.	
Makarne Johannes Jönssons fond i Tostarp.	Beredande af lifränta åt de af fattigaste föräldrar födda barn genom insättning i lifränteanstalt af 10 kronor för hvarje under första året efter födelsen.	Johannes Jönsson och h. h. Anna Andersdotter.	1879 ¹² / ₅	10	100	2,472	—	Kommunalnämnden.	
Västra Göinge härads lifräntefond.	Räntan användes till insättning i lifränteanstalt för barn af obemedlade föräldrar inom Västra Göinge härad sålunda, att för hvarje barn insattes ett lika belopp, minst 5 och högst 10 kronor, som den församling, hvilken barnet tillhör, för samma ändamål tillskjuter.	Hemmansägaren Ola Bosson Olsson och h. h. Elna Olsson.	1877 ²¹ / ₈	5	25	18,751	—	Domare och nämnd i Västra Göinge härad.	
Småskollärares- och lärarin-nors i Espihult pensionskassa.	Att bereda understöd åt afgångna småskollärare och -lärarinnor inom Espihults socken.	Kyrkostämman i Espihult.	1888 ²⁸ / ₅	—	—	250	—	Skolrådet.	
Träne pastorats prästänke- och pupillkassa.	Att lämna understöd åt änkor och barn efter kyrkoherdar i Träne.	Kyrkoherden S. G. Björk.	1879 ²⁰ / ₁₂	—	—	267	—	Kyrkoherden i Träne.	
Kemnerska fonden till Albo och Järrestads prästkon-trakt.	Att bereda understöd åt fattiga änkor och barn efter präster inom kontraktet.	Prosten Kristian Lorentz Kemner.	1876 ¹⁸ / ₇	10	130	2,775	—	Styrelsen för Albo o. Järrestads häraders prästänke- och pupillkassa.	
Nymanskadonationen i Kverrestad.	Att bereda pension åt änkor efter kyrkoherdar i Kverrestad eller, om sådana ej finnas, åt andra prästänkor i häradet.	Prosten Carl Fredrik Nyman.	1817 ²⁶ / ₉	1	82	1,786	—	Ingelstads kontrakts prästerskap genom utsedd kura-tor.	
L. P. Ströbergs lifräntefond i Åhus.	Beredande af lifräntor åt behöfvande inom Åhus by.	Kopparslagaren L. P. Strö-berg.	1886 ¹² / ₂	1	350	7,000	—	En styrelse af 5 personer.	
g) Pensionskassor.									
Torekova enskilda änkekassa.	Att bereda pension åt aflidna medlemmars änkor.	E. B. Wennerberg m. fl.	1871 ¹⁸ / ₉ m. tillägg 1887 ²⁸ / ₂	20	266	11,057	—	D:o d:o.	²⁸)
Esphults pastorats prästänke- och pupillkassa.	Att lämna understöd åt änkor och barn efter kyrkoherdar i pastoratet.	Kyrkoherden C. E. Trägårdh.	1871 ²⁸ / ₁₂	1	85	1,794	—	Kyrkoherden i Esphult.	²⁹)
Villands härads d:o.	Att lämna understöd åt Villands härads kyrkoherdar och komministrars änkor och oförsörjda barn.	Villands härads kyrkoherdar och komministrar.	1750 ² / ₅ 1843 ¹¹ / ₁₀ 1862 ¹⁴ / ₁₁	13	1,760	27,510	—	Kontraktsprosten jämte en utsedd kurator.	³⁰)
Ingelstads härads d:o.	Att bereda pension åt änkor och ogifta döttrar efter präster i Ingelstads kontrakt.	Ingelstads härads prästerskap.	1747 ²⁹ / ₆	13	1,551	25,633	—	Häradets prästerskap genom en utsedd kurator.	³¹)
Albo och Järrestads härads gamla d:o.	Att bereda pension åt änkor och barn efter aflidne prästmän inom kontraktet.	Prosten Petrus Unge m. fl.	1744 ⁷ / ₃	11	341	5,713	—	En styrelse af 5 kyrkoherdar i kontraktet.	³²)
Albo och Järrestads härads nya d:o.	D:o d:o.	Prosten Petrus Samuel Falck m. fl.	1837 ¹² / ₉	9	207	4,357	—	D:o d:o.	³³)
Albo och Järrestads häraders prästänke- och pupillkassas reservationsfond.	D:o d:o.	Prosten J. Falck m. fl.	1855 ¹³ / ₆	8	216	4,906	—	D:o d:o.	³⁴)

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdeling under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kronor.	Kronor.		
Vallby arbetareförenings sjuk- och lifräntekassa.	Att bereda delägarne lifränta vid 55 års ålder samt sjuk- och begravningshjälp.	Vallby arbetareförening.	1877 ³¹ / ₃	16	335	41,718	3,400	En styrelse af 8 personer.	35)
Östra Tommarps pensionskassa.	Att bereda delägarne en lifränta vid 56 års ålder.	Folkskolläraren Sv. Hoflund m. fl.	1899 ¹⁹ / ₃	—	—	7,067	—	D:o af 11 personer.	36)
h) Andra stiftelser och inrättningar.									
Walsöeska fonden i Barkåkra.	Räntan utdelas till trogna och ålderstigna tjänare från Kelliehouse.	Landtbrukaren N. S. Walsöe och Henrietta Walsöe.	1869 ¹⁴ / ₁₀	1	45	1,000	—	Kommunalnämnden.	
Anna Anderssons fond i Stenestad.	Halfva räntan användes till något nyttigt ändamål, andra hälften lägges till kapitalet.	Änkan Anna Andersson.	1885 ⁹ / ₄	—	—	451	—	D:o.	37)
Tjänares i Osby pensionskassa.	Att uppmuntra till trogen och långvarig tjänst genom att utdela gratifikationer till tjänare, som med godt vittnesbörd tjänat på samma ställe inom kommunen minst 5 år i rad.	Flere olika personer.	1868 ²⁵ / ₁₂	6	74	1,589	—	D:o.	
Ola och Anna Nilssons i Ranseröd fond i Norra Sandby.	Räntan fördelas mellan högst 3 under föregående året födda barn, tillhörande socknen och företrädesvis Ranseröds by, och insättes för dem i Västra Göinge härads sparbank, där medlen skola inestå tills ägarne uppnått 35 års ålder.	Landtbrukaren Ola Nilsson och h. h. Anna Nilsson.	1886 ¹² / ₇	3	45	1,114	—	Pastor samt ordförandena i Norra Sandby sockens kommunalstämma o. kommunalnämnd.	
Nils Perssons stiftelse i Vinslöf.	Räntan utdelas vid julen till en eller flere personer, som troget tjänat på Åraslöfs gård.	Drängen Nils Persson.	1894 ²⁴ / ₁₂	7	100	2,686	—	Ägaren af Åraslöfs gård.	
Johannesenska fonden i Sörby.	Räntan användes till betalning af kommunalutskylder för torpare under Torps gård, hvilka varit där under stiftarens tid och framgent.	Arrendatorn Viking Johannesen.	Finnes ej.	2	1	568	—	Kommunalnämnden.	38)
Lutherskassan i Norra Åkarp.	Räntan skall framdeles användas till för lutherska kyrkan nyttiga ändamål.	Församlingen genom offer.	1883	—	—	372	—	Kyrkorådet.	
Lutherskassan i Vittsjö.	D:o d:o.	D:o d:o.	1883	—	—	227	—	D:o.	
Sandbergska fonden i Vänga.	Räntan användes dels till inköp af kläder åt fattiga, flitiga och snälla skolbarn, dels till understöd åt ålderstigna arbetare och tjänare, som ej åtnjuta fattigunderstöd, dels till lifränta åt under året födda fattiga barn och dels som bidrag till afföring af en sjuksköterska.	Inspektoren J. Sandberg.	1898 ²⁰ / ₈	89	563	14,093	—	En styrelse med kyrkoherden i Vänga såsom ordförande.	
Åhus kyrkas och församlings privata kassa.	Att vidmakthålla kyrkouret, anskaffa kyrkoprydnader och bereda kyrkan andra nyttiga förmåner.	Tullförvaltaren J. Gram m. fl.	1761 ²⁵ / ₇	—	15	743	—	En direktion af 10 personer.	39)
John Mårtenssons i Knopparp donation i Linderöd.	Förhöjande af gudstjänsten i Linderöds kyrka genom bekostande af musik och ljus m. m.	Kyrkovärden John Mårtensson.	1884 ²⁷ / ₁₂	—	—	207	—	Kyrkorådet.	
Nils Mårtenssons fond i d:o.	Vidmakthållande och förskönande af Linderöds kyrkogård.	Drängen Nils Mårtensson.	1872 ³¹ / ₁₂	—	—	314	—	D:o.	
Linderöds sockens likvagnskassa.	Underhåll och nyanskaffning af likvagn.	Linderöds församlingskyrkostämman.	1899 ²⁵ / ₆	—	—	87	—	D:o.	40)
Esphults sockens d:o.	D:o d:o.	Esphults församlings d:o.	1899 ²³ / ₁₀	—	—	355	—	D:o.	41)
Biblioteksfond i Västra Vram.	Räntan överlämnas till biblioteksstyrelsen för beredande af afgiftsfria boklån åt fattiga inom socknen.	Änkan Hanna Olsson.	1899	—	—	500	—	Kommunalnämnden.	
Änkefru Maria Stjerns värds, född Hagerman, donationsfond i Vidtsköffe.	Räntan skall användas till något välgörande ändamål inom Vidtsköffe kommun.	Ryttmästaren C. G. Stjerns värds.	1884	20	400	10,834	—	Lifränteanstalten i Lund.	
Fonden för välgörande ändamål i Vidtsköffe.	Något välgörande ändamål inom kommunen.	Kommunalstämman.	1903 ²² / ₁₂	—	—	1,247	—	Kyrkorådet i Vidtsköffe.	42)
F. d. stationsinspektoren Nils Nilssons donationsfond i Maglehem.	Räntan skall af kommunalstämman användas till något välgörande ändamål.	F. d. stationsinspektoren Nils Nilsson.	1894 ¹⁰ / ₂	8	45	1,000	—	Kommunalstämman.	
Ryttlingska fonden i Andrarum.	Räntan användes för brukspersonalens vid Andrarums alunbruk behof.	Bruksfogden Rytting.	Obekant.	—	—	150	—	Förvaltningen af Andrarums alunbruk.	
Hjälpernska fonden i d:o.	Räntan användes för Andrarums kommuns behof.	Obekant.	D:o.	—	—	125	—	Kommunalnämnden.	
Gustaf Ehrens värds donationsfond i Tosterup.	Något sådant välgörande eller annars gagneligt ändamål inom Tosterups församling, hvartill denna enligt lag icke är förpliktad att bidraga.	F. d. utrikesministern, greve Alb. Ehrens värds m. fl. medlemmar af den greff. Ehrens värdska familjen.	1894 ²⁷ / ₇	—	—	3,000	—	Ägaren af Tosterups säteri, så länge han är ättelägg af greve Gustaf Ehrens värds.	
Summa				—	1,916	47,069	2,276,578	1,511,166	

B. I Kristianstads stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

J. H. Dahls fond.	Räntan skall utdelas till sjuka och fattiga inom samhället.	Handlanden Johan Henrik Dahl.	1835 ²¹ / ₆	50	750	17,127	—	Drätselkammaren.	(43)
Stiftelsen »Vänner till pauvres honteux» i Kristianstad.	Att lämna understöd till pauvres honteux i Kristianstad.	Några stadens fruar.	1878 ¹⁶ / ₃	34	2,040	53,084	—	En direktion af 6 damer.	(44)
A. Werlins understöds- och pensionsfond.	Bidrag till stiftelsen »Vänner till pauvres honteux» samt utdelning åt samhället tillhörande fattiga handverkare eller änkor och barn efter sådana.	A. Werlin, kopparslagare-mästare.	1889 ¹⁰ / ₁	16	1,600	40,000	—	Drätselkammaren.	(45)
A. Werlins byggnadsfond.	Uppbyggande af lämpliga bostäder åt samhället tillhörande fattiga handverkare och industriidkare eller änkor och barn efter sådana.	Densamme.	,	—	—	95,532	77,664	D:o.	
L. M. Rombergs donation.	Hyresbidrag till 2 fattiga bättre samhällsmedlemmar.	Handlanden L. M. Romberg.	1884 ²² / ₉	2	90	1,915	—	D:o.	
A. G. Rühss födelsedagsgåfva.	Understöd åt 5 fattiga, åldriga industriidkare eller deras änkor.	Handlanden A. G. Rühss.	1897 ¹⁸ / ₁	5	202	5,512	—	D:o.	
Rönströmska fonden.	Räntan skall utdelas till nödlidande i samhället, i synnerhet sådana, som varit borgare eller änkor, hvilkas män i lifstiden idkat handverk eller borgerlig näring.	P. A. Rönström, kungl. sekreterare.	1825 ⁷ / ₄	17	450	9,109	—	D:o.	(48)
J. Cronius fond.	Räntan skall användas till inköp af ved åt inom staden boende nödlidande.	Kommerserådet J. Cronius.	1820 ²⁶ / ₁ och 1822 ²⁶ / ₁ 1836 ¹⁶ / ₄	182	91	1,516	—	D:o.	(48)
P. Cronius d:o.	Räntan skall användas till förmån för arbetsinrättning inom samhället.	Apotekare Pehr Cronius.	1836 ¹⁶ / ₄	—	—	16,144	—	D:o.	(48)
Ölanderska fonden.	Räntan skall utdelas till fattiga borgare, deras änkor eller barn.	J. Ölander, bleckslagare-mästare.	1844 ¹² / ₄	3	75	1,515	—	D:o.	(48)
von Böhnens fond.	Afkastningen användes till inköp af ved åt fattiga inom samhället.	Fröken Charlotta v. Böhnen.	1854 ¹² / ₂ och 1857 ⁴ / ₈ 1847 ¹² / ₄	55	27	1,500	—	D:o.	(48)
Enighetssällskapets d:o.	D:o d:o.	Enighetssällskapet i Kristianstad.	1847 ¹² / ₄	166	83	1,509	—	D:o.	(48)
Rydbergska fonden.	Räntan skall utdelas till 4 i torftig belägenhet varande änkor efter handverksborgare inom samhället.	Christine Rydberg.	1845 ²⁵ / ₁₁	4	167	3,239	—	D:o.	(48)
Torslowska d:o.	Räntan utdelas till fattiga i samhället å julafton, nyårsafton och trettondagsafton.	O. J. Torslow, v. härads-höfding och fil. doktor.	1871 ¹ / ₆	50	150	3,000	—	D:o.	(48)

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

J. H. Dahls vedfond.	Räntan skall användas till inköp af ved samt inköp af böcker åt medellösa lärjungar samt uppmuntran åt de dygdigaste och flitigaste skolbarnen.	Handlanden J. H. Dahl.	1835 ²¹ / ₆	—	—	6,000	—	Skolrådet.	(46)
Rosentvistska premiefonden.	Skall användas för folkskolans behof.	Öfversten F. Rosentvist.	1845 ³¹ / ₇	20	200	4,975	—	D:o.	(47)
Rothkirkska fonden.	Att användas såsom bidrag till inrättande af en småbarnsskola.	Öfverstelöjtnant B. T. Rothkirk.	1857 ⁷ / ₄	—	—	2,000	—	D:o.	(48)
Bakerska d:o.	Underhåll af skola för småbarn.	Major J. Baker.	1855 ³¹ / ₁	—	—	1,500	—	D:o.	(49)
J. H. Dahls flickskola.	Att för borgerskapets i Kristianstad och andra stadens innevänares döttrar, i synnerhet sådana, hvilkas föräldrar sakna förmåga att sådant bekosta, bereda kostnadsfri undervisning i kristendoms-kunskap och handslöjder.	Handlanden J. H. Dahl.	1835 ²¹ / ₆	46	—	93,817	70,099	Direktion af medlemmar.	(50)
Stödfallna barns fond.	Beklädnadsbidrag åt stödfallna barn.	Bildad genom insamling under koleraåret 1857.	1857 ⁹ / ₁₉	3	76	1,521	—	Drätselkammaren.	(48)
Kristianstads barnhem för flickor.	Att bereda vård och uppfostran åt sådana fattiga barn af kvinnokön från staden Kristianstad, hvilka äro i saknad af nödig föräldravård.	Några stadens damer.	1867 ⁹ / ₁₁	12	1,951	45,738	5,300	En styrelse af 6 damer.	(51)
Kungl. Vendes artilleriregementes barnskolekassas grundfond.	Att lämna understöd åt i skolåldern varande barn till underofficerare och numranter.	Särskilda donatorer.	Kungl. bref 1818 ¹⁰ / ₃ 1891 ¹² / ₁₁ 1895 ⁸ / ₅	23	490	10,060	—	Regementsofficerarne, regementspastorn och regementskvartermästaren.	
Hilda Österbergs fond.	Att användas till grundplåt för ett skolans badhus; räntan får tillsvidare användas till skolbad eller skolofskoloni.	Fröken Hilda Österberg.	1895 ⁸ / ₅	—	22	500	—	—	(52)

c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.

Dahlska apologistfonden.	Att bereda sådana obemedlade stadens ynglingar, hvilka ägnat sig åt näringarne och förut förvärfvat nödiga elementarkunskaper, fri undervisning i franska, tyska och engelska språken samt räknekonsten.	Handlanden J. H. Dahl.	1835 ²¹ / ₆	—	—	158,957	—	Allmänna läroverkets rektor och kollegium.	(53)
--------------------------	--	------------------------	-----------------------------------	---	---	---------	---	--	------

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
F. d. Enighetssällskapets fond.	Årsräntan utdelas såsom premie med $\frac{2}{3}$ till gossar vid allmänna läroverket och $\frac{1}{3}$ till gossar i folkskolan.	Enighetssällskapet i staden vid dess upplösning.	1847 $^{11}/_4$	6	90	2,250	—	Skolrådet.	
Gyllenkrookska fonden.	Årsräntan tilldelas såsom stipendium en gosse och en flicka i folkskolan med hälften till hvar.	Friherre Fr. Gyllenkrook å Sinclairsholm.	1855 $^{20}/_1$	2	20	500	—	D:o.	
Kristianstads elementarläroverks premiefond.	Räntan användes till premium för välskrifning åt någon lärjunge i läroverkets 2 lägsta klasser.	Stiftaren anonym.	1871 $^3/_5$	1	5	263	—	Läroverkets kollegium.	
Sjöcronas fonden.	Räntan utdelas såsom stipendier å 50 kronor åt lika antal flickor och gossar i folkskolans högsta klass.	Generalmajor C. Sjöcrona.	1891, dec. 1894 $^{1}/_1$ och 1904 $^{10}/_9$ 1725 $^{14}/_6$	5	250	4,478	—	Skolrådet.	54)
Roldhiska stipendiefonden.	Räntan användes till understöd åt lärjungar vid allmänna läroverket.	Inspektör C. M. Roldh.	1725 $^{14}/_6$	1	12	302	—	D:o.	
Ramelska d:o.	D:o d:o.	Malte Juel o. Anna Ramel.	1649 $^4/_3$	1	15	250	—	D:o.	
Gyllenkrookska d:o.	Räntan utdelas till hälften såsom understöd och till hälften såsom premier åt lärjungar vid allmänna läroverket.	Majoren, friherre F. Gyllenkrook.	1861 $^3/_5$	2	40	1,048	—	D:o.	55)
Friherre Fredrik Gyllenkrooks donation.	D:o d:o.	Densamme.	1861 $^8/_5$	1	15	514	—	D:o.	
Unionsfonden.	Räntan användes till understöd åt lärjungar vid allmänna läroverket.	v. pastor H. Andersson och lektor J. Hagerlöf.	1864 $^4/_11$	1	30	1,073	—	D:o.	
Kristianstads prästsällskaps stipendium.	D:o d:o.	Kristianstads prästsällskap.	1868	1	20	615	—	D:o.	
Wredmanska fonden.	Räntan utdelas såsom stipendier om 30 kronor till lika antal flickor och gossar i folkskolan.	F. d. länsbokhållaren F. Wredman.	1872 $^{20}/_2$	17	510	10,000	—	D:o.	
Wredmanska stipendiefonden.	Räntan utdelas såsom stipendier åt lärjungar i de tre högsta klasserna af allmänna läroverket.	Densamme.	1872 $^{20}/_2$	3	375	12,328	—	Rektor och kollegium vid allmänna läroverket.	
Gustafssonska d:o.	Räntan användes till stipendier åt 2 lärjungar vid allmänna läroverket.	Kammakareäldermannen G. Gustafsson.	1874 $^{24}/_2$	2	60	1,915	—	D:o d:o.	
Schmittska d:o.	Räntan användes till stipendium åt lärjunge vid allmänna läroverket tillhörande staden Kristianstad.	Mamsell Eudoxie Schmitt.	1875 $^{14}/_5$	1	25	825	—	D:o d:o.	
1875 års stipendiefond.	Räntan användes till understöd åt i behof stadda, begåfvade och välartade lärjungar vid allmänna läroverket.	Stiftelsen åstadkommen genom subskription vid invigningen af stadens läroverkshus.	1875 $^1/_12$	33	733	17,543	—	D:o d:o.	
Ljunggrenskastipendiefonden.	Räntan användes till understöd åt en f. d. lärjunge vid Kristianstads läroverk, som fortsätter studier vid universitetet.	Grosshandlanden C. J. F. Ljunggren.	1875 $^{10}/_12$	1	100	2,972	—	D:o d:o.	
Sångpremierfonden.	Räntan användes till premium för sång vid Kristianstads läroverk.	Musikdirektör P. H. Kemner.	1876 $^8/_6$	1	5	159	—	D:o d:o.	
Gyllenkrookska förstärkningsfonden.	Räntan användes för att hålla de från friherre Gyllenkrooks donation utgående stipendier och premier vid deras ursprungliga belopp.	Kungl. Vendes artilleriregementes skoldirektion.	1889 $^5/_9$	2	30	526	—	D:o d:o.	
Hörstedtska stipendiifonden.	Räntan användes till stipendium åt en i Kristianstad född och där boende lärjunge i någon af allmänna läroverkets högre klasser.	Fabrikören A. F. Hörstedt.	1881 $^{21}/_5$	1	100	3,592	—	Läroverkets kollegium.	
Kristina Nilssons stipendiefond.	Räntan användes till stipendium åt en flitig och med musikalisk begåfvning utrustad yngling vid Kristianstads läroverk.	Fru Kristina Nilsson Rouzand.	1881 $^{12}/_10$	1	20	549	—	D:o.	
Herman Håkanssons minne.	Räntan användes till stipendium åt en i Kristianstad född lärjunge i 4:de klassen af allmänna läroverket.	Handlanden N. Håkansson.	1885 $^{16}/_6$	1	45	1,163	—	D:o.	
C. A. Hesselgrens stipendiifond.	Räntan besparas, till dess fonden uppnått 1,000 kronor, hvarefter den utdelas till understöd åt en fattig, flitig och sedig lärjunge vid Kristianstads läroverk.	Läroverksadjunkten C. A. Hesselgren.	1888 $^{21}/_5$	—	—	931	—	D:o.	
Bröderna Cervins d:o.	Räntan användes till understöd åt en begåfvad, välartad, flitig och behöfvande lärjunge vid allmänna läroverket, tillhörande Kristianstads samhälle.	Fröken M. Cervin m. fl.	1893, dec.	1	40	1,266	—	D:o.	
Martin Åbergs d:o.	Räntan användes till stipendium åt någon flitig och välartad yngling af högst 4:de klassen vid Kristianstads läroverk.	Läroverksadjunkten Martin Åberg.	1896 $^7/_5$	2	250	5,192	—	D:o.	

A. G. Rühss stipendiefond.	Räntan användes till stipendium åt någon fattig yngling af 7:de klassen vid Kristianstads allmänna läroverk, hvilken genom flit, framsteg och goda seder gjort sig af slik uppmuntran förtjänt.	Handlanden A. G. Rühss.	1897 ¹⁸ / ₁	1	80	2,125	—	Läroverkets kollegium.	
Kyrkoherden P. Lundbergs d:o.	Räntan användes till understöd åt lärjungar vid Kristianstads läroverk.	Kyrkoherden P. Lundberg.	1900 ¹¹ / ₈	2	390	10,146	—	D:o.	
Carl Fredrik Möllers d:o.	D:o	Bleckslagaremästaren C. L. Möller.	1901 ²¹ / ₅	1	60	1,544	—	D:o.	
En tacksam lärjunges fond.	Då beloppet utfaller, skall räntan användas till understöd åt lärjungar vid Kristianstads läroverk.	Stiftaren har önskat vara okänd.	1903 ³⁰ / ₁	3	100	5,005	—	D:o.	56)
Museifonden.	Att underhålla och utvidga det vid allmänna läroverket befintliga naturhistoriska museet.	Åtskilliga gifvare.	1866 ²¹ / ₂	—	—	5,158	—	D:o.	
Otto Werlins stipendiefond.	Räntan tilldelas en lärjunge vid Kristianstads elementarläroverk för flickor, som genom flit och ordentlighet gjort sig förtjänt därpå.	Grosshandlaren Otto Werlin.	1902 ²⁵ / ₄	1	25	500	—	Läroverkets styrelse.	57)
Laura Lovéns premiefond.	Räntan tilldelas såsom premium för flit och godt uppförande åt en lärjunge vid Kristianstads elementarläroverk för flickor.	Lärjungar och forna lärjungar vid läroverket samt dess styrelse.	1904 ⁵ / ₅	1	15	400	—	D:o.	
e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassor.									
Sjuk- och begravningskassan Iduna.	Att utbetala sjuk- och begravningshjälp.	Kvinnor af arbetsklassen.	1890 ¹ / ₁	14	305	491	—	En styrelse af 6 personer.	58)
F. d. Vendisternas begravningskassa.	Att utbetala begravningshjälp.	Ett flertal f. d. artillerister vid Vendes artilleriregemente.	1881 ²⁸ / ₈	—	—	3,516	—	D:o d:o.	59)
Cigarrarbetareföreningens rese-, sjuk- och begravningshjälpkassa.	Att utdela rese-, sjuk- och begravningshjälp.	H. F. Rygård.	1874 ²⁷ / ₂	14	72	620	—	En af delägarne.	60)
Assuransföreningen 401 Kristianstad.	Att vid medlems fränfalle medelst tillskott af medlemmarne bereda understöd åt den aflidnes efterlevande eller rättsinnehafvare.	Samhällsmedlemmar af särskilda klasser.	1887 ²⁴ / ₃	3	3,167	36,791	—	En styrelse af 7 personer.	61)
Allmänna sjuk- och begravningskassan i Kristianstad.	Att lämna sjuk- och begravningshjälp till kassans medlemmar.	Guldsmeden Otto Hörlin m. fl.	1865 ²⁶ / ₈	1	35	2,428	—	D:o d:o.	62)
f) Pensionsfonder.									
Gahniska välgörenhetsstiftelsen.	Att utdela understöd åt behöfvande änkor och barn samt äldre ogifta döttrar efter officerare, civila ämbetsmän och underofficerare, som varit i tjänst vid Kungl. Vendes artilleriregemente.	F. d. regementspastorn, kyrkoherden G. S. Gahn.	1867 ² / ₃	50	580	10,060	—	Regementsofficerarne, regementspastorn och regementskvartermästaren vid Vendes artilleriregemente.	
Kungl. Vendes artilleriregementes pensionsinrättning	Att åt regementets officerare, regementsläkare, underofficerare och manskap bereda utsikt till lugnare utkomst på deras ålderdom genom ökning i tilldelad pension.	Regementets officerskår.	1893 ¹³ / ₉	133	3,615	97,646	—	En direktion af 4 officerare.	
Kungl. Vendes artilleriregementes understödsfond.	Att utdela understöd till i torftiga omständigheter varande änkor och minderåriga barn afvensom äldre ogifta döttrar efter officerare, civilmilitärer och underofficerare, som varit i tjänst vid regementet.	Officerare och civilmilitärer vid regementet.	1893 ⁴ / ₈	39	1,380	34,609	—	Regementsofficerarne, regementspastorn och regementskvartermästaren vid Vendes artilleriregemente.	
g) Pensionskassor.									
Kungl. Vendes artilleriregementes underofficerskårs änke- och pupillfond.	Understöd åt änkor och oförsörjda barn efter aflidne underofficerare vid regementet samt begravningshjälp vid ogift delägares fränfalle.	Regementets underofficerskår.	1867 ¹⁵ / ₉	23	1,996	27,576	—	En styrelse af 5 underofficerare.	63)
Magistratens och borgerskapets pensionsinrättning.	Att bereda pensioner åt stadens magistratspersoner samt handlande och industriidkare afvensom deras änkor och barn.	Borgerskapet i staden.	1858 ²⁰ / ₁	92	5,017	113,275	—	En styrelse af 5 personer.	64)
Första likkompaniet i Kristianstad.	Att bereda pensioner åt aflidna medlemmars änkor och oförsörjda barn samt att biträda vid afliden medlems bärande till grafven.	Åtskilliga borgare i staden.	1698 ²⁷ / ₁₂	25	1,887	74,099	—	1 älderman, 2 ledamöter och 1 kassaförvaltare.	65)
1818 års likkompani.	Att biträda vid afliden medlems begravning samt utdela pensioner till medlemmar samt deras änkor och barn.	J. Vogt, Joh. Bruzell, Th. Fogelklou m. fl.	1818 ⁶ / ₂	18	514	12,047	—	En kassaförvaltare.	66)
Kungl. Vendes artilleriregementes officerskårs enskilda pensionsförening.	Att åt delägarne bereda pension efter afskedstagandet.	Regementets officerskår.	1893 ¹³ / ₉	24	9,015	134,168	—	En direktion af 4 officerare.	67)
Summa			—	1,220	39,507	1,218,228	153,063		

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1905 till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
C. I Simrishamns stad.									
<i>a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
I. N. Larekas donation.	Att, då räntan uppgått till 100 kronor, utdela denna till sådana fattiga inom staden, som genom sjukdom äro oförmögna att själfva kunna förtjäna något till sitt underhåll.	Skolläraren J. N. Lareka.	1860 ¹⁰ / ₁	—	—	528	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Johan och Sigrid Björkegrens d:o.	Att den 9 november (stiftarnes bröllopsdag) årligen utdela räntan af donationen till inom staden boende s. k. pauvres honteux.	Grosshandlanden Johan Daniel Björkegren och h. h. Sigrid Björkegren.	1891 ⁹ / ₁₁	9	230	5,242	—	Magistraten.	
13:de-novemberfonden.	Att åt obemedlade, på kusten från och med Skepparså i norr till Malmöhus läns gräns i väster bosatta personer, som genom olyckshändelse på sjön eller annan sjöskada bragts i nöd, meddela understöd.	Kommittén för understödjande af de genom stormen den 13 november 1872 nödlidande i sydöstradelen af länet.	1873 ¹⁰ / ₆	2	600	18,922	—	En direktion, bestående af 5 personer.	
<i>b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>									
Nödhjälpsfonden af den 23 mars 1898.	Att bereda understöd och uppfostran åt obemedlade barnen efter de under stormen på Skånes ostkust den 23—26 mars 1898 omkomne, Simrishamn tillhörande fiskare, tills barnen uppnått 15 år eller eljest dessförinnan bli försörjda.	Nödhjälpskommittén af den 23 mars 1898.	1898 ¹¹ / ₈	6	300	4,980	—	En d:o af 3 d:o.	
<i>c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Landgrenska fonden.	Att utdela räntan af kapitalet till behöfvande flitiga lärjungar vid Simrishamns pedagogi.	Rektor A. Landgren.	Första utdelningen 1860 ¹⁵ / ₆	3	15	397	—	Drätselkammaren.	
<i>e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassor.</i>									
Simrishamns hundramanna-förening.	Att dels genom månatliga bestämda afgifter bilda en kassa för att lämna lån till behöfvande medlemmar och dels genom uttaxeringar efter behof utbetala sjuk- och begravningshjälp.	Åtskilliga yrkesidkare m. fl. i Simrishamn.	1878 ³¹ / ₁₃	27	1,400	5,005	—	En styrelse af 5 personer.	68)
<i>g) Pensionskassor.</i>									
Simrishamns handtverksförenings understöds-kassa.	Att tilldela understöd åt handverkare, deras änkor och barn.	Åtskilliga handtverks-mästare.	1847 ¹⁶ / ₆	19	260	9,977	—	Styrelsen för fabriks- och handtverksföreningen.	69)
Summa			—	66	2,805	45,051	—		
D. I Ängelholms stad.									
<i>a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
Flinkska fonden.	Att lämna understöd åt pauvres honteux.	Ulla och Gundela Flink.	1878 ²³ / ₁₁	12	150	3,000	—	Magistraten.	
Mazer de la Gardes donations-fond.	Att lämna understöd åt pauvres honteux och fattiga borgareänkor.	Konsul Mazer de la Gard.	1847 ² / ₁₁	4	200	4,048	—	Drätselkammaren.	
Åbjörnska fonden.	Att lämna understöd åt fattiga borgareänkor i Ängelholm.	Handlanden Åbjörn Åbjörns-son.	1879 ¹² / ₈	—	—	2,000	—	D:o.	70)

Aug. Bruuns fond.	Att lämna understöd åt 3, Ängelholms stad tillhörande kvinnliga medlemmar af pauvres honteux.	Inspektör August Bruun.	1902 ²⁰ / ₂	—	—	5,000	—	Drätselkammaren.	⁷⁰⁾
P. von Möllers donationsfond.	Räntan utdelas åt pauvres honteux i poster, ej understigande 200 kronor.	Godsägaren Peter von Möller.	1905 ³⁰ / ₀	—	—	40,000	—	Stadens kyrkoherde, borgmästare, stadsfullmäktiges ordförande, samskolans rektor och en af dem vald medlem.	⁷¹⁾
Frankeska donationen.	Till ett blifvande asylhem i Ängelholm för borgerliga, bättre äldre fruntimmer.	Mamsell Charlotte Francke.	1880 ¹⁰ / ₃	—	—	2,000	—	Kyrkorådet.	⁷²⁾
Kjellmanska d.o.	Räntan användes af Ängelholms kyrka och fattigvård med hälften till hvar för reglementerade behof.	Provinsialläkaren August Kjellman.	1882 ⁴ / ₁₁	—	—	1,248	—	D.o.	

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Ella Hammars minne.	Räntan utdelas af kyrkoherden i samråd med förste läraren vid Ängelholms folkskola åt de barn, som vid afgången från folkskolan flitigast med minsta försummelse hafva begagnat undervisningen.	Kontraktsposten Hans Birger Hammar och h. h. Maria Hammar, f. Magnet.	1895 ³¹ / ₁₂	4	20	561	—	D.o.	
---------------------	---	---	------------------------------------	---	----	-----	---	------	--

c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.

Kjellmanska stipendiefonden.	Räntan skall terminligen tilldelas en vid Ängelholms läroverk inskrifven medellös skolgosse.	Provinsialläkaren August Kjellman.	1882 ⁴ / ₁₁	2	25	508	—	Skolans rektor.	
Moje Westers premiefond.	Räntan utdelas vid hvarje vårtermins afslutande till en yngling i Ängelholms läroverks 2:a klass.	Häradsbördföring Wilh. Wester.	1877 ⁵ / ₀	1	5	104	—	D.o.	
Styffska stipendiefonden.	Räntan skall användas till ett stipendium vid Ängelholms elementarläroverk.	Vänner till prosten F. Styff.	1869 ² / ₁₀	1	10	210	—	D.o.	
Gahmska donationen.	Räntan skall användas till premier åt ynglingar i Ängelholms tvåklassiga pedagogi eller inköp af böcker och kläder till barn i Ängelholms folkskola.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1866 ¹² / ₀	4	40	3,000	—	Rektor och skolrådet.	⁷³⁾
1902 års stipendium.	Räntan utdelas vid vårterminens slut åt 1 eller 2 ynglingar vid läroverket.	Ängelholmare.	1902 ³¹ / ₀	2	50	1,031	—	Läroverkskollegiet.	
Brembergskadonationsfonden.	Till skolinrättning för gossar uti Ängelholm.	Handlanden Petter Bremberg.	1825 ²⁰ / ₀	—	—	12,761	10,500	Kyrkorådet i Ängelholm.	⁷⁴⁾
Carl Vilhelm Wedbergs folkskolepremiefond.	Räntan användes till sediga gossar eller flickor i Ängelholms folkskola i form af böcker, beklädnad eller penningar, insatta på sparbanksbok.	Apotekaren Carl Wilhelm Wedberg.	1904 ²⁷ / ₁₀	—	—	5,000	—	Skolrådet i d.o.	⁷⁵⁾

e) Ej registrerade sjuk- och begravningskassor.

Frivilliga brandkårens understödsfond.	Att lämna bidrag åt medlem, som kommit till skada vid öfning eller eldsvåda, äfvensom begravningshjälp till afliden medlems dödsbo.	Aug. E. Lindeqvist och J. A. Cron.	1859 ⁷ / ₁₁	1	15	2,034	—	Brandchefen, kassören och sekreteraren.	⁷⁶⁾
Summa			—	31	515	82,505	10,500		

A n m ä r k n i n g a r.

¹⁾ En tredjedel af fondens afkastning tillägges årligen kapitalet. — ²⁾ Stiftelsens kapital skall inestå i Vegeholms säteri och är till säkerhet därför jämte upplåtelse af s. k. hospitalet samt tillsläppande af vedbrand inteckning fastställt i nämnda säteri. — ³⁾ Då understödstagarna kunna beredas bostad i Cedercrantzka hospitalet, skall understödet utgå till 4 personer med 50 kr. till hvar, men eljest endast till 2 personer med 100 kr. till hvar. — ⁴⁾ Afkastningen af fonden öfverlämnas till socknens fattigvård. — ⁵⁾ Stiftelsen utgöres af 8 tor korn och 2 st. kor, som deponerats hos kyrkoherden i Norra Mellby. — ⁶⁾ Förvaltarne föreslå årligen 6 understödstagare, af hvilka ägaren af Hyby gård utser 3. — ⁷⁾ Räntan användes för fattigvårdens behof. — ⁸⁾ Ingen utdelning har ägt rum utan räntan lagts till kapitalet. — ⁹⁾ Hela fonden kan uttagas och användas till fattigvården. — ¹⁰⁾ D:o d.o. — ¹¹⁾ Stiftelsen äger icke något kapital, utan skall till densamma från hemmanet n:r 48 Köpinge årligen utgå 150 kronor. — ¹²⁾ Af räntan har äfven användts något till premier åt elever vid Båstads högre folkskola. — ¹³⁾ Enligt gifvarinnans förordnande uppbär en uppgifven person i sin lifstid räntan, hvadan någon utdelning af skolpremier ännu icke ägt rum. — ¹⁴⁾ Fonden är ställd på tillväxt, hvadan icke någon utdelning

ännu ägt rum. — ¹⁵⁾ Fonden är hopsamlad genom kollekter och enskilda gåfvor. — ¹⁶⁾ Räntan för 1904 och 1905 har sammanslagits och utdelats 1906. — ¹⁷⁾ Fondens kapital skall uppgå till 300 kronor, innan räntan får användas. — ¹⁸⁾ Räntan får ej användas, förrän fondens kapital uppgått till 1,000 kronor. — ¹⁹⁾ Afkastningen af fonden har öfverlämnats till skolkassan. — ²⁰⁾ En del af räntan har användts till bestridande af kostnaderna för slöjdundervisningen i församlingens skolor. — ²¹⁾ Institutet, som inköpt fastighet utöfver värdet af sina kontanta tillgångar, har för närvarande en i fastigheten intecknad skuld till belopp af 439,500 kronor. — ²²⁾ År 1905 inföto i delägareafgifter 2,079 kr. 50 öre. — ²³⁾ D:o 963 kr. — ²⁴⁾ D:o 9,926 kr. 50 öre. — ²⁵⁾ D:o 5,955 kr. — ²⁶⁾ D:o 1,687 kr. 50 öre. — ²⁷⁾ D:o 7,910 kr. — ²⁸⁾ D:o 221 kr. 55 öre. — ²⁹⁾ Inträdesafgift erlägges med 50 kronor af hvarje medlem. Annan afgift erlägges ej. — ³⁰⁾ Tillträdande kyrkoherde erlägger såsom inträdesafgift lösen för 5 centner råg. — ³¹⁾ Delägare erlägger i årsafgift 3 kronor jämte lösen efter markegång för 2 tunnor råg. År 1905 inföto i delägareafgifter 509 kr. 32 öre. — ³²⁾ År 1905 inföto i delägareafgifter 150 kr. — ³³⁾ I årsafgift erlägges 2 kronor för hvarje hundrade, kassaräkningen då innehåller. Års-

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

afgift 3 kronor. — ³³⁾ Delägare erlägger i inträdesafgift 75 kr. jämte 2 procent af sista årets kapitalbehållning. Årsafgift 15 kr. — ³⁴⁾ Delägare erlägger i inträdesafgift 150 kr. men inga årliga afgifter. — ³⁵⁾ År 1905 inflöto i delägarafgifter 2,094 kr. — ³⁶⁾ D:o 606 kr. 30 öre. — ³⁷⁾ Röntan har ännu icke användts. — ³⁸⁾ Hela fonden kan uttagas och användas till de fattiga. — ³⁹⁾ År 1905 användes af fondens kapital 1,602 kr. till kyrkoprydnader. — ⁴⁰⁾ Enligt kyrkostämmans beslut skall hela fonden användas till reparation af likvagnen. — ⁴¹⁾ Enligt kyrkostämmans beslut skall hela fonden användas till anskaffning af ny likvagn. — ⁴²⁾ Fonden är ställd på tillväxt. — ⁴³⁾ Disponeras af fattigvårdsstyrelsen. — ⁴⁴⁾ I tillgången ingår ett belopp af 10,930 kr., doneradt den 15/9 1890 af rådmannen Carl Bohmansson och fru Ida Bohmansson samt ställt under drätselkammarens förvaltning. — ⁴⁵⁾ Dessutom utbetaldt 400 kr. till »Vänner till pauvres honteux». — ⁴⁶⁾ Fonden har återförts till sitt ursprungliga belopp, i det behållna öfverskottet användts till Dahlska flickskolan. — ⁴⁷⁾ Fonden tillöktes 1905 med 3,333 kr. 33 öre, då utfallande testamentsmedel. Kyrkostämman 22/5 05 beslutat, att röntan skall användas till premier à 10 kr. åt fattiga skolbarn. — ⁴⁸⁾ Röntan använd till småbarnsskolans behof. — ⁴⁹⁾ Röntan använd till småbarnsskolans behof (förut småbarnsskolans fond). — ⁵⁰⁾ I kapitalet inberäknas dels 20,000 kr. donerade af kopparslagaren A. Werlin 1884, dels stipendiefonden till sammanlagdt belopp 3,718 kr. — ⁵¹⁾ I frivilliga afgifter inflöto år 1905 570 kr. — ⁵²⁾ Röntan använd till skolbad. — ⁵³⁾ Sedan hösten 1903 underhålles medelst fondens afkastning en läroanstalt, kallad Dahlska läroanstalten, som i 2-årig kurs meddelar undervisning åt dem, som

genomgått folkskolan eller flyttats från 3:e klass i allmänna läroverket. — ⁵⁴⁾ Vid udda antal stipendier, det större antalet åt flickor. Flicka som fått stipendium kan behålla det t. o. m. det år hon fyller 16 år, äfven efter slutad skolgång. — ⁵⁵⁾ Stipendiefonden inestår i Maltesholms och Vanås egendomar och utgår årliga röntan med 7 kr. 50 öre. från hvardera. — ⁵⁶⁾ Stiftelsen utgöres af en fripolis å liförsäkring. Vinstutdelning från försäkringsbolaget har möjliggjort utdelning 1905. — ⁵⁷⁾ Fonden utgöres af 5 aktiebef i läroverkets eget bolag å nominellt 500 kr. — ⁵⁸⁾ Afgifter 1905 636 kr. — ⁵⁹⁾ D:o 71 kr. — ⁶⁰⁾ D:o 130 kr. — ⁶¹⁾ D:o 4,000 kr. — ⁶²⁾ D:o 6 kr. — ⁶³⁾ Inträdes- och årsafgifter 1905 732 kr. — ⁶⁴⁾ År 1905 inflöto i delägarafgifter 1,165 kr. — ⁶⁵⁾ D:o 654 kr. — ⁶⁶⁾ D:o 114 kr. — ⁶⁷⁾ D:o 3,722 kr. 86 öre. — ⁶⁸⁾ Det åligger delägare att månatligen inbetala en afgift af 50 öre till sparkassan samt erlägga bidrag till sjuk- och begravningshjälp efter behof. År 1905 inflöto i delägarafgifter i sistnämnda hänseende 1,400 kr. — ⁶⁹⁾ Af hvarje delägare erlägges i inträdesafgift 5 kr. och i årsafgift 2 kr.; och inflöto år 1905 i delägarafgifter 105 kr. — ⁷⁰⁾ En af donator utsedd person upphär i sin listid röntan. — ⁷¹⁾ En af gifvarinnan utsedd person upphär i sin listid röntan. — ⁷²⁾ Röntan har ännu ej tagits i bruk. — ⁷³⁾ 5/18 af röntan (kr. 41.67) tillfaller samskolan, 13/18 (kr. 108.33) folkskolan. — ⁷⁴⁾ Fonden är ännu ej tillräckligt stor att bära en egen skolinrättning, i följd hvaraf stiftelsens fastighet uthyres. — ⁷⁵⁾ Utdelning under år 1905 har ej kunnat äga rum, då fonden utbetaltes först år 1906. — ⁷⁶⁾ År 1905 uppgingo delägarafgifterna till 74 kr. 25 öre.